DE WEST-INDISCHE GIDS

N.V. VAN DE GARDE & CO'S DRUKKERIJ, ZALTBOMMEL

De

West-Indische Gids

ONDER REDACTIE VAN

Mr JOHANNA L. G. FELHOEN KRAAL
Mr B. DE GAAY FORTMAN, W. R. MENKMAN
Dr P. WAGENAAR HUMMELINCK
EN Dr J. H. WESTERMANN

DRIE EN DERTIGSTE JAARGANG

'S-GRAVENHAGE
MARTINUS NIJHOFF
1952

PRINTED IN THE NETHERLANDS

INHOUD VAN DE DRIE EN DERTIGSTE JAARGANG

BIBLIOGRAFIE

BOUWSTEENTJES

KRONIEK

Jaargang	Deel	Jaartal op band	Aantal bladz. (zonder voorwerk)	Datering
I	1	1919	510	1919
I	2	1919	511	1919–1920 (1919 → p. 189)
II	(3)	1920	640	1920–1921 (1920 → p. 432)
III	4	1921	664	1921–1922 (1921 → p. 448)
IV	5	1922	664	1922–1923 (1922 → p. 448)
V	6	1923	664	1923–1924 (1923 → p. 448)
VI	7	1924	648	1924–1925 (1924 → p. 432)
VII	8	1925	584	1925–1926 (1925 → p. 400)
VIII	9	1926	572	1926–1927 (1926 → p. 388)
IX	10	1927	584	1927–1928 (1927 → p. 416)
X	11	1928	584	1928–1929 (1928 → p. 384)
XI	12	1929	584	1929–1930 (1929 → p. 392)
XII	13	1930	592	1930–1931 (1930 → p. 400)
XIII	14	1931	584	1931–1932 (1931 → p. 384)
XIV	15	1932	440	1932–1933 (1932 → p. 304)
XV	16	1933	411	1933–1934 (1933 → p. 288)
XVI	17	1934	404	1934–1935 (1934 → p. 272)
XVII	18	1935	400	1935–1936 (1935 → p. 272)
XVIII	19	1936	384	1936–1937 (1936 → p. 256)
XIX	20	1937	256	1937
XX	21	1938	384	1938
XXI	22	1939	400	1939
XXII	23	1940	384	1940
XXIII	24	1941	384	1941
XXIV	25	1942	384	1942
XXV	26	1943	384	1943
XXVI	27	1944–'45	256	1944–1945 (1944 → p. 224)
XXVII	28	1946	384	1946
XXVIII	29	1947	384	1947
XXIX	30	1948	384	1948
XXX	31	1949	384	1949
XXXI	} (32)	} 1950–'51	256	1950 (p. 205–256 Jan. '51)
XXXII			256	1951 (p. 193–256 Mrt. '52)
XXXIII	–	–	268	1952 (p. 153–268 Febr. '53)

De uitgave van *De West-Indische Gids* wordt mede mogelijk gemaakt door een financiële bijdrage van de Stichting Culturele Samenwerking, Amsterdam, en van de volgende donateurs: N.V. Assurantie Maatschappij De Nederlanden van 1845, 's-Gravenhage, N.V. Billiton Maatschappij, 's-Gravenhage, Koninklijke Luchtvaart Maatschappij N.V., 's-Gravenhage, Maduro & Curiel's Bank N.V., Curaçao, Nederlandsche Handel Maatschappij N.V., Amsterdam, N.V. Overzeese Gas- en Electriciteitmaatschappij, Rotterdam, De Surinaamsche Bank N.V., Amsterdam.

DE PAN AMERIKAANSE SANITAIRE ORGANISATIE (P.A.S.O.) IN VERBAND MET SURINAME EN DE NED. ANTILLEN [1]

DOOR

N. H. SWELLENGREBEL [2]

Op het terrein van internationale samenwerking is de Nieuwe Wereld de Oude vooruit. Niet de hele Nieuwe Wereld, maar dat deel ervan dat geen banden heeft met het Britse Gemenebest, Nederland, Frankrijk, of Denemarken, dus de 21 Amerikaanse republieken. De Amerikaanse Volkenbond bestaat sedert 1890, eerst onder de naam van „Union of American Republics", sedert 1948 onder die van „Organisation of American States". Deze Unie is dus ouder dan de zwakste Oude-Wereld pogingen in die richting: de Vredes Conferenties; en ook ouder dan het Haagse Hof, de Volkenbond, en de Verenigde Naties. In de jaren van haar bestaan is zij, als internationaal instrument, vrij wat effectiever gebleken dan haar Oude-Wereld zusters. Zij heeft niet altijd oorlogen tussen haar leden weten te voorkomen, maar ze heeft die steeds, in tijd en omvang, tot een vrij onbelangrijk minimum weten te beperken.

Haar talen zijn Engels, Spaans, Portugees en Frans. Spaans is bepaald de hoofdtaal, de beide grootste Republieken, U.S. en Brazilië, geven het blijkbaar gaarne de voorrang. Vele afgevaardigden spreken alléén Spaans, maar geen spreekt er deze taal niét. Frans, alleen op Haïti, is practisch van geen betekenis.

Het hoofdkwartier, het Palais des Nations van het Westelijk Halfrond, heet Pan-American Union, aan 17th street en Constitution Ave., in Washington D.C., gelegen. Daar zetelen de Trygve

[1]) Lezing welke op de 15e Ledenvergadering van de „Natuurwetenschappelijke Studiekring voor Suriname en de Nederlandse Antillen", op 22 Nov. 1951, werd gehouden.

[2]) Instituut voor Tropische Hygiëne en Geographische Pathologie (Afdeling van het Koninklijk Instituut voor de Tropen), Amsterdam.

Lie van deze Organisatie, de Secretaris Generaal dr ALBERTO LLERAS (Colombia) en de Assistant Secretary General, dr WILLIAM MANGER (U.S.A.). Daar vergadert de Council, vertegenwoordigers van alle Republieken, 2 maal per maand. Daar ook komt de Raad van Ministers bijeen in gevallen van urgentie, bijgestaan door de Advisory Defence Committee. Eens in de 5 jaar komt de Inter-American Conference bijeen; deze vergadert niet uitsluitend in Washington, maar in een van de 21 Amerikaanse hoofdsteden. De Conference is de hoogste autoriteit. Haar samenstelling is gelijk aan die van de Council. maar elke staat kan zoveel afgevaardigden zenden als hij wil. Evenals in de Council heeft elke staat maar één stem, of het nu de U.S. is, met over de 100 millioen of Panamá met 600.000 inwoners.

Op het O.Halfrond wordt U.N.O. in haar werkzaamheden bijgestaan door een aantal gespecialiseerde organisaties, die wel bij haar horen maar binnen dit verband autonoom zijn, zoals World Health Organisation, International Labour Office, Food & Agricultural Organisation. Ook de Organisatie van Amerikaanse Staten heeft zulke "Specialized Agencies" voor bescherming van kinderen, Geographie & Historie, Landbouw Wetenschappen, de Indianen. Over een van deze wil ik het nader hebben.

Het is de Pan American Sanitary Organisation, door de Angelsaksische minderheid tot P.A.S.O., door de Latijnse meerderheid tot O.S.P.A. afgekort, welke laatste afkorting natuurlijk veel meer gebruikt wordt, ook omdat zij zowel de organisatie, als haar hoofdkwartier, het Pan American Sanitary Bureau, aanduidt, waarvoor de Angelsaksers P.A.S.B. nodig hebben. P.A.S.O. is de oudste internationale sanitaire organisatie. Zij dateert van 1902, terwijl de oudste in de Oude Wereld, de Office International de Santé Publique, pas in 1907 werd gesticht. Ook hierin is de Nieuwe Wereld de Oude een flink stuk vooruit.

Alle 21 Amerikaanse Republieken zijn leden van deze Organisatie en dragen aan de kosten bij, naar rato van het aantal hunner inwoners en van hun economische draagkracht. In 1950 droeg U.S. $ 1.247.147 bij, Costa Rica $ 2.735, aan een budget van $ 1.742. 035. De invloed van alle staten is echter even groot. Ze hebben elk een stem in de Directing Council die eens per jaar bijeenkomt, en in de Conference (de hoogste autoriteit) die eens in de 4 jaar vergadert. Het lopende werk wordt door de Executive Committee afgedaan, die 2 of 3 keer per jaar bijeenkomt en uit 7 leden bestaat, waarvan jaarlijks 2 aftreden en, in vrije verkiezing door de Directing Council, door twee nieuwe vervangen worden.

Tot op zekere hoogte heeft U.S. er wel de leiding. Een burger van U.S. was in de bijna 50 jaren van haar bestaan directeur van de P.A.S.O. Verleden jaar heeft men, aanvankelijk na andere plannen, deze gewoonte gecontinueerd. Maar dit jaar heeft men de aftredende onderdirecteur, ook een U.S. burger, door een Braziliaan vervangen. Overigens is de wil der U.S. in deze organisatie géén wet. Voorstellen door de delegatie van dit land met klem van redenen ingediend, en tegen hartstochtelijke aanvallen zakelijk en logisch verdedigd, worden soms met haast algemene stemmen verworpen, als ze niet op het laatste ogenblik ingetrokken worden om een nederlaag te voorkomen.

De functies van P.A.S.O. hebben, zoals de naam aanduidt, betrekking op de volksgezondheid in de aangesloten landen.

In de eerste plaats op die zaken die van internationaal belang zijn en dus niet door elk land naar eigen goeddunken te regelen zijn: Quarantaine ordonnanties, waaronder regels omtrent ontratting van schepen, ontmugging van vliegtuigen, vaccinatie voorschriften tegen pokken en gelekoorts vallen, buiten en behalve wat men meer in het bijzonder onder quarantaine voorschriften verstaat: het onderzoek en c.q. in quarantaine houden van scheeps- of luchtreizigers.

Maar er zijn meer activiteiten die niet tot quarantaine te rekenen zijn en die toch internationaal geregeld moeten worden. Een van de belangrijkste is de strijd tegen de muskiet *Aedes aegypti*, de overbrenger van de gele koorts in de steden en ook op het dicht bevolkte platteland. Veertig jaar geleden werd die strijd door Gorgas het eerst aangebonden, in Havana en Panamá. Met het doven van deze grote haarden van de ziekte was het met de gele koorts in Centraal Amerika gedaan. Enige jaren later volgden Rio de Janeiro en Guayaquil (Ecuador). Verscheidene jaren gold toen gele koorts als een voorbeeld van door mensenhanden uitgeroeide ziekte, tot zij in de vroege jaren '30 weer de kop op stak. Nu niet meer in steden of aan de kust, maar diep in het binnenland van Brazilië, in zeer schaars bewoonde streken waar pioniers hun kostgrondjes aan het oerwoud onttrokken. Dat was de zgn. "jungle yellow fever", echte gele koorts, maar overgebracht door muskieten die gewoonlijk niet met de mens in aanraking komen, en die de smetstof niet van mens op mens maar van aap op mens overbrengen. Op 't eerste gezicht zou men kunnen denken dat men zich van deze vorm der gele koorts niet veel hoeft aan te trekken. Ze komt immers niet bij de mens: de mens moet bij haar

komen om van haar bestaan weet te krijgen. Maar een mens met haar besmet wordt pas 10 à 12 dagen later ziek. In dien tijd heeft hij wel eens een grote menselijke nederzetting bereikt waar de gele koorts-muskiet talrijk is. En als de immigrant dan ziek werd dan konden die muskieten zich gedurende de eerste drie dagen van zijn ziekte aan hem besmetten door zijn bloed te zuigen. En zo kon er dan een classieke gele koorts-epidemie tot stand komen. Dat is inderdaad wel eens gebeurd, en het gevaar was in de vroege jaren '30 groot. Men was zó overtuigd dat gelekoorts van het aardrijk verdelgd was, dat maatregelen tegen de Gk-muskiet allom verslapt waren daar waar ze vroeger met kracht uitgevoerd werden. En in landen waar men er vroeger niets aan gedaan had, dacht men er niet over er nu nog eens mede te beginnen. Zo schrikte de ontdekking der oerwouden gelekoorts de mensen wakker. Gele koorts was helemaal niet uitgeroeid. Zij had zich slechts terug getrokken in vestingen waarin de mens haar niet kan belagen. Maar zij kan de mens in steden en dorpen wél kwaad doen. Echter onder één voorwaarde: dat de mens daar met de gelekoortsmuggen samenwoont, dat in minstens 5% van de woningen en erven (van een stad of dorp) gelekoortsmuggen uitgebroed worden. Zijn de muskieten er niet, of zijn er maar weinig, dan heeft oerwoud gelekoorts op steden en dorpen geen vat. Maar de mens heeft op de oerwoud gelekoorts nooït vat. Dus blijft voortdurende waakzaamheid nodig; en die waakzaamheid moet zich uitstrekken niet alleen over onmiddellijk bedreigde streken, gelegen nabij de terreinen der oerwoud gelekoorts, maar over alle landen van de Nieuwe wereld waar *Aedes aegypti* broedt; van de Zuidelijke staten der Unie tot Noordelijk Argentinië toe.

De P.A.S.O. heeft zich tot taak gesteld deze waakzaamheid bij al haar leden op te wekken. En dat is haar gelukt. Alle 21 Republieken hebben zich verbonden de strijd tegen *Aedes aegypti* aan te binden volgens eén vastgesteld plan; niet alleen wat de uitvoering betreft maar ook t.a.v. de toets die aangelegd moet worden om zekerheid te krijgen dat men het werk ook goed gedaan had.

De economisch zwakkeren onder de Republieken kregen daarbij steun van de P.A.S.O. in de vorm van experts om advies te geven, beurzen om leden van het sanitaire personeel in verder gevorderde Republieken te doen opleiden, uitrusting voor anti-Aedes campagnes, en bijdragen in de kosten.

Sinds 1948 veroorzaakt oerwoud gelekoorts weer grote onrust

in Centraal Amerika. Het begon met enige gevallen in de nabijheid van de stad Panamá, dus vlak bij de Canal Zone, waar zelfs het woord „gele koorts" nauwelijks genoemd mag worden, maar waar het oerwoud onmiddellijk aan grenst. Met behulp van P.A.S.O. en de Federal Health Service werd alles gedaan om de stad Panamá tegen een gelekoorts invasie te beschermen, door een intensieve anti-Aedes campagne. Bijna de gehele bevolking der Republiek Panamá werd bovendien tegen gelekoorts gevaccineerd. Dat men daarmede iets tegen de oerwoud gelekoorts zelf gedaan had verbeeldde zich natuurlijk niemand. Die smeulde rustig voort onder de apen der uitgestrekte wouden, en bereikte in 1951 Costa Rica, hetgeen ditmaal door een opvallende sterfte onder de apen en een groot aantal menselijke gelekoorts gevallen werd aangekondigd. Men verwacht dat de besmetting wel in Nicaragua en Yucatan zal doordringen. Alle steden in de bedreigde regionen zijn, naar men zegt, door een nooit eindigende anti-Aedes campagne voldoende beveiligd. Voor de bescherming van de landbewoners is vaccinatie het enige middel, waarvoor een beroep is gedaan op de drie leveranciers van gelekoorts vaccin in de Nieuwe Wereld: Hamilton, Bogotá en Rio de Janeiro.

Alles draait dus om muskietenbestrijding en vaccinatie.

In het net dat men om de gehele Aedes bevolking van de Nieuwe Wereld aan het dichttrekken is zitten echter gaten. Het omspant wel de 21 Republieken, maar niet het gehele Westelijke Halfrond.

Canada en Groenland vallen erbuiten. Voor de gelekoorts komt dat er niet op aan: zij liggen geheel buiten het Aedes-gebied. Of het niet meedoen van die twee ook t.a.v. andere gezondheidsproblemen onverschillig zal zijn is nog een open vraag. — Maar: die dan leeft, die dan zorgt.

Voor het Caraïbische gebied (in ruimere zin) is het een ander geval. Want daar liggen eilanden, en stukken van het vaste land (de Guiana's) die iets te maken hebben met de Europese landen Nederland, Engeland en Frankrijk, omdat die zgn. metropolitane gouvernementen er een zekere macht hebben, of verantwoordelijk zijn voor de buitenlandse betrekkingen van die landen. En dat zijn even zovele vacua in het systeem der anti-Aedes campagne in de landen van de P.A.S.O., evenals het vacua zijn in de overigens zo goed gesloten Amerikaanse Volkenbond. Het laatste is een zuiver politieke aangelegenheid, waarvan wij ons hier kunnen distanciëren. Maar, zo zult ge zeggen, zulke sanitaire vacua be-

hoeven toch niet te bestaan; internationale samenwerking op sanitair gebied kan toch geheel losgemaakt worden van de politiek?

Vooruitgrijpende op een onderwerp dat ik later behandelen zal, wil ik nu reeds deze uitspraak als ongerechtvaardigd optimisme signaleren. Tijdens de laatste zitting der Directing Council te Washington verklaarde mij een gedelegeerde van een der grote Spaans-Amerikaanse landen, in een rustig en uiterst vriendschappelijk gesprek, dat zijn Regering er nooit in zou toestemmen dat P.A.S.O. voor haar jaarlijks budget bijdragen zou aanvaarden van een der Europese metropolitane gouvernementen. Want zo zou zijn Regering dat Gouvernement erkennen als machthebber over een groep eilanden welke zijn Regering van ouds rekende deel uit te maken van haar grondgebied. Daarbij noemde hij nog twee andere Spaans-Amerikaanse Republieken wier Regeringen er net eender over dachten. Nieuw was mij dit denkbeeld allerminst; reeds verleden jaar — en nog eerder uit de kranten — had ik er van gehoord. Maar dat een gedelegeerde mij er zo rustig, als iets van zelf sprekends, over kon onderhouden, was mij een nieuwe ervaring, die mij leerde dat deze zuiver humane gezondheidszorg volstrekt niet vrij is van de politiek.

In elk geval kan men zich zeer wel voorstellen dat zowel politieke personen, als zij die slechts het lichamelijk welzijn van hun medemensen willen bevorderen, deze vacua evenzeer verafschuwen als de natuur het in de ouderwetse physica heette te doen. De Politieken willen de vacua dichten door de Europeanen uit het Westelijk Halfrond te verdrijven. De Humanen willen de vacua door vreedzamer middelen doen verdwijnen. Welke die zijn zal ik U nu vertellen.

Om dit te doen moet ik eerst iets van de World Health Organisation (W.H.O.) zeggen. Ze is voor een groot deel voor de Oude Wereld wat P.A.S.O. voor de Nieuwe is, en haar verhouding tot Verenigde Naties is als die van P.A.S.O. tot de O.A.S. Met dit verschil dat niet alle leden van de U.N.O. lid van W.H.O. zijn.

Haar werkzaamheden kan ik hier hoogstens met enkele voorbeelden aanduiden. Zij regelt met een voor haar leden bindende kracht de internationale sanitaire verplichtingen, door de World Health Assembly, de jaarlijkse vergadering van alle leden, vastgesteld. Zij steunt de leden-staten die het nodig hebben met haar teams van artsen, sanitaire ingenieurs, wijkzusters, en specialis-

ten, op voorwaarde dat het betrokken land na enige jaren het werk van het team zal overnemen. Het werk van deze teams is demonstratie van de techniek en de uitwerking van sanitaire activiteit op allerlei gebied: bestrijding van bepaalde besmettelijke volksziekten, kinder- en moederzorg, bestrijding van voedsel deficienties etc. Zij werkt mede aan het behoud der volksgezondheid in geteisterde streken, zoals Korea. Zij verleent beurzen om artsen in de gelegenheid te stellen sanitair werk in andere landen te bestuderen. Zij roept in haar Expert Committees deskundigen uit verschillende landen bijeen om hun gemeenschappelijke opinie over hangende quaesties te formuleren. — Laat ik het bij deze enkele punten laten.

Bij deze werkzaamheden is decentralisatie nodig: niet alles kan van uit het hoofdkwartier der organisatie, het Palais des Nations te Genève, gebeuren. Deze decentralisatie wordt uitgevoerd door de oprichting van "Regionale Bureaux", elk bureau het hoofdkwartier van een "Regio" van de W.H.O., waarvan er nu in de oude wereld 5 zijn, nml. Europa, Afrika, Nabije Oosten, Z.O. Azië en Westelijke Stille Zuidzee.

Evenals alle leden van W.H.O. een stem hebben in de jaarlijks bijeenkomende algemene vergadering (de Assembly), zo is het ook met de Regionen. Die hebben elk ook hun Assembly. Stemgerechtigde leden daarvan zijn de zelfstandige staten in de Regio gelegen. Verder ook die staten wier regering niet in de Regio gevestigd is, maar die landen in de Regio beheersen, althans verantwoordelijk zijn voor hun buitenlandse betrekkingen. Wanneer zo een staat (metropolitaan gouvernement) meer dan één land in de Regio beheerst, of zijn buitenlandse betrekkingen verzorgt, heeft die staat in de Regio toch maar één stem. Het Verenigde Koninkrijk, bijvoorbeeld, heeft in de Assembly van de Afrikaanse Regio voor al zijn uitgestrekte, min of meer autonome landen (waaronder de Unie van Z. Afrika natuurlijk *niet* hoort) één stem, en het kleine Liberia heeft er ook één.

Zo is het in de oude wereld. Hoe is het nu in de nieuwe? Alle 21 Amerikaanse Republieken zijn lid van Verenigde Naties, evenals Canada. Groenland is door Denemarken lid. Maar dat betekent niet dat ze ook alle lid van W.H.O. zijn. In 1948 waren minstens 8 Republieken geen lid van die organisatie. Niet te verwonderen: in de P.A.S.O. hadden ze hun eigen Gezondheids Organisatie. Toch vond men dit niet een gewenste staat van zaken. Men wilde dat W.H.O. het grootst mogelijke deel van de wereld

zou omvatten. Daarom kwam er vroeg in 1949 een overeenkomst tot stand tussen W.H.O. en P.A.S.O. waarbij P.A.S.O. erin toestemde te gaan functionneren als de Regionale Organisatie voor de W.H.O. in het Westelijke Halfrond, dat daarbij in zijn geheel tot Regio van W.H.O. werd. Dat betekende volstrekt niet, zoals sommigen ten onrechte uitspraken, dat P.A.S.O. in W.H.O. zou opgaan. P.A.S.O. bleef volkomen zelfstandig als een "specialized agency" van de Amerikaanse Volkenbond, met haar eigen budget, onafhankelijk van W.H.O. Maar de bijdrage van W.H.O. aan dat budget zou door P.A.S.O. beheerd en besteed worden, in overleg met de Directeur Generaal van W.H.O., en dat zou zij doen als Regionale Organisatie van W.H.O. P.A.S.O. zou echter pas als zodanig gaan fungeren wanneer $^2/_3$ van de Amerikaanse Republieken (14) lid van W.H.O. waren geworden. Dit aantal werd in de loop van 1949 bereikt, en van dat ogenblik af werd P.A.S.O. Regionale Organisatie van W.H.O. voor het Westelijk Halfrond, en P.A.S.B. Regionaal Bureau van W.H.O. voor dat Halfrond; dat Halfrond zelf werd de derde Regio van W.H.O. (Europa, Afrika en West-Pacific bestonden toen nog niet als Regionen).

Geheel zonder strijd kwam deze regeling, die uit een oogpunt van volksgezondheid niets anders tegen zich had dan dat ze niet ver genoeg ging, niet tot stand. Slechts schoorvoetend stemde de O.A.S. er in toe, dat haar zuiver Amerikaanse "specialized agency" zich in dienst stelde van een niet-Amerikaanse organisatie. Van een opgaan van P.A.S.O. in W.H.O. wilde zij niets weten. Men moet dit in het oog houden voor een goed begrip van wat nu volgt.

Als regio van W.H.O. viel het Westelijk Halfrond nu onder de bepaling die voor alle regionen van W.H.O. geldt, nml. dat staten buiten de regio gelegen één stem hebben in de Regionale Assembly, indien zij een of meer landen in de regio beheersen of er de buitenlandse betrekkingen van verzorgen. Wat betekende dat in dit geval? Dit: dat die staten één stem zouden hebben in de Directing Council van P.A.S.O. (eens per jaar) of in de P.A.S.-Conference (eens in de vier jaar) voor zover die lichamen fungeerden als Regionale Organisatie van W.H.O.

In de vergadering van de Directing Council te Lima, October 1949, werd deze consequentie aanvaard. Artikel 9 van de resoluties van deze vergadering bepaalt dat bedoelde staten gelijk zullen staan met de Amerikaanse Republieken in de vergaderingen der Directing Council van P.A.S.O. (de Conference — de

hoogste autoriteit — werd niet genoemd) indien deze vergadering fungeert als Regionale Organisatie van W.H.O. Men verzuimde echter criteria te bepalen welke zo'n vergadering kenmerken als functionnerende in dienst van W.H.O.

Door dit besluit werden de gedelegeerden van het Verenigde Koninkrijk, Nederland en Frankrijk, tot dien tijd toe slechts als waarnemers aanwezig, met één hamerslag stemgerechtigde deelnemers; Nederland ten gunste van Suriname en de Antillen. De gedelegeerde van een der Latijnse Republieken, vervaard voor de consequenties van dit, zijns inziens onbekookte, besluit, trachtte de situatie nog te redden door voor te stellen de nieuwe statenleden te ontheffen van de verplichting jaarlijks contributie aan P.A.S.O. op te brengen naar rato van hun bevolking in het Westelijk Halfrond. Het lid der Nederlandse delegatie dat de Antillen vertegenwoordigde maakte toen, zeer ter snede, de opmerking dat hier het omgekeerde van een zeker bekend gezegde van toepassing was, nml. "no representation without taxation". De Franse delegatie stemde hier mee ten volle in, en het voorstel kwam niet eens in behandeling — Maar het was niettemin zeer juist gezien.

Wat won P.A.S.O. met dit besluit? Dit: dat de vacua werden gevuld. De medewerking was nu verzekerd van alle landen in het Caraïbische gebied t.a.v. de Aedes-uitroeiïng. Ik wil volstrekt niet beweren dat die medewerking er niet reeds was. Maar ik geloof niet te veel te zeggen wanneer ik beweer dat zij krachtiger werd, zeer krachtig zelfs in Suriname. Daar was nog een bijzondere reden voor, deze nml. dat in de binnenlanden van Suriname oerwoud-gelekoorts voorkomt. Wel niet explosief, zoàls nu in Panamá en Costa Rica, maar zij is er toch, en zij levert een potentieel gevaar op. Ook Nederland zelf, de Regering en het Instituut voor de Tropen, werkt nu mede: de Regering door jaarlijks een delegatie naar de Directing Council te zenden, het Instituut voor de Tropen door hiervoor jaarlijks een van zijn ambtenaren af te staan, door het meest bedreigde gebied tegen kostprijs van gelekoorts-vaccin te voorzien, en, voor gevallen van urgentie, een grote voorraad vaccin als renteloos kapitaal in voorraad te houden.

Het besluit van Lima werd 's nachts te half twee in een zitting die de hele dag geduurd had, genomen. Men had blijkbaar de volle consequenties niet overzien. Want die waren niet minder dan dit, dat vreemdelingen, niet-Amerikanen, vertegenwoordigers van Regeringen die Amerikaans grondgebied beheersten, grond-

gebied dat vrij behoorde te zijn, of deel moest uitmaken van deze of gene Amerikaanse Republiek, nu met stemrecht zitting namen in zuiver Amerikaanse vergaderzalen, en geldelijk bijdroegen aan een zuiver Amerikaanse Organisatie.

Maar er bleef nog een uitweg over, en het volgend jaar, in Ciudad Trujillo, deden de Politieken alles om die open te houden.

Die uitweg was de bepaling dat de metropolitane gouvernementen hun recht in de Directing Council alleen kunnen uitoefenen als die Raad fungeert als Regionale Organisatie van W.H.O.

Hiervoor hadden de Humanen een fraaie omzeiling van de moeilijkheid bedacht, die zelfs de vertegenwoordiger van de O.A.S. kon bevredigen. Het zou mij te ver voeren uit te leggen waarin die omzeiling van de beperkende bepaling bestond. Genoeg zij het te zeggen dat zij in de betrokken hoofdcommissie van de Directing Council door de minderheid, de Politieken, werd verworpen, maar door de meerderheid, de Humanen werd aanvaard, evenwel in de plenaire zitting der Directing Council werd ingetrokken. Daarentegen werd de metropolitanen-gedelegeerden dezelfde positie in de P.A.S.-Conference verleend die zij in de Directing Council hadden. Maar een nadere bepaling van deze positie werd naar de vergadering van een jaar later verwezen.

Twee jaar na Lima, in Washington 1951, werd door de Directing Council een besluit genomen waarin vrij duidelijk werd omschreven onder welke omstandigheden de Directing Council een orgaan van W.H.O. is, waarin de metropolitane gedelegeerden wél stemrecht hebben, en wanneer niet. Het werd slechts door één Politieke niet aanvaard. Maar toen het er op aan kwam dit besluit uitvoerbaar te maken, door zekere wijzigingen in de regelen van procedure van de Directing Council aan te brengen, besloot men op advies van dezelfde Politieke de behandeling van de wijziging tot het volgend jaar uit te stellen. Daarentegen nam men wél een besluit waardoor de geldelijke bijdragen der metropolitane gouvernementen (die inmiddels door één over 1950 en 1951 en door een tweede over 1951 waren gestort) nader werden berekend — en daartegen verzette zelfs die ene meest politieke onder de Politieken zich niet.

Tenslotte: Al deze strubbelingen zijn niet zo belangrijk. Waar het op aankomt is dit: dat geregeld contact en uitwisseling van gedachten met P.A.S.O. tot stand is gekomen en in stand wordt gehouden, en dat er een daadwerkelijke samenwerking mogelijk is gebleken welke, zo mag men verwachten, in omvang en betekenis zal toenemen.

SUMMARY

The Pan American Sanitary Organisation (P.A.S.O.)
in relation with Suriname and the Netherlands Antilles

In International Relations the New World is far in advance of the Old World. From 1890 onward, the American States are organised in a „League of Nations", the *Union of American Republics* which, since 1948, bears the name of *Organisation of American States.* Like the United Nations Organisation, this Union is assisted by specialized agencies. One of them, the Pan American Sanitary Organisation, is the senior of her sister, the World Health Organisation, by little less than half a century. In October 1949 the elder sister put her whole equipment at the disposal of the younger, by consenting to act as the Regional Organisation of W.H.O. in the Western Hemisphere, without, however, relinquishing one particle of her independence. This generous act had one serious, although not unforeseen, consequence: it introduced into this purely American circle certain European Governments, members of W.H.O., closely associated with territories in the Western Hemisphere forming no part of any of the twenty-one American Republics.

The admittance of these Governments to the membership of P.A.S.O. was qualified by the following clauses: (1) they are not members, but they share the rights of the members; (2) they do so only when the Directing Council of P.A.S.O. is acting as Regional Organisation of W.H.O. On these conditions representatives of France, the Netherlands, and the United Kingdom were admitted as members to the latter part of the meeting of the Directing Council at Lima (Peru), October 1949. No rules were laid down, however, which would allow one to make sure whether or not any Directing Council in session is acting as Regional Organisation of W.H.O.

The next meeting of the Directing Council (Ciudad Trujillo, Dominican Republic, September 1950) was not completely successful in its attempt to rectify this omission. So it was left to the meeting at Washington D.C. (1951) to define the characteristics of a Directing Council acting as Regional Organisation of W.H.O. in the Western Hemisphere. But even now the delegates of the above European Governments are not allowed to enjoy the rights conferred on them at the Lima meeting, untul the afore mentioned definition has been incorporated into the Rules of Procedure of the Directing Council of P.A.S.O.

Nevertheless far reaching co-operation has been established between P.A.S.O. on one side, and the Governments of the Netherlands, Surinam, and the Netherlands Antilles on the other, the Royal Tropical Institute at Amsterdam serving the latter in various capacities. At a time when renewed activity of jungle yellow fever is requiring the utmost vigilance in all American States, this co-operation is highly valuable, and fully justifies the continuance of delegates from these countries attending the meetings of the Directing Council of P.A.S.O.

LE MOUVEMENT LITTÉRAIRE AUX ANTILLES ET À LA GUYANE [1])

PAR

RENÉ MARAN [2])

Il n'est personne qui ne sache aujourd'hui la passion que les noirs ont pour la musique. On a cru longtemps que l'auteur de l'*Essai sur l'Inégalité des Races Humaines* avait été le premier à la signaler. Le comte de Gobineau n'a fait que propager de son autorité une opinion que bon nombre d'ouvrages mineurs du XVIIIe siècle avaient déjà publiée. On relève par exemple dans un passage de Saint-Domingue à la veille de la Révolution où le baron de Wimpffen parle d'un orchestre nègre: ,,Cet orchestre est composé de deux violons bien supérieurs pour le talent qu'exige leur emploi à la plupart de nos racleurs européens. Ils ont encore sur ceux-ci l'avantage de ne pas être les instruments passifs du plaisir des autres, car ils entrent si bien dans le sens de la chose que la partie de leur corps qui est assise frétille dans un accord parfait avec le pied qui bat la mesure et le bras qui conduit l'archet."

Voilà qui est aussi parfaitement observé que rendu. De Gobineau en a tiré la conclusion au chapitre VII du livre second de

---

[1]) Dit artikel, evenals dat van Swanzy over de literatuur in de Britse Westindische gebieden in de 32e jrg. van de *W.I.Gids*, p. 217, was oorspronkelijk bestemd voor *Eldorado*. De redactie van dit tijdschrift stond het welwillend aan de *W.I.Gids* af, toen *Eldorado* ophield te verschijnen. Het dateert van 1949.

[2]) RENÉ MARAN, geboren op Martinique, studeerde in Bordeaux, kwam bij het binnenlands bestuur in Frans Oost-Afrika. Met zijn roman *Batouala* verwierf hij de Prix Goncourt in 1921, doch moest toen de bestuursdienst verlaten.

Auteur van *Les pionniers de l'Empire*, *Le livre de la Brousse* en vele artikelen. (Zie *Présence Africaine* no. 8–9, p. 397 en no. 10–11, p. 210; ook Robert Delavignette "L'accent africain dans les lettres françaises" in *La Nef* novembre 1945.)

son fameux ouvrage. "L'élément noir," y déclare-t-il, ,,est indispensable pour développer le génie artistique dans une race, parce que nous avons vu quelle profusion de feu, de flamme, d'étincelles, d'entraînement, d'irréflexion réside dans son essence, et combien l'imagination, ce reflet de la sensualité, et toutes les appétitions de la matière le rendent propre à subir les impressions que subissent les arts, dans un degré tout à fait inconnu aux autres familles humaines. C'est mon point de départ, et s'il n'y avait rien à ajouter, certainement le nègre apparaîtrait comme le poète lyrique, le musicien, le sculpteur par excellence."

Qui parle de musique nègre ne peut pas ne pas toucher mot des danses qu'elle anime. Chez le noir, danse et musique sont inséparables et en quelque sorte consubstantielles. L'une mime, l'autre parle. Toute musique est prétexte à danse, toute danse prétexte à musique en Afrique noire. Il en est de même dans tous les pays que le commerce du bois d'ébène a peuplé de nègres. Le dépaysement et la transplantation de ces danses parviennent à peine à les défigurer. Presque toutes, de quelque nom qu' on les nomme, black bottom ou tango, cake walk ou biguine, rumba ou samba, dérivent du *calenda*, originaire des côtes de Guinée, et selon toute probabilité du royaume disparu d'Arada.

Ces danses, et la musique qui leur donne vie, n'expriment pas toujours que joie physique. Il leur arrive souvent, au contraire, d'être mélancolie, chagrin, souffrance, douleur, révolte, espoir désespéré, élan de l'âme, mysticisme religieux, plainte étouffée d'une race demandant à la prière de la délivrer du complexe d'infériorité dans laquelle elle se débat plus ou moins depuis des siècles. De là sont nés les ,,blues" et les ,,spirituals," chants poignants jaillis du plus profond de l'être, effusions nourries de cette ferveur absolue et de cette foi constructive qui rendent exemplaires les premiers temps de l'Eglise et les plus beaux jours du moyen âge.

En général, danse, musique et poésie parlent le même langage chez la plupart des peuples jeunes et chez la plupart des races qui ne sont pas encore sorties de l'enfance. Danseur-né, musicien-né, le noir est aussi un poète-né. Il est par conséquent naturel que des poètes de couleur tels que Laurence Dunbar, Countée Cullen Claude Mc Kay, Jean Toomer, James Weldon Johnson, Georgia Douglas Johnson, Langston Hughes et Richard Wright soient de nos jours aux Etats-Unis l'honneur de la littérature américaine Et il est non moins naturel que la littérature française contemporaine soit fière, de son côté, de voir son patrimoine s'enrichir

de recueils publiés par des poètes de couleur ayant vu le jour qui à Haïti, qui à la Guadeloupe, qui à la Martinique, qui à la Guyane, et dont les plus remarquables — Daniel Thaly, Aimé Césaire, Jacques Roumain, Gilbert Gratiant, Emmanuel-Flavia Léopold et L–G. Damas - ont pour émules ou disciples des Etienne Léro, des Guy Tirolien, des Léon Laleau, des Jean-F. Brière, des René Belance et des Paul Niger.

Américains de couleur et Français de couleur se rencontrent en ceci: les premiers se sentent Américains corps et âme, les seconds corps et âme Français.

I, too sing America,

s'écrie Langston Hughes dans un poème dont la célébrité a depuis longtemps franchi l'Atlantique.

I am the darker brother.
They send me to eat in the kitchen
When company comes.
But I laugh,
And eat well,
And grow strong.

To-morrow
I'll sit at the table
When company comes,
Nobody'll dare
Say to me:
— Eat in the kitchen —
Then.

Besides, they'll see how beautiful I am
And be ashamed, —

I, too, am America.

Il n'est pas un mot de cet orgueilleux poème que les écrivains de couleur nés à Haïti et dans les départements français de la Guadeloupe, de la Martinique et de la Guyane ne fassent entièrement leur, après avoir pris soin de remplacer le *I, too, am America*, qui sert désormais de cri de ralliement aux noirs des Etats-Unis, par cet autre cri de ralliement: *Nous aussi, nous sommes Français*!

Américain ou Français, l'écrivain de couleur est essentiellement lyrique. Il est de même essentiellement surréaliste et existentialiste. Lyrisme, surréalisme et existentialisme coexistaient en lui bien avant qu'on ne songeât à les appeler ainsi. Ces trois modes d'expression continueront à coexister en lui quand ils auront cessé de plaire. Il passe de l'un à l'autre, et du réalisme à l'idéa-

lisme, avec l'aérienne aisance d'un Homère ou d'un Aristophane. On lui reconnaît chaque jour davantage cette faculté de mutation, à mesure qu'on pénètre mieux les secrets de la race noire, ainsi que la richesse et la variété de ses moeurs, de ses traditions et de son folklore.

Il est par conséquent dans la logique de l'oeuvre de libération totale que la France poursuit depuis des siècles dans l'ensemble des territoires composant aujourd'hui l'Union Française, que les écrivains français de couleur, romanciers, poètes ou essayistes, cédant à la plus noble émulation, aient fini par mêler leurs travaux personnels à ceux de leurs compatriotes et confrères européens, et à marcher avec assurance dans la voie que leur a ouverte Alexandre Dumas père et le poète des *Salaziennes* et d'*Epaves*, Auguste Lacaussade, mulâtre réunionnais que Victor Hugo honorait de son amitié, et dont certains poèmes, fort beaux du reste, extraits d'une oeuvre dont l'Académie Française avait distingué le lyrisme en lui décernant l'une de ses récompenses les plus appréciées, le Prix Bordin, ont longtemps figuré dans les recueils de ,,Morceaux Choisis" en usage, à l'époque 1900, dans la plupart des lycées et collèges des Universités françaises.

L'île où la jeune Françoise d'Aubigné, venue de Niort, a passé, dit-on, quelques mois de sa petite enfance, avant de rentrer définitivement en France, où les jeux du destin devaient lui donner pour mari Paul Scarron, auteur du *Roman Comique* et du *Virgile Travesti*, puis faire d'elle la marquise de Maintenon et l'épouse morganatique de Louis XIV, la Martinique, pour appeler cette île par son nom, est depuis une quinzaine d'années le centre d'un extraordinaire mouvement littéraire qui rayonne sur Haïti, la Guadeloupe et la Guyane Française.

Les porte-flambeaux de ce mouvement littéraire sont: René Jadfard, L-G. Damas et Léo J. Cresson pour la Guyane; Jacques Roumain, Léon Laleau et Jean-F. Brière pour Haïti; Jean-Louis Baghiv'o, Guy Tirolien et Paul Niger pour la Guadeloupe; enfin, pour la Martinique: Aimé Césaire, Claude et Magdeleine Carbet, Mayotte Capécia, Henry Maurice, qui écrit sous le pseudonyme aussi puéril que mauvais de Petit-Mau, René Clarac, Joseph Zobel et Raphaël Tardon.

Un mot d'abord de quatre des principaux romanciers qu'il a révélés: Jacques Roumain, Joseph Zobel, Mayotte Capécia et Raphaël Tardon.

Le haïtien JACQUES ROUMAIN est le poète de *Bois d'Ebène* et

le romancier de *Gouverneurs de la Rosée*. Ce titre surprend par son étrangeté. Jacques Roumain, que la mort a malheureusement ravi trop vite aux lettres françaises, s'est chargé de l'expliquer lui même à ses lecteurs. ,,La terre," leur dit-il, ,,c'est une bataille jour pour jour, une bataille sans repos: défricher, planter, sarcler, arroser jusqu' à la récolte, et alors tu vois ton champ mûr couché devant toi le matin, sous la rosée, et tu dis: moi Untel, gouverneur de la rosée, et l'orgueil entre dans ton coeur!"

Est-il plus admirable image que celle-ci, dont le poétique hermétisme semble tiré du folklore afro-haïtien? Tous les laboureurs, tous les tâcherons qui peinent par le monde, du matin au soir, dans leurs champs ou leurs plantations, sont des ,,gouverneurs de la rosée." La sueur de leurs travaux réclame chaque jour ses bienfaits. C'est grâce à leurs soins que plantes potagères et céréales ploient, du crépuscule à l'aurore, sous le poids du liquide qui les nourrit.

Ce roman du sol et de l'eau se passe en pays noir. Le sang y rachète le sang, la mort y engendre la vie. La révolte humaine contre la fatalité fleure un subtil parfum ,,Vieille France". Parée de surcroît de termes du cru et de proverbes dont l'origine africaine n'est pas niable, cette oeuvre âpre et forte, revendicative et justicière, emprunte tantôt la manière d'un Giono débarrassé de tout procédé littéraire, tantôt celle d'un Péguy qui, né dans une de ces îles paresseuses "ou la nature donne ces arbres singuliers et ces fruits savoureux" chantés par Baudelaire, aurait trié, avant que de s'en servir, le tout-venant des apports du surréalisme. On ne saurait faire à ce roman hors de pair compliment plus beau.

M. Joseph Zobel, en ce qui le concerne, est loin de valoir Jacques Roumain. Son mérite, pour être moindre, est malgré tout digne d'estime. Il est d'autre part, et cela ne gâte rien, le premier écrivain martiniquais qui ait songé à tirer de sa terre natale un roman strictement régionaliste. On plonge en effet en plein régionalisme dès les premières pages de *Diab'-la* — tel est le titre de l'ouvrage qui lui a valu, il y a quatre ans, le Grand Prix Littéraire des Antilles — et l'on n'en sort plus. Le portrait de Diab'-là — Diab'-là est le nom que porte le héros dans lequel M. Joseph Zobel a personnifié le prolétariat martiniquais — est un portrait qu'on ne peut imaginer nulle part ailleurs. Il respire, si l'on peut du moins s'exprimer ainsi, le pays qui l'a formé et les horizons qui veillent sur lui. ,,C'était," au dire de son biographe ,,un nègre rouge d'environ trente-cinq ans, avec des cheveux coupés en

brosse de chiendent sur un front dégagé, et un peu aplati, qui surplombait des yeux larges, pleins d'un blanc jauni, mais qui se resserraient comme des yeux d'oiseau de proie quand ils fixaient. Pour un nègre, son nez était assez régulier, et soufflait une haleine puissante dans la broussaille touffue de sa moustache noire retombant sur la lèvre. L'autre lèvre se montrait sensuellement charnue et rembrunie par un long usage du tabac. Sa mâchoire, très musclée, saillait un peu sous les oreilles. Et sous sa veste kaki, fermée presque sous son menton dur, sa respiration soulevait lourdement sa poitrine bloquée entre les gonflements massifs de ses épaules."

Tout le livre est écrit de la même encre. Les gaucheries y bousculent les incorrections, les lourdeurs les impropriétés, les passages les mieux venus d'absurdes incohérences, les expressions du cru les fautes grammaticales, dans lesquelles peut-être il ne faut voir parfois que des expressions du cru. Mais le tout court d'un tel train, fait un tel feu d'artifice, qu'on en est étouffé, ébloui, au point qu'on oublie souvent tout esprit critique pour se laisser aller à son seul plaisir.

Tout comme M. Joseph Zobel, Mme MAYOTTE CAPÉCIA est née à la Martinique, et, tout comme lui, sous une bonne étoile, son premier roman, *Je suis une Martiniquaise*, ayant reçu non seulement les louanges de l'ensemble de la critique métropolitaine, mais aussi le Grand Prix Littéraire des Antilles pour l'année 1948.

Son second roman, *La Négresse Blanche*, sera sans doute favorisé d'un accueil analogue. Ce qui fait toute la valeur de ce nouvel ouvrage, c'est d'abord l'art de conter où excelle son auteur, ensuite sa science innée de mener une intrigue de bout en bout jusqu'à son parfait achèvement, et enfin qu'elle expose en toute impartialité le complexe, délicat et douloureux problème des conflits interraciaux aux Antilles, et, pour peu qu'on le transcende et le généralise, partout où des races différentes sont obligées de cohabiter.

Ce problème, l'un des plus graves du temps présent, Mme Mayotte Capécia, qui est elle-même une femme de couleur, le rend plus émouvant en prêtant à la belle Isaure, son héroïne, les pensées et les réflexes de la plupart des femmes antillaises qui se minent d'avoir plus ou moins de sang noir dans les veines.

Isaure et ses pareilles sont au fond les seules artisanes de leur souffrance. Fières, on ne sait pourquoi, d'un seul des deux sangs qui battent dans leur pouls, le blanc, elles ont honte en revanche, on se demande pourquoi, du second des deux sangs qui les animent: le noir. Elles se fabriquent, ce faisant, un complexe d'infé-

riorité dont elles ne se guériront que le jour où, imposant silence à leur lâcheté et à leur mauvaise conscience, elles réconcilieront en elles les deux races dont elles sont issues et les aimeront d'un même amour.

Le quatrième de ces romanciers antillais, M. RAPHAËL TARDON, a publié, il y a deux ans, *Starkenfirst,* roman dur et puissant, titulaire, lui aussi, du Grand Prix Littéraire des Antilles, et digne, si les jurys parisiens n'écartaient systématiquement de toute compétition les romans régionalistes d'expression extra-métropolitaine soumis à leur examen, d'un des grands prix littéraires français de fin d'année.

La Caldeira, qu'il a fait récemment paraître, éclate, tout comme *Starkenfirst,* des dons propres au romancier-né. C'est l'histoire de l'épouvantable éruption qui détruisit de fond en comble la ville de Saint-Pierre-de-la-Martinique en 1902. Mais *La Caldeira* n'est pas que le roman de l'éruption du Mont Pelé. Elle est aussi le roman des luttes politiques, compliquées de préjugés raciaux qui divisent entre eux les créoles, — ce mot doit être pris dans son acception première, — les mulâtres et les noirs de la Martinique. Il vaut, par conséquent, aussi bien pour les Antilles que pour les pays et les nations où les préjugés raciaux ont cours.

Ce qui fait le tragique de ce roman aux situations parfois shakespeariennes, c'est que ces luttes se donnent carrière, s'exaltent et passent la mesure, pendant que le destin balance le sort de toute une ville. On se hait, de nuance de teint à nuance de teint, et, tout en se haïssant, on danse sur un volcan.

M. Raphaël Tardon fouaille avec autant de vigueur que de gouaille la stupidité de ces passions politico-raciales qui ont obnubilé l'instinct de conservation des Pierrotins jusqu'à la veille de la catastrophe. C'est vraiment du beau et bon travail, et de la plus grande utilité. L'auteur de *La Caldeira* a eu le courage de dire leur fait à ses compatriotes blancs et noirs. Il peut d'ores et déjà être sûr qu'aucun d'eux ne lui en saura gré.

La Réunion a longtemps été la terre d'élection des poètes d'outre-mer. Les Antilles de langue française, grâce à Aimé Césaire, à Jacques Roumain, à Emmanuel-Flavia Léopold et à Gilbert Gratiant, sont en passe de lui ravir ce renom mérité.

EMMANUEL-FLAVIA LÉOPOLD, âme chantante et nostalgique, nourrit des cadences de ses promenades mentales chacun de ses recueils de poèmes: *Suite pour un Visage, Le Vagebond, l'Automne à Septfonds* et *Adieu foulards, adieu madras.*

Classique, son vers, qui ne porte jamais si loin que lorsqu'il se plie aux plus strictes disciplines de la métrique traditionnelle, est riche des emprunts qu'il a faits au romantisme, à l'école parnassienne, au symbolisme, au vers-librisme, voire même à un surréalisme assagi.

L'éclatant génie de la comtesse de Noailles a marqué ses débuts de l'influence de son verbalisme. Il semble d'autre part qu'il ait subi celle d'Henri de Régnier. On décèle, en tout cas, l'une et l'autre dans l'ode à la *Louange du matin*, où il s'écrie:

Je n'aurai rien aimé des choses de la terre
O limpide matin,
Autant que ta douceur transparente et légère
Et ton éclat divin,

Lorsqu'au front des coteaux dressant tes flammes roses
Comme un foyer d'amour,
Aux rosiers emperlés tu ravives les roses,
O jeunesse du jour!

Toute oreille exercée ne peut manquer de reconnaître, dans ces deux strophes glanées au hasard, l'accent de la comtesse de Noailles marié, si l'on peut dire, à la manière de l'auteur de *La Sandale ailée*.

M. Emmanuel-Flavia Léopold a finalement cédé, à mesure qu'il prenait peu à peu conscience de sa personnalité profonde, au courant élégiaque dont les eaux l'entraînaient à son coeur défendant. Le poète de *Suite pour un Visage* est en effet un petit neveu d'André Chénier, à qui rien ne serait étranger de l'oeuvre de Francis Jammes et de Charles Guérin.

Un de ses plus beaux poèmes, peut-être même le plus beau qu'il ait publié jusqu'ici, le montre en pleine possession de son talent, comme le prouvent les quelques vers ci-dessous.

Visage de tourment, je n'ai jamais revu
Le vieux garde fumant à l'entrée du lavoir,
Je n'ai pas retrouvé la ville surannée
Et le logis rustique assis au bord des champs
Où l'automne flambait comme un clair désespoir.
J'ai couru vingt climats sans user ma douleur.
Pour un chagrin profond la vie n'est pas bien longue,
La terre n'est pas grande à qui chérit sa peine.
Quand le vaisseau du jour porteur de désespoir
Fuyait devant la gueule ouverte de la nuit,
Ton image avivée ravageait ma pensée,
Et, debout, je hurlais ma tristesse cosmique

Au Dieu qui se cachait derrière les étoiles.
Mais je n'ai jamais vu tomber parmi les branches
Ton nom que je mourrai sans avoir prononcé.

La résignation de ces deux derniers vers, où l'on retrouve comme la voix de Léon Deubel, ne laissait guère prévoir l'excursion éblouie qu'Emmanuel-Flavia Léopold a faite sur les terres du surréalisme, d'où il est revenu enrichi de *Deux Poèmes* et de l'*Automne à Septfonds*, et heureux d'avoir eu un moment pour guides Aimé Césaire et Gilbert Gratiant.

Leur double et fraternel exemple l'a restitué à la Martinique, son pays natal. Il l'a fait revivre dans *Adieu foulards, adieu madras*, en puisant, pour ce faire, dans les croyances et les récits de son folklore, la substance de ses chants chargés d'émotion et de mélancolie.

M. Emmanuel-Flavia Léopold peut être fier d'avoir écrit *Adieu foulards, adieu madras.*

De JACQUES ROUMAIN et de GILBERT GRATIANT, on peut dire que c'est Aimé Césaire qui les a révélés à eux-mêmes. Le premier est haïtien, le second martiniquais. Le premier est né à Port-au-Prince en 1907, le second à Fort-de-France en 1901. Le premier a publié *Gouverneurs de la Rosée*, roman régionaliste et social de tout premier ordre, ainsi que *Bois d'Ebène*, titre d'un recueil de poèmes qui a vu le jour en 1945. On doit au second trois ouvrages de poésie: *Poèmes en vers faux*, *An Moué*, poésies populaires en patois martiniquais, et *Credo des Sangs-Mêlés*, son chef-d'oeuvre. Chez tous deux enfin le politique complète l'écrivain. De là vient que les poèmes de ces deux poètes élevés et formés à la française sont des chants de révolte, et que chez l'un comme chez l'autre, comme chez tous les poètes de couleur dont M. Léopold Sédar Senghor a recueilli les morceaux choisis dans son *Anthologie de la Nouvelle Poésie Nègre et Malgache de Langue Française* et M. L.-G. Damas dans ses *Poètes d'Expression française*, grondent les mêmes colères revendicatives et les mêmes condamnations vengeresses.

Je sais un silence,

clame Jacques Roumain, dans le prélude de *Bois d'Ebène*,

un silence de vingt-cinq mille cadavres nègres,
de vingt-cinq mille cadavres de Bois d'Ebène

Sur les rails du Congo-Océan.
Mais je sais
des suaires de silence aux branches des cyprès,

des pétales de noirs caillots aux ronces
de ce bois où fut lynché mon frère de Géorgie,
et, berger d'Abyssinie,

Quelle épouvante te fit berger d'Abyssinie,
et, masque de silence minéral,
quelle rosée infâme, de tes brebis un troupeau de marbre,
dans les pâturages de la mort.

Non, il n'est pas de cangue ni de lierre pour l'étouffer,
de geôle, de tombeau pour l'enfermer,
d'éloquence pour le travestir des verroteries du mensonge.

Le silence,

plus déchirant qu'un simoun de sagaies,
plus rugissant qu'un cyclone de fauves,
et qui hurle,
s'élève,
appelle
vengeance et châtiment,
un raz de marée de pus et de lave
sur la félonie du monde
et le tympan du ciel crevé sous le poing
de la justice.

Afrique, j'ai gardé ta mémoire. Afrique,
tu es en moi!

GILBERT GRATIANT invective lui aussi, mais en termes plus nuancés, plus modérés, contre les séquelles de la traite des nègres, la haineuse imbécillité des préjugés raciaux et les intolérables méfaits du capitalisme colonialiste.

Quant à AIMÉ CÉSAIRE, de qui l'on dira peut-être un jour qu'il est le Victor Hugo du surréalisme, aucun de ses amis n'ignore qu'il a mis le lyrisme de son délire verbal au service exclusif des revendications raciales et sociales les plus justifiées, par le truchement de son *Cahier d'un retour au pays natal* et de ses *Armes miraculeuses*, que le pape de l'Ecole Surréaliste, André Breton, considère, étant orfèvre en la matière, comme des chefs-d'oeuvre.

Il est regrettable que la trop courte citation qui va suivre ne puisse donner qu'un très faible aperçu du souffle qui soulève d'un bout à l'autre l'admirable poème en prose rythmée qu'est *Cahier d'un retour au pays natal*, et de la densité de la pensée qui l'anime.

Eïa pour ceux qui n'ont jamais rien inventé,
pour ceux qui n'ont jamais rien exploré,
pour ceux qui n'ont jamais rien dompté!

Eïa pour la joie!
Eïa pour l'amour!
Eïa pour la douleur aux pis de larmes réincarnées!

Donnez-moi la foi sauvage du sorcier.
Donnez à mes mains puissance de modeler.
Donnez à mon âme la trempe de l'épée.
Je ne me dérobe point. Faites de ma tête une tête de proue,
et de moi-même, mon coeur, ne faites ni un père, ni un frère,
ni un fils, mais le père, mais le frère, mais le fils;
ni un mari, mais l'amant de cet unique peuple.
Faites-moi rebelle à toute vanité, mais docile à son génie,
comme le poing à l'allongée du bras!
Faites-moi commissaire de son sang!
Faites-moi dépositaire de son ressentiment!
Faites de moi un homme de terminaison!
Faites de moi un homme d'initiation!
Faites de moi un homme de recueillement!

Mais faites aussi de moi un homme d'ensemencement!

Faites de moi l'exécuteur de ces hautes oeuvres!

Mais, les faisant, mon coeur, préservez-moi de toute haine!

On pourrait reproduire nombre de morceaux plus violents et plus significatifs. Les uns sont de longues plaintes, les autres des sortes d'ïambes en prose. Satires violentes débordant d'exaspération ou voceri désespérés, tous véhiculent une souffrance, charrient une douleur provenant du fond des âges, douleur et souffrance d'une race que l'Europe chrétienne a déportée aux Etats-Unis, dans les îles de la mer Caraïbe, en Amérique Latine, à la Réunion et à Madagascar pour des fins en voie de disparition à l'heure actuelle.

De là vient que tous sont plus ou moins en proie à ce rythme secret, à cet égarement vaticinateur et sacré qui caractérisent le génie de la race noire. Ce rythme, cet égarement, l'exultation de leur exaltation, leur humour singulier, leur tristesse, leurs blasphèmes, leurs élans paniques imprègnent l'art européen d'aujourd' hui de lumière sonore, de splendeur magique, le pénètrent non seulement du mouvement de la vie charnelle, mais aussi, mais surtout de joie gratuite, de création spontanée, de fantaisie qui de ses propres inventions s'enchante et s'alimente, et enfin de cet idéo-réalisme qui le pare de l'éclat d'un printemps que l'on croyait oublié: celui de la jeunesse du monde.

ISLOTE AVES, EEN VOGELEILAND IN DE CARAÏBISCHE ZEE

DOOR

P. WAGENAAR HUMMELINCK

Men moet even zoeken om het op de kaart te kunnen vinden: een eilandje van slechts enkele hectaren in het oostelijke deel van de wijde Caraïbische Zee, een honderd-en-tachtig kilometer van het dichtstbij zijnde eiland, Montserrat, in het Noordoosten.

In 1929 had professor L. RUTTEN, in zijn Utrechtse avondcolleges die aan de geologie van de Antillen waren gewijd, er mijn aandacht op gevestigd, dat dit eilandje het enige punt is waar de binnenste (derde!) Antillenboog boven het zeeoppervlak uitsteekt. En sindsdien was het Islote Aves nimmer geheel uit mijn gedachten geweest.

Op de zeekaarten lijkt het een kleine, langwerpige zandplaat, meer niet (fig. 1). — Maar dan toch een zandplaat met een geschiedenis: een plek waarop de beroemde Père LABAT, met vele anderen, in 1705 een drietal weken doorbracht; waarop de Nederlandse driekleur bij ettelijke gelegenheden werd gehesen door inwoners van Saba en St. Eustatius, die sinds het midden van de achttiende eeuw gewoon waren om hier eieren te rapen en schildpadden te vangen; en, tenslotte, een eilandje dat op 30 Juni 1865, door een scheidsrechterlijke uitspraak van de Spaanse Koningin ISABELLA II aan Venezuela werd toegewezen. En — zo vroeg ik mij af — misschien was het wel niet alléén een zandplaat, wellicht zou er ergens nog wel iets van een oude ondergrond zijn ontsloten? Het weinige wat in de literatuur over het Aves-Eiland bekend was, liet alle ruimte voor gissingen.

Pas twintig jaar later zou ik hieromtrent zekerheid krijgen.

Het was op 12 Mei 1949, 's ochtends om half negen, dat Hr. Ms. „Willem van der Zaan"[1]) het anker in twintig vadem water liet

[1]) Onder commando van Kapitein-Luitenant ter Zee B. C. MAHIEU, die ik zeer erkentelijk ben voor zijn aan boord verleende gastvrijheid.

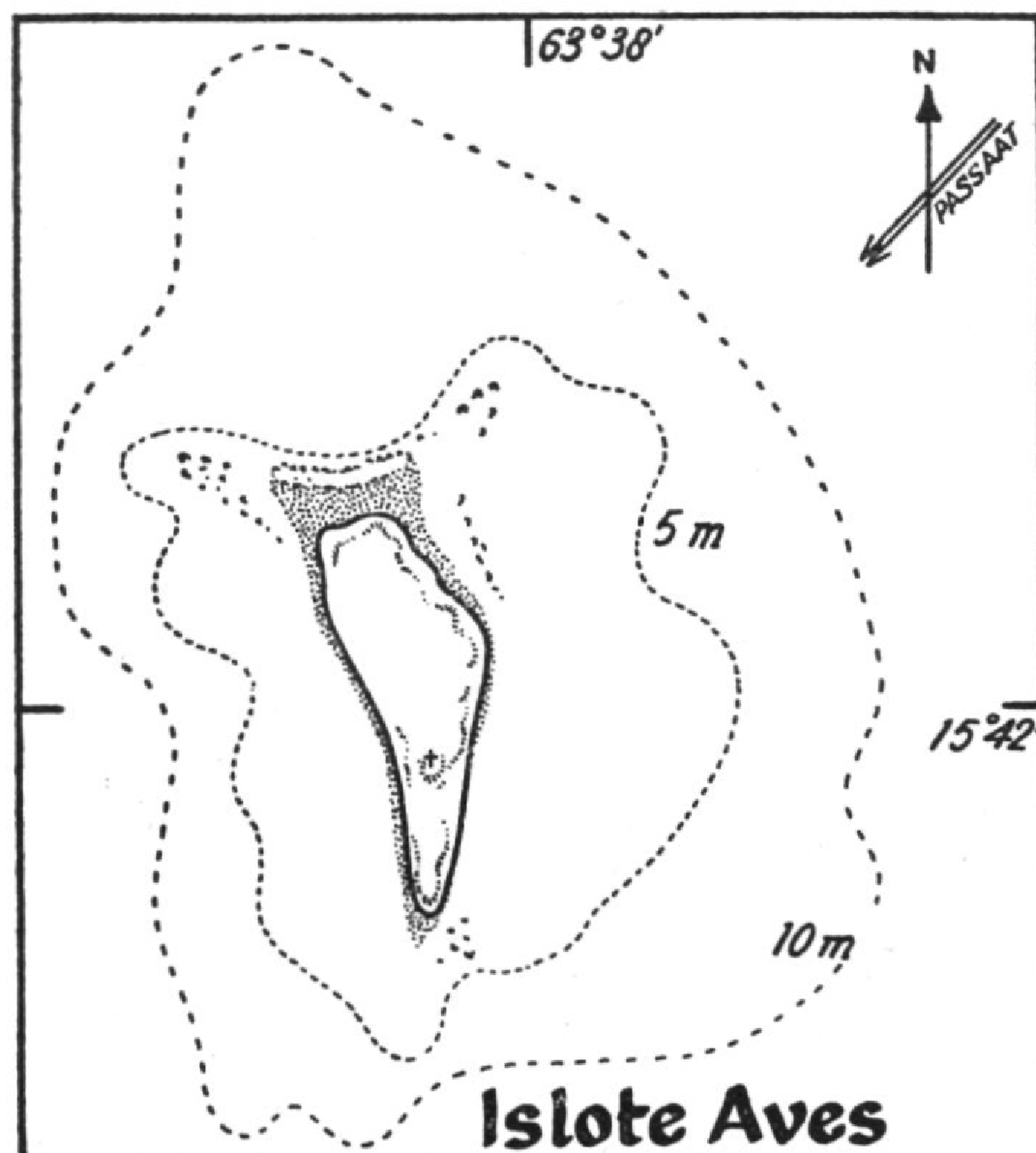

Fig. 1. Schetskaartje van het Aves-Eiland volgens opnamen in 1840–'50; grotendeels ontleend aan kaart no. 1011 van de Hydrographic-Office U.S. Navy. Voor een beschrijving van het eiland zie de tekst.

vallen en wij, knipperend in het schelle zonlicht, in noordoostelijke richting naar een witomrande vlek in de blauwe oneindigheid stonden te turen.

„Wat dicht begroeid is dit eiland, voor zo'n lage zandplaat — zeker een weelderige strandvegetatie, met hier en daar zelfs een kleine mangrove" zei ik tot de man die naast mij aan de verschansing stond [1]). „Merkwaardig dicht begroeid!" — totdat wij met de landingsboot naderden en de „begroeiïng" plotsklaps, en letterlijk gesproken (op vleugels) de lucht inging, met uitzondering

---

[1]) Dit was Kapitein ter Zee M. M. MERENS, wien ik — naast andere (Nederlandse èn Venezolaanse) autoriteiten — veel dank ben verschuldigd voor de moeite welke hij zich heeft gegeven om deze tocht mogelijk te maken.

van de „kleine mangroven" aan het strand, welke kleine rotspartijen bleken te zijn.

Het eenvoudige, houten kruis, zonder enige tekening of inscriptie, waarheen wij vanzelf onze eerste schreden richtten, bleek op het hoogste punt van het eiland, temidden van een opeenhoping van platte zandsteenblokken en koraalpuin, te zijn opgericht. Om onze hoofden suisden en joelden de sterns; voor onze voeten scharrelden de jonge dieren onhandig weg of drukten zich in beschutte hoekjes; andere vogels daarentegen toonden nauwelijks enige vrees en bleven rustig zitten op de plaats die wij voor onze eerste waarnemingen hadden uitgekozen.

Wèl was het een vogeleiland, *Islote Aves*, waarop wij voet aan wal hadden gezet. Het noordelijke deel en het midden leken met vogels overdekt (fig. 5, 6 en 8); vlak bij elkaar lagen hier de legsels — zandkleurige eieren met kleine, bruine vlekken — van de witschedelstern [1]), een vogel die op onze Benedenwinden zelden wordt waargenomen, maar op de Bovenwinden veel voorkomt [2]). Op enkele plaatsen slechts lagen hier ook de fraai roodbruingevlekte eieren van de bruinzwarte stern [3]), die op onze Benedenwindse Eilanden nog slechts een enkele maal werd waargenomen, maar een goede bekende is van de Bovenwindse jeugd [4]). En verder vonden wij nog twee legsels van olijfbruine eieren met donkerbruine vlekken, die waarschijnlijk getuigden van de aanwezigheid van de lachmeeuw [5]), een vogel die in geheel West-Indië voorkomt en misschien ook nog op onze Benedenwinden broedt.

Van het kruis naar het Noorden gezien, bleek vrijwel het gehele eiland overdekt met een grijsbruine guanokorst, waarop slechts hier en daar — vooral aan de kust — enkele planten te vinden waren (fig. 5, 6 en 8). Het smal uitlopende, zuidelijke deel vertoonde daarentegen een afwisseling van duintjes en vlakke, begroeide gedeelten, waarop de bruinzwarte en de witschedelsterns, in groepjes streng gescheiden, hun „nesten" hadden

---

[1]) *Anoüs stolidus*, Common Noddy, op St. Maarten „blackbird" genoemd.

[2]) Broedt bij honderden op de Pelican Key, en ook op de Molly Beday, St. Maarten.

[3]) *Sterna fuscata*, Sooty Tern.

[4]) Broedt ook op de Pelican Key, waar op gezette tijden eieren worden geraapt.

[5]) *Larus atricilla*, Laughing Gull (determinatie van W. PH. J. HELLEBREKERS).

(fig. 3 en 4). Op verschillende plaatsen waren hier schildpadsporen te zien en dicht bij het oosterstrand lagen de overblijfselen van een enorme soepschildpad [1]), met hoornschilden op het rugpantser van 37 cm groot. „Soldaatjes" zaten verborgen onder koraalstenen, „ghost-crabs" holden over het strand en de „kinkoe" scharrelde tussen de rotsen aan de waterlijn, maar verder waren er geen grotere landdieren te vinden [2]).

Wat er aan kleinere dieren op land voorkwam? Enkele zeer kleine wormen, drie soorten pissebedden, drie soorten spinnen, mijten, een paar soorten mieren, twee keversoorten, een krekel, vliegjes en nog enkele zeer kleine insecten [3]). De meeste van deze dieren leefden van de levende en dode vogels en de vogel-afval, en van het aanspoelsel dat zich in hoofdzaak aan de oostkust, langs de vloedlijn, had verzameld. De vele grote mijten die tussen het nestmateriaal en de stukken guano te vinden waren, bleken ook voor te komen in het verenkleed der blackbirds, dat nog andere parasieten herbergde. En ten slotte waren er nog enkele bladluisjes, die leefden op de enige twee soorten strandplanten [4]) welke op dit eiland werden gevonden.

Is ons Vogel-Eiland nu een zandplaat, of bestaat het uit een koraalformatie, zoals een bekende zeemansgids aangeeft?

De westkust bestaat uit zuiver koraalzand. Aan de oostkust (fig. 7) en hier en daar in het Noorden en het Zuiden, is het koraalzand aaneengekit tot een zachte kalkzandsteen, welke door de golven wordt aangetast en soms uitgeprepareerd tot rotspartijtjes die nauwelijks meer dan een meter boven het landoppervlak uitsteken, en die in het Zuiden, Noordwesten en Noordoosten als golfbrekers dienst doen.

Aan de noordzijde zien we een merkwaardig vlak „rif", door gemakkelijk doorwaadbaar water van het hoofdeiland gescheiden, even boven zee uitkomen. Het blijkt te bestaan uit een zandsteenformatie welke door de zee sterk is ondermijnd en op vele plaatsen

---

[1]) *Chelonia mydas*, Green Turtle, tortuga blancu.

[2]) *Coenobita clypeatus* (een heremietkreeft), *Ocypode albicans* en *Grapsus grapsus*, alle bekende soorten op de Ned. Antillen.

[3]) Het ligt in de bedoeling dat de resultaten van de bestudering van het op Aves-Eiland verzamelde zoölogische materiaal gepubliceerd worden in verschillende delen van de *Studies on the fauna of Curaçao and other Caribbean islands*.

[4]) De gewone „zeepostelein", *Portulaca oleracea*, en de „banana di rif", *Sesuvium portulacastrum*.

is gebroken in grote schollen, die aan de bovenzijde door zeeorganismen losjes zijn aaneengekit. Aan de noordzijde is, tussen de rotsblokken aan zeezijde, de steil afgebroken zandsteenformatie tot aan de zandbodem op ongeveer zes meter diepte te vervolgen.

Het Isla de Aves is dus een zand- of zandsteenplaat, met ongeveer de vorm van een komma, het smalle einde naar het Zuiden gericht; het is niet veel meer dan één kilometer lang, hoogstens vier honderd meter breed en nog geen vijf meter hoog [1]), slechts plaatselijk ijl begroeid met twee soorten strandplanten, maar vooral opvallend als broedplaats van een ontelbaar aantal sterns, en buiten de vogels slechts bevolkt door een twintigtal soorten van ongewervelde landdieren — met aan de noordzijde op een honderdvijftig meter afstand, droogvallende zandsteenbanken.

Dat is het Islote Aves van *nu*. Hoe het vroeger was, lezen wij in het zesde deel van de *Nouveau voyage aux isles de l'Amerique* [2]), waarin Père JEAN-BAPTISTE LABAT — niet zonder geestdrift — een vijftigtal bladzijden wijdt aan zijn gedwongen verblijf op het „klein Vogelen-Eiland" in 1705, van 8 tot 28 Januari. Hij reisde op een Frans kaperschip van negentig koppen, dat op zijn vaart van Martinique naar Guadeloupe, midden in het kanaal bezuiden Dominica, door een orkaan werd overvallen en in zeven uur tijds naar het Aves-Eiland geblazen.

De bemanning vond daar vier-en-twintig opvarenden van een Engels schip, dat reeds elf dagen op het rif lag, maakte op de vierde dag zonder strijd een rijkbeladen bark met twintig personen buit, en drie dagen later nog het schip dat de schipbreukelingen kwam ophalen, zodat men alle reden had om — na een verblijf van twintig dagen op het Vogel-Eiland — opgewekt in de richting van het „Krabben-Eiland" (Vieques, Virgin Islands) te vertrekken.

---

[1]) In een intern rapport van een der officieren van de „Willem van der Zaan" wordt gesproken van „een lage zandplaat, waarvan het hoogste punt ± 2 meter boven de wateroppervlakte uitstak, ± 1000 meter lang en 300 meter breed."

[2]) Paris, 1722. In een andere bekende uitgave van LABAT's reizen, *Voyages aux isles de l'Amerique* (*Antilles*) *1693–1705*, voorwoord van A. T' SERSTEVENS, Paris, 1742, vindt men deze tekst in het tweede deel; het slot is bekort. De Franse citaten zijn uit het eerste werk; de Nederlandse van Père LABAT, uit de *Nieuwe reizen naar de Franse eilanden van America* (of *Nieuwe reizen na de* enz.), Amsterdam, 1725, deel 4, 2e stuk. De toevoegingen tussen de teksthaken zijn van de schrijver van dit artikel.

Volgens LABAT was de omtrek van het eiland toen ongeveer negen, op zijn hoogst dertien kilometer; de hoogte schatte hij op ten minste vijftien meter. Het was veel langer dan breed [1]. De bodem was zandig, in het midden ,,gemengt met steenen en een gryze aarde die door den drek der Vogelen gestadig vet gemaakt word." Zoet water ontbrak, maar wel waren er verscheidene zoutwaterplassen. In het Westen en Noordwesten lagen twee eilandjes, naar schatting ruim een kilometer in omtrek [2], die kale rotsen geleken, geheel wit van de uitwerpselen van de vogels; zij waren van het hoofdeiland gescheiden door ondiep water van vijf- tot zeshonderd schreden breedte, dat bezaaid was met klippen welke bij laag tij boven water kwamen, en waarvan de bodem leek te bestaan uit schelpen en afgerold koraalpuin.

Op het schetskaartje van LABAT (fig. 2) is het eiland min of

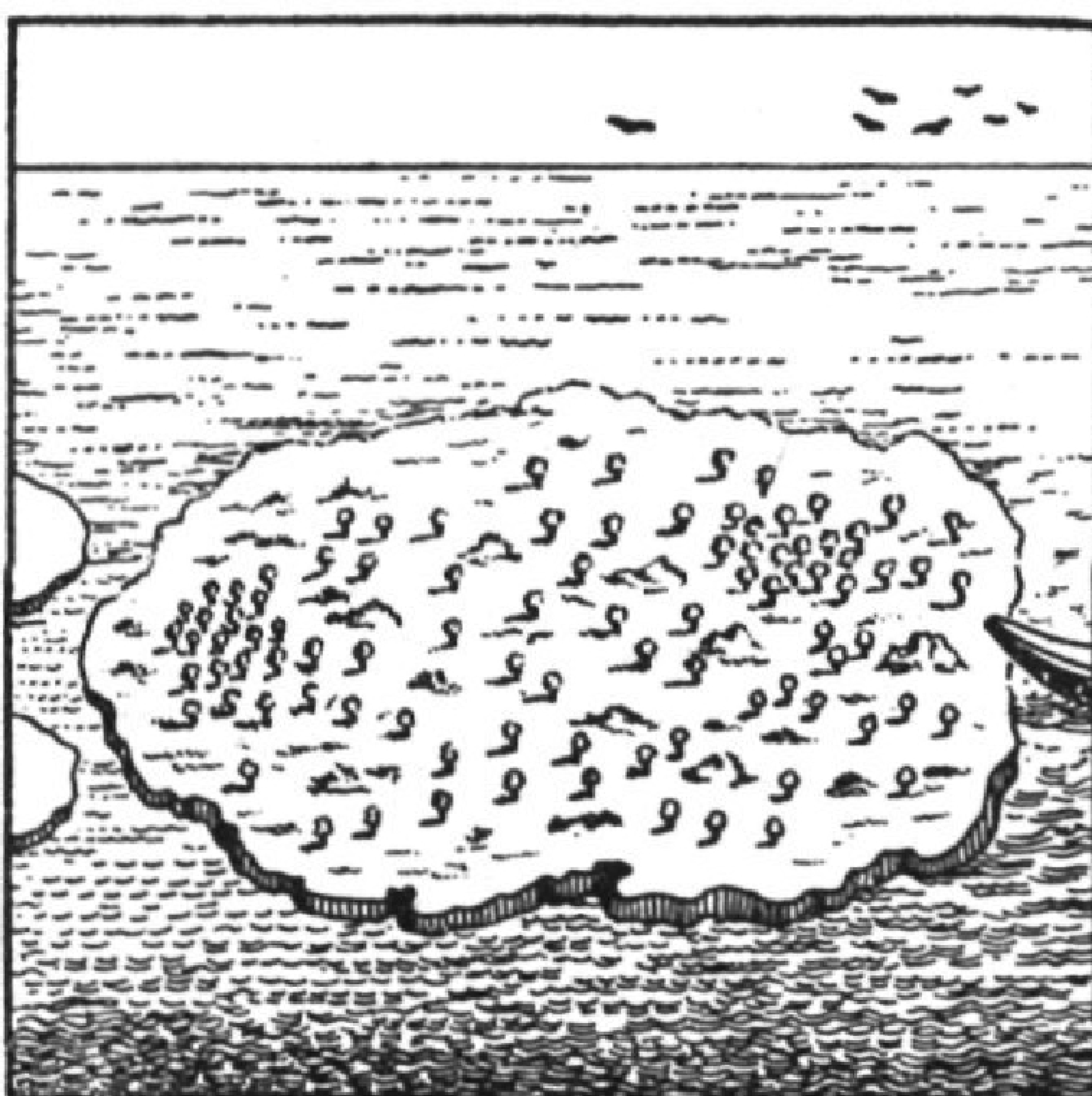

Fig. 2. Schetskaartje van het Aves-Eiland in 1705, overgetekend (met weglating van enkele bijkomstige zaken) naar de afbeelding uit de reisbeschrijving van Père LABAT.

[1] (p. 373) ,,Cette Isle . . . n'a pas plus de deux lieües[8.888 m] en tout, ou au plus trois lieües [13.332 m] de tour. (p. 374) . . . cette Isle . . . est beaucoup plus longue que large . . . . Je ne l'ai pas mesurée, & cependent je suis sûr que son milieu est plus de huit toises [14,62 m] au dessus du bord de la mer . . . ."

[2] (p. 373) ,,Elle a à l'Ouest & au Nord-Ouest deux Islets où je n'ai pas été, qui en sont éloignez de cinq à six cens pas . . . . A la vûë ils peu (p. 374) vent avoir un quart de lieüe [1.111 m] de tour."

meer rechthoekig, bijna vierkant van vorm, plat met steil afgeslagen randen; aan de linkerzijde (het Noordwesten?) blijkt de aanwezigheid van twee kleinere eilanden dichtbij, terwijl rechts (het Zuidwesten?) een landingsplaats is aangegeven. Op het hoofdeiland zijn een aantal bomen getekend, in het Noordwesten (?) en Zuidwesten (?) dichter op elkaar dan elders; verder vinden wij er de signatuur van grazige plekken en verspreide heuveltjes.

De Père wijst er op dat men zich het eiland vooral niet als kaal moet voorstellen, of als geheel met zand bedekt. Er stond veel struikgewas en er was kreupelhout waartussen men zich kon verschuilen als men flamingo's wilde schieten, en dat de zeer grote hoeveelheden brandhout kon leveren welke voor de keuken nodig waren. Hij vond er ook vruchtbomen, klein weliswaar en misvormd, maar toch vruchtdragend [1]). Père LABAT zaaide een groot aantal „Oranje en Citroen-boomen", waaruit men misschien mag besluiten dat de omstandigheden voor de teelt van citrus-vruchten toentertijd niet al te ongunstig waren.

Hij veronderstelt dat de zaden van deze vruchtbomen door vogels van de naburige eilanden waren gebracht. Nooit zag hij meer zee- en zoetwatervogels bijeen dan op dit kleine eiland. Hij schoot plevieren, boomeenden, ruiters en waterhoenders in verscheidene soorten — allemaal vogels, die hij op de andere eilanden alleen in moerassige streken had aangetroffen. Hij beschrijft de merkwaardige nesten van de flamingo's en het nestelen van de pelikanen. Er broedden ook meeuwachtigen, keerkringvogels, Jan van Genten en fregatvogels, hoewel hij van de laatste soort zegt de nesten niet gevonden te hebben [2]).

Er werd veel op de vogels gejaagd en van de smaak van vele soorten werd een gunstig getuigenis gegeven. De pelikanen sneu-

---

[1]) (p. 378) „Il ne faut pas s'imaginer que l'Isle d'Aves ne soit qu'un rocher pelé, ou entierement couvert de sable; il y a des arbrisseaux en quantité, & même des goyaviers [*Psidium guajava*, Guave Tree, guyaba], des corossoliers [*Anona muricata*, Sour Sop, sorsaka, zuurzak] & des cachimans [*Anona reticulata*, Custard Apple] .... (p. 379) ... le bois ne nous manquoit pas .... nous ne servions point d'autre bois pour la cuisine que de celui que nous coupions sur l'Isle, dont nous faisions une grosse consommation ..."

[2]) (p. 382) „Je n'ai jamais vû une plus grande quantité d'oiseaux de mer, ou d'eau douce qu'on trouve sur cet Islet ..... En effet j'y ai tué des Pluviers [*Charadriidae*, pluvieren], des Vingeons [*Dendrocygna arborea*, West Indian Tree Duck], des Chevaliers [*Scolopacidae*, ruiters en snippen], des Poules d'eau [*Rallidae*, ral-achtigen] de toutes les sortes

velden in grote getale omdat van hun keelzak de prachtigste tabakszakken konden worden gemaakt; de flamingo's evenzo, omdat de bewering dat de tong van vrouwelijke exemplaren nòg smakelijker is dan die van de mannetjes bevestiging behoefde [1]).

Vergelijkt men het beeld dat Père LABAT ons geeft van het Islote Aves in 1705, met dat van hetzelfde eiland bijna twee-en-een-halve eeuw later, dan vinden wij zulke duidelijke verschillen, dat zij wel een ieder treffen moeten.

Volgens de opgaven van LABAT zou in 1705 de oppervlakte op ongeveer 500 hectaren en de hoogte op 15 meter geschat kunnen worden. Mijn eigen indrukken van 1949 — welke door zeekaarten bevestigd worden (zie fig. 1) — zijn: oppervlakte nog geen 30 hectaren, hoogte nauwelijks 5 meter. Verschillen die — hoewel niet berustend op nauwkeurige waarnemingen — opvallend genoeg zijn om enige gevolgtrekkingen uit te maken ten aanzien van wijzigingen in de loop der jaren.

Het eiland is aanzienlijk kleiner geworden! De twee eilandjes in het Westen en Noordwesten bestaan niet meer, tenzij de zandsteenbanken, welke aan de noordzijde boven water komen, als resten hiervan kunnen worden beschouwd. Het plantendek met veel struikgewas en kreupelhout is verdwenen; twee lage kruiden zijn de enige planten welke er thans nog zijn te vinden, terwijl de aard van de bodem geen andere dan een strandvegetatie toelaat. Opvallende, door LABAT als broedend waargenomen, vogelsoorten — zoals de flamingo, de pelikaan en de Jan van Gent — zijn verdwenen; terwijl het niet waarschijnlijk is dat het eiland zijn

---

qui sont bon à manger, & que l'on trouve ordinairement dans nos Isles, dans les lieux marécageux.

Outre ces especes, il y en avoit quantité d'autres, que je n'avois pas vû si près.

On y trouve des Flamands [*Phoenicopterus ruber*, Roseate Flamingo, sjogógo], des grands Gosiers [*Pelecanus occidentalus*, Brown Pelican], des Mauves [*Laridae*, meeuwen en sterns], des Fustu-en-cul [*Phaëthon*, tropic-bird]; c'est le lieu où les Fregates [*Fregata magnificens*, Man-o'-war, skèrchi] & les Fous [*Sula*, Booby] viennent pondre, & élever leurs petits. Les Flamands .... (p. 384) On me montra quantité de leurs nids .... (p. 387) Le Grand Gosier ... (p. 388) Ils pondent sans façon à plate terre, & couvant ainsi leurs oeufs. J'en ai trouvé jusqu'a cinq sous une femelle ...

[1]) Ook de schildpadden moesten er aan geloven: (p. 379) ,,Les Tortües franches .... [*Chelonia mydas*, Green Turtle, tortuga blancu, groene schildpad] ne nous ont jamais manqué. Nous en consommions beaucoup (p. 380) tous les jours .... Nos gens prirent quelques carets [*Eretmochelys imbricata*, Hawksbill, caret, karetschildpad] ...."

toenmalige functie als pleisterplaats voor trekvogels heeft behouden.

Wanneer hebben deze veranderingen plaats gevonden, en wat zouden van deze de oorzaken kunnen zijn geweest?

Door OLDENDORP [1]), in 1777, wordt het Aves-Eiland onbewoond genoemd. De ingezetenen van onze Bovenwindse Eilanden bezochten in die tijd het Vogel-Eiland dikwijls; men beschouwde het klaarblijkelijk als een bij de Nederlandse Antillen behorend stukje grond, hoewel er nooit eigendomsrechten op werden uitgeoefend, vóórdat aanvragen tot het ontginnen van aldaar aanwezige guano-beddingen zulks wenselijk maakte [2]).

In 1854 werd op het Aves-Eiland guano gevonden door Amerikanen, die ook de exploitatie ter hand wilden nemen [3]). DE VAYNES VAN BRAKELL, door onze Regering in 1855 voor het instellen van een onderzoek ter plaatse uitgezonden — beschrijft het als „eene klip met guano" [4]). De oppervlakte kon ruwweg op ongeveer 24 hectaren worden geschat; de hoogte op niet meer dan 2,5 meter. Tijdens zijn bezoek was een Amerikaanse brik bezig met guano laden.

Wie deze Amerikanen waren vertelt ons het *Diario de Avisos*, welke in Caracas op 1 Augustus 1857 verscheen. In dit blad vinden wij namelijk een mededeling „betreffende het eiland Aves,

---

[1]) C. G. A. OLDENDORP, *Geschichte der Mission der evangelischen Brüder auf den caraibischen Inseln S. Thomas, S. Croix und S. Jan*, Barby, 1777 (p. 6).

[2]) J. H. J. HAMELBERG, *De Nederlanders op de West-Indische Eilanden I*, Amsterdam, 1901 (p. 228–229).

[3]) W. R. MENKMAN, *De Nederlanders in het Caraibische zeegebied*, Amsterdam, 1942 (p. 234).

[4]) H. DE VAYNES VAN BRAKELL, Vrijmoedige gedachten omtrent de Nederlandsche zeemagt in de West-Indiën ...., *Verhand. Berigten Zeewezen 17 2e afd.*, 1857, p. 3–22 (p. 12). (p. 13): „Het aantal zeevogels ... was zoo groot, dat men geen stap kon doen, zonder daarop of op eijeren te trappen. Volgens eene ruwe schatting, daar de diepte der guano tot op 2 Nederl. ellen [1,374 m] gevonden werd, begrootte men den inhoud van het eilandje op omstreeks 1,000,000 kubieke Ned. ellen [oppervl. 23,6 ha]."

H. J. L. T. DE VAYNES VAN BRAKELL, *Zestien zeereizen*, Amsterdam, 1870. (p. 297) „... een zandbank, vijf kabellengten [925 m] lang en naauwelijks twee [370 m] breed ...... 7 of 8 voet [ten hoogste 2,5 m] hooge zandbank .... (p. 298) Men kon geen voet verzetten zonder op de eijeren te trappen .... Ik nam twee zakken met verschillende soorten van guano mede, die te Leiden werden onderzocht. Volgens het onderzoek bevatte de eene een weinig meststof, maar de andere was niet anders dan zand."

waaruit blykt, dat door de Kompagnie van Philadelphia niet meer dan 1030 tonnen guano van dat eiland zyn afgehaald en er geen goede, verkoopbare guano meer aanwezig is." [1]); een met name genoemde aandeelhouder wilde zelfs schadevergoeding eisen van het Venezolaanse Gouvernement, voor de door hem bij deze onderneming geleden verliezen.

Deze concessie is de directe aanleiding geweest tot het uitlokken van een scheidsrechterlijke uitspraak inzake het geschil tussen Nederland en Venezuela over de souvereiniteit. Uit de tekst van het decreet van de Spaanse Koningin ISABELLA II — waarin het Isla de Aves, op 30 Juni 1865, aan Venezuela werd toegewezen — kan worden afgeleid, dat het eiland omstreeks 1750 reeds voor permanente bewoning ongeschikt was geworden, omdat het soms overstroomd werd. Men kwam er alleen om eieren te rapen, schildpadden te vangen en visserij uit te oefenen; slechts drie tot vier maanden per jaar werd het bewoond; bouwwerken waren er niet opgericht [2]).

Het is niet waarschijnlijk dat van het eiland ooit guano in belangrijke hoeveelheid is verscheept; in overzichten van de belangrijkste vindplaatsen van fosfaat [3]) wordt het noordelijke Aves-Eiland niet genoemd.

Na het midden van de vorige eeuw schijnt de toestand van het eiland vrijwel gelijk te zijn gebleven. De Sabaanse scheepskapitein E. A. JOHNSON bezocht het eiland op 15 Juli 1902. Hij zag er niets anders dan vogels en op zeevenkel gelijkende strandplanten [4]).

De *West Indies pilot* van 1942 omschrijft het als een koraalformatie, ongeveer 5½ meter hoog, met een armzalige vegetatie, zonder bomen [5]). Op een moderne zeekaart [6]) — maar naar op-

---

[1]) *De Curaçaosche Courant* van *22 Aug. 1857*, nr. 34, p. (3).

[2]) KAREL HENDRIK CORPORAAL, *De internationaalrechterlijke betrekkingen tusschen Nederland en Venezuela. 1816–1920.* Diss. Leiden 15 Juni 1920 (p. 187–191, 610–613; literatuur).

[3]) Zoals O. STUTZER's compilatie in *Die wichtigsten Lagerstätten der ,,Nicht-Erze" IV*, Berlin, 1932; eerste uitgave van deze serie *I*, 1911.

[4]) *Life and adventures of Captain E. A. Johnson, Saba .... I.* Uitgave Dep. Onderwijs en Volksvoorl. (Curaçao), 1950, 158 pp. gestencild. (p. 29) ,,The island was covered with birds and samphires. That was all we saw."

[5]) *West Indies pilot 2, ed. 9*, 1942. ,,Bird Island .. (p. 180) .. is of coral formation, about 18 feet high .... There are no trees ... and the vegetation is scanty .. (Chart 2600 ...)."

[6]) *Hydrographic Office U. S. Navy* no. *1011*. Uitgave van 1923; opname van 1840–'50.

namen van een eeuw geleden — heeft het een grootte en vorm als in fig. 1 afgebeeld.

In 1949 wijdt de Venezolaan HADGIALY een met vaderlandsliefde doordrenkt geschrift aan het Isla de Aves. Hij zegt veel over het Aves-geschil — waarbij de volledige tekst van het decreet van ISABELLA II in het Spaans wordt afgedrukt — maar bijna niets over het eilandje zelf, dat hij toch stellig uit eigen aanschouwing kende. Dit zou van Noord naar Zuid ruim 700 meter lang zijn, slechts weinig langer dan breed en ongeveer 4 meter hoog; in het midden een weinig hoger dan aan de kanten, zeer vlak, met enkele weinig uitstekende klippenrijen in het Zuidoosten en Noordoosten [1]).

De grootste veranderingen — die welke het eiland, zoals Père LABAT ons dit beschrijft, maakten tot een zandplaat onderhevig aan stormvloeden — moeten zich dus binnen enkele tientallen jaren, in de eerste helft van de achttiende eeuw hebben voltrokken.

Naar de oorzaken kan slechts worden gegist.

Het is verleidelijk het plotselinge verval van het eiland zo al niet te beschouwen als het directe gevolg van het verblijf van het gezelschap over welks gedragingen Père LABAT ons geenszins in het onzekere laat, dan toch als het resultaat van dit bezoek tezamen met het optreden van de mens in latere jaren. Het is immers duidelijk dat het toch al zo wankele natuurlijke evenwicht tegen een dergelijke forse ingreep met hakmes en jachtgeweer niet bestand kòn zijn; een duidelijke verarming van flora en fauna is toen stellig opgetreden, met een sterkere wegvoering van de bodem als gevolg.

Hierdoor alléén is de plotselinge afname in oppervlak en hoogte echter niet te verklaren. Een vrij plotselinge daling van het

---

[1]) MIGUEL HADGIALY, *Isla de Aves, centinela del Mar Caribe. Geografía e historia.* Publ. Asociación de Escritores Venezolanos, Caracas, 1945, 28 pp., kaartjes en 2 portr. (p. 10),, ..sumamente baja, rodeada de playa de arena, por su medianía algo más alta que por los extremos, y tiene arrefices [arrecifes] poco salientes por la parte del SE. y NO. donde rompe la mar ..... Tiene tres cables de N. a S. y a corta diferencia la misma extensión de E. a O. Se eleva sobre el nivel del mar de 12 a 15 pies." Deze ,,studie" verscheen voor het eerst in het hoofdstedelijke dagblad *El Heraldo* van 17 Sept. 1945. De schrijver verwijst hierin naar een artikel in *La Esfera* van 6 Jan. 1943, Por el grandecimiento de la patria, waarin het Isla de Aves ook ter sprake komt en verder naar bijdragen van hem en BERNARDO JURADO BLANCO in *El Heraldo* en *La Esfera* in 1937 en 1938.

eiland ten opzichte van de zeespiegel lijkt niet onmogelijk in een, geologisch gesproken, zo onrustig gebied als de Kleine Antillen. Het voorkomen van — naar wel mag worden aangenomen — zeer jonge koraalzandsteen tot op ten minste zes meter onder het zeeoppervlak geeft in deze te denken.

Hoe het ook zij, onder de elementen die *nu* medewerken aan het in stand houden van het Islote Aves is de begroeiïng van vrijwel geen betekenis.

De koraalvorming in zee — welke het strand tegen de afbrekende werking van golven en zeestromingen beschermt en tevens het materiaal levert voor de opbouw — en de instandhouding door de vogels van het guanodek — dat het verstuiven tegen gaat — zijn de enige bijdragen van betekenis welke de levende natuur thans nog vermag te leveren voor het behoud van dit eenzame stukje grond in de wijde Caraïbische Zee.

SUMMARY

ISLOTE AVES, A BIRD ISLAND IN THE CARIBBEAN

The article deals with the accounts of a visit to Islote Aves or Bird Island, on May 12th, 1949. Islote Aves is an isolated key situated West of Dominica (B.W.I.); its area is not quite 75 acres or 30 hectares, and its altitude does not surpass some 15 feet or 5 meter. This key is composed of coral sand, partly cemented into a soft, calcareous sandstone [fig. 1].

Islote Aves is a nesting ground of numerous Common Noddies (*Anoüs stolidus*) and also of many Sooty Terns (*Sterna fuscata*). Besides, some nests of the Laughing Gull (*Larus atricilla*) were found. Other observations concern a large Green Turtle (*Chelonia mydas*), three large crab species (*Coenobita clypeatus, Ocypode albicans, Grapsus grapsus*) and about twenty species of true land animals, comprising worms, sowbugs, spiders, mites, ants, beetles, crickets, flies, plant-lice, and some more minute insects. Only two littoral plant species were observed (*Portulaca oleracea, Sesuvium portulacastrum*) [fig. 3–8].

Père LABAT — who visited the island between 8th and 28th January, 1705 — estimated the area at some 1250 acres (500 ha) and the altitude at approximately 37 feet (15 m). At that time Islote Aves was covered with scrubs and even a few fruit trees. Flamingoes, pelicans, boobies, gulls, terns, tropic-birds and man-o'-war birds were seen nesting, and great numbers of migrating freshwater birds used the island as a resting place [fig. 2].

It can be surmised from literature that the major changes which converted LABAT's Islote Aves into the present small and sandy key, must have occurred in the first half of the 18th century. A rather sudden subsidence of the island may have been the main cause of its drastic metamorphosis.

LUCHTFOTO-GEOGRAFIE IN SURINAME [1])

DOOR

DR J. I. S. ZONNEVELD

Er is veel geschreven over de vraag wat feitelijk de aardrijkskunde als wetenschap omvat en welke haar grenzen zijn. Sommigen menen, dat de aardrijkskunde de alles-omvattende wetenschap is, die alles wat op en in de aarde plaats vindt, beschrijft en tracht te verklaren, waarbij de andere wetenschappen als hulpwetenschappen, anders gezegd, als „onderafdelingen" zouden fungeren. Anderen hebben echter — tot grote ergenis der geografen — de mening verkondigd dat de geografie eigenlijk in het geheel geen wetenschap is doch slechts een soort vergaarbak van feiten en conclusies met betrekking tot de economie, staatswetenschappen, geologie, weerkunde, dierkunde, plantkunde, geschiedenis, anthropologie e.d.

Het ligt geenszins in de bedoeling hier op deze vraag in te gaan. Laten wij vaststellen dat er aardrijkskundigen zijn en dat zij nuttig werk verrichten doordat zij trachten het aardrijk te beschrijven en hun kennis toe te passen. Dat aardrijk bestaat uit het landoppervlak, de verschillende „landen", de atmosfeer, de plant-en-dierenwereld, de zee, en de mens in al zijn gedragingen, kortom, het milieu van de mens zoals het door de natuur gegeven is en zoals de mens het zelf schiep.

De luchtfoto nu, is een belangrijk hulpmiddel geworden voor de aardrijkskunde. Weliswaar laten verschillende onderwerpen, die door de geograaf bestudeerd worden, zich niet gemakkelijk of in het geheel niet op de luchtfoto vastleggen (zoals uitvoercijfers, politieke structuur van een land, anthropologische feiten als verschillen in lichaamsbouw e.d.) maar toch doet dit niets af aan het feit, dat het maken van luchtopnamen in hoge mate door de aardrijkskundigen geapprecieerd wordt. Een luchtfoto geeft

[1]) Publicatie no. 8 van het Centraal Bureau Luchtkaartering te Paramaribo.

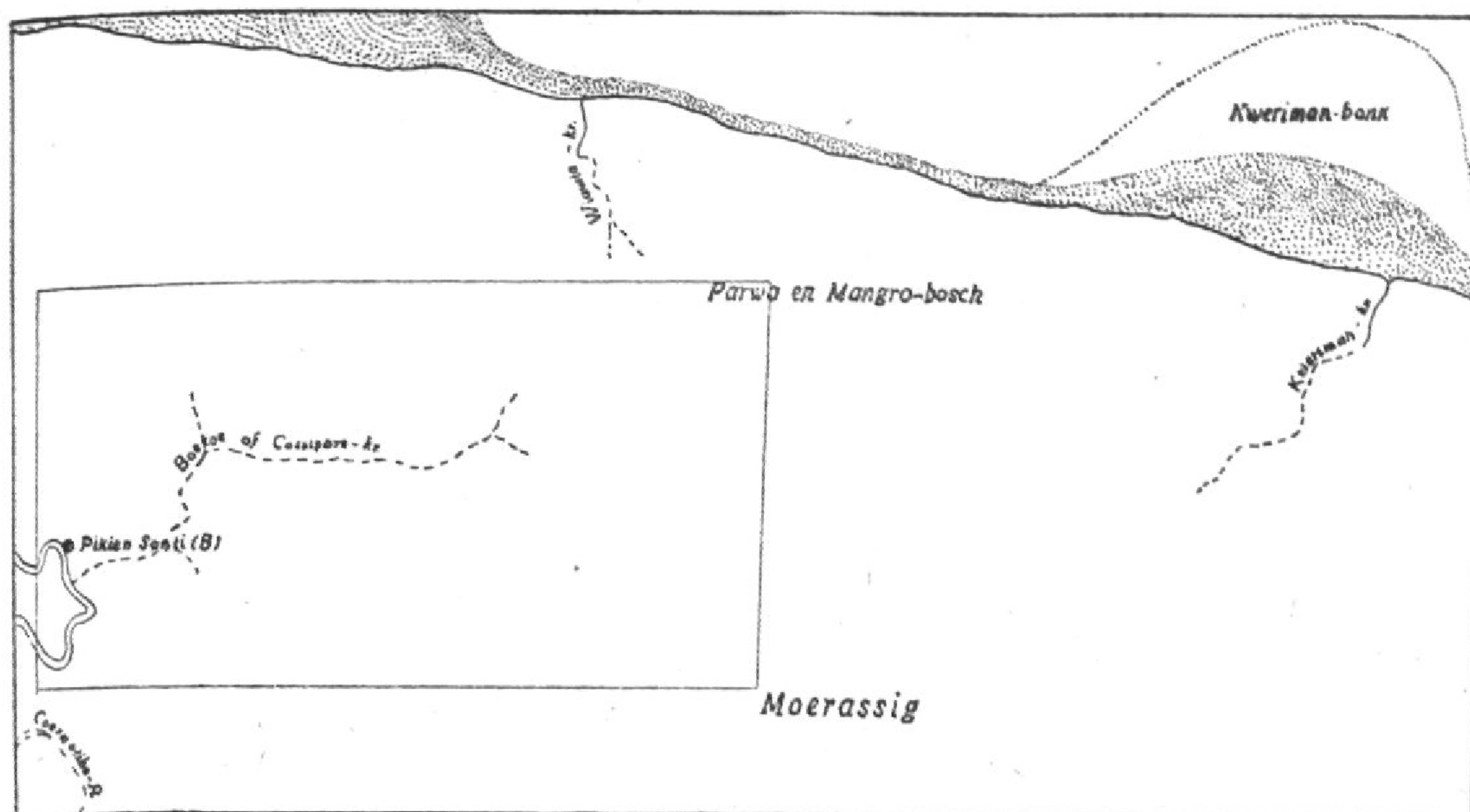
immers het landschap — dat is dus een belangrijk deel van het zichtbare milieu van de mens — in een overzichtelijk beeld weer. En bovendien weerspiegelen zich in dit landschap, voor zover het door de mens werd vervormd, niet zelden enkele aspecten van de wijze van levensonderhoud, volksaard, cultuurpeil en andere zaken die zelf niet direct uit de lucht gefotografeerd kunnen worden.

Zo kan de luchtfoto in belangrijke mate bij de geografische werkzaamheden worden ingeschakeld, juist omdat zij het ruimtelijke verband tussen de verschillende elementen in het landschap weergeeft. Dit zien van de ruimtelijke samenhang is immers een van de grondslagen van de geografie.

Suriname bezit nu een uitgebreide collectie verticaal-omlaaggenomen luchtfoto's, waarvan de allermeeste zijn opgenomen boven het noordelijke gedeelte van het land. Er zijn 10.469 foto's in schaal 1:40.000, 6815 foto's in schaal 1:20.000 (met name van het kustgebied), alle opgenomen door de K.L.M., en 2.004 z.g. trimetrogon-foto's, opgenomen door de Amerikaanse luchtmacht gedurende de oorlog van 1940–1945 (bij trimetrogon-opnamen worden drie foto's tegelijk genomen, één verticaal omlaag en twee onder een hoek van 60° naar weerszijden schuin omlaag). Het lijkt de moeite waard hier in het kort na te gaan wat deze foto's de geograaf kunnen bieden. Uiteraard kunnen in het bestek van een artikel als dit niet àlle onderwerpen, die daarvoor in aanmerking zouden komen, uitvoerig besproken worden en zeker kan dit artikel niet het karakter krijgen van een „Luchtfoto-geografie *van* Suriname". Het gaat er alleen om, te wijzen op de mogelijkheden die in Suriname voor de verschillende (vaak zeer uiteenlopende) activiteiten op geografisch gebied, door de aanwezigheid van het luchtfotomateriaal geopend worden.

Cartografie

In de eerste plaats biedt de luchtfoto (speciaal de verticaal-omlaag genomen foto) een beeld van de verdeling van water en land, bebost en onbebost terrein, de ligging van gebergten, steden, dorpen, heggen, wegen en kanalen, kortom van de objecten, die de cartograaf in een landkaart moet vastleggen. Dit kaartmaken met behulp van luchtfoto's heeft zich tot een afzonderlijke wetenschap ontwikkeld, de fotogrammetrie — „(lucht) foto-landmeetkunde" — die zich bedient van soms zeer ingewikkelde instru-

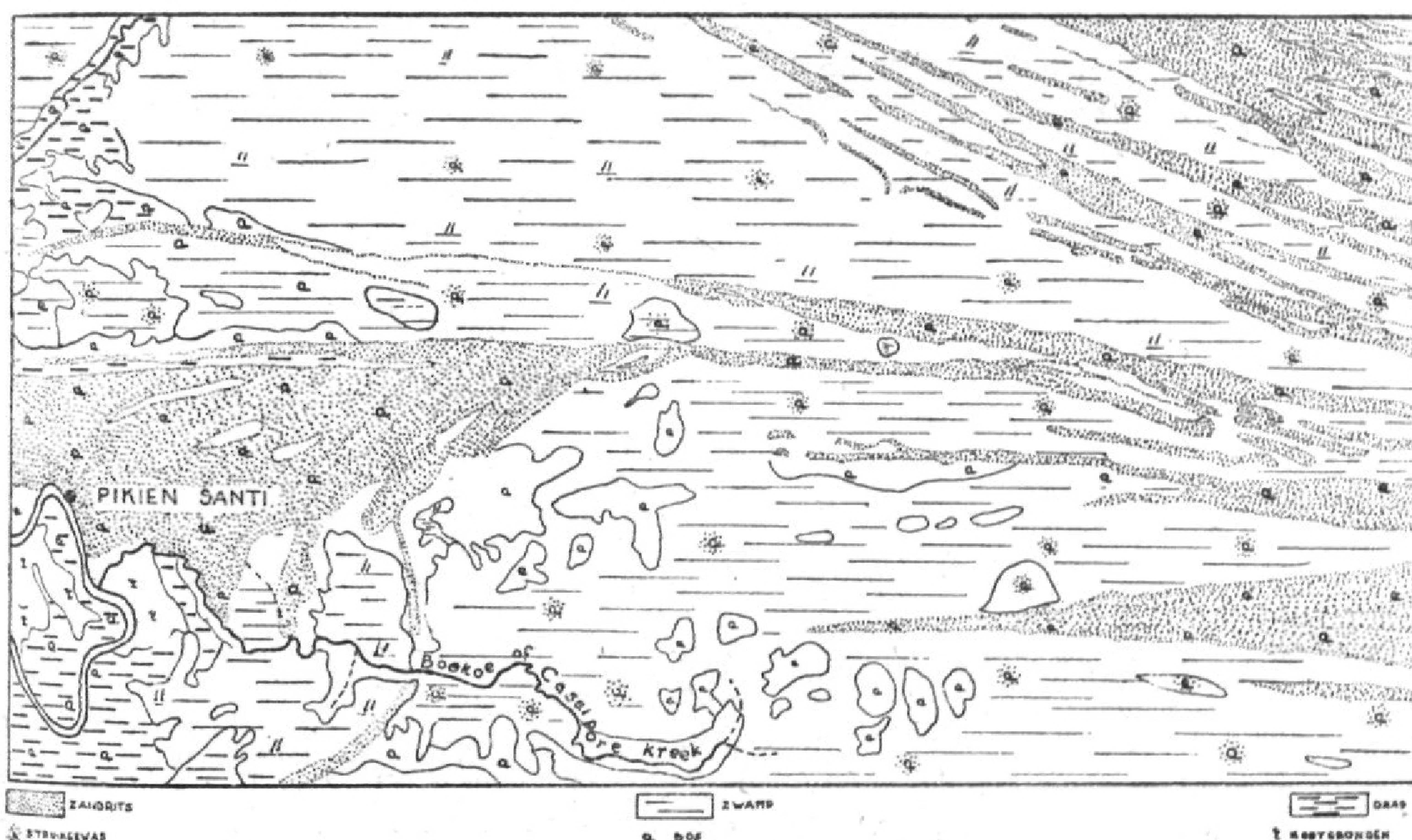

Fig. 1 (*boven*) Een gedeelte uit de kaart van BAKHUYS en DE QUANT; (*onder*) een kaartje, uit luchtfoto's getekend van het in het bovenste kaartje omlijnde gebied.

menten. Juist deze mogelijkheid vormde in vele landen de eerste aanleiding tot het doen uitvoeren van luchtkaarteringen omdat het bezit van landkaarten in onze moderne tijden als een eerste vereiste beschouwd moet worden voor het tot ontwikkeling brengen van een land. Zo was het ook in Suriname waar uitgestrekte gebieden tot nog toe volkomen onbekend waren als gevolg van de moeilijke toegankelijkheid van het terrein en de slechts zeer geringe bevolkingsdichtheid.

De K.L.M. kreeg dan ook niet alleen de opdracht de luchtfoto's op te nemen doch tevens om ze fotogrammetrisch te verwerken tot zogenaamde foto-plakkaarten, kaarten bestaande uit series van op juiste schaal gebrachte foto's. Thans is men in Suriname doende, aan de hand van deze plakkaarten en foto's, met behulp van eenvoudige instrumenten kaarten te tekenen, die, al moeten ze nog beschouwd worden als voorlopige kaarten, in hoge mate tegemoet komen aan de grote behoefte die nu eenmaal in Suriname op het gebied van landkaarten bestaat.

Als voorbeeld wordt in fig. 1 afgedrukt een gedeelte van de oude, in 1930 uitgegeven kaart van BAKHUYS en DE QUANT, met daaronder een afbeelding van het zelfde terrein, zoals het getekend kon worden aan de hand van luchtfoto-materiaal. Dat op deze manier ook de ligging en de uitgestrektheid van gebergten konden worden aangegeven, zal duidelijk zijn wanneer men weet dat men met behulp van een stereoscoop uit de luchtfoto's een driedimensionaal beeld kan oproepen. Zo bestaat dus nu de mogelijkheid de oude kaarten te vervangen. Reeds konden talrijke, op de oude kaarten niet voorkomende kreken en verschillende bergen achter de stereoscooptafel worden „ontdekt" (verg. foto I) en in kaart gebracht.

PHYSISCHE GEOGRAFIE

Dit objectieve in-een-kaartbeeld-vastleggen van de terreinvormen en -verhoudingen, of zij door de natuur dan wel door de mens of door beide bepaald zijn, is dus het werk van de cartograaf.

Het nader bestuderen van deze vormen en verhoudingen voor zover zij door de natuur gegeven zijn, behoort tot het arbeidsterrein van de physische geografie en meer speciaal dat van de geomorfologie, een tak van de aardwetenschappen, die nauw aansluit aan, en eigenlijk behoort tot het terrein van de geologie.

De geomorfoloog onderzoekt en klassificeert dus de vormen van bergen en dalen, vlakten en rivieren, kusten en baaien, en tracht ze (samen met de geoloog) te verklaren. De luchtfoto verschaft hem bij dit werk een schat van gegevens. Hij kan nu, vooral wanneer uit de foto een kaart getekend is, gehele rivierstelsels in één blik overzien en hun patronen vergelijken. Hij kan nagaan hoe plateaux versneden worden door de zg. terugschrijdende erosie van bronkreken, hoe verschillende soorten gesteenten op verschillende manier reageren op de inwerking van de atmosfeer, en — wanneer de hoogteverschillen niet te gering zijn — hoe de terrassen liggen, die door de rivieren of door bewegingen in de aardkorst ontstonden. Hij ziet vervolgens welke vormen de kust bezit en hoe deze ontstonden b.v. door aanslibbing dan wel door afslag.

In Suriname ligt wat de geomorfologie betreft nog een uitgestrekt gebied braak. De hierbij afgedrukte foto's geven slechts enkele onderwerpen weer.

De physische geografie omvat niet alleen de bestudering der terreinvormen, doch bemoeit zich evenzeer met het klimaat en de atmosfeer. Nu is het waar, dat het „klimaat" als zodanig niet te fotograferen is terwijl meteorologische gegevens voor het merendeel alleen verkregen kunnen worden met behulp van een weerkundig instrumentarium, opgesteld in een observatorium of in een vliegtuig of proefballon. Het gaat in de klimatologie en de meteorologie immers voor een niet onbelangrijk gedeelte om cijfers betreffende de luchttemperatuur, de vochtigheid, de luchtdruk en de windrichting. Al zal de luchtfoto hierdoor in vele gevallen voor deze onderdelen der geografie niet belangrijk zijn, toch dient men in het oog te houden dat de — wèl op de foto afgebeelde — begroeiïng veelal samenhangt met het klimaat en in haar aard wel degelijk iets aangaande de algemene klimaatcondities in het gefotografeerde terrein verraadt. Bovendien kunnen windrichtingen worden afgelezen uit de richting van rookpluimen en van golven in zeeën, meren of brede rivieren. En ten slotte zijn er de wolken. Nu wordt bij het uitvoeren van een luchtkaartering zoveel mogelijk het mee-fotograferen van wolken vermeden. Een goede voor luchtkaarteringsdoeleinden opgenomen foto vertoont daardoor nooit wolken, of wolkschaduwen. Intussen is het echter soms onvermijdelijk dat wolken of hun schaduwen op de foto verschijnen. Zij storen dan het cartografische werk, maar in sommige gevallen kunnen zij voor de meteoroloog interessant zijn, bijvoorbeeld wanneer

het wolken betreft, die verband houden met de aanwezigheid van bergruggen en -toppen of van rivieren; of ook wanneer de rangschikking der wolken verband houdt met de richting van de luchtstromingen zoals het geval kan zijn bij golfwolken (b.v. stratocumulus undatus), of reeksen schaapjes-wolken (b.v. altocumulus undatus). Soms kunnen ook de windrichting en -snelheid boven een vlak terrein bepaald worden uit de ligging van de wolkschaduwen op twee kort na elkaar opgenomen foto's (b.v. twee opeenvolgende foto's uit een zelfde vliegstrook). Uiteraard gelden de aldus berekende snelheden voor winden op wolk-hoogte.

Natuurlijk kan men ook luchtfoto's nemen met de speciale bedoeling wolkformaties en hun verband met aardse vormen vast te leggen. De oogst voor de meteorologisch of algemeen aerologisch georienteerde geograaf zal dan groter zijn.

H y d r o g r a f i e. Het water voor de Surinaamse kust en in de beneden-rivieren is steeds troebel, om niet te zeggen modderig. Er lijkt daarom weinig kans te bestaan dat de luchtfoto de hydrograaf gelegenheid zou geven iets van de zee- of rivierbodem te zien, zoals dat in andere streken van de wereld (b.v. langs de koraalkusten van de Caraïbische zee) mogelijk is. Maar wel verraadt in sommige gevallen de branding de aanwezigheid van onder water liggende uitlopers van in zee uitstekende kapen (foto III).

In hoeverre het mogelijk zal zijn uit de amplitude en de afbuiging der golven de waterdiepte vlak voor de Surinaamse kust te berekenen, is nog niet onderzocht. Of een dergelijk pogen succes zal hebben, is niet zeker, maar in elk geval lijkt het wel de moeite waard de mogelijkheden na te gaan (verg. lit. 2).

Over de bij eb droogvallende, veelal aangroeiende moddervlakten, met hun afwateringsgeulen, kan men intussen op geen enkele manier een zo goed overzicht verkrijgen als met behulp van de (bij eb opgenomen) luchtfoto. Het zelfde geldt voor de zandbanken in de rivieren, die, speciaal bij laagwater, buitengewoon goed op de luchtopname zichtbaar zijn (foto II). Vergelijking van foto's die met tussentijden van b.v. enkele jaren zijn opgenomen, zou interessante gegevens kunnen opleveren ten aanzien van de snelheid waarmede deze banken zich stroomafwaarts verplaatsen.

Foto IV tenslotte geeft een interessant voorbeeld van de mogelijkheden om met behulp van de luchtfoto's de stromingsverschijnselen in en voor de riviermonden na te gaan. Men ziet hierop hoe het water van de Nickerie (iets minder modderig en daar-

door donkerder) uitstroomt in het estuarium van de Corantijn (vergelijk ook lit. 1). Onlangs konden uit een gewoon verkeersvliegtuig deze waarnemingen worden aangevuld; het lijkt mogelijk met behulp van eenvoudige waarnemingen de snelheid van de zeestroming langs de kust te bepalen.

De geograaf heeft, juist omdat het tot zijn taken behoort een synthese te leveren in de vorm van een algemene landbeschrijving, belang bij de gegevens, die de geoloog, de bodemkundige, de botanicus en de bosbouwkundige hem kunnen verschaffen; en dus interesseert het hem, dat ook in Suriname de luchtfoto een nuttig hulpmiddel bleek te zijn voor deze aangrenzende wetenschappen. Het is echter hier niet de plaats in te gaan op de wijze waarop in Suriname de luchtfoto's voor de geologische, bodemkundige en bosbouwkundige onderzoekingen worden gebruikt. (De lezer zij verwezen naar lit. 3 en 5).

Geografie-van-de-mens

Een ander deel van de geografie is de „geografie-van-de-mens" („géographie humaine"). Deze tak van de aardrijkskunde, die zeker niet minder belangrijk is dan de physische geografie, bestudeert de mens, zijn gedragingen, zijn maatschappij en de invloed, die hij uitoefent op het landschap.

Wij stelden reeds eerder vast dat speciaal op het gebied van de geografie-van-de-mens de luchtfoto lang niet alles kan vertonen wat de onderzoeker wenst te weten. Maar toch zijn er diverse onderzoekingen op dit gebied die wel gebaat zijn bij luchtfotostudie. Sinds zijn aanwezigheid op aarde heeft de mens nederzettingen gesticht, in vorm en omvang variërend tussen een geïsoleerde jagershut en een wereldstad. Wie boven Nederland vliegt, zal zien dat de dorpen langs de grote rivieren veelal langgerekt zijn en zich langs de dijken uitstrekken. De dorpen in Zuid-Limburg daarentegen vormen groepen van dicht opeen staande huizen. In het Oosten van Nederland staan veelal de boerenwoningen rondom een brink geschaard, in Friesland daarentegen liggen zij vaak verspreid in het veld. En er zullen weinigen zijn die niet de luchtfoto van de oude vestingstad Naarden kennen, die met haar veelpuntige grachten-ster een zeer opvallend contrast vormt met het nabij gelegen forensendorp Bussum. Dit vergelijken van de vormen van de dorpen en steden is een onderdeel van de v e s t i g i n g s g e o g r a f i e. Vaak blijken de vormen der

vestigingen verband te houden met de aard van de bewoners, hun cultuurpeil, hun wijze van levensonderhoud, de grondgesteldheid e.d.

In Suriname nu vindt men enkele ver uiteenlopende bevolkingsgroepen, die in nederzettingen wonen van even uiteenlopende aard. Zo bestaan er niet alleen belangrijke verschillen tussen de nederzettingen der Europeanen in de kustvlakte en die van de boslandbewoners, maar evenzeer tussen Indianendorpen als Matta en Cassipora enerzijds en de bosnegerdorpen anderzijds. Het is zeer de moeite waard na te gaan waaruit die verschillen bestaan en waardoor ze veroorzaakt zijn, alsook te onderzoeken hoe bepaalde volksgroepen die van elders kwamen, zich wat betreft de inrichting van hun dorpen aanpasten aan, of ingeschakeld werden in de situaties die zij in dit land vonden (lit. 4; men vergelijke de foto's II, IV, V en VI).

De mens heeft niet alleen dorpen en steden gebouwd, doch ging er ook toe over akkers en tuinen aan te leggen om in zijn levensonderhoud te voorzien. Deze bouwgronden vertonen onderling verschillen al naar de aard van de verbouwde gewassen, het physisch-geografische milieu en het cultuurpeil. Zo ontstonden de eenvoudige ladangs, d.z. kostgronden, opengekapt in het tropische oerwoud, de rijstlanden en de plantages in de Surinaamse kustvlakte, als ook de uitgestrekte graanvelden in streken als Noord-Amerika en Canada. Het behoeft geen betoog dat de luchtfoto wel een zeer goed overzicht over deze resultaten van menselijke activiteit verschaft, een overzicht dat nauwelijks op een andere manier en zeker niet in een kort tijdsbestek kan worden verkregen.

Suriname geeft, wederom als gevolg van het feit dat het uiteenlopende bevolkingsgroepen herbergt, een goede gelegenheid diverse typen van dergelijke occupatie-vormen met elkaar te vergelijken.

Op foto II zijn enkele kleine complexen van kostgrondjes afgebeeld, aangelegd door aan de rivier (de Marowijne) wonende bosnegers. Dergelijke kostgronden (zie ook foto V) worden in het bos opengekapt zonder dat men zich om de uiteindelijke vorm bekommert. Gewoonlijk bezitten zij daardoor min of meer ronde omtrekken. Men verbouwt gedurende enkele jaren cassave en andere gewassen, om vervolgens elders een nieuw grondje te kappen. De verlaten akkers groeien dicht met secundair bos en eerst na lange tijd herneemt het eigenlijke oerbos er zijn rechten. Op de foto zijn de vers gekapte terreinen te onderscheiden door de

licht-grijze tint; hoe donkerder de tint, des te langer geleden werd het grondje verlaten.

Een totaal ander beeld geven de plantages van de Europeanen te zien. De rechtlijnige omtrekken verraden de meer planmatige opzet van de cultuurterreinen, waarop koffie, cacao, katoen of suiker verbouwd werden. De geschiedenis van de plantages is een onderwerp op zich zelf, en het is duidelijk, dat wij er hier niet op kunnen ingaan. Slechts zij vermeld dat de luchtfoto de ligging van talrijke reeds lang geleden verlaten plantages onthult en op deze wijze de onderzoeker in de gelegenheid stelt redelijk betrouwbare kaarten te tekenen van de arealen, die vroeger het plantage-gebied uitmaakten (verg. foto IV en VI).

Ook de terreinen waar de Hindoestanen en Javanen kleine landbouw uitoefenen, zijn op de luchtfoto's te onderscheiden. Rijstvelden worden in de dras- en zwampterreinen aangelegd. De „droge" landbouw (speciaal pinda en andere veldgewassen) vindt plaats op de droge terreinen zoals ritsen [1]).

De verkeersgeograaf vindt op de luchtfoto vele van zijn studieobjecten terug in de vorm van wegen, kanalen en rivieren. Speciaal in de plantage-tijd waren de grote rivieren de verbindingswegen bij uitstek. Vrijwel alle plantages waren aan de rivieroevers aangelegd. Eerst naderhand verschenen de landwegen, die vooral in latere tijden de aanleiding werden voor de aanleg van cultuurterreinen (verg. foto VI). Dat de bodemgesteldheid een niet onbelangrijke invloed kan hebben op het verloop van deze wegen, blijkt wel duidelijk uit foto III.

Ook de primitieve voetpaden kunnen als objecten van de verkeersgeografie beschouwd worden. In Suriname gaan echter de meeste voetpaden schuil onder het dichte kronendak van het oerbos. Zij zijn daardoor meestal niet op de luchtfoto te zien. Alleen op de savannas en in het cultuurgebied zijn de voetpaden uit de lucht zichtbaar, en dan gewoonlijk zo goed, dat zij tot in details in kaart kunnen worden gebracht.

De luchtfoto heeft reeds meermalen goede diensten bewezen bij het opsporen van archaeologische objecten als grafheuvels, oude funderingen, oude perceels-indelingen, wegen e.d. Vooral de onderzoekingen, die op dit gebied in Zuid-Engeland hebben plaats gevonden, vormden een openbaring voor de

---

[1]) Ritsen zijn langgerekte zandruggen in de kustvlakte, die voor het merendeel beschouwd kunnen worden als oude stran dwallen.

archaeologen. Nu waren de omstandigheden in het bewuste gedeelte van Engeland wel bijzonder geschikt voor het terugvinden van prae-historische overblijfselen. In de eerste plaats is er slechts weinig of geen bos-begroeiing en in de tweede plaats bestaat de bodem er uit witte kalksteen of mergel, waarop slechts een dunne humuslaag ligt. Indien in deze humuslaag gegraven wordt, komt dadelijk de witte ondergrond aan de dag. En mocht later het graafwerk overgroeid zijn met gras of graan, dan weerspiegelt het ontbreken van de humuslaag zich in de vegetatie.

Suriname bevindt zich wat dit betreft niet in een dergelijke gunstige positie. Het land is voor het grootste gedeelte bedekt met dicht oerbos, dat vrijwel alle eventueel aanwezige sporen van historische en archaeologische aard aan het oog onttrekt. Alleen op de savannes, in verschillende zwampen en het cultuurland ontbreekt het bos. Inderdaad is nu gebleken dat men op foto's uit die gebieden sporen uit vervlogen tijden kan terugvinden. Wij schreven hierboven reeds over de lijnen op de luchtfoto's die de ligging van vervallen plantagedammen en trenzen aanduiden (zie b.v. de foto's IV en VI). Bovendien is op de savannes bij Gelderland nog zeer duidelijk het z.g. Cordonpad zichtbaar, een pad, dat indertijd een aantal militaire posten verbond, die buiten het eigenlijke plantagegebied lagen en tot doel hadden eventuele aanvallen van stropende marrons (weggelopen slaven) te onderscheppen.

Minder duidelijk zijn enkele figuren, die kunnen worden waargenomen op foto's uit het thans volslagen onbewoonde zwampen-en-ritsen gebied ten westen van de Marowijne-mond. Daar zijn streep- en stippel-patronen in het fotobeeld zichtbaar, die sterk doen denken aan overblijfselen van menselijk grondwerk (verg. foto VII). Het kon nog niet worden nagegaan wat de werkelijke aard van deze sporen is en in hoeverre zij in verband gebracht moeten worden met de eventuele vroegere aanwezigheid van Indianen en/of marrons in deze streken.

Planologie

In het bovenstaande wezen wij op de mogelijkheden die de luchtfoto de geograaf biedt om het landschap te bestuderen. Zij bleek daarbij een nuttig hulpmiddel te zijn voor het verzamelen van gegevens en het verkrijgen van een inzicht in de situatie, zoals die zich voordeed toen de opname werd gemaakt. Intussen kan de foto ook dienen als hulp bij de practische toepassing van

de geografie, de planologie, die bijvoorbeeld tot uiting komt in het opstellen van plannen voor stadsuitbreiding, land-inrichting, weg- en stuwdam-aanleg en dergelijke.

Hier is de foto niet alleen een middel om de reeds plaats gevonden hebbende occupatie te bestuderen (hetgeen intussen óók van belang is voor het opstellen van plannen) maar zij wordt bovendien ingeschakeld in het occupatie-proces zelf. Juist door de mogelijkheden die zij biedt met betrekking tot algemeen topografische, physisch-geografische, geologische, bodemkundige en bosbouwkundige verkenning is zij voor de maatschappij van een zich nog slechts ten dele in ontwikkeling bevindend land bepaald onmisbaar geworden. Het zou uiteraard zeer onjuist zijn te willen beweren dat door gebruikmaking van de luchtfoto het verkenningswerk te velde overbodig zou zijn geworden, maar wel is het een feit dat dit verkenningswerk door middel van foto-onderzoek kan worden „gericht" en daardoor in niet onbelangrijke mate versneld, terwijl het verkrijgen van een overzicht over het te onderzoeken terrein in sterke mate vergemakkelijkt wordt; dit alles kan zowel de beschrijvende als de toegepaste geografie alleen maar ten goede komen.

Literatuur

1. Geijskes, D. C., Enkele waarnemingen uit de lucht van de kust van Suriname en Demerara. *Tijdsch. Kon. Ned. Aardr. Gen. 64*, 1947, p. 70.
2. Seiwell, H. R., Oceanographic factors in underwater depth determination by aerial photography. *Photogrammetric Engineering 15*, 1949, p. 71.
3. Zonneveld, J. I. S., Suriname en de luchtkaartering. *Eldorado 1*, 1949, p. 514; ook: Publ. Centr. Bur. Luchtkaart. 1.
4. Zonneveld, J. I. S. & Kruijer, G., Nederzettings- en occupatievormen in Suriname. *Tijdschr. Kon. Ned. Aardr. Gen. 68*, 1951, p. 376; ook: Publ. Centr. Bur. Luchtkaart. 6.
5. Zonneveld, J. I. S., Beltman, B. J., Cohen, A., Heinsdijk, D. & v. d. Eyk, J. J., The use of aerial photographs in a tropical country (Surinam). *Photogrammetric Engineering* March 1952; ook: Publ. Centr. Bur. Luchtkaart. 7.

Foto I. Stereofoto van een tot nu toe onbekende kale graniettop ten zuidoosten van het v. Asch v. Wijck-gebergte. Deze alleenstaande piek, die aan de Braziliaanse „suikerbrood"-bergen doet denken, steekt ongeveer 230m boven zijn omgeving uit (in het stereobeeld is de hoogte overdreven als gevolg van het feit, dat de afstand tussen de punten, van waar uit de foto's gemaakt werden, enkele kilometers bedraagt). Suriname kent nog enkele andere eenzame toppen. Gewoonlijk worden zij beschouwd als z.g. restbergen.

Foto II. Een gedeelte van de Marowijne ter hoogte van Bastien-eiland (het meest zuidelijke, uit twee delen bestaande eiland). In d e rivier zijn duidelijk de zandbanken zichtbaar: op de foto helder wit voor zover ze tijdens de opname boven water uitstaken. Deze banken verplaatsen zich stroomafwaarts en blijken in de Marowijne bij voorkeur diagonaalsgewijze (ZW-NO) in de rivier te liggen (b.v. de eerste bank ten N. van het Bastien-eiland). — Als de banken een eiland passeren op hun stroomafwaartse tocht, kan het gebeuren dat zij „middendoor worden geknipt"; zie b.v. bij het derde eiland van boven. Vlak na het passeren blijft een bank soms (ten dele) nog aan het eiland hangen (b.v. bij het kleine eiland ten N. van het Bastien-eiland). — Aan de oevers enkele kleine nederzettingen. Achter de nederzettingen grondjes-complexen.

Foto III. Een gedeelte van het kustgebied nabij de weg Coppenamepunt-Coronie. Het grootste gedeelte van het gefotografeerde gebied wordt door zwampen (moerassige terreinen) ingenomen. De weg volgt zo goed en zo kwaad als het gaat een rits (zandwal, door de zeegolven opgeworpen in de tijd, dat zich hier de kustlijn bevond). Vlak bij de huidige kust parwa- (en mangrove-)bos. Dit kustgedeelte is in afslag en heeft daardoor het karakter van een „happenkust" met inhammen en kapen. Men lette op de thans boven water liggende (de foto werd bij eb genomen) uitlopers van de kapen. Blijkbaar zetten deze uitlopers zich onder water voort, getuige de ligging van de branding. Iets verder naar links is een bijna kale vlakte, waar de parwa-begroeiïng door de oprukkende zee werd vernietigd.

Foto IV. Nieuw Nickerie en de Nickerie-mond. De regelmatig gebouwde nederzetting Nieuw Nickerie (in 1879 gesticht nadat het oude Nickerie — vroeger Nieuw Rotterdam geheten — door de zee verzwolgen was) ligt tussen rijst- en suikervelden aan de Nickerie-rivier. Deze rivier stroomt uit in het estuarium van de Corantijn. — Men ziet hoe op het moment dat de foto genomen werd, het donkerder Nickerie-water (dat van het lichtere, modderiger Corantijn-water te onderscheiden is) eerst een eindweegs naar het noorden stroomt en vervolgens naar het westen ombuigt. — Vlak bij de mond van de Nickerie een haakvormig schelpenstrandje, ontstaan onder invloed van de golfslag. — Het landschap tegenover Nickerie bestaat voor verreweg het grootste gedeelte uit zwamp, begroeid met riet en andere zwampgewassen, en bos. Men onderscheidt er de dammen en trenzen van oude plantages. Een van deze trenzen is door het wegstromende zwampwater verwijd. De aan zee liggende plantage-terreinen zijn alle voor een, soms niet onbelangrijk deel door afslag aangetast.

Foto V. Het terrein ten noorden van Matta. Het Indianendorp Matta (geheel links onderaan op de foto) ligt op een savanne en bestaat uit een aantal sterk verspreid liggende woning-groepjes, verbonden door voetpaden. De savanne is begroeid met struikgewas en gras, de grond bestaat gewoonlijk uit helder wit zand. Van het iets lager gelegen voorland dringen ondiepe dalen het savannegebied binnen. Deze dalen zijn begroeid met bos. — In dit voorland liggen de kostgronden, de opengekapte en voor een deel weer dichtgegroeide plekken in het bos. Boven-

dien ziet men in het gehele gefotografeerde terrein ten noorden van de savanne brede, zich vertakkende zwampen, begroeid met zwampgrassen e.d. Men heeft hier te maken met dalen, die eenmaal ingesneden werden in het plateau van de oude kustvlakte, die het voorland van het savannegebied vormt. In later tijd ,,verdronken" deze dalen ten dele.

Foto VI. Terreinen langs de Saramacca bij Uitkijk. Men ziet hoe de oude occupatie (plantage-bouw) van de rivier uit geschiedde. Later, toen de meeste plantages verlaten waren, werden verschillende ervan in gebruik genomen voor de kleine landbouw, b.v. plantage Hamburg, gelegen in de scherpe binnenbocht van de rivier. — Een plantage vlak ten zuiden van Uitkijk werd Gouvernementsplantage (Creola). Er wonen thans Creolen (langs de twee wegen, die van het rivier-front naar binnen gaan). Hoofdproduct is citrus. Intussen wordt ook buiten de eigenlijke plantage-terreinen kleine landbouw (vooral rijstbouw) langs de rivier uitgeoefend, zoals bijvoorbeeld langs de noordelijke oever van de Saramacca. — Toen eenmaal de weg van Paramaribo naar Groningen was aangelegd, vond een nieuwe occupatie plaats, van deze weg uit. Bijvoorbeeld ten N.O. van Uitkijk, waar vooral Hindostanen wonen; alsook ten Z.W. van Uitkijk. Links onder ligt het begin van Kampong Baroe, een volkomen op de weg georienteerde, zeer langgerekte nederzetting van Javanen. — Bij Uitkijk zorgt een motorpont voor de verbinding tussen de oevers van de Saramacca. Vlakbij mondt het Saramaccakanaal (in feite de gekanaliseerde Wanica-kreek) via een sluis in de Saramacca uit. Geheel rechts en ten noorden van het Saramaccakanaal zijn enkele ontwaterings-sloten in een nog niet ontgonnen gedeelte van de Saramacca-polder zichtbaar.

Foto VII. Een zwampig terrein in het oostelijke deel van de Surinaamse kustvlakte. De rechthoekige patronen moeten afkomstig zijn van een of andere menselijke bedrijvigheid. Plantage-activiteit is er in dit gebied naar het schijnt nooit geweest. Het is nog niet bekend of men hier te maken heeft met sporen van vroegere bewoning door Indianenstammen of dat deze patronen overblijfselen zijn van fortificaties of kostgronden van Marrons (weggelopen negerslaven uit de slaventijd).

Het noordpijltje geeft een lengte, overeenkomend met ongeveer 150 m in werkelijkheid (op de andere foto's komt de lengte van het noordpijltje overeen met ongeveer 500 m).

SUMMARY

AERIAL PHOTOGRAPHY AND GEOGRAPHY IN SURINAM

Aerial photographs are very useful for geographic investigations as they show the entire landscape and the interrelation of many natural and man-made features.

Firstly, the photographs are used for *cartographic* purposes. Fig. 1 shows the difference between a part of the old topographical map of Surinam and a small map drafted from a controlled photo-mosaic.

From a *geomorphologic* point of view river patterns, coastal forms (photo III), marine and fluvial terraces, remnants of plateaux, forms of mountains (photo I), etc., can be studied.

As to *meteorology* the photo may yield some information concerning direction of the wind, e.g. through wreathes of smoke, wind waves in the water, displacement of cloud shadows, to be measured by comparing two adjacent photos of one strip.

The *hydrographer* may try to evaluate depths and bottom gradients from characteristics of the coastal wave patterns; mud banks along the coast and sand banks in the rivers can be studied if photographed during low tide, respectively in the dry season (photo II). Moreover, it seems possible to estimate the velocity of ocean currents along the coast by using aerial observations. Photo IV shows flow lines of river water in an estuary.

In Surinam an aerial survey has been undertaken with respect to form and structure of *settlements* of existing population groups (Amerindians, Bushnegroes, Creoles, Europeans, Indians, Javanese). Likewise the road system was studied in relation to physiographic and other conditions (photos II, V and VI). Photograph VII shows an unknown feature of human activity that deserves field study.

It stands to reason that aerial geography can be used to great advantage in *town and country planning*.

Fig. 3. Witschedelsterns *(Anoüs stolidus)* broedend in een begroeiïng van „banana di rif" *(Sesuvium portulacastrum)* op het zuidelijk deel van het Aves-eiland.

Fig. 4. Bruinzwarte sterns *(Sterna fuscata)* broedend op een zandig terrein met zeepostelein *(Portulaca oleracea)* op het zuidelijk deel van het Aves-eiland. Deze foto werd, evenals alle andere, op 12 Mei 1949 genomen.

Fig. 5. Witschedelsterns op de guanovlakte van Aves-eiland. Zij zitten - evenals d dieren op de vorige foto - met hun snavel naar de wind (dus naar het Noordoosten gekeerd.

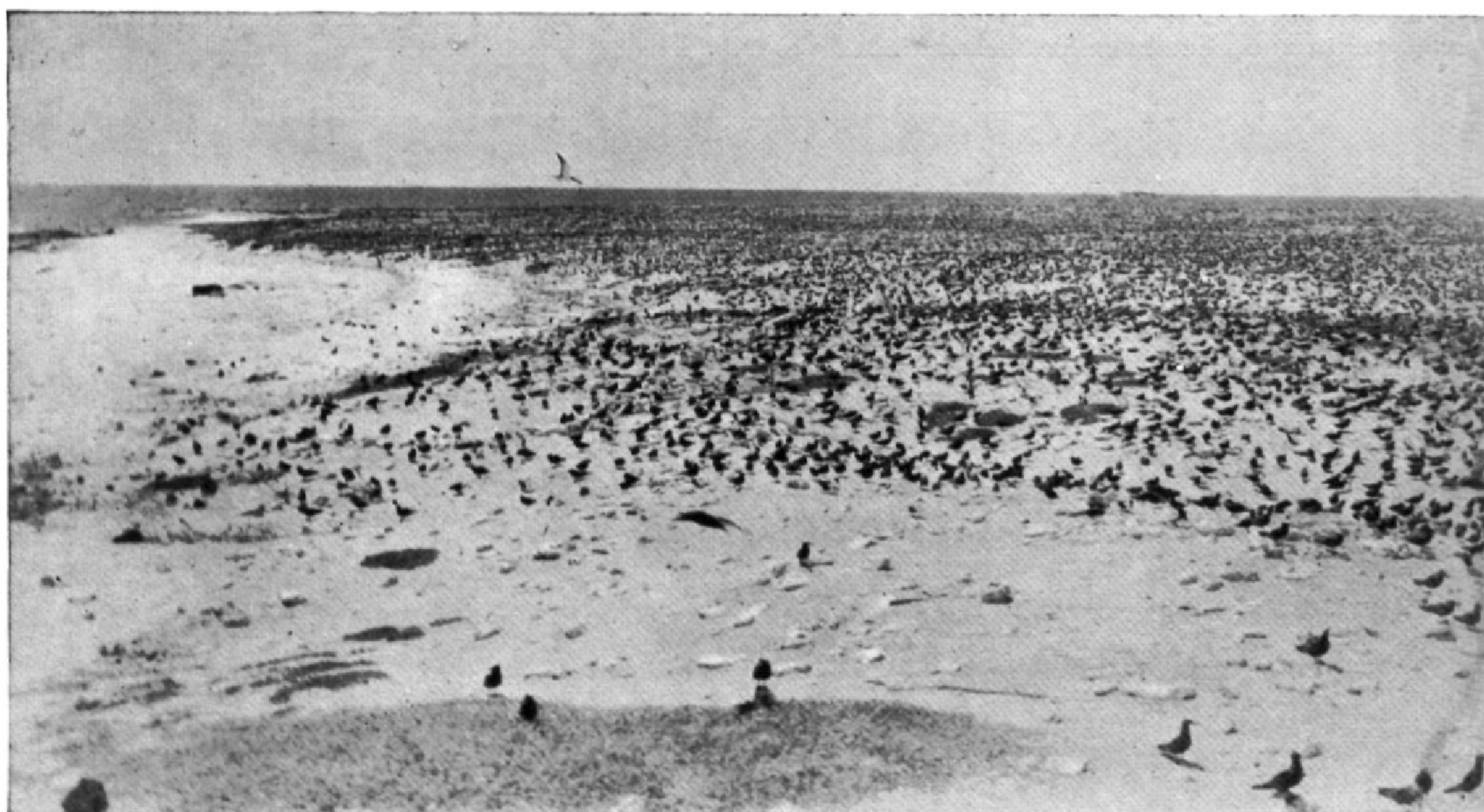

Fig. 6. Gezicht naar het Noord-Noordwesten, van het hoogste punt van het eiland (het kruisje in fig. 1). Ee ontelbare menigte van bijna uitsluitend witschedelsterns op een guanovlakte, welke slechts hier en daar i begroeid; links het zandige westerstrand.

Fig. 6 en 8 vormen één panorama, met een lacune van ongeveer twee centimeter.

Fig. 7. Zandsteenbank aan de oostkust (midden van fig. 8) welke niet alleen in schotsen wordt afgebroken, maar ook door de branding op een kenmerkende wijze wordt aangetast - waarbij evenwijdige richels *(beach cusps)* worden uitgeprepareerd die loodrecht staan op de kustlijn.

Fig. 8. Gezicht naar het Noord-Noordoosten, van het hoogste punt van het eiland. Aan de houding van de witschedelsterns is te zien dat de wind vlak boven de grond aan deze zijde heel wat krachtiger is dan aan de westkant (fig. 6). Rechts de branding die op het harde strand lage zandsteenpartijen heeft uitgeprepareerd; geheel op de achtergrond het rif, dat op enige afstand van het eiland boven water uitkomt.

Foto I

Foto II

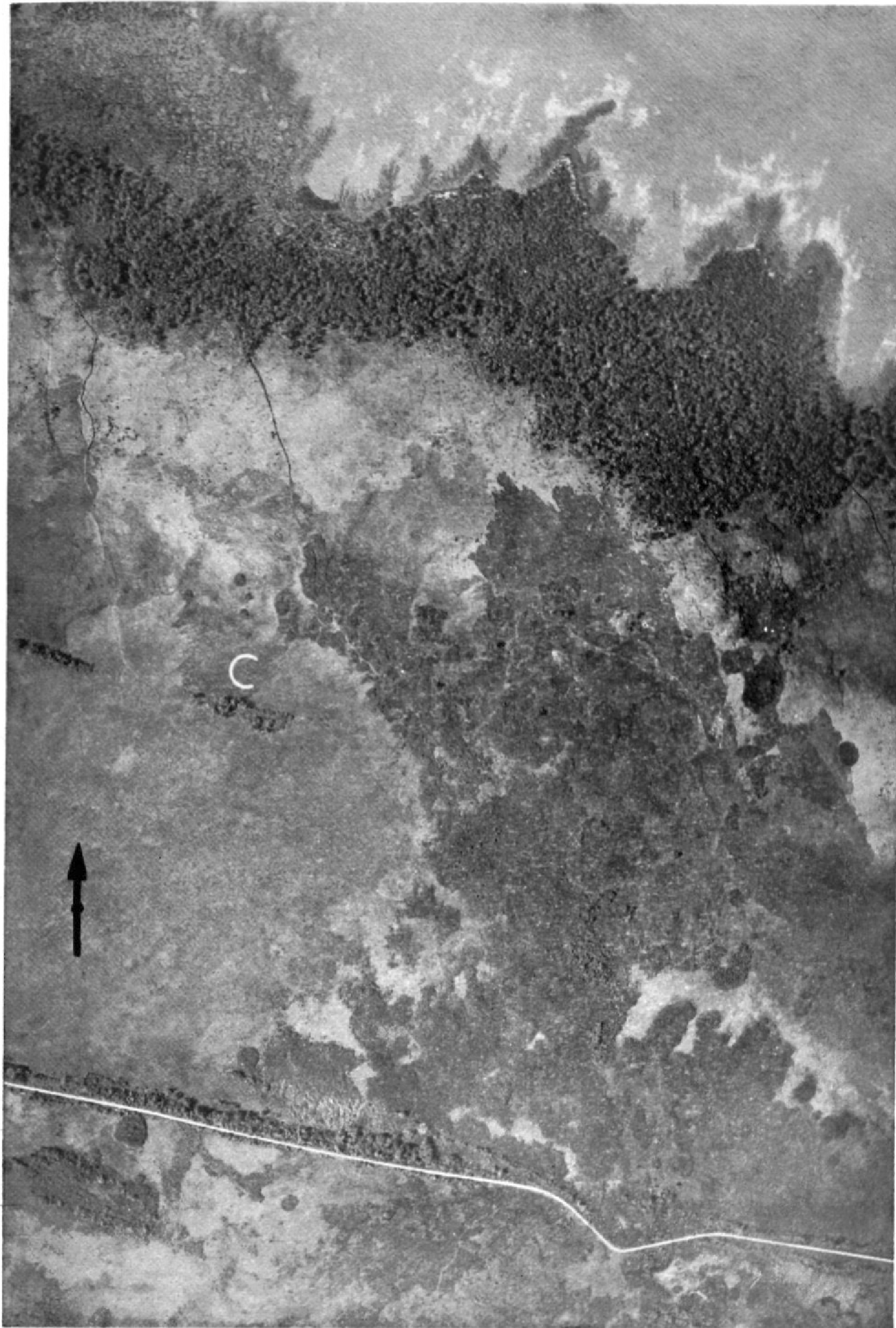

Foto III

Foto IV

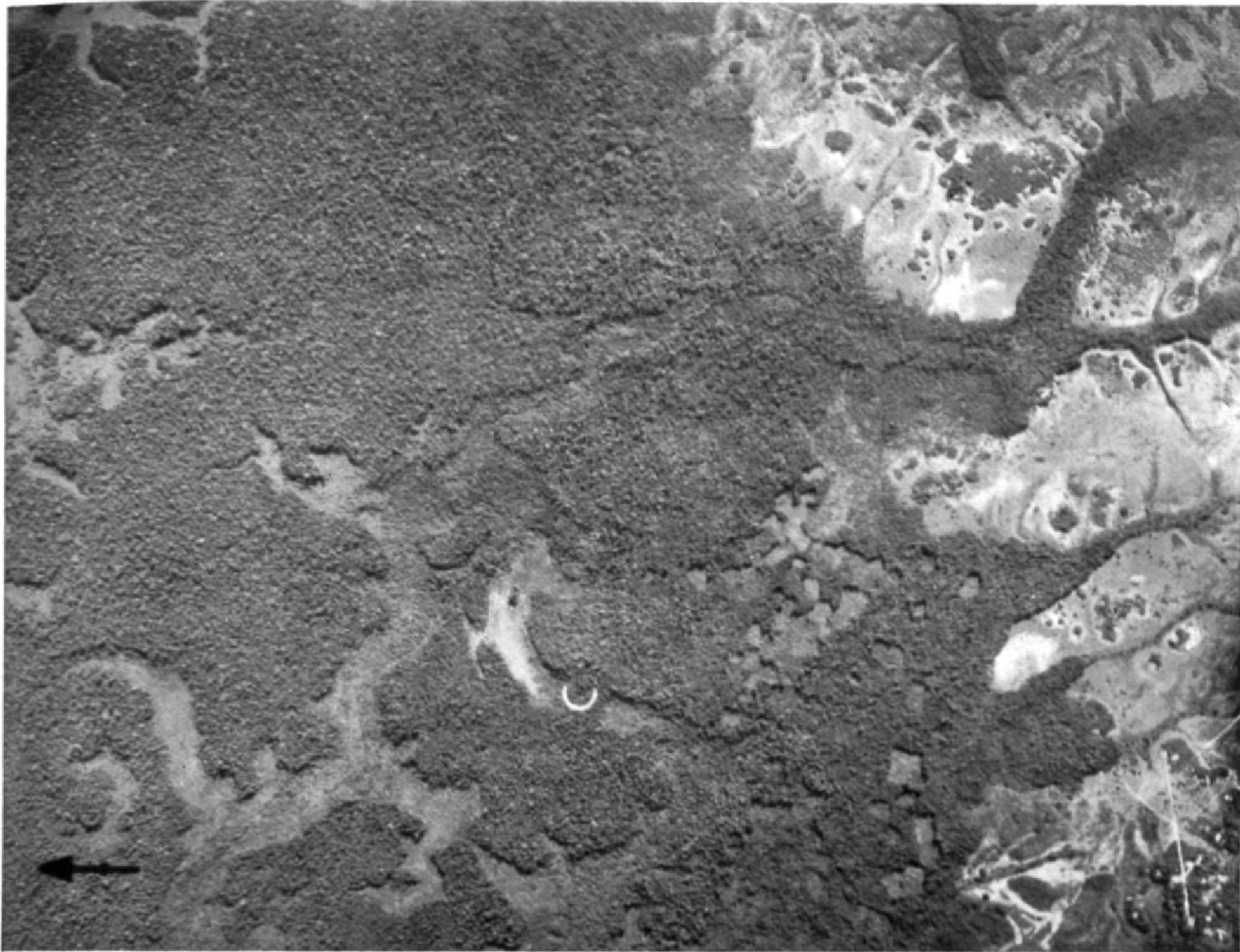

Foto V

Foto VI

Foto VII

OVER HET GEBRUIK VAN WILDE SALIE OP DE BENEDENWINDSE EILANDEN *)

DOOR

WA. M. SESSELER, chem dra. en ir W. SPOON

Op de Nederlandse Benedenwindse Eilanden is de „wilde salie" — ook wel „wili-sali" of „jerba-di-sali" genoemd [1]) — een zéér veel in het wild voorkomende heester, welke gewoonlijk niet veel hoger wordt dan één meter, bij gunstige omstandigheden echter tot manshoogte kan opgroeien. De wetenschappelijke naam van deze struik is *Croton flavens* (fam. *Euphorbiaceae*).

SIMONS [2]) zegt reeds in 1868 van deze plant: „wondzuiverend, krampstillend, verdrijft ongedierte". BOLDINGH [3]) vermeldt, dat een aftreksel van de bladeren wordt gedronken tegen kwalen als kramp, gal en koorts. Frater REALINO [4]) zegt alleen, dat de plant voor huishoudelijke doeleinden wordt gebruikt.

Volgens een persoonlijke mededeling van de gezaghebber van Aruba, de heer L. C. KWARTSZ, wordt de wilde salie aldaar gebruikt tegen een ziekte, welke zich openbaart in de buurt van de nieren en die door de bevolking als „dolor di band" wordt aangeduid. Vermengt met snuif [5]) dient de wilde salie tegen chronische verkoudheid in het hoofd; blijkbaar wordt daarbij de gedroogde plant vooraf tot poeder gebracht en dan met snuif vermengd, want de toepassing luidt: wordt opgesnoven. In het eerste geval wordt vermoedelijk een of ander aftreksel van de plant gemaakt en dit ingenomen.

In de gegevens van pater BRENNEKER [1]) vinden wij een en

*) Tevens *Bericht v. d. Afdeling Tropische Producten v.h. Koninklijk Instituut voor de Tropen*, Amsterdam, no. *237*.

[1]) Pater VITUS BRENNEKER O.P.: *Bonaire. Volksgeneeskunde.* Uitgave Het Curaçaosche Museum, 1947.

[2]) G. J. SIMONS: *Beschrijving van het eiland Curaçou.* 1868, p. 141.

[3]) I. BOLDINGH: Lijst van planten die door de bewoners van .... St. Eustatius, Saba en St. Martin als geneeskrachtig worden beschouwd. *Bull. Kol. Museum Haarlem 38*, 1907, p. 102.

[4]) Fr. M. REALINO: *Plantkunde van Curaçao voor M.U.L.O. Tweede druk.* 1947, p. 40.

[5]) Snuif is fijngesneden, belegen tabak, welke vooraf gesausd en gearomatiseerd is.

ander bevestigd. Ook hij noemt een aftreksel of thee als middel tegen buikpijn (dolor di barica) en maagpijn, voorts tegen koorts en rheumatiek. In het algemeen wordt volgens hem deze thee door de bevolking gebruikt „om op te frissen". Als uitwendig gebruik vermeldt hij het wassen ermede tegen pijn aan het been, waarbij men van boven naar beneden dient te wrijven.

Tenslotte was frater ARNOLDO, van het St. Thomas College op Curaçao, zo vriendelijk de hem bekende bijzonderheden van de wilde salie ter onzer beschikking te stellen, waardoor het mogelijk is op bovenstaande beschrijvingen nog de volgende aanvullingen te geven. De meermalen genoemde „thee" tegen buikpijn en koorts wordt gemaakt van bladeren, welke onder verwarming worden afgetrokken met water onder toevoeging van suiker; deze laatste toevoeging zal wel een smaakcorrectie betekenen. Het gebruik voor huishoudelijke doeleinden blijkt betrekking te hebben op de twijgen met bladeren, waarvan men bezems maakt en die men ook gebruikt voor de vaatwas. Met de bladeren wrijft men de handen in tegen muggenbeten. Men legt deze bladeren ook in het nest van een broedende kip tegen ongedierte. Op een zekere afweerwerking (repellent action) van de wilde salie wijst ook het gebruik van de planten als onderlaag bij het opstapelen van de pluimen of trossen van de kleine mais (*Andropogon Sorghum*).

In het begin van 1947 en in 1948 ontvingen wij van de gezaghebbers van Aruba en Bonaire, de heren mr L. C. KWARTSZ en X. H. M. C. KRUGERS, een hoeveelheid gedroogd materiaal (Aruba H.M. no. 5351–1 en T.P. no. 86–1, Bonaire H.M. no. 5357–3 en T.P. no. 67–1 en –2), dat — met het oog op de hierboven genoemde toepassingen — door ons nader werd onderzocht. Op het Herbarium van de Rijksuniversiteit te Utrecht werd onze determinatie als *Croton flavens* L. bevestigd.

Een algemene analyse van de gedroogde planten (vochtgehalte ruim 14%) gaf aan, dat deze voor ca 40% uit blad en 60% uit stelen bestonden; de stelen waren geuriger dan het blad, hetgeen speciaal opvallend was bij het Aruba-product. Het blad van Bonaire bleek nogal eens aangevreten te zijn door insecten (minder geurig?). Voor het onderzoek werd het materiaal door-een gebruikt (dus blad en stelen tezamen).

In verband met de toepassingen werd zowel gezocht naar een specifiek bestanddeel als naar bepaalde minerale, in water oplosbare verbindingen.

Stoomdestillatie van het materiaal leverde een waterige vloeistof op, die troebel en onaangenaam van geur was; enigerlei afscheiding van een aetherische olie vond niet plaats. Dit laatste gelukte wel door uitschudden van het destillaat met aether, drogen van de aetherische oplossing met watervrij natriumsulfaat en na filtreren afdestilleren van de aether. Het resultaat was:

H.M.	no. 5351–1	Aruba	0,25%	aetherische olie
H.M.	no. 5357–3	Bonaire	0,3 %	
T.P.	no. 67–1 en –2	Bonaire	0,25–0,30%	

Of het materiaal in de analyse-slagkruismolen tot poeder was gebracht, dan wel door stampen slechts grof verkleind was, had op de opbrengst weinig invloed. Enkele constanten, die bij de geringe opbrengsten aan aetherische olie nog bepaald konden worden, luiden:

dichtheid 15°/15°	1.0073
brekingsindex 20°	1.4492–1.4534

De olie was donkergeel tot bruin van kleur, waardoor zelfs na verdunning 1 op 3 met 96% alkohol een draaiïng van het polarisatie-vlak niet kon worden gemeten. De zwakke geur, die aan de gedroogde planten hing, was in de olie waarneembaar. Echter veranderde deze geur bij bewaren, zij werd eerst stekend en pas veel later kwam een aromatische geur naar boven, die ons deed denken aan terpentijn (pineen) en iets aan cineol. Het was daardoor tevens duidelijk, dat na verloop van tijd de olie was gepolymeriseerd.

Het feit, dat de olie iets zwaarder is dan water en aan de andere kant in zo geringe hoeveelheid aanwezig is, mag verklaren waarom in het stoomdestillaat geen afscheiding plaats vond doch slechts een troebeling ontstond. Het is wel heel jammer, dat door de geringe opbrengst verder onderzoek van de olie achterwege moest blijven. Wij kunnen afgaande op de hoge dichtheid slechts vermoeden, dat de olie voornamelijk uit één organische verbinding zal bestaan.

Verdere analyse van het materiaal gaf het volgende gemiddelde resultaat:

vocht (droogstofmethode)	14%
waterig extract (1 op 100)	27%
as, totaal	10,8%
onoplosbare as (zg. ruw zand)	0,23%

Het extract met water had een dichtheid van 1,001 en een p_H van 7,8, de reactie was dus zwak alkalisch; de kleine hoeveelheid aetherische olie moet grotendeels in dit extract zijn overgegaan.

De asbestanddelen bestonden overwegend uit in verdund zoutzuur oplosbare zouten, de onoplosbare rest was maar zeer gering. Het kan zijn, dat de plant van nature enige kiezelverbindingen opneemt, dan wel, dat bij het drogen der planten enige verontreiniging met grond of zand heeft plaats gehad.

In het waterige extract en in het oplosbare deel van de as waren kalium, calcium en ijzer de voornaamste metalen met sulfaat en chloor als de belangrijkste zuurresten. Het kaliumgehalte van de as bedroeg niet minder dan rond 15%, hetgeen op ongeveer 1,5% in de lucht droge plant neerkomt.

Stellen wij thans deze uitkomsten van het onderzoek tegenover het gebruik, dat de bevolking van de wilde salie maakt.

Wij deelden reeds mede, dat voor inwendig gebruik (nierkwalen, maagpijn en in het algemeen buikklachten, verder rheumatiek) een aftreksel van de plant wordt gemaakt met warm

water, zodat het verkregen aftreksel vergelijkbaar is met het door ons onderzochte waterige extract. Daarin komen enige minerale zouten voor, zomede een aetherische olie; onder de zouten nemen in elk geval kaliumzouten een voorname plaats in en het is bekend, dat deze tot een verhoogde werking der nieren leiden.

Bij het gebruik tegen chronische verkoudheid worden de gedroogde en tot poeder gebrachte planten na vermenging met snuif opgesnoven. Hier speelt vermoedelijk de aetherische olie, het enige aromatische en vluchtige bestanddeel van de plant, de belangrijkste rol. Hetzelfde is vermoedelijk het geval bij het gebruik tegen insecten.

Amsterdam/Hilversum, Maart 1952.

SUMMARY

ON THE USE OF CROTON FLAVENS IN THE NETHERLANDS LEEWARD ISLANDS

Croton flavens LINN. is a shrub belonging to the family *Euphorbiaceae*, indigenous in Aruba, Curaçao and Bonaire.

The inhabitants use the plant for its medicinal properties. They make an extract from it with hot water and use this „tea" against stomach-ache and fever. The plant is also used for inhalation against cold, after being dried, ground and mixed with snuff. It is also said that the plant has a repellent action against insects.

We received dried material of the plant (stem and leaf) from Aruba and Bonaire, through the kind intermediate of the local government officers.

The dried plants consisted of 40% leaves and 60% stem. There was a slight odour to it, which was not unpleasant.

Steam distillation yielded an essential oil (0.25 to 0.3%) with a density (15°/15°) of 1.0073 and a refractive index (20° C) of 1.4492 to 1.4534. The odour of the oil was unpleasant in the beginning but afterwards became aromatic (slightly resembling pinene and cineol). However it was not possible to extend the investigation of the oil, as the quantity of it was too small.

The composition of the dried material (stem and leaf) was as follows:

moisture	14%
extract with water	27%
ash, total	10.8 %
ash, insoluble in acid	0.23%

The extract with water had a density of 1.001 and a p_H of 7.8, so the reaction was slightly alkaline. The ash contained 15% potassium, which is rather high as it corresponds with 1.5% in the dried material.

The essential oil is perhaps of value when used against cold and against insects (repellent action). When made into a „tea" against internal troubles the large amount of potassium salts will undoubtedly play a rôle, as these are well known for their action on the kidneys. Besides, the tea contains the essential oil, which perhaps also will be of some value.

VRAGEN INZAKE BOSNEGER-VOLKSRECHT

DOOR

Prof. dr J. PRINS

Dit artikel heeft ten doel de aandacht der kenners van Suriname en zijn Bosnegers te vestigen op allerlei vragen, welke opkomen bij een poging om een stelselmatig en overzichtelijk geheel te maken van de ongeschreven rechtsregels, die gelden in de samenleving van deze Bosnegers.

De schrijver heeft belangstelling voor niet-Westers ongeschreven recht in het algemeen, en hoopt, dat men hem helpen zal, sommige hieronder aangegeven problemen op te lossen.

I. VOLKSORDENING

§ 1. *De stam.*

De meeste Surinaamse publicaties, die een beschrijving der Bosnegergemeenschappen bevatten, beginnen met de grootste collectiviteit, de stam. Ik wil mij hierbij aansluiten, hoewel ik mij afvraag, of het niet de voorkeur verdient bij de kleinste bloedgemeenschap, de mbē of bere te beginnen.

Intussen zou ik willen pleiten voor grotere vastheid in de terminologie, zowel in serieuze publicaties als in ambtelijke stukken.

In aansluiting op het wetenschappelijke spraakgebruik, dient men m.i. onder „stam" te verstaan: een binnen bepaalde territoriale grenzen levende gemeenschap, wier leden — die al of niet in groepen georganiseerd kunnen zijn — zich door bloedverwantschap onderling verbonden gevoelen; een gemeenschap, die zelfgenoegzaam is, onafhankelijk van anderen kan bestaan. Dit alles is dunkt me, met b.v. de Aukaners en de Saramaccaners het geval [1]).

[1]) Het is bepaald verwarrend, als men in een belangrijk ambtelijk rapport (lit *13*) leest over „de bewoners van Gansee, een zeer gemengd

Hoe is het eigenlijk met *de grenzen* der stamgebieden in Suriname gesteld? De stroomtrajecten zijn duidelijk afgeperkt, maar vaag zijn de landgrenzen buiten het gezicht der rivieren. Belangrijker lijkt evenwel deze vraag: is *alle* land- en watergebied, waarop b.v. de stam der Aukaners zich zekere rechten toekent — welke die dan mogen zijn — opgedeeld onder de lo's van de stam? Of is er gebied, waarvan men zeggen kan: het is van de Aukaners, of van de Saramaccaners, zonder dat men er aan kan toevoegen: het behoort aan deze of gene *lo*? Er is m.i. alle reden om deze vraag te stellen. Immers, wij lezen in de (hieronder veel geraadpleegde) verhandeling van VAN LIER en DE GOEJE: (lit. *12*) „Wat boven het bovenste en beneden het benedenste Djuka-dorp ligt, is domeingrond van den granman; vroeger strekte men dat zelfs uit tot de zeekust en de bovenrivier beschouwen zij nog steeds als eigendom van den granman".

Hier rijst dadelijk de vraag: hoe en waarom is die verandering tussen vroeger en nu tot stand gekomen? Om welke rechten en bevoegdheden gaat het, als men spreekt van „eigendom van den granman?"

Zeker zal de schrijver niet gedacht hebben aan eigendom in de zin van het (Surinaamse) Burgerlijk Wetboek, noch aan „allodiaal eigendom en erfelijk bezit", welke term, blijkens BRUYNING's studie (lit. *1*) alleen kan aanduiden: hetzij eigendom, hetzij bezwaarde eigendom, hetzij erfpacht. En wat bedoelt men wanneer men spreekt van „domeingrond" van de granman? Tenslotte: in hoeverre erkent de Regering in Suriname bevoegdheden, rechten en plichten van de granman, zeg: van de Aukaners, op grond? Hoe noemt zij die rechten?

De geachte schrijver, die ik zo juist heb aangehaald, vermeldt wel iets van de bevoegdheden van de granman. Zo zouden de Aukaners vroeger wel aan sommige groepen buitenstaanders uit het kustgebied of aan „Indianen" passage over water en land belet hebben, of een vaarverbod op de bovenrivier gelegd hebben.

De Trio-Indianen zouden ondergeschikt zijn aan de granman der Djuka's, de Oajana-Indianen aan die der Boni's. Maar was dit nu een kwestie van politiek overwicht of hing zij samen met

---

dorp, behorende tot de stammen der Awana's ...." (volgen nog 9 andere „stam"-namen). Hier evenwel is met „stam" bedoeld: de „lo", waarover later gehandeld zal worden. De „lo" is nooit „zelfgenoegzaam", alleen al door de huwelijksbetrekkingen, zoals nog nader zal worden besproken.

genoemde domeinpretenties? (als het zo genoemd mag worden). Erkenden deze Indianenstammetjes hun ondergeschiktheid, zijn zij b.v. jegens Djuka's of Boni's gehouden tot bepaalde prestaties?

Eenmaal verbood de Aukaner granman zijn onderhebbenden „nieuwe grondjes te kappen" aan de Lawa. Vergeefs overigens (*12* p. 158).

Elke stam heeft zijn eigen gebied, en stroperij door jagers, vissers en balata-zoekers wordt streng gestraft volgens MORTON KAHN, *10* p. 92). Men zie ook het door MICHELS aangehaalde rapport van de bosopzichter JUNKER van 21 November 1918 (*13* p. 28, 33, 34). Vraag: wat is er betreffende grondgeschillen in dit verband te vinden in Suriname's archief? *Hoeveel stammen* kent men in Suriname?

Dit staat niet helemaal vast. MELVILLE en FRANCIS HERSKOVITS laten de vraag rusten. MORTON KAHN noemt: Saramaccaners, Aukaners, Bonni's (Boni's); verder de „Matawaai", de „Quintee Matawaai" en de „Paramacca", welke hij minder belangrijk vindt. De Quintee-Matawaai heet elders een „sub-tribe" — maar wat is dit? COSTER (*13* passim) kende in 1866 slechts vier stammen: Aucaners, Saramaccaners, Matuari's, Boni's. WONG (*17* v.v.), de districtscommissaris, noemt er vijf: Aucaners, Saramaccaners, Matuari's, Paramaccaners, Boni's. Maar hij is in twijfel, of de Pinassi-lo niet geheel zelfstandig is, en wat te zeggen van de Koeroenti- of Koffiemakkanegers? [1])

Maar wat is het standpunt der Regering: hoeveel stamhoofden-granmans erkent zij? En stelt zij die der Boni's aan, die naar het schijnt, meestal op Frans gebied vertoeven?

§ 2. *De stam als rechtsgemeenschap; zijn organen.*

De stam is drager van zekere *rechten* op grond en water: de juiste inhoud dezer rechten kunnen wij niet omschrijven. Gemakshalve zou ik ze voorlopig contrôlerecht willen noemen, hopende dat nadere gegevens misschien een betere term zullen doen (uit)vinden.

Zulke goederen als het „krutuhoso" van de granman, of de vereringsplaats van de Aukaner god „Gwangwella" zijn blijkbaar als stambezittingen te beschouwen.

---

[1]) Men zie ook H. TEN KATE in *Encycl. Ned. W.I.*, 1914, sub voce Boschnegers, en R. D. SIMONS in *Encycl. Winkler Prins, ed. 6*, 1949, s.v. Bosnegers.

En de „granman" zelf is te beschouwen (en wordt door de Regering behandeld) als het voornaamste orgaan van die rechtsgemeenschap, hoewel niet met enige zekerheid blijkt, of de granmans der kleine stammen Paramacca en Matuari op gelijke voet worden behandeld door de Regering als die van b.v. de Saramaccaners. VAN LIER heeft veel aandacht gehad voor de positie van de granman der Aukaners.

„Niets, hetzij geestelijk of sociaal, wordt er verricht, dat niet uit naam van de granman geschiedt" (Zie ook *13* p. 11). Allerlei maatschappelijke en rituele handelingen vallen er onder, blijkens VAN LIER: het te water laten van een boot, het bouwen van een hut en veel meer. Toen deze schrijver posthouder bij de Aukaners was, van 1919 tot 1925, waren de waardigheden van „opperpriester" en „groot-opperhoofd" in één hand. (Zie § 3). Had aldus de granman de leiding bij veelsoortige plechtigheden, op één daarvan zij hier aan de hand van VAN LIER's mededelingen, bijzondere aandacht gevestigd.

De granman heeft zowel de „rituele" als de „bestuurlijke" leiding bij zekere plechtigheden, die jaarlijks (of driejaarlijks?) gehouden worden — of werden — als belangrijk onderdeel van de cultus van Gwangwella, alias Grantatá. VAN LIER vermeldt daarbij, dat een eedsaflegging in tegenwoordigheid van de heilige „bundel" van Gwangwella het blijkbare hoogtepunt van de ceremoniën moet zijn. Alle manlijke en vrouwelijke stamleden dienen daaraan deel te nemen. Door zo'n eed wordt men volgens VAN LIER in 't stamverband opgenomen.

Deze belangrijke mededeling betreffende de Aukaners geeft aanleiding tot allerlei vragen. Allereerst: is dit een initiatie? Maar de schrijver zegt verder, dat de eed om de drie jaar moet worden vernieuwd. Is hier uit af te leiden, dat alleen wie voor de eerste maal zweert, daarmee als volwaardig stamlid erkend is? Wat zijn dan de gevolgen, als men de eed niet na drie jaar vernieuwt? Kent men overeenkomstige gebruiken bij andere stammen?

In een tussen haakjes geplaatste aantekening wordt gezegd „Ook mensen, die niet tot de stam der Djuka's behoren, kunnen zweren". Wat zijn de rechtsgevolgen van zo'n eed, afgelegd door een buitenstaander? Kan ook b.v. een ingezetene van Paramaribo zo'n eed afleggen? Maakt dit hem tot een stamgenoot? Met de rechten en plichten daarvan, b.v. vis- en kaprechten? Zo ja, wordt men ingedeeld bij een lo? (*17* p. 300 v.v.; *12* p. 292, 155, 156, 181–183).

Tot de bevoegdheden van de granman der Aukaners behoort verder het volgende: *a*) een soort veto-recht op de verkiezingsuitslag, als lagere hoofden worden gekozen, *b*) een zeker vetorecht op de uitspraken van de Gran krutu, de volledige vergadering van zijn onderhebbenden, *c*) vergunning te geven of te weigeren aan hem, die wil jagen, vissen of houtkappen op „domeingrond" (*12* p. 156, 254, 257), *d*) jaarlijks zekere heren-, diensten te vorderen n.l. „het jaarlijks kappen der grondjes voor de granman, waarvoor elk der lo's enkele mannen levert", *e*) bij uitsluiting de betrekkingen met de Regering te Paramaribo te regelen.

Vraag: hoe is dit in de andere stammen? Wat b.v. aangaat de (door mij zo genoemde) „herendiensten", zegt MORTON KAHN van de granman der Saramaccaners, dat er geen voorrechten bestaan, noch voor de granman, noch voor zijn „kapiteins". Zij moeten hun eigen kost verdienen ....

Het moet dus met de granman der Saramaccaners anders gesteld zijn? MICHELS geeft in zijn reisrapport een hoog denkbeeld van het prestige van de granman der Saramaccaners. Het is onduidelijk, wat MORTON KAHN bedoelt, als hij zegt, dat de granman (der Saramaccaners) „and his captains have an annual meeting to make laws for the coming year".

MELVILLE en FRANCIS HERSKOVITS menen, dat de saamhorigheid van de stam en het centraal gezag van de granman onder de Saramaccaners feiten van veel minder betekenis zijn dan voor de Aukaners. Immers „tribal assemblies as were reported from Awka-people on the Marowijne were here not called regularly. The autonomy of village and clan seemed almost unquestioned".

Intussen krijgt men een sterke indruk van des granmans gezag uit VAN LIER's mededeling over Blijmoffo. Dit grootopperhoofd uit de vorige eeuw heeft eenvoudig de afschaffing van de doodstraf gedecreteerd. En de Aukaners zijn nooit op dit voorschrift teruggekomen ....

De Aukaner granman — de „13e lo" volgens VAN LIER — mag nooit rouwdragen. De schrijver toont elders aan, dat rouwdragen zekere gewichtige rituele en sociale gevolgen heeft, waarom dit verbod voor een granman in functie begrijpelijk is. Hoe is dit bij Saramaccaners, Paramaccaners, Matuari's, Boni's? Minder doorzichtig is het verbod, voor hem geldende, om uit dezelfde „familie" [= matrilineale verwantengroep] meer dan eens een bruid te kiezen, alsook het vroeger geldende verbod — waarom is het afgeschaft? — voor zijn weduwe of gescheiden vrouw, om te hertrouwen.

Ligt hierin iets van magische vrees?

Alweer, hoe is dit bij de andere stammen?

Na de granman, officiëel „groot-opperhoofd", komt men een reeks titularissen tegen: zijn ondergeschikten.

Alleen gran-fiscari of groot-fiscaal, majoor, hoofdkapitein, schijnen waardigheden met stam-gezag aan te duiden.

De groot-ficaal — die echter geen „fiscalen" onder zich heeft — is hulp voor het wereldlijk gezag, in het bijzonder voor justitie. Doch wat hij precies doet, en hòe hij het doet, is niet duidelijk. Vroeger zouden de Aukaners er twee gehad hebben, één voor de opōningre en één voor de bilo-ningre. Hoe is de verhouding tot „justitie" in Paramaribo?

Blijkens WONG bestaat overal nog de majoorsfunctie (*12* p. 155; *17* p. 330 v.v.). Men vindt majoors ter standplaats van het groot-opperhoofd „waar de betrokken functionaris met de afdoening van allerlei zaken belast is". Welke zaken? Hoe werkt hij? Hebben alle stammen inderdaad hun majoor?

Over de hoofdkapitein of grootkapitein kan ik kort zijn. Alleen Kanapé, de bekende Aukaner grootheid, schijnt die titel gedragen te hebben. Hoe zijn verhouding tot de granman als gezagsdrager was, is niet duidelijk.

In zoverre een „gran kroetoe" de gehele stam vertegenwoordigt, en voor de gehele stam beslissingen neemt, is zulk een vergadering eveneens te beschouwen als „orgaan" van de rechtsgemeenschap „stam".

Tenslotte is er nog de „opperpriester" of „hoge priester". Hiervoor heb ik geen Negerengelse term gevonden, tenzij de term „gran-obiaman", welke bij MORTON KAHN aangetroffen wordt, aldus vertaald moet worden. Dit brengt ons tot beschouwing van:

§ 3. *De stam als cultusgemeenschap.*

Wij lezen in de verhandeling van de heer WONG o.m.:

„Toen Amakti" — granman van de Aukaners — „aan het Bestuur kwam, is echter de door zijn voorganger Oseisi opgeleide Kanapé opperpriester geworden" .... „Oseisi heeft, de geestelijke macht aan zich trekkend, een nieuwe Grantatá-bediening geschapen op Drietabbetje. Voor deze bediening leidde hij zijn kleinzoon Kanapé op". Iets verder: „Kanapé .... trok de bediening van Granborie naar zich toe, en heeft thans [dit is ± 1938] de gehele geestelijke macht der Aucaners in handen" (*17* p. 337 v.v.).

VAN LIER en DE GOEJE schrijven: „de granman is tevens

opperpriester en wordt onfeilbaar geacht, behalve, wanneer hij zondigt tegen de wetten van Grantatá ...."

A. WEMPE, oud-districtscommissaris, zegt in zijn commentaar op WONG's verhandeling o.m. „Was echter bij de Aukaners de Ottro-lo oppermachtig geworden door de wereldlijke en geestelijke macht in handen te krijgen, bij de Saramaccaners bleven die machten gescheiden ...." (*17* p. 350 v).

Hieruit volgt dus, dat sommige schrijvers onderscheid maken tussen wereldlijke en geestelijke macht. Het lijkt mij een grote vraag of zulk een onderscheiding, of beter: scheiding, verhelderend werkt. Hoezeer het mogelijk lijkt de stam te beschouwen, hetzij als „rechtsgemeenschap" hetzij als „cultus-gemeenschap", vereringsgenootschap, hetzij als bloedgemeenschap, men dient m.i. niet te vergeten, dat men zijden beziet van één en dezelfde totaliteit. Mama Cato, de stammoeder, is volgens WONG van ouds priesteres van een Afrikaanse cultus, waarzegster en hoedster van de Sweerie der Aukaners, waarmede zij stameenheid heeft gebracht en de suprematie der Ottro-lo bevestigd [1]) (*17* p. 335).

In hoeverre zijn nu de stammen cultus-eenheden, vereringsgenootschappen? Van de Boni's weten wij alleen dat bij hen een cultus bestaat, die VAN LIER die van Odoen noemt. Van de vereringsorganisatie van Paramaccaners en Matuari's schijnt niets bekend.

VAN LIER verklaart, dat de granman der Aukaners tegelijk „opperpriester" is. Maar tevens komt uit des schrijvers mededelingen de vraag op, in hoeverre nu de Aukaner stam één vereringsgenootschap is. Immers de „opo-ningre" schijnen in het bijzonder bij de Gwangwella-cultus te behoren, en de „bilo-ningre" bij de Gedeosoe-cultus, zodat men de indruk krijgt, dat de stam der Aukaners, die als rechtsgemeenschap de duidelijkste eenheid vertoont, niettemin in twee vereringsgroepen uiteenvalt. Wat is het juiste verband tussen beide vereringsgroepen? Want een zeker verband is er kennelijk, al ware het alleen maar, omdat anders de positie van de granman als opperste cultusleider niet denkbaar was (is).

[1]) In dit verband veroorloof ik mij te wijzen op de ongewenstheid, termen als „kleinzoon" en „neef" te gebruiken om verwantschapsbetrekkingen van matrilineaal karakter aan te duiden, gelijk door WONG en andere schrijvers geschiedt. Alleen uitdrukkingen als dochterszoon, zoonszoon, zusterszoon, broederszoon zijn m.i. bruikbaar, hetzij om erfopvolgingskwesties, hetzij b.v. clanverhoudingen te begrijpen.

Wat de Saramaccaners aangaat, vermeldt MORTON KAHN het geheime medicijnendorp Dahomey en spreekt van de Dominilo als priester-clan. Noch hij, noch de HERSKOVITSen maken melding van een „opperpriester". Volgens A. WEMPE evenwel hebben de Saramaccaners hun cultus van de „Gran Gado" en was de (toenmalige) „kapitein" van Dahomey de „gran obiaman" van die cultus; daardoor had hij grotere invloed dan de granman (*17* p. 350 v.).

De betekenis van deze Afrikaanse cultus-vormen voor het rechtsleven samen te vatten, schijnt nog niet uitvoerbaar, al zal in het volgende daarvan nu en dan iets aangeduid kunnen worden.

Men mist echter nog te veel gegevens, vooral wat aangaat de kleinere stammen.

§ 4. *De stam als bloedgemeenschap.*

Dit te beschrijven zou betekenen een studie te maken van de (ware) zin, die de bloedverwantschap heeft voor de opbouw van de stam als gemeenschap en voor het saamhorigheidsgevoel van de onderdelen van de stam; zulk een studie zou geheel anthropologisch kunnen worden opgevat. Voor de naspeuring van het rechtsleven is het intussen van geen belang, of het saamhorigheidsgevoel, dat de leden van een stam of clan aan afstamming van één en dezelfde voorzaat ontlenen, al of niet op fictie berust, of ten dele fictie is.

§ 5. *De „lo": clan of unie van clans?*

De *lo* is een door bloedsbanden zich verbonden voelende groep mensen. Elke *lo* heeft haar eigen naam, welke niet is die van de leider der groep, noch die van een dorp of kreek, maar hier, in verband met de unieke herkomst der Bosnegergemeenschappen, terugvoert naar een vroegere plantage of plantage-eigenaar (zoals bekend is). „De Djuka's" zegt VAN LIER kortweg „hebben een matriarchaat. Een familie staat onder het gezag van de oudste oom van moederszijde ...." Van onze moeder — zo ongeveer lezen wij in *Rebel destiny* — krijgen wij onze clan (lo) en onze verwantschapsgroep (mbẽ,bere). En onze moedersbroers moeten wij gehoorzamen. Zij bestraffen ons, als wij verkeerd gehandeld hebben; zij maken ons duidelijk, wat goed is. In het dorp onzer moeder is ons echte tehuis; vandaar begraaft men ons, als wij gestorven zijn. Maar onze vader is onze vriend, die ons raad geeft. Van hem krijgen wij kennis van vele

goden, voor wie wij dansen, als wij volwassen zijn, en van de „kina", die ons gezond houdt, als we die niet overtreden. En onze beide ouders zorgen voor ons (*4* p. 140, 141).

De lo bestaat naar het spraakgebruik van het primitieve Bosland, uit de kinderen der „oude, oude grootmoeder", alle langs de moederlijke lijn. Zij is exogaam. Maar men krijgt soms de indruk, dat in feite, als de verwantschapsgraad maar heel vaag bepaald kan worden, „als het ver genoeg is", een huwelijk tussen twee veronderstelde lo-genoten kan voorkomen, zonder dat men vervalt in „pikadu". Het is dus niet onwaarschijnlijk, dat er althans bij de Saramaccaners „uitwegregels" bestaan, die nog niet zijn opgespoord. De lo is — zoals reeds bleek — samengesteld uit bere's (mbè's), matrilineale groot-families, waarvan het exogame principe volstrekt vaststaat. Zo blijft dus de vraag: is de lo een clan te noemen, of een unie van clans? Is de toestand wat dit aangaat, overal dezelfde? Het zou veel opheldering kunnen brengen, indien wij beschikten over een monografie van één of meer clan's (lo's) uit elke stam.

§ 6. *De lo als cultusgenootschap.*

De lo, gezien als clan of unie van clans; de lo gezien als cultusgenootschap, het zijn onderscheidingen, die voor het besef van de lo-genoten zeker niet zullen leven.

Niettemin, een sterke magische band houdt de clan-genoten bijeen; zelfs het noemen van de clan-naam zelf is aan strikte taboevoorschriften gebonden. De namen der clan's zijn niettemin in het algemeen bekend, hoewel er ettelijke kwesties zijn, die hier nog vallen op te lossen. De lo-namen der Boni's zijn niet bekend; die van de Matuari's trof ik aan in een onuitgegeven handschrift van pater MORSSINK, getiteld *Boschnegeriana* (*14*)

Elke lo heeft zijn krutu-huis, alsook de heiligdommetjes of cultus-plaatsen, opgericht voor de matrilineale voorzatèn, de belangrijke doden van de lo. En op het dorp, waar het clan-hoofd woont, dat de lo leidt, vindt men blijkbaar ook degenen, die weten, hoe zij de bovennatuurlijke krachten hebben te controleren en te richten in het belang van de lo. Hier zijn de obia's, die de clan (lo) bezit, de „krachten", die alleen gehoorzamen aan de wil van die clan-leden, welke ter hantering daarvan zijn opgeleid.

Hierover vertelt vooral JUNKER opmerkelijke dingen (*7* p. 73 v.): Men geraakt soms in grote magisch-religieuze moeilijkheden, in „foeka", een psychische noodtoestand, waarin men de

aanleg van „kostgronden" verwaarloost en zich wekenlang met allerlei ceremoniën bezighoudt, waardoor het volgend jaar gebrek aan voedsel ontstaat.

Deze zijde van het leven van de clan of clan-unie: haar magisch-religieuze saamhorigheid, is dus van grote sociale betekenis. In hoeverre is het clan-hoofd tevens een cultus-leider? Of: hoe is de functie-verdeling? In hoeverre heeft elke lo zijn eigen „goden" en eigen cultus?

§ 7. *De lo als rechtsgemeenschap.*

Het hoofd van het voornaamste dorp van de lo, volgens HERSKOVITS, is hoofd van de lo. En het dorp, waar dit hoofd woont is *hoofdzakelijk*, niet uitsluitend, bewoond door zijn lo-genoten. De lo leeft dus niet als een gesloten eenheid op eigen terrein.

Van drie of vier verschillende lo's vindt men groepen bijeenwonen in één dorp. Aldus beschrijven de HERSKOVITSen de situatie onder de Saramaccaners. VAN LIER zegt over de Aukaners, dat „één lo meestal verscheidene dorpen omvat, welke soms ver uit elkaar liggen" [1]).

Wat zeker de „lo" tot rechtsgemeenschap maakt, dat zijn rechten, die de lo heeft op bepaalde gronden en wateren.

De Saramaccaners — zegt MICHELS (*13*) — voelen zich „onbetwiste eigenaren" van de bossen langs de Gran Saramacca (de Suriname-stroom). De verschillende lo's hebben rechten op „bepaalde door kreken of andere herkenningspunten begrensde bos-complexen, die zij verklaren als vanouds in hun gebied te hebben bestaan".

De bewoners van Gansee wonen met toestemming van de *lo* der Abaisa's van het naburige dorp Lombè op hun grondgebied. En voorzover die bewoners zelf geen Abaisa's zijn, mogen zij slechts met uitdrukkelijke toestemming van de Abaisa's daarop kostgronden aanleggen, bomen vellen, jagen en vissen (*13*).

Men zou tot beter begrip van de aard der rechten, die door deze en andere lo's uitgeoefend worden, willen weten of hier sprake is van *jaarlijkse* „kostgrond"-vergunningen; of er tegenverplichtingen zijn in de vorm van betaling in geld, van goederen-

[1]) Het meest treffende voorbeeld van samenwoning van groepen, die tot verschillende lo's behoren, is Gansee, het Christendorp met zijn drie kapiteins, waar volgens MICHELS' reisrapport tien verschillende clan's (lo's) vertegenwoordigd zijn. Maar dit gekerstende dorp zal zijn eigen geschiedenis hebben.

levering of dienstprestatie aan de Abaisa-lo. Ik stel voor, de rechten, welke elke lo pretendeert op grond en wateren, voorlopig „profijtrecht" te noemen.

De inwoners van zeker dorp Kadjoe verkregen toestemming van de Domie-kapitein te Gansee, om, naar MICHELS' uitdrukking „in een der rechtsgebieden van de Domie-lo" te wonen, maar „zonder het recht er ook te werken".

Volgens de interessante gegevens van MICHELS' rapport vormen de profijtgronden en -wateren van een lo — althans van de Domie-lo der Saramaccaners — *geen* aaneengesloten geheel. Groepen van de éne lo kunnen bijwoner zijn op het terrein van een andere lo- met of zonder grondbewerkingsrecht. Zijn er nog andere voorwaarden in de practijk? Wat MICHELS mededeelt over de concessies Watkins en Mackintosh, de eerste „gedeeltelijk in 't rechtsgebied der Domie's," leidt tot soortgelijke vragen.

Hij verwijst ook naar JUNKER's rapport van 1917, waarin verhaald wordt (*13* p. 29 v.v.) van een Domie-lo-genoot die genoopt werd aan de Nassy-lo retributie te betalen van hout, door hem in zekere kreek bewerkt. Daar is ook de buitenstaander, die aan de lieden van Baliensoela als retributie een deel van zijn gezamelde nekoe moest afstaan. En diergelijke gevallen meer.

Naar mij voorkomt stemmen de gegevens der HERSKOVITSen overeen met die van MICHELS. Elke clan (ik meen: lo) heeft zijn eigen gebied en in 't regioon van een clan (bij hen gelijk aan lo) mag alleen een clan-lid vissen in kreken of hard hout vellen, dat in de stad verkoopbaar is. Alle clan's aan de *boven*rivier hebben (ook) land aan de *beneden*rivier, nabij het eindpunt van de spoorweg; een belangrijke benedenstroomse clan heeft grond diep in 't binnenland.

De schrijvers vinden het nuttig, dat een lo-genoot op elk riviertraject tenminste één of twee dorpen vindt, waar hij welkom is onder hen, die afstammen van dezelfde „oude, oude moeder". Kortheidshalve verwijs ik verder nog naar gegevens bij JUNKER.

Over de Aukaners alias Djuka's vermeldt VAN LIER, dat „het gehele vasteland en alle eilanden in de rivieren" (waar zij wonen) „is verdeeld tussen de lo's, met onderverdeling naar de dorpen (pranasi) en vervolgens naar de families (bere)".

Wat die onderverdeling betreft, zou men de vraag kunnen stellen in hoeverre het dorp reeds tot een zelfstandige rechtsgemeenschap kan zijn uitgegroeid (*12* p. 157 v.).

Het is mogelijk, dat ten deze de situatie, wat Aukaners aangaat, ietwat anders is dan waar het Saramaccaners betreft.

Maar zeer weinig gegevens wijzen op uitgroei van het dorp tot een rechtseenheid van territoriaal karakter; in het algemeen is het een punt van samenwoning, niet meer.

VAN LIER's aantekeningen vestigen de overtuiging, dat ook de profijtgronden en -wateren van elk der Aukaner lo's geen aaneengesloten arealen vormen. Zo zegt hij, dat een deel van het Lawastroomgebied, beneden de Abonasoengoe-watervallen Aukaner grond is, maar het zijn genoten van de lo's der bilo-ningre, die daar nederzettingen hebben.

Zo heeft elke lo (bij de HERSKOVITSen: clan) een hoofd, gevestigd in het voornaamste dorp der lo. Hoe is de verhouding tussen de begrippen lo en „dorp"? Zijn vergaderhuis, dodenhuis, kromantihuis, menstruatiehuis „dorps" bezittingen of clan-goederen? In elk geval is HERSKOVITS' clan-krutuhouse" in het dorp van de „clanchief" te vinden, gelijk voorouder-cultus-gebouwtjes en plaatsen van godenverering.

Het is intussen duidelijk, dat elke lo een bundeling is van kleine gesloten matrilineale groepen, waarover de volgende paragraaf handelt.

§ 8. *De bere of mbē.*

Op de tweede pagina van VAN LIER's hier veel aangehaalde verhandeling voert hij het begrip „familie" in — helaas zonder een omschrijving daarvan te geven.

Verscheidene „families" wonen samen in één dorp; alle leden van één familie wonen als regel in hetzelfde dorp, behoudens het feit, dat een man, gehuwd met een niet in het dorp wonende vrouw, bij die vrouw zal wonen. Het hoogste gezag in de familie berust bij de oudste man in jaren, oftewel „de oudste oom van moederszijde". VAN LIER releveert die positie van moedersbroer als gezaghebbende over zusterszoon, waar hij vertelt hoe de eerste offerwater plengt voor 't welzijn van de laatste, als deze op reis gaat.

Een duidelijk inzicht in de familierechtelijke ordening verschaffen ons de HERSKOVITSen; de „extended family" is een matrilineale verwantengroep, bestaande uit vele „wosu", huishoudens. Zij omvat, naar het voorkomt, de nakomelingen, uitsluitend in de vrouwelijke lijn, van moedersmoedersmoedersmoedersmoeder (nĕnĕ) aldus ongeveer zes generaties, doden en levenden. Althans, zover reiken de matrilineale verwantschapstermen, volgens MELVILLE HERSKOVITS' onderzoek (5 passim). Niemands vaderlijnige afstamming verschaft hem het lidmaat-

schap van enige „bere". De vader, die zijn zoon wil meenemen op een tocht naar b.v. Paramaribo, moet daarvoor verlof hebben van zijn zoon's avunculus en zich verantwoorden, als er iets met de zoon is gebeurd, een ongeluk b.v.

Zij, die elkaar in de manlijke lijn bestaan, vormen in het geheel geen clan of een sociale groep: er schijnt geen spoor te zijn van dubbel-unilaterale organisatie. Maar in magische zin zijn ze toch een soort (taboe-)broederschap! Althans, wij lezen in het boek der Herskovitsen, dat de kinderen van hun vader de „goden" krijgen, voor wie zij dansen, en de „kina", die hen gezond houdt, als zij die in acht nemen. Zij, die dezelfde „treef" hebben, kunnen daarom ongestraft de magische verbodstekenen verwijderen, die treefgenoten — dus agnatische verwanten — hebben geplaatst, dat is b.v. voor de ingang van een hut, bij de monding van een kreek of aan een vruchtboom hebben opgehangen. De vraag, of hier sprake is van overblijfselen van (patrilineaal) totemisme laten wij liever rusten (*5* p. 721 v.v.).

Wat de wosu is, is duidelijk: zij is het huishouden van moeder en kinderen, of misschien van grootmoeder plus moeders en haar broers, plus haar kinderen. De echtgenoot van de moeder heeft jegens haar wosu allerlei verplichtingen, vooral tot instandhouding van dit huishouden. Vele wosu's, verwanten tot in de vijfde of zesde generatie, vormen de mbẽ, of bere; een gesloten matrilineale verwantengroep, sub-clan van de clan genaamd lo, of clan, behorende tot de clan-unie genaamd „lo".

Is deze bere ook een rechtsgemeenschap te noemen?

Een dorp, zo lezen wij in *Rebel destiny* (*4*) is in kwartieren of wijken verdeeld; elke wijk draagt de naam van de bere, welke haar bewoont en waaraan zij behoort.

De bere heeft dus een eigen naam. In haar kwartier heeft de bere dan een vereringsplaats voor de godjes van de verwantschapsgroep. Er is volgens VAN LIER en DE GOEJE (*12*) een „familieraad", die bestaat uit de oudste mannelijke leden ener „familie", en welke alle zaken van belang regelt.

Voorts wordt door de HERSKOVITSen gezegd van de bere, dat zij „holds political sway over a given portion of land". VAN LIER zegt (onder rechtspraak): „op het terrein, toebehorende aan een familie, mag elk lid der familie, zonder aan iemand vergunning te vragen, een boom vellen .... bouwmateriaal verzamelen, tasbladeren halen, nekoe kappen .... kostgrond aanleggen".

Wie niet tot de „familie" behoort, mag dit blijkbaar niet;

heeft vergunning nodig. Wordt bij een vergunning een tegenprestatie bedongen?

De vraag, inzake rechtsgemeenschap boven gesteld, moet bevestigend beantwoord worden.
Daar tussen bere-genoten een strikt huwelijksverbod bestaat, is het duidelijk, dat de bere een clan is, dan wel, in loverband gezien, een sub-clan van de lo.

Is nu het profijtgebied van de lo — de gronden en wateren — geheel opgedeeld in bere-complexen? Is er land of water dat *wel* onder een lo behoort, maar *niet* tot een bere? Zijn er voorbeelden bekend van overdracht van rechten op de grond (het water) van de éne bere aan de andere, ruilovereenkomsten, of zelfs koop- of pandovereenkomsten, schenkingen? Hoe kan men deze rechten van de bere het beste noemen, bezits- of gebruiksrecht of beheersrecht?

Zijn er grondgeschillen bekend tussen bere en bere, en hoe werden die beslist?

Men moet dus in de bere de kleinste rechtseenheid van de volksordening zien; ook de bere valt te beschrijven als veringsgenootschap, als rechtsgemeenschap en als bloedsgemeenschap. Hiermee zij voorlopig volstaan.

Slechts één vraag: kan een bere zich tot lo verheffen en op welke wijze gebeurt dit? Kan een sterk uitgegroeide bere zich splitsen in twee of meer bere's, en op welke wijze gebeurt dat?

II. Rechten en plichten van de enkeling

Individueel bezit van lijfgoederen, gebruiksvoorwerpen en sieraden is ook hier min of meer vanzelfsprekend. Het bezit van huizen en hutten is individueel (gelijk zal blijken) ook meestal dat van vruchtbomen of andere beplantingen. De man kan zich buiten zijn geboortestreek begeven, om zich individueel te verrijken. Het matrilineale clan-stelsel annex meervrouwendom brengt grotere beweeglijkheid der manlijke individuen mee. Is overgang van de éne lo naar de andere mogelijk? Zo ja, met welk ceremoniëel? Inwoning in het dorp van zijn vrouw brengt voor de man geen verandering in positie tegenover haar bere of lo mee; hij blijft „gemeenschapsvreemde" (wakeme).

Zijn er *standen* of bestaat er gelijkheid in rechten en plichten tussen alle individuen? Dat er slavernij onder de Bosnegers zelf zou zijn, is een situatie, die tot het verleden behoort sinds de stam der Boni's van zijn slavenstaat ten opzichte der Aukaners

is bevrijd; van het bestaan van schuldslavernij blijkt niet.

Kunnen wij de „priesters" (gadoman, obiaman) als eenaf zonderlijke stand beschouwen? Volgens VAN LIER is de Ottro-lo de lo der Gwangwella-priesters onder de Aukaners, de Pedro-lo die der Gedeosoe-priesters. Wie niet van deze lo's is, kan geen „priester" zijn. De eerste cultus kent alleen manlijke, de tweede zowel manlijke als vrouwlijke dienaren, zelfs een hoofdpriesteres. Er is een soort selectie en opleiding van priesters; men wordt als clan-lid gadoman door een soort coöptatie-systeem (*12* p. 202 v.v.).

Vererving van hoofdenambten (kapiting, gran kapiting e.a.) in de moederrechtelijke lijn, binnen lo en bere, schijnt algemeen te zijn, al is er mogelijkheid tot keuze door middel van een „krutu", uit gelijkgerechtigde candidaten.

Met voorbehoud ten aanzien van de granman der Aukaners, schijnt gezegd te kunnen worden, dat er geen sprake is van standsvoorrechten en plichten.

Uit de omgang van individuele Bosnegers met gemeenschapsvreemden, uit arbeidsovereenkomsten, door Bosnegers buiten hun stamgebied gesloten, uit vervoersovereenkomsten, die het bereizen van het binnenland mogelijk maken, blijkt voldoende van de handelingsbevoegdheid van het individu, buiten bere- of lo-gezag om optredende. Een afzonderlijk voogdij-instituut is (nog) niet ontstaan. Door hun manbaar- of huwbaarverklaring verkrijgen jongelui van beide sexen hun handelingsbevoegdheid. In beginsel is deze voor beide sexen gelijk.

In het voorgaande zijn echter wat gegevens nopens Saramaccaners en Aukaners bijeengebracht — niets over Boni's, Saramaccaners, Matuari's .... (*10* p. 100; *12* p. 263 v.).

III. BESTUUR EN RECHTSPRAAK

Dit hoofdstuk zou heel lang en interessant kunnen zijn, indien wij de verspreide gegevens, die wij vinden bij VAN LIER en DE GOEJE, STAAL, de HERSKOVITSen en anderen, zouden kunnen aanvullen en vergelijken met de gegevens van districtscommissarissen en hun archieven, en inzonderheid met die van het archief te Paramaribo. Ook zouden dan allerlei geschillen en de manier, waarop die beslecht werden, kunnen worden beschreven, die de verhoudingen in Bosnegerland duidelijk belichten. De mij toegestane plaatsruimte in dit tijdschrift noopt mij tot beperking.

Vanzelfsprekend kan men in Bosnegerland geen scheiding

tussen Bestuur en Rechtspraak verwachten; toch is de vooral door VAN LIER beschreven scala van lagere en hogere kroetoe's belangwekkend; men mag hopen, dat gegevens van Matuari's, Boni's, Paramaccaners en aanvullende feiten wat Saramaccaners en Aukaners aangaat, het beeld te zijner tijd zullen vervolledigen.

IV. VERWANTSCHAPS-, HUWELIJKS- EN ERFRECHT

§ 1. *Gezin en gezinsvermogen.*

Tot de ,,wosu" der gehuwde of gescheiden vrouw of weduwe behoren haar zoons, voorzover zij nog niet, na huwelijk, hun intrek hebben genomen bij een eigen vrouw, en haar dochters, zolang zij niet een eigen ,,wosu" hebben opgezet. Daartoe behoort niet — als zij die nog heeft — haar echtgenoot. Hij woont òf bij haar in, of bezoekt haar regelmatig; soms woont hij met zijn vrouw in zijn eigen dorp, bij eigen bere en lo. Hij is leermeester en vriend van zijn kinderen, maar heeft geen gezag over hen; wel is hij medeverantwoordelijk voor hun onderhoud.

Er is geen gemeenschap van goederen tussen echtgenoten; zij hebben elk hun eigen bezit en de man beheert niet wat aan zijn vrouw toebehoort, noch de vrouw, wat van haar man is. De vrouw bezit het huis, de hut, welke haar man in zijn of haar dorp heeft neergezet, toen het huwelijk tot stand kwam.

De man dient het huishouden op verschillende manier: hij verschaft zijn vrouw een boot, om er mee naar haar kostgrond te gaan — haar bezit — hij kapt kostgrond voor haar open, zij beplant de grond. Hij is verplicht voor de wosu van zijn vrouw ter visvangst en op jacht te gaan en allerlei zaken te kopen. De vrouw bereidt haar man voedsel; zij beheert de voorraad. Bij scheiding behoudt de vrouw alles; de man heeft slechts recht op eigen kleren, zijn boot, hangmat, geweer, pijlen en boog. Wanneer het juist is, dat zoons niet alleen niet van hun vader, maar ook niet van hun moeder erven, staat de conclusie vast, dat men in Bosnegerland niet kan spreken van een gezinsvermogen, hoogstens van een huismoederlijk vermogen; vermogensrechtelijk staat de man, evenals de zoons, buiten het gezin.

Alhoewel vaderschap verplichtingen schept, brengt het matrilineale verwantschapsstelsel mee, dat de vraag ,,wie is Uw *moeder*?" sociaal verreweg de belangrijkste is. Gedurende de zwangerschap der moeder heeft de a.s. vader tal van voorschriften in acht te nemen; op zijn komend vaderschap valt alle na-

druk. Ook het „kopen" van een naam voor de jonggeborene schijnt een zaak te zijn van de ouders, niet van de moeder en haar bere-genoten alleen.

De ongehuwde moeder — hoewel gehoond — vindt voor haar kind een plaats in de „bere" — de vraag of zijn vader naderhand het kind op een of andere wijze kan „erkennen", vindt geen antwoord in de gegevens. Ook blijkt niet of de gemeenschap, hetzij bere, hetzij lo, vóór de geboorte van het kind een huwelijk tussen de a.s. ouders kan afdwingen.

Is een ceremoniële opname van elk kind in zijn moeders bere, welke VAN LIER voor de Aukaners beschrijft — en waarbij de vader geen rol speelt — ook bij andere stammen bekend?

Is *adoptie* bekend, waardoor een kind of een reeds opgegroeid persoon van de ene bere naar de andere kan overgaan? Slechts eenmaal wordt in de literatuur van adoptie gesproken, n.l. waar HERSKOVITS van de stammoeder der „Charlotte bere" zegt, dat zij werd geadopteerd door de Awana-lo. Overigens komt men zelfs het woord niet tegen.

Dat een „wosu" gemakkelijk ontstaan kan en gemakkelijk ontbonden kan worden is duidelijk; de banden van de bere, welke vele wosu's omvat, blijven onveranderlijk. Nergens wordt vermeld dat een wosu zich van haar bere kan afscheiden en tot een andere (sub)-clan kan overgaan. De band, die de bere-genoten van al die wosu's verbindt, is die, welke men overal elders kan vinden onder de leden van bloedgemeenschappen: het deelgenoot zijn van allen in belediging, verwonding, beroving aan één hunner begaan; de dood, die één hunner werd berokkend; aansprakelijkheid der collectiviteit voor de schulden van één der genoten (*12* vooral § 64–70).

§ 2. *Het huwelijk.*

De huwelijksverboden zijn samen te vatten in de regel, dat huwelijken tussen bere-genoten altijd onmogelijk zijn; tussen lo-genoten van verschillende bere waarschijnlijk ook (steeds? overal?) verboden zijn. Maar het laatste dient nog onderzocht te worden.

Evenmin is het zeker, of huwelijken tussen vaderzijdige verwanten b.v. tussen moederszoon en zijn vadersbroersdochter — zo zij niet van dezelfde clan zijn — wel geoorloofd zijn. Dit geldt ook voor de vraag, of moederzijdige verwanten van verschillende clan — b.v. moederszoon en zijn moedersbroerskind — kunnen huwen. HERSKOVITS zegt: „to marry a cross-cousin

to whom one is not related socially .... a marriage of this kind is not regarded with disfavor".

Een vorm van verloving pleegt aan het (eerste) huwelijk vooraf te gaan: het initiatief berust bij de jongelui. Is er ook een vorm van kinderverloving? Ook bij Aukaners? De gegevens van de HERSKOVITSen wijzen in die richting, wat de Saramaccaners aangaat. De verloving — zie ook VAN LIER's beschrijving — schijnt bindend voor partijen, heeft rechtsgevolg. Zijn hierover meer gegevens bijeen te brengen?

Alleen MORTON KAHN kleineert de betekenis der huwelijkssluiting („a purely economic institution"); VAN LIER geeft voor de Aukaners sprekende gegevens. Komt het matrilineale karakter van het huwelijk overal uit in dezelfde trekken? Ik bedoel: *a*) de vrouw, hoe oud ook, behoeft altijd de toestemming van moedersmoedersbroer of moedersbroers of broers; *b*) de oudste (moeders)broer plengt een offer, voltrekt het huwelijk in magisch-religieuze zin, *c*) de bruigom heeft ook medewerking van zijn „tioe" nodig. (*10* p. 122 v.; *4* p. 298 v.; *12* p. 249, 267, 270).

Bijzondere aandacht zou ik willen vragen voor één trek van het Bosneger-huwelijk, welke de meest belangwekkende is: de bruidsprijs, die betaald moet worden door de man met hulp van bere-genoten aan de vrouw en haar bere: een reeks prestaties en geschenken. Volgens de HERSKOVITSen zijn het: *a*) werk voor de a.s. schoonmoeder: herstel van haar hut, gereedmaking van haar kostgrond, *b*) een rijst- en een cassave-grond voor de a.s. vrouw schoonkappen, en één veld voor de schoonmoeder. *c*) houtsnijwerk schenken, *d*) een kano leveren voor de a.s. vrouw en haar moeder, *e*) een slaaphut bouwen bij de „kostgrond", en een huis in 't dorp van hun intrek, *f*) leveren voor de bruidstijd: bankjes, haarkammen, kledingstoffen, *g*) een ijzeren pot, kopjes, visgerei, *h*) een extra-hangmat, *i*) oor-, arm-, voetringen, kralen.

VAN LIER vermeldt tegengeschenken van de kant der vrouw.

Wanpraestatie van de zijde van de man leidt tot verbreking der verloving. Het ernstige gevolg daarvan is, dat zo'n man bij geen enkele vrouw meer als echtgenoot in aanmerking kan komen. Dit geheel van praestaties, hier boven bruidsprijs genoemd, is alleen zo omvangrijk bij het eerste huwelijk van een vrouw. Om dit alles te kunnen doen en leveren, dient de man hulp van zijn bere te hebben! Tenslotte dient hij ook voor zichzelf een hut te hebben, waar zijn „kandoe" voorhangt, en waarin zijn vrouw of vrouwen nooit mogen komen om te zien, wat hij bezit .... (*10* p. 122, 123; *4* p. 300 v.).

Deze bruidsprijs is wel zeer merkwaardig in dit matrilineale huwelijk. Een andere bijzondere trek daarvan is, dat men het dubbel-matrilocaal zou kunnen noemen. De huwenden kunnen gaan wonen hetzij in het dorp en onder de bere van de vrouw, het zij in het dorp en onder de bere van de man — maar niet in een dorp ter vrije keus van het paar.

Deze gegevens betreffen Saramaccaners en Aukaners. Hoe staat het met gegevens van de andere stammen?

§ 3. *Meervrouwendom.*

De aard der matrilineale verhoudingen vergemakkelijkt, naar mij voorkomt, meervoudige huwelijken. VAN LIER en DE GOEJE menen, dat heel wat mannen ongehuwd blijven.

Er schijnt geen sprake te zijn van ongelijkheid in positie der verschillende vrouwen van één man; elke vrouw immers heeft haar eigen huishouden. Een vraag is, of het de man geoorloofd is, meer dan één vrouw tegelijk uit dezelfde bere te hebben.

Het ontbreken van huwelijksgoederenrecht en de betrekkelijke losheid van de huwelijksband maken de mogelijkheid, meer dan één vrouw te hebben, vrij groot.

§ 4. *Huwelijksontbinding.*

In geval de dood het huwelijk beëindigt, heeft het „poti na blaka", de voorgeschreven rouwtijd van twaalf maan-maanden, meer dan alleen magisch-religieuze betekenis. Het betekent voor de rouwdragende niet alleen geslachtelijke onthouding, maar ook een verbod om te werken. Op de bere van de *overledene* rust de plicht gedurende de rouwtijd de weduwe of weduwnaar te onderhouden. Dit is een zaak van recht. De man die zijn overleden vrouw heeft mishandeld of haar ontrouw is geweest, de weduwe, die haar man heeft bedrogen — zij kunnen van de bere of lo van de overleden echtgenoot een weigering tot onderhoud krijgen. Hiertegen kan de verwantschapsgroep van de overledene in rechten opkomen, bij kroetoe en granman. (*12* p. 282–284)

Dit geldt voor de Aukaners. Hoe is het bij andere stammen?

In dit verband zij de aandacht gevestigd op een instituut, dat men misschien zwagerhuwelijk of mogelijk beter reinigingshuwelijk kan noemen. Een „rite de passage"? De weduwe wordt naar Saramaccaans gebruik gebracht naar de broer of „neef" (moederszusterszoon) van haar overleden man en eerst als deze met haar gemeenschap heeft gehad, is zij vrij; wie dit gebod overtreedt zal sterven .... (*12* p. 287; *8* p. 93; *4* p. 213 v.).

JUNKER, die hierover uitvoerig is, vermeldt ook, dat de man-weduwnaar zich moet losmaken van de jorka der vrouw, waarmede hij geleefd heeft, door zich bij een vrouw, die niet van zijn stam is, te „reinigen" (soms een willekeurige vrouw in Paramaribo!).

Volgens het echtpaar HERSKOVITS evenwel is het een plicht van de mans-verwantengroep, voor het einde van de taboeperiode een andere man voor haar, de weduwe, te vinden. De eerste, die daarvoor in aanmerking komt, is de mansbroer. Is er geen naaste mansverwant beschikbaar, dan moet er een man gezocht worden.

De weduwe zal, indien zij geen huwelijk met haar mansverwant wil, toch aan 't eind van haar rouwperiode, volgens HERSKOVITS twee nachten met hem doorbrengen, waarna zij vrij is, een andere man te nemen. De zwangere weduwe rouwt niet. Gedurende haar zwangerschap behoort de oudste mansbroer of wie hem vervangen kan, elke nacht bij haar te zijn.

In hoeverre moet men met de HERSKOVITSen het bestaan van een zwagerhuwelijk bij de Saramaccaners aannemen? Hoe is het bij de andere stammen? Den man, die meer dan één vrouw heeft, wordt gedurende de rouwperiode eveneens sexuele onthouding opgelegd.

Volgens de HERSKOVITSen zal de weduwnaar-vader, indien zijn vrouw kinderen achterlaat, de hut van zijn vrouw gaan of blijven bewonen; hij zal zijn dochters evenwel elders onderbrengen; gelijk omgekeerd de weduwe haar zoons niet bij zich houdt. Dit alles, omdat men de wrok van de overledene, gericht op zijn zoons of haar dochters, vreest. Heeft de weduwnaar een afdwingbare plicht tot inwoning bij zijn kinderen? Bij alle stammen?

Echtscheiding is veelvuldig; overspel niet ongewoon blijkens VAN LIER. De echtscheiding gaat gewoonlijk van de vrouw uit. Het schijnt een informeel uiteengaan te zijn. De enige *rechts*eis, die nagekomen moet worden, is de verplichting der scheidende vrouw, van de scheiding kennis te geven aan moedersbroers en broers, die de bere van de man moeten inlichten. Gaat de scheiding van de man uit, dan doet hij evenzo ten aanzien van zijn broers en moedersbroers. Dit houdt ongetwijfeld verband met rouwtijd-verplichtingen.

De rechtsgevolgen, die scheiding voor de kinderen heeft, vorderen m.i. nog heel wat andere bestudering. Hoe staat het b.v. met de verantwoordelijkheid van de gescheiden man voor zijn kinderen?

Er zou menige echtscheidingszaak voor de kroetoe's komen. Bijeenbrenging van enige gegevens daarover zou, vooral indien zij op verschillende stammen betrekking heeft, ons inzicht in het sociofamiliale systeem der Bosnegers verdiepen.

§ 5. *Vragen van erfrecht.*

Er is, hoezeer de matrilineale verwantengroep rechtsgemeenschap moge zijn met woon-, grond- en waterrechten, duidelijk individueel bezit van huizen, huisraad, verhandelbare goederen, vruchtbomen, geld, wapens, werktuigen, boten, sieraden.

De hoofdregels van erfrecht zijn bekend. „Kinderen erven nooit van hun vader" zegt VAN LIER en men kan er aan toevoegen: zoons erven ook niet van hun moeder. De erfgenamen van de man zijn de zoons van zijn zusters (zonder onderscheid in rang of volgorde?) [1]) Erfgenaam der vrouw zijn haar dochters; zo zij die niet heeft, haar zusters of zustersdochters.

Goederen vererven niet buiten de gesloten kring der bere- of lo-genoten. Hetgeen over vererving van waardigheden in de literatuur te vinden is, biedt onvoldoende zekerheid. HERSKOVITS' beschrijving leidt tot het aannemen van een erfrecht met electie, waarbij overlevende broers van een gestorven hoofd voorgaan boven zusterszoons; het laatste woord is aan de clan-genoten, aan de kroetoe. Pater MORSSINK gaat kennelijk uit van een eerstgeboorterecht in matrilineale zin. Ook MORTON KAHN gaat daarvan uit.

WONG spreekt zelfs van de *aanwijzing* (tot opvolger) van een *kleinzoon*, Oseisi, door het Aukaner groot-opperhoofd Bijman. (Men zie verder *17* voor andere voorbeelden). Speelde hier de wisselvallige politiek van het gouvernement t.a.v. de opvolging der granmans een verwarrende rol? Ook hier zijn nadere gegevens vereist.

„Grantatá" te Drietabbetje schijnt de meer waardevolle goederen van een „wisiman", wiens nalatenschap vervloekt is, te beërven.

IV. OVERIGE HOOFDSTUKKEN VAN RECHT

Men zou willen weten, in hoeverre de „kostgrond"-bewerker

[1]) De aard der goederen heeft geen invloed op de vererving. Het lijkt niet aan te nemen, dat VAN LIER gelijk heeft, als hij zegt: Is één der zoons dood, doch heeft hij mannelijke kinderen achtergelaten, dan zijn die erfgerechtigd. Verwacht mag worden dat plaatsvervulling voor vooroverleden zusterszoons door hún zusterszoons geschiedt.

zich door ontginning en tuin-aanleg individuele rechten verschaft. Wat kan hij, binnen de verhoudingen van bere- en lorechten, met zijn tuin doen? Kan hij die b.v. verpanden of ruilen of b.v. verkopen aan bere- of lo-genoten? Kan hij desgewenst een bere-genoot, indien hij den grond braak heeft laten liggen, beletten in zijn plaats de grond opnieuw te bebouwen? Individueel bezit van woonerven heeft zich nog niet ontwikkeld; huizen zijn dientengevolge roerend goed.

Vruchtbomen bezit men, zonder rechten te hebben op de grond, waarop zij staan; althans vinden wij bij VAN LIER, dat wie vruchtbomen erft in een vreemd dorp, die gewoonlijk aan een inwoner daarvan ten geschenke geeft. Veebezit schijnt nergens voor te komen. Wat weten wij van het contractenrecht in Bosnegerland? De familie, zegt VAN LIER, ,,is verantwoordelijk voor de schulden van de enkeling'' en hij vermeldt voldoende bijzonderheden o.m. over eigen richting en dwangmiddelen, zodat aan het voorkomen van individuele schulden niet behoeft te worden getwijfeld. Kunnen die schulden ook door geldlening ontstaan? Kennen de Bosnegers verpanding van roerend goed, van vruchtbomen of huizen, boten? Verhuren zij b.v. boten? Sluiten zij *onderling* wel arbeidscontracten? In hoeverre nemen bere of lo als rechtseenheden deel aan het verkeer, b.v. bij vervoersovereenkomsten? (riviervaart). In hoeverre komen gezamenlijke ondernemingen voor? (houtkappen, hout afvlotten, vissen).

VAN LIER en DE GOEJE weten vrij veel te vertellen over de wijze van bestraffing van wat Bosnegerland delicten acht. Er zijn daaronder vermogensstraffen b.v. gedwongen levering van rum of van een boot aan de granman, als boete; vormen van dwangarbeid, ook veroordeling tot algehele werkeloosheid, onterende straffen. Er is of was ook de (wreed uitgevoerde) doodstraf. Bij welke delicten bepaalde straffen behoren is in 't algemeen niet duidelijk en het proces te beschrijven, dat tot strafoplegging leidt, is maar ten dele mogelijk (*12* p. 277, 254, 256 v.).

Er ontbreken nog practisch alle gegevens op dit punt, welke op de Saramaccaners, Matuari's, Paramaccaners of Boni's betrekking hebben.

Tot besluit van dit korte overzicht veroorloof ik mij, de wens uit te spreken, dat een stelselmatige beschrijving van het recht in Bosnegerland, door toevloeiing van meer gegevens, eerlang ondernomen kan worden.

LITERATUUR

waarnaar werd verwezen

1. BRUYNING, mr F. E., De figuur van het recht van „allodiaal eigendom en erfelijk bezit" in Suriname. *Rechtsgeleerde opstellen door zijn leerlingen aangeboden aan Prof. dr H. Dooyeweerd*, 1951.
2. COLL, C. VAN, Land en volk in Suriname. *Bijdragen van het Koninklijk Instituut voor Taal-, Land- en Volkenkunde* (van Nederlandsch-Indië), deel *58*, 1903.
3. COSTER, A. M., De Boschnegers in de kolonie Suriname. *Bijdr. Kon. Inst. Taal Land Volkenk. 3e* volgreeks, deel *1*, 1866.
4. HERSKOVITS, MELVILLE J. & HERSKOVITS, FRANCIS S., *Rebel destiny*, 1934.
5. HERSKOVITS, MELVILLE J., The social organization of the Bushnegroes of Surinam. *Proc. 33*rd *Congress of Americanists*.
6. JUNKER, L., Over de afstamming der Boschnegers. *De West-Indische Gids*, jaargang *5*, 1923.
7. JUNKER, L., Godsdienst, zeden en gebruiken der Boschnegers. *W. I. Gids 6*, 1924.
8. JUNKER, L., De Godsdienst der Boschnegers, *W.I.Gids 7*, 1925.
9. KAHN, MORTON C., Notes on the Saramaccaner Bush Negroes of Dutch Guiana. *American Anthropologist 31*, 1929, no. 3.
10. KAHN, MORTON C., *Djuka. The Bushnegroes of Dutch Guiana*, 1931.
11. LIER, WILLEM FR. VAN, Bij de Aucaners. *W.I.Gids 3*, 1921; *4*, 1922–1923.
12. LIER, W. F. VAN (& C. H. DE GOEJE), Aanteekeningen over het geestelijk leven en de samenleving der Djoeka's. *Bijdr. Kon. Inst. Taal Land Volkenk. 99*, afl. 2, 1940.
13. MICHELS, J., Reisrapport van 28 Jan. 1948, no. 425 (mij ter hand gesteld door Prof. dr R. A. J. van Lier).
14. MORSSINK CssR, F., *Boschnegeriana* (manuscript in boekerij Surinaamse Missie, Keizersgracht 218, Amsterdam).
15. Politieke contracten met de Boschnegers in Suriname. *Bijdr. Kon. Inst. Taal Land Volkenk. 71*, 1916.
16. STAAL, G. J., Boschneger-herinneringen. *W.I.Gids 4*, 1922.
17. WONG, E., Hoofdenverkiezing en stamverdeling der Boschnegers in Suriname. *Bijdr. Kon. Inst. Taal Land Volkenk. 97*, 1938.

SUMMARY

QUESTIONS CONCERNING SURINAME BUSHNEGRO LAW

The author, expert on Indonesian *adat*-law and other non-Western indigenous law systems, has collected material from the few existing publications on Suriname Bushnegro law in order eventually to get a clear picture of the gaps in our knowledge concerning the Bushnegro-communities.

He asks questions about the delimitation of different tribes and their number, the authority of the „gran-man" (chieftain); about the organization and the rights of the tribes and their functionaries; about the tribe as a religious community and as a community based on kinship. He asks whether a *lo* is a union of matrilineal extended families or a clan; he treats of *lo* as a religious and as a legal society, of the *bere*, the matriarchal kinship-group consisting of households and the relation of the fathers towards their children.

Further questions are asked about the rights and obligations of the individual, about administration and jurisdiction, about kinship law, marriage-law and inheritance (including family property, adoption marriage ceremonies, polygamy, divorce). On land rights, debts and contracts hardly anything is to be gleaned from the existing literature.

The reader of the summary is referred to the bibliography for the publications on which dr PRINS has based his survey of what is known and of the subsequent inquiry.

Bouwsteentjes

Mr A. H. A. M. BORRET, lid van het Hof van Justitie, was van 10 Mei 1881 tot 9 Januari 1882 benoemd lid van de Koloniale Staten. Van de 10 openbare vergaderingen welke in die tijd gehouden zijn, heeft hij er slechts 2 bijgewoond. Hij voerde op geen dezer vergaderingen het woord.

De loopbaan van dit *zwijgend statenlid* is merkwaardig: Op 31 December 1881 werd hem eervol ontslag verleend als lid van het Hof; op 11 Februari 1883 werd hij door Monseigneur SCHAAP tot priester gewijd. In 1888 nam hij, Provicaris zijnde, waar als Bisschop. — Tijdens deze waarneming overleed hij op 6 Februari 1888.

BESPREKINGEN

The Caribbean Commission. Background of cooperation in the West Indies, by BERNARD L. POOLE, Associate Professor of History, College of Charleston. University of South Carolina Press, Columbia, 1951, 303 blz., met 9 foto's buiten de tekst. ($ 5.50)

Een uitvoerig gedocumenteerd boek over het werk van de Caribische Commissie en de problemen van het Caribische gebied die tot deze regionale samenwerking hebben geleid, kan niet anders dan met vreugde worden begroet.

De hedendaagse mens die zich afvraagt waarom plotseling de minder ontwikkelde gebieden in het middelpunt van de belangstelling zijn gekomen, kan hier wat West-Indië betreft enig antwoord vinden. Hij vindt een schets van het economische systeem van West-Indië waar „Koning Suiker" almachtig was, van de typische West-Indische maatschappij met de nawerking van de slavernij; een historisch èn recent overzicht van de vier samenwerkende gebieden: de Britse ,de Amerikaanse, de Franse en de Nederlandse in en om de Caribische Zee; een verhaal over de opzet van de samenwerking, de uitwerking daarvan in de tweede wereldoorlog voor de toenmaals dringende noden, en, in de daarna volgende periode, de plannen welke meer op lange termijn zien. Dan volgen als bijlagen de samenstelling van de Caribische Commissie, van haar sub-comité's, de staf van haar algemene secretariaat in Trinidad (alles per April 1951, hoewel zelfs voor dat recente moment niet geheel up to date), de tekst van de overeenkomst waarop de Caribische Commissie is gebaseerd en een bibliografie.

Inderdaad een bron van veel informatie voor een nieuweling in deze streken. Het komt mij echter voor dat er een niet onbelangrijk aantal bezwaren vastzit aan dit soort voorlichting. Want ondanks de veelheid van het verwerkte materiaal is de belichting eenzijdig: ten eerste omdat nergens blijkt of de schrijver het gebied uit eigen waarneming kent — zijn betoog lijkt een compilatie zonder dat eigen visie in iets anders dan de keuze van de gebruikte bronnen tot uiting komt; ten tweede omdat die keuze alleen uit Engelse en Amerikaanse publicaties is gemaakt. In de literatuurlijst komt één Spaanse titel voor (*Historia de Puerto Rico*), geen enkele Franse en — uiteraard! — geen Nederlandse. De gegevens over de Nederlandse en Franse gebieden zijn geput uit twee geschriftjes van het Royal Institute of International Affairs — waarvan *The Netherlands Overseas Territories* (1941) grotendeels aan Indonesië is gewijd — alsmede een brochure van dr VLEKKE uit 1945, *The Netherlands and the United States*, en enkele artikelen in het maan-

delijkse *Bulletin* van de Caribische Commissie. Voorts is, wat Suriname en de Ned. Antillen aangaat, veel gebaseerd op BLANSHARD (1947), die over deze gebieden zeker geen feilloze inlichtingen geeft. Het boek en de bibliografie van HISS ontbreken in POOLE's literatuurlijst, evenals NYSTROM's boekje over Suriname, hoewel deze toch ook in Amerika zijn verschenen.

Een ander nadeel van de „taal-eenzijdigheid" lijkt mij het gebrek aan inzicht in de culturele versnippering van het Caribische gebied, die veroorzaakt is door de band met zozeer verschillende „moederlanden". „Local jealousies" (p. 24) is wel een zeer simplistische verklaring voor het bestaan van die banden, en verwisselt bovendien oorzaak en gevolg.

Dat een Amerikaanse auteur een Amerikaans standpunt inneemt, in de zin van een sterke veroordeling van alle kolonialisme, behoeft niet te verwonderen. Dat hij zijn boek in Amerikaanse stijl heeft opgezet, is al evenzeer begrijpelijk; doch voor Europese lezers lijkt het systeem van een krantenartikel — headline, uitvoeriger herhaling, nogmaals herhaling met enigszins andere woorden en samenvatting — in een boek niet aanbevelenswaardig. Op deze manier krijgt men vier maal hetzelfde te lezen, terwijl de auteur niet voldoende verve aan zijn formulering weet te geven om dit als „frappez, frappez toujours" aanvaardbaar te maken. Ook de herhaling van de volledige bibliografische gegevens van de in noten geciteerde werken is een perfectionisme dat snel tot verveling leidt. Anderzijds zijn enkele vreemde namen verre van perfect gespeld en wijzen andere fouten (niet alleen sommige absurde beweringen, doch b.v. Santo Domingo voor Haïti, p. 244) op slordigheid.

Of hieraan, dan wel aan onbekendheid met het gebied moet worden toegeschreven, dat in het gedeelte over de Nederlandse Antillen en Suriname zeer veel onjuistheden voorkomen, kan in het midden worden gelaten. Het doet slechts de vraag rijzen of de andere „Commission territories" er beter af zijn gekomen.

Toch meen ik, ondanks al deze bezwaren, dat men de auteur dankbaar kan zijn voor de bijdrage die hij heeft geleverd, waardoor aan het werk van de Caribische Commissie en haar „background" meer bekendheid wordt gegeven.

J.F.K.

De Nederlandse Antillen. Een fotoreportage van land en volk, door WILLEM VAN DE POLL. N.V. Uitgeverij W. van Hoeve, 's-Gravenhage, 1950, 64 blz., 129 blz. illustraties. (geb. *f* 9,90)

Niet minder dan VAN DE POLL's vorige reportage over *Suriname* verdient deze nieuwe uitgave lof en waardering, als een aanschouwelijke voorstelling van natuur, leven en bedrijf op de Beneden- en Bovenwindse Eilanden in de Caraïbische Zee. Ruim twee honderd foto's, waaronder zeer geslaagde van typen der gevarieerde volksgemeenschap; artistiek uitgevoerde kaarten voor- en achterin het boek, met een beeld van zee en luchtverbindingen.

Natuurlijk – dat bewijst reeds de titel – moet VAN DE POLL's werk in de eerste plaats beschouwd worden als een *foto*-reportage; toch

moeten wij den „reporter" ook als schrijver beoordelen, want hij laat aan de afbeeldingen niet minder dan 58 blz. tekst vooraf gaan. Was dit nodig? – en, zo ja, had dan deze schriftelijke berichtgeving niet nauwkeuriger behoren te zijn?

Ondanks de datering van het werk is uit het boek niet na te gaan wanneer de samensteller de eilanden bezocht, resp. zijn inlichtingen verkregen heeft. Dat b.v. op Bonaire na middernacht geen electrisch licht meer brandt (p. 35) en dat op Sint Maarten geen belastingen geheven worden (p. 47) is thans niet meer juist.

Dat de olievelden aan het meer van Maracaibo *niet* onuitputtelijk zijn (p. 14) is het grote gevaar dat het voortduren der welvaart van Curaçao en Aruba bedreigt. De Curaçaosche Petroleum Mij te 's-Gravenhage werd in 1916 opgericht; de C.P.I.M. en de C.S.M., resp. van 1925 en 1917, zijn te Willemstad gevestigde naaml. vennootschappen (p. 14). JOHN GODDEN (p. 21) ontdekte in 1871 de aanwezigheid van phosphaat op Klein Curaçao, in 1874 op Santa Barbara; de Mijnmaatschappij Curaçao is een Nederlandse N.V., gevestigd te Amsterdam. De *Haematoxylon brasilletto* (niet Haematoscylon) levert het verfhout, dat thans niet meer van belang is, maar gedurende een paar eeuwen thuisladingen aan de schepen naar Europa bezorgde (p. 37). De oranje-zwart gevederde vogels heten tr*oe*pialen (p. 29). Dat dè broedplaatsen der flamingo's op Bonaire – door de baldadigheid van militairen tijdens den oorlog – enkele jaren achtereen verlaten zijn geweest, wordt niet verteld (p. 40).

Dat het boek mede doet aan het laten voortduren van een aantal bekende misverstanden op natuurwetenschappelijk gebied is alleen maar jammer. Er wordt gesproken van een noordoost-passaat (p. 7) terwijl de wind overheersend uit het Oosten waait; de dichtere plantengroei op Noord-Bonaire (p. 36) is *niet* het gevolg van grotere regenval. Arme onderzoekers, aan wie een paddestoel-hypothese als de voor Curaçao (p. 16) vermelde in de schoenen wordt geschoven! – en dat Bottom op den bodem van den ouden krater van Saba zou liggen, alsmede dat het ravijn naar Fortbaai door uitvloeiende lava gevormd zou zijn (p. 53), voor deze veronderstellingen bestaat nog steeds geen enkele aanleiding. Waarschijnlijk is Bottom de verengelsing van Botte, het kleine plateau waarop de eerste kolonisten zich vestigden. Erger is, dat het vliegveld Soebi Blanco, dat op Bonaire al lang niet meer als vliegveld in gebruik is, geheel verkeerd op de kaart is aangegeven; het tegenwoordige vliegveld (p. 37) is dat ten Zuiden van Kralendijk. Ook de Christoffelberg en St. Johns behoren tot de punten welke te onnauwkeurig op de kaart staan ingetekend. Het Lac (p. 39) ligt natuurlijk niet aan de Westkust ,maar aan de Oostkust van Bonaire; op de foto ligt de Tafelberg niet achter de Fuik-Baai maar achter het Spaanse Water, en de tochten naar de Noordkust van Curaçao (p. 24) en naar Spelonk op Bonaire (p. 38) zijn onjuist beschreven. Dat op St. Eustatius en Saba geen vliegvelden konden worden aangelegd (p. 42) is niet wegens de vulkanische maar door de bergachtige bodemgesteldheid – het eerste eiland heeft er trouwens wèl een bezeten. En zou de bodem werkelijk op vrijwel alle eilanden te hard zijn om graven te delven? (p. 13 en 55).

Papiamento (p. 7) is niet van de Indianen afkomstig; zij spraken in 1634 Spaans. Quill (p. 60) is ongetwijfeld de verengelsing van ons

Kuil, zoals Sommelsdijk, óók op St. Eustatius, via Dommelendijk of Tommelendijk, geworden is tot het tegenwoordige Tumbledowndick. Behoren de bewoners van Curaçao (p. 11) tot die van het Latijns-Amerikaanse continent? De blanke kolonisten op Aruba (p. 30, 31) zullen wel bij uitzondering direct uit Nederland gekomen zijn (p. 30, 31); op St. Eustatius en Saba (p. 56) overheerste niet het Hollandse, maar het Zeeuwse element. De bevolking van Philipsburg (p. 44) zal wel iets groter zijn dan 1000, die van de drie Bovenwinden in totaal (p. 42) wel iets minder dan 5000. Dat de Sabanen tot 100 kg op het hoofd kunnen dragen (p. 54) valt moeilijk te geloven.

De geschiedenis is er hier en daar niet bijzonder goed afgekomen. Inderdaad moeten de Spanjaarden al heel vroeg de Benedenwindse Eilanden hebben leren kennen, want met enigen goeden wil kan met althans twee er van wel aanwijzen op de kaart van JUAN DE LA COSA van 1500; helemaal zeker is zelfs dit niet. Dat het San Martín van COLUMBUS (p. 7 en 41) *niet* het tegenwoordige St. Martin geweest is, staat wel vast; St. Eustatius en Saba worden in het verhaal der tweede reis (van doctor CHANCA) niet genoemd. VAN WALBEECK (p. 7) vertrok in 1634 niet als admiraal, maar als directeur van het te veroveren Curaçao; STUYVESANT (p. 7) was niet de eerste gouverneur, maar de vierde directeur. De vestiging op St. Martin (p. 8) was van 1630, niet omstreeks 1630; die van St. Eustatius van 1636, niet 1632. Het opschrift op de gedenknaald te Kralendijk (p. 36) zou den indruk kunnen vestigen dat VAN WALBEECK geland zou zijn op Bonaire, waar hij echter, voor zover bekend, nooit is geweest. Wat doen de namen van PIETER SCHOUTEN (niet Scouten), PIET HEYN en DE RUYTER (p. 42) onder die der roemruchte aanvoerders bij plunderingen op de Bovenwinden, en wat doet hierbij JAN DE WINDT? JOHN SIMPSON (Johan Sympson?) was geen Britse zeeheld (p. 43) maar de commandeur van Sint Maarten, die in 1667 Saba aan de Engelsen ontweldigde. Boekaniers (p. 62) waren er niet meer in de tweede helft der achttiende eeuw; St. Eustatius zal wel nooit 25000 inwoners gehad hebben. De vlag welke captain ROBINSON in 1776 vertoonde was niet die met de stars and stripes, maar die van het Continental Congress, met alléén strepen; RODNEY kwam pas ruim vier jaar later! Het opschrift op ROOSEVELT's gedenkplaat is misleidend, doch beantwoordt aan een populaire opvatting in de V.S.

VAN DE POLL's tekst is niet polemisch, maar men vraagt zich toch wel even af (p. 33) hoe hij staat tegenover het feit, dat er een zelfstandige Amerikaanse gemeenschap aanwezig is op Aruba, waar de vlag der V.S. zusterlijk naast de Nederlandse waait. Kan de Lago op eigen gezag aan haar employés aanspraken doen verliezen in verband met bedrijfsongevallen?

Waarom deze „muggenzifterij" bij het bespreken van een boekwerk dat als visuele voorlichting aan zo hoge eisen voldoet? Omdat met een klein beetje méér zorg de tekst van deze prachtige uitgave, waarnaar door velen reeds zo lang is verlangd en die, naar wij hopen, velen onder ogen zal komen, nog zoveel beter had kunnen zijn.

M.

Suriname en de Nederlandse Antillen. Een kort overzicht van de twee rijksdelen in Amerika, door HENDRIK DE WIT. N. V. Uitgeverij W. van Hoeve, 's-Gravenhage, 1951, 88 blz., geïll. (*f* 3,50)

Het schrijven van populaire overzichten betreffende betrekkelijk kleine gebieden is eigenlijk een vervelend werk. Voor de auteur en de lezers die het gebied in kwestie kennen is het niets dan een hergroepering van bekende feiten, waarbij eerstgenoemde bovendien het risico loopt dat juist deze categorie lezers hem op de vingers tikt voor mogelijke onjuistheden of wegens ander inzicht in de prioriteitvan bepaalde onderwerpen.

Is de schrijver journalist, dan kan zijn ervaring in snel werken misschien voor hem zelf de onaangenaamheid van het overbekende compenseren, maar dan dreigt tevens het gevaar dat hij zijn lezers een ietwat haastig, niet geheel verzorgd resultaat voorzet.

De heer DE WIT als samensteller van *Suriname en de Nederlandse Antillen* ontkomt aan geen van deze bezwaren .

En toch moeten wij hem zeer erkentelijk zijn dat hij dit ,,ondankbare" werk heeft gepubliceerd.

Hier is immers een kort overzicht van de twee rijksdelen in Amerika — zoals de ondertitel luidt — dat West-Indië nu eens niet van Nederland uit beschrijft, maar het in het kader van het Caribische gebied plaatst. Hetgeen niet alleen geografisch, maar vooral psychologisch juist is.

Hier is iemand die Suriname en vooral de Antillen van binnen kent, die bovendien blijkbaar zijn aanvullende bronnen weet te vinden en die de moeite neemt aan de — helaas inzake de West nog altijd zeer onwetende — gemiddelde Nederlander alles te vertellen wat deze over die vreemde streken vandaag kan interesseren.

De journalistieke haast heeft nl. wel het voordeel gehad dat het boekje up to date is en dat men er, zowel in de afdelingen over Suriname en over de Antillen als in die over het regionale en het rijksverband, gegevens tot en met 1951 in kan vinden.

Aan deze vier afdelingen gaat nog een algemeen hoofdstuk vooraf over de namen, de ligging en de geschiedenis, en met vreugde kan worden geconstateerd dat de heer DE WIT de geschiedenis niet laat aanvangen met het tijdstip dat de Europeanen zich voor het eerst in die streken vertoonden. Gelukkig begint men ook in populaire werkjes af te rekenen met de Europa-centrische geschiedschrijving. Een enkele slip in dit opzicht moge de auteur worden vergeven: hij schrijft dat de koloniale geschiedenis die is van de ontdekking van het Westen uit (p. 11); geografisch moet dit natuurlijk zijn: van het Oosten uit (Europa-Amerika), maar malgré lui schijnt zijn gedachtengang: *wij* zijn het Westen. Evenzo in de beschijving van het sociale leven in Suriname (p. 41): ,,De Surinamers (er staat niet: de Creolen) houden van gezelschapsleven. Zij zijn daarbij godsdienstig". En dan volgt een en ander over het kerkelijke leven van ..... protestanten en katholieken en het verenigingsleven, terwijl hij toch even te voren heeft vermeld, dat er in Suriname ook 50.000 Islamieten en 47.000 Hindoes zijn!

Maar, zoals gezegd, in het algemeen staat het beeld dat de heer DE

WIT van de verhoudingen tekent met beide voeten in het Caribische gebied en wordt het van daar uit den volke hier getoond. In dit opzicht steekt het gunstig af bij het — ook in dit tijdschrift (*W. I. Gids 32*, 1951, p. 176) besproken — populaire boekje *Suriname en de Nederlandse Antillen* (handleiding bij de schooltentoonstelling; uitgave van het Kon. Instituut voor de Tropen, sectie Onderwijszaken).

Wij zouden DE WIT's publicatie liever dan het genoemde aanbevelen, ook voor schoolgebruik. Mits de docenten nù — en de auteur bij een tweede druk — enkele niet onvermakelijke onjuistheden verbeteren.

Zo de „wespenproef" van de Indianen (p. 21), een bekende puberteitsrite, die door DE WIT gelijk wordt gesteld met de „couvade" — het zeer verspreid over de wereld gevonden gebruik waarbij voor en/of na de geboorte van een kind ook de vader zich in acht neemt en soms zich meer dan de moeder als kraamvrouw gedraagt, hetgeen verklaard wordt als sympathische magie [1]).

Zo de geologisch „bewogen" geschiedenis van de Benedenwindse eilanden (p. 44) die volgens dr WESTERMANN de schrijver tot geologische bokkesprongen heeft verleid.

Zo de verklaring van de naam der Amazone-rivier met „de legendarische verhalen van ten strijde trekkende vrouwen" (p. 13), terwijl die met de Arowakse term Amazuane (= groot water) bepaald meer voor de hand ligt (mededeling ir H. SCHOLS).

Zo de bewering (p. 46 en 55) dat St. Eustatius het *dunst* bevolkte eiland van de zes Nederlandse Antillen is, waar waarschijnlijk bedoeld wordt: het kleinste aantal inwoners heeft. Dit laatste soort „onjuistheid" ligt dichtbij de vele stijlfouten die eveneens dringend om herziening vragen. CHARIVARIUS' geliefde disteltje. „Tot een van de oudste producten heeft ook de tabak behoord" (p. 28) ontbreekt al evenmin als „tot voor enkele jaren terug" (p. 9).

Maar ook het op de vingers tikken is een vervelend werk — zie boven — en de lezer van deze recensie mag beslist niet de indruk krijgen dat de haastigheden van het besproken boekje niet voldoende worden gecompenseerd door de geslaagde poging van de heer DE WIT om het uitgangspunt van zijn overzicht van de rijksdelen werkelijk in Amerika te stellen. Aan de lezer van het boekje worde zijn eigen (Nederlandse) critiek gelaten. J. F. K.

Paters Jezuieten op Curaçao, door Pater BRADA O.P. Willemstad, 1950, 39 blz.

Behalve over de Jezuieten op Curaçao spreekt dit boekje ook over PETRUS CLAVER S.J., den missionaris der negerslaven van de eerste helft der zeventiende eeuw, die in Nueva Granada werkte. Waarom in het *Gedenkboek Nederland-Curaçao 1634–1934* van hem melding gemaakt had behoren te worden, zoals de schrijver meent, is niet duidelijk.

Van de missie der Jezuieten op onze Benedenwindse Eilanden (1699–1742) vertelt Pater BRADA meer dan in het artikel van Mgr. VERRIET in

[1]) Zie *Encyclopaedia of social sciences*, 1937, *2*, p. 566 s.v. birth customs, en o.a. W. R. DAWSON, *The custom of couvade*, Manchester University Press, 1929.

het hoger genoemde *Gedenkboek* te vinden is. Is in dit laatste slechts sprake van Pater SCHNABEL, thans leren wij de namen en de verdiensten kennen van zeven andere leden der orde die op Curaçao en Bonaire gewerkt hebben, alsmede die van den Augustijn CAYSEDO en van enige Capucijners, Dominicanen en Franciscanen, uit hetzelfde tijdperk der geschiedenis van onze eilanden. Ook wordt ons nu het een en ander opgehelderd betreffende de uitoefening der R.K. kerkelijke rechtsmacht over het niet meer tot het Spaanse rijk behorende gebied der Antillen, met name het Nederlandse, alsmede aangaande het instellen van een R.K. college van kerkmeesters op Curaçao.

Dat de mildere houding der tweede West-Indische Compagnie tegenover de R.K. geestelijkheid in verband stond met de handelsbelangen, ligt voor de hand; de kapel aan den waterkant van de Paters Capucijnen noemt Pater BRADA als nog in 1708 bestaan hebbend. Overgaan van Joden, Calvinisten en Lutheranen op Curaçao tot de R.K. kerk in het eerste deel der achttiende eeuw zal wel een incidenteel en niet een symptomatisch verschijnsel geweest zijn, zoals overal elders, in dit, in vroegere en in latere tijdperken. Merkwaardig is wat Pater BRADA mededeelt aangaande de families VAN DER MEULEN en MOYAART van Curaçao; heette de R.K. molenaar CALES of GALES?

Waarom zou in het laatst der zeventiende eeuw een R.K. familie in de stad Groningen aan vervolging blootgestaan hebben (bl. 22)? Op de volgende bladzijde wordt iets verteld dat misschien een enigszins anderen kijk op de zaak geeft. Het optreden tegen de openlijke of clandestiene R.K. kerkdiensten in sommige delen der Republiek, tot het einde der achttiende eeuw, meer speciaal tegen de leden der Jezuietenorde, alsmede de met dit optreden gepaard gaande corruptie, is voldoende bekend. De naamsveranderingen en het zg. uittreden uit de Orde, waarvan de schrijver spreekt, toont welke middelen er aan den anderen kant te baat genomen werden; overigens was het niet alleen in de Nederlanden dat de Jezuieten ongewenst geacht werden.

Het tijdperk dat Pater BRADA in zijn boekje behandelt, eind zeventiende tot ongeveer medio achttiende eeuw, was een oorlogsperiode; de schrijver vertelt daar een en ander van en geeft ook nog enkele algemene feiten, ten dele wel en ten dele niet algemeen bekend. Welke gouverneur was het die bij zijn aankomst geëscorteerd werd door een erewacht van Indianen te paard? En waar waren die bijeenwonende Indianen gevestigd die omstreeks 1700 naar een kerk verlangden? Verder die moord op een Spanjaard gepleegd door de Joden en Portugezen?

Ten slotte wordt er ook heel wat over de slavernij en den slavenhandel verteld. Dat BART. DE LAS CASAS opkwam tegen de slavernij is juist, d.w.z. tegen de slavernij der Indianen. Dat de Nederlanders geen gezag hadden in Afrika echter en de slaven aldaar door hen gestolen waren, was een onjuiste opvatting van den toenmaligen aartsbisschop van Mexico.

Over de uitlevering van gedeserteerde slaven volgens overeenkomst tussen de verschillende Westindische koloniën zou wel wat meer te vertellen vallen. En wat had de expeditie van CASSARD te maken met den slavenhandel, of met het asiento? De oprichting der Compagnie van Guipúscoa was inderdaad een mislukte poging om den handel, niet alleen

den slavenhandel, der Hollanders, te fnuiken, haar opheffing een tardieve tegemoetkoming aan het verlangen der Spaanse koloniën naar vrijen handel. Een verlangen dat een rol gespeeld heeft in de opstandige beweging tegen het moederland en volgens sommigen door Engeland uitgebuit werd om een afscheiding te bevorderen. Misschien was het Pater BRADA niet bekend, dat de BECK's en de MOYAART's op Curaçao, door hem ettelijke malen genoemd, er van verdacht werden de hand te hebben in den verkoop van goederen, afkomstig van den buit van den zeerover Captain KIDD.

Dat het Papiamento Afrikaanse elementen bevat ligt voor de hand, maar men gaat toch wel te ver wanneer men beweert dat het een samensmelting zijn zou der talen van Guiné. En de slavenhouders op Curaçao spraken niet alleen Spaans en Nederlands.

Een bozaal was niet iemand die aan den overkant *der* (foei!) Oceaan geboren was, maar een ongekerstende, geen Europese taal verstaande slaaf, dus in den regel een direct uit Afrika aangevoerde. De knecht (lees slaaf) van Pater VAN HEUMEN, die zich niet liet verkopen, zal wel QUASSIE geheten hebben, een veel voorkomende Afrikaanse naam, niet Quasje. Het slavencontract heette in het Spaans asiento evenals de plantage aan het Schottegat, niet assiento. Boten, gemeenzame term voor stoomboten, voeren er nog niet in de achttiende eeuw en roei- of zeilboten voerden geen slaven aan uit Afrika.

M.

Pastoor Romero van Aruba (1836–1849), door Pater BRADA O.P. Willemstad, 1951, 22 blz.

Een afzonderlijke geschiedenis van het eiland Aruba werd tot dusver niet geschreven. Feitelijk levert Pater BRADA, in zijn boekje over den Pastoor di Playa, een bijdrage tot die geschiedenis, voor wat betreft de eerste helft der vorige eeuw.

Aangezien ROMERO een Venezolaan was, sterk geïnteresseerd bij de Venezolaanse politiek, voor en tijdens zijn verblijf op Aruba, krijgen wij, al lezend, ook het een en ander te horen over de moeilijkheden welke de overheid der toenmalige kolonie Curaçao ondervond, ten gevolge van den revolutionnairen toestand aan de overzijde. De auteur geeft hier en daar te kennen welke bronnen hij gebruikt heeft bij het schrijven van deze „moeilijke schets" van ROMERO's leven en verklaart bescheidenlijk dat hij misschien niet alles precies begrepen heeft. Het zou daarom wellicht goed geweest zijn, wanneer hij een literatuurlijstje aan zijn werk toegevoegd had.

Dat op Aruba de geestelijke verzorging der Katholieke inwoners aan priesters van vreemde nationaliteit overgelaten werd, was niets nieuws, zoals ook blijkt uit het artikel van Mgr. VERRIET in het *Gedenkboek Nederland-Curaçao 1634–1934*, waarin echter ROMERO niet genoemd werd, die toch aangesteld was door den Apostolischen Prefect en uit de koloniale kas een salaris genoot.

Tekenend voor den tijd is het, dat er op Aruba geen medicus gevestigd was en de Pater de zieken behandelde en geneesmiddelen verstrekte. Nog merkwaardiger is, dat de Spaans sprekende en Nederlands onkundige ROMERO tot lid der schoolcommissie benoemd werd. Als zodanig

kreeg hij dus zeker overwicht op den Protestantsen schoolmeester, zijn concurrent, zoals de schrijver hem noemt, die hem altijd dwars zat, maar die dan ook tevens godsdienstleraar was, wat Pater BRADA er niet bij vertelt. Aan den anderen kant, zo lezen wij, zou JARMAN, de commandeur van het eiland, noch Spaans noch Papiamento gekend hebben.

Dat er een vergeefse poging gedaan zou zijn om de vóór 1823 op Aruba voltrokken kerkelijke R.K. huwelijken in het register van den Burgerlijken Stand te doen inschrijven, is, meen ik, nieuw.

De door Pater BRADA genoemde KLAAS EEKHOUT was een zendeling voor de Kaap, die door toevallige omstandigheden op Aruba terecht kwam, waar hij als onderwijzer en godsdienstleraar de plaats innam van een predikant; hetzelfde was het geval met A. VAN DRAGT (zie het artikel van Ds ELDERMANS in het al eerder genoemde *Gedenkboek*). Dat VAN DRAGT bij het bataljon Jagers op Curaçao gediend had, zegt ELDERMANS niet en ROSENVELDT noemt hij niet, wel Ds N. A. KUIPERI, deze laatste als de eerste eigen Arubaanse predikant.

Op enige punten zou men gaarne weten hoe de schrijver tot zijn conclusies gekomen is. BOLIVAR zou van mening geweest zijn, dat de onafhankelijkheid van Venezuela te vroeg gekomen was; hij zou de hand gehad hebben in de „uitlevering" van MIRANDA aan de Spanjaarden; er zou verband bestaan hebben tussen de overplaatsing van VAN RADERS naar Suriname en een conflict met Mgr NIEWINDT. Zijn deze beweringen gefundeerd?

Dat het Carlisme in Venezuela iets met het fort San Carlos bij Maracaibo te maken gehad zou hebben, lijkt al heel onwaarschijnlijk. Deze beweging had destijds in Spanje ten doel de rechten op de Spaanse kroon te verdedigen van DON CARLOS, broeder van den overleden FERDINAND VII.

Om terug te komen op ROMERO, hij was een militante persoonlijkheid, die een petitie mede ondertekende gericht tegen den commandeur en zijn activiteit als Venezolaans agent maakte het ten slotte voor het gouvernement wenselijk hem ontslag te geven, dat eervol verleend werd.

Behalve dat er in het werkje van Pater BRADA enkele druk- en zetfouten ongecorrigeerd gebleven zijn, vallen den lezer telkens enige eigenaardigheden op, welke geheel des schrijvers zijn. Voortdurend wordt over een boot gesproken, soms zelfs over een oorlogsboot, wanneer zeeschepen bedoeld worden. En eenmaal de naam van een of ander persoon genoemd zijnde, heet het verder „de man", niet af en toe, maar telkens weder. VAN RADERS wordt nooit anders genoemd dan RADERS.

M.

Kerkgeschiedenis Curaçao (1742–1776), door Pater BRADA O.P. Willemstad, 1951, 37 blz.

De schrijver noemt deze periode een van verwarring; het is n.l. het tijdperk tussen het einde der Jezuieten-missie en de komst der Franciscanen, die tot 1820 zouden blijven. Er zouden tussen 1700 en 1742 op Curaçao acht Paters Jezuieten uit de Nederlanden gewerkt hebben; elders echter (*Paters Jezuieten op Curaçao*, van denzelfden schrijver)

blijkt dat althans Pater SCHABEL S.J. niet uit de Nederlanden afkomstig was.

In den thans behandelden tussentijd waren het Dominicanen, Capucijners, eenmaal een Augustijn, en verder ook Mercenariërs, die vele personen doopten.

Volgens Pater BRADA zou de komst der Compagnie, in 1634 dus, een eind gemaakt hebben aan het katholiek godsdienstig leven op Curavao; men vraagt zich af waarom het dan in 1667 bij placaat verboden werd dat zich katholieke priesters op het eiland zouden vestigen zonder voorafgaand consent van Bewindhebbers. Men was toen nog wel een eindje af van de „tachtiger jaren" en het asiento, dat volgens schrijver de toelating van Capucijners op Curaçao noodwendig maakte. En EXQUEMELIN vertelt dat het op Aruba (vóór 1670) een vaste gewoonte was dat eens per jaar een priester uit Coro de kinderen kwam dopen.

Kan men zeggen dat, in de zeventiende eeuw, toen de Middellandse zee onveilig gemaakt werd door zeerovers, Spanje en Noord Afrika zuchtten „onder de hiel der Turken"?

Het is zeker een vermeldenswaardige bijzonderheid, dat in het tijdperk, door den schrijver behandeld, protestantse en joodse families op Curaçao hun slaven nogal eens R.K. lieten dopen. De naam POTLEY echter is niet bekend; JAN POTEY was in het begin der zeventiende eeuw een koopman op West Indië en A. POTTEY wordt in 1738 en in 1743 genoemd als de secretaris van Curaçao. Waarom worden de slaven dezer Curaçaose families voortdurend „onderhorigen" genoemd? Niet duidelijk is het waarom Pater DU RIEU in zijn doopboek een groot aantal „illegitimi" vermeldde en Pater BRADA daarbij aantekende dat een huwelijk onder slaven immers onbestaanbaar geacht werd. De doopheer zal wel als illegitiem beschouwd hebben de kinderen van niet kerkelijk gehuwde ouders.

Behalve het slavenoproer van 1705, waarvan de eigenlijke oorzaak onbekend gebleven is, vermeldt Pater BRADA nog enkele midden achttiende eeuwse incidenten op Curaçao, waarbij de godsdienst en de kleurkwestie een rol speelden en soms geestelijken betrokken waren. Eenmaal zouden de rechten der „landskinderen" verdediging behoeft hebben, wat niet helemaal duidelijk is.

Of inderdaad de van onze eilanden gedroste slaven in de Spaanse koloniën vrije mensen werden? Zij werden er R.K. gedoopt en om die reden, zelfs tegen de verdragen, niet uitgeleverd naar de Deense en Nederlandse eilanden, bezittingen van protestantse naties.

Het zal wel moeilijk zijn de Afrikaanse plaatsen van herkomst der zwarten op Curaçao, zoals Pater GAMBIER die aangetekend heeft, thuis te brengen. Misschien kan vergelijking met OLDENDORP's opgave in diens geschiedenis der zending op de Deense Antillen (1777) van nut zijn. Merkwaardig is wel, dat Pater GAMBIER geen Minase negers vermeldt, die toch op Curaçao zekere, minder gunstige, reputatie genoten.

Had de meerderjarigheidsbepaling van 1656 en 1753 ook betrekking op de wettelijke huwbaarheid? En mag het verbod een kerkelijk huwelijk in te zegenen alvorens het burgerlijk huwelijk voltrokken is een inbreuk geacht worden op de vrijheid van godsdienst?

In het placaat van 20 September 1756 gaf directeur FAESCH een reglement waar naar de R.K. priester in Otrabanda, als ook de R.K.

kerkemeesters, zich te gedragen hadden. Merkwaardig is dat aan dezen priester een salaris toegekend werd, maar met de bepaling dat dit uit de (R.K.) armenkas betaald zou moeten worden.

Ten slotte nog één vraag. Is het de bedoeling (pag. 18) te zeggen, dat op het kerkhof der Protestanten een bordeel gehouden werd?

M.

Kerkgeschiedenis Nederlandse Antillen 1499–1700, door Pater BRADA O.P. Willemstad, 1951, 37 blz.

Natuurlijk is deze kerkgeschiedenis in de eerste plaats bedoeld als een R.K. kerkgeschiedenis; er wordt echter meer gegeven dan alleen deze.

Van de Spaanse geschiedenis der Benedenwindse Eilanden leren wij nu iets nieuws; een Franciscaan zou in 1532 gerapporteerd hebben over de reuzeneilanden (volgens hem zeven nog wel) als zijnde bewoond door geheel bekeerde en goed Katholieke Indianen. Een goede honderd jaar later echter zou de bevolking van Curaçao, volgens een Spaanse bron, bestaan hebben uit 450 zielen, waarvan 50 gedoopte gezinnen; het rapport van VAN WALBEECK van 1634 luidde, zoals bekend is, anders, terwijl Pater BRADA niet vertelt waar hij het feit der heidense Indianen van 1634 gevonden heeft.

Natuurlijk wordt nog eens opgehaald de geschiedenis der veronderstelde ontdekking van Curaçao in 1499. VESPUCCI intussen maakte den tocht niet mede als koopman, maar als „piloto", evenals JUAN DE LA COSA (niet Jan de Cosa). Dat er over OJEDA weinig bekend zou zijn is niet juist; de schrijver haalt zelf het boek van BLASCO IBAÑEZ aan, *El Caballero de la Virgin*, door Pater BRADA een „novel" genoemd, terwijl er ook bij NAVARRETE en bij LÓPEZ DE GÓMARA nogal wat over onzen ALONSO te vinden is. De man die nog hetzelfde jaar 1499 uitzeilde was VINCENTE YAÑES PINZON, niet Yames Pincon en Brandaris is een oud Nederlands woord, dat o.a. vuurtoren betekent.

HAWKINS was inderdaad even op Curaçao, maar heeft er zeker geen slaven achtergelaten; CUMBERLAND is er, voor zover bekend, helemaal niet geweest. Dat in de zestiende eeuw en later het verkeer van Spanje met Oost Azië ging via Centraal Amerika was heel gewoon; de Engelse Dominicaan THOMAS GAGE, door Pater BRADA geciteerd, reisde naar Mexico, met als eindbestemming de Philippijnen. De route via Kaap de Goede Hoop was nu eenmaal voor de Portugezen gereserveerd.

Dat de Spanjaarden die de Indianen van Curaçao kwamen roven de Sint Annabaai aldus gedoopt zouden hebben, lijkt onwaarschijnlijk; trouwens, de schrijver vertelt wat verder op van JUAN DE AMPUÉS en zijn schutspatrones, de H. Anna, moeder der H. Maria, naamdag 26 of 28 Juli.

Dat de Spaanse koloniale geschiedenis in ons land te weinig bekend is, moge waar zijn, maar de Nederlandse kinderen kunnen van die geschiedenis onmogelijk op de schoolbanken een bekrompen en eenzijdig beeld krijgen, want die geschiedenis wordt eenvoudig niet gedoceerd. Bekend is, dat de Spanjaarden de Nederlandse (en andere vreemde) indringers in hun Amerikaanse domein, dat zij zelf niet tot economische ontwikkeling vermochten te brengen, piraten noemden; zelfs de oorlogshan-

delingen der West-Indische Compagnie als piraterie beschouwden. Toch staat het vast, dat men ter zee in West Indië elkander over en weer naar de regelen der „buena guerra" behandelde, met enkele uitzonderingen. Van een aanslag op Porto Rico in 1628 vertelt DE LAET in zijn geschiedenis der West-Indische Compagnie niets; wellicht wordt bedoeld de poging van BOUDEWIJN HENDRICKSZ in 1625 om dit eiland te vermeesteren. Wij lezen dan bij DE LAET dat bij de eerste landing de troepen van de markt naar de grote kerk trokken, „daer alle de Beelden ende andere Kerckversierselen met der haest onder de voet geraeckten"; bij den aftocht werd de stad „aen alle oorden aen brandt" gestoken. Volgens een andere bron zou bij deze gelegenheid de klok der kerk medegenomen zijn, die dan later aangebracht zou zijn in de kerk van Nieuw Amsterdam aan de Hudson.

Waren de „getabberde grijze hoofden" die van de bewindhebbers der Kamer Amsterdam, in het begin van 1634 door het verhaal van OTSEN warm gemaakt voor een onderneming tegen Curaçao? En hoe zouden, na de landing der troepen van VAN WALBEECK, de Spanjaarden, een half dozijn ongeveer, geholpen door een honderdtal weerbare Indianen en slechts voorzien van „niet als drie goede musquetten ende weijnich cruyts", een overval hebben kunnen wagen op de indringers? Aangaande den aanslag op Curaçao van 1642 heeft Miss IRENE WRIGHT uitvoerige gegevens verzameld uit de Spaanse archieven (zie *W.I. Gids 18*, 1936, p. 171 e.v.). Welk was dat verdrag van 21 Augustus 1644, waarbij Curaçao voor goed aan de Hollanders toegewezen zou zijn? Dat er in 1685 nog gedacht werd aan een herovering van Curaçao was nog niet bekend, meen ik; de Republiek was toen niet met Spanje in oorlog.

Naar die van Santo Domingo gekomen Indianen op Bonaire heb ik tevergeefs bij DE LAET gezocht; dat Bonaire in 1632 een ballingsoord was en dat in dat jaar de Duitser RICHSHOVEN het eiland bezocht, was ook nieuw voor mij. Men zou aangaande een en ander graag iets naders vernemen.

Dat het eiland San Martín, door Dr CHANCA genoemd als in 1493 ontdekt, niet ons tegenwoordige Sint Maarten zijn kan, was bekend. De geschiedenis der Fransen op het eiland kan inderdaad aangenomen worden als in 1625 te zijn aangevangen; de grote razzia der Spanjaarden op de Bovenwindse Eilanden was van 1629; de Nederlanders kwamen in 1630 en werden in 1633 verdreven. Bij deze laatste gelegenheid leefde er onder de onzen één Indiaanse vrouw, die geen inheemse behoeft geweest te zijn. De Spanjaarden lieten twee „religiosos descalços de San Francisco" achter, die wel dienst zullen hebben moeten doen in het garnizoen en niet onder de Indianen, die er niet waren. Dat er na 1648 in het Franse gedeelte van het eiland Dominicanen werkzaam geweest zijn, is natuurlijk heel goed mogelijk.

Van de geschiedenis van Sint Eustatius in den Spaansen tijd is inderdaad weinig of niets bekend en dus ook niet van enig godsdienstig leven aldaar. Het eiland zal wel onbewoond geweest zijn, toen CAHUZAC er in 1629 enige mensen achterliet; de vestiging der Nederlanders is van 1636. Indianen zullen er wel, zolang er geen negerslaven aangevoerd waren, onder de onzen geleefd hebben, evenals op andere eilanden, maar die behoeven niet tot de gevestigde bevolking behoord te hebben. Of de mensenrovers van 1644 van Statia afkomstig waren, lijkt niet zeker; zij

roofden op de kust van Guyana, waar de klachten vandaan kwamen (Essequibo) en de slachtoffers werden o.a. op Sint Eustatius verkocht. Door den gouverneur generaal van Nederlands Brazilië werd aan het bedrijf van De Camp en Maxvelt een eind gemaakt.

Waarom zou het niet precies bekend zijn hoe vaak en wanneer de Ned. Bovenw. Eilanden van souvereiniteit zijn veranderd? De internationale politieke geschiedenis van dit deel van het gebied der West-Indische Compagnie is geheel bekend.

Las Casas, hier en daar door Pater Brada genoemd, geldt nog steeds als de beschermer der door de Conquistadores misbruikte Indianen; ook was hij van mening dat men hen niet op gewelddadige wijze moest trachten te kerstenen. Van de geschriften van den bisschop van Chiapas is er een in 1620 en een in 1698 te Amsterdam uitgegeven, zoals er in de zeventiende eeuw zoveel boeken van buitenlanders in Nederland gedrukt werden, vooral wanneer die aanklachten bevatten tegen vreemde regeringen. Waarom zou men in het geval van Las Casas door deze uitgaven het Spaanse koloniale beheer in discrediet hebben willen brengen? Ook lijkt het te ver gezocht dat bij de bestuurders der West-Indische Compagnie „de antipatie tegen de Katholieken" zou zijn toegenomen door de aanvallen der Fransen in de zeventiende eeuw op Curaçao. Wanneer het er op aankwam wist men den godsdienst evengoed buiten de internationale als buiten de handelspolitiek te houden.

Dat de slavernij, door het Christendom bijna afgeschaft, langzaam weder terugkwam (wanneer begon die kentering?) is een nogal duistere uitspraak van Pater Brada. Scrupules tegen het instituut zullen inderdaad op Curaçao noch de Christenen, noch de Joden gehad hebben, althans daar is niets van gebleken. Maar, die had men elders in West Indië ook niet; zowel Hollandse dominés als Spaanse en Franse priesters hielden er slaven op na. In Nederland had men op het eind der zestiende en in het begin der zeventiende eeuw wèl bezwaren tegen den slaven*handel*, maar daarmede was het spoedig gedaan, toen het bedrijf winstgevend bleek. Ettelijke protestantse patriciërs waren later ijverige slavenhandelaars, maar ook de Katholiek Philip van Hulten was er bij betrokken.

Wat den Curaçaosen slavenhandel betreft, deze ving aan in 1657, toen Matthias Beck twee negermeisjes verkocht aan den „friar" en een negermeisje aan een koopman, beiden van den overwal. Met het asiento (niet assiento) kwam men later in aanraking en het fort aan de haven heeft daar evenmin iets mede te maken als de aanslag van Cassard.

Het bezwaar in Spanje was niet dat door vreemde deelneming aan de voorziening der Spaanse koloniën met slaven het geld het land uit zou gaan; de kwestie was juist dat Spanje noch het kapitaal had om den slavenhandel te financieren, noch beschikte over de vereiste Afrikaanse relaties. Toen in 1682 opnieuw een asiento de negros gesloten werd, voor den vorm met Spaanse ingezetenen, was het duidelijk dat de zaken gedreven zouden worden met kapitaal der Coymans-combinatie, terwijl de West-Indische Compagnie de levende handelswaar zou moeten leveren. Miss Wright heeft allerlei bizonderheden gepubliceerd over den te Cadix gevestigden en zich als Katholiek voordoenden Nederlander Balthazar Coymans en over de rol welke hij in zake dit asiento gespeeld

heeft. Zijn geschil met de Spaanse kroon, waarin zich ook de Nederlandse resident te Madrid mengde en waarin ook de Amsterdamse burgemeesters (niet de burgemeester van Amsterdam) zich lieten gelden, heeft vele jaren geduurd.

Waar was PH. HENRIQUES factor van het asiento en wat waren dat voor Hollanders die te Cartagena de Indias hun godsdienstoefeningen hielden?

Dat de voor Curaçao zeer voordelige positie van erkend tussenstation voor het asientoverkeer invloed gehad zal hebben op de houding der autoriteiten tegenover de R.K. geestelijkheid mogen wij veilig aannemen. Die priesters die men contractueel moest toelaten zullen wel niet aangewezen zijn om onder de slaven te werken, maar om diensten te houden voor het Spaanse personeel.

De bepaling betreffende de behandelingen der slaven, ook met betrekking tot den godsdienst, kwamen voor in de bestuursinstructie van 23 Augustus 1636, welke oorspronkelijk voor de conqueste in Brazilië gold, doch later ook als maatstaf voor andere vestigingen in West Indië.

Het eiland der eerste vestiging van COLUMBUS heette niet Santo Domingo, maar Española; STUYVESANT was geen gouverneur van New York, maar directeur generaal van Nieuw Nederland en de Benedenwindse Antillen (Curaçao en onderhorigheden).

En zo geven Pater BRADA's mededelingen meer aanleiding tot vragen en opmerkingen, de geschiedenis der Ned. Antillen in het algemeen rakende, dan met de kerkgeschiedenis, of eigenlijk de „missionering", in verband staande. Vooral ook omdat in dit boekje het een en ander voorkomt dat reeds behandeld is in de besprekingen van zijn *Paters Jezuieten op Curaçao* en *Pastoor Romero van Aruba*. De schrijver besluit zijn *Kerkgeschiedenis* met de verklaring dat hij slechts een schets heeft willen geven, welke grondslag moge zijn voor verdere studie. Zou er echter wel zoveel meer te vinden zijn? Noch de Benedenwindse, noch de Bovenwindse Eilanden waren voor Spanje van ook maar enig belang, zelfs niet toen zij nog tot het Spaanse imperium behoorden, dat in andere delen zo veel zorgen en arbeid vereiste, ook van de zijde der geestelijkheid.

M.

Mgr. B. J. Gijlswijk O.P. Missionaris op Curaçao. Apostolisch Delegaat van Z.Afrika, door M. D. LATOUR O.P. Curaçao, 1951, 56 blz. en portret.

Pater GIJLSWIJK, geboren te Delft 1870, was op Curaçao, gedurende zijn goed twintigjarig verblijf aldaar, een van die missionarissen die een zodanige plaats innamen in de insulaire samenleving dat zij ook buiten den kring van het Vicariaat sporen van hun werkzaamheid en herinneringen aan hun personen achterlieten. De schrijver memoreert GIJLSWIJK's bemoeienissen met het schoolwezen, de opvoeding der verwaarloosde jeugd, de coöperatie, het armwezen, de ziekenverpleging, het Sint Elisabets Gasthuis op Curaçao en het Santa Rosa ziekenhuis op Sint Maarten.

Als inleiding tot Pater LATOUR's boekje geeft P. fr. L. VAN ROOY O.P. zijn herinneringen als kapelaan van Otrabanda, onder Pastoor GIJLS-

WIJK, die van 1911 tot 1921 de parochie aldaar verzorgde. Aan een artikel in *Het Overijselsche Dagblad* van 31 Maart 1923 ontleent P. LATOUR het verhaal van GIJLSWIJK's jeugd, totdat hij in 1898 tot priester gewijd en in 1899 in de missie op Curaçao opgenomen werd.

In 1921 werd P. GIJLSWIJK aangewezen als apostolisch visitator der zes congregaties in Zuid Afrika, waar Zusters Dominicanessen onderwijs gaven aan de inlandse jeugd. Het volgende jaar reeds werd hij benoemd tot Apostolisch Delegaat voor Zuid Afrika, met waardigheid van Bisschop, titulair Aartsbisschop. In 1925 presideerde hij de kerkvergadering te Batavia; overigens speelde zijn verdere loopbaan zich geheel in Zuid Afrika af. Mgr. GIJLSWIJK overleed te Bloemfontein in 1944.

M.

De economisch-geografische structuur der Nederlandse Antillen, door E. NORDLOHNE. Joh. Enschedé & Zonen, Haarlem (wordt echter in de handel gebracht door W. J. van Hengel, Coolsingel C–5, Rotterdam C), 1951, 125 blz. waarvan 3 met schetskaartjes, 4 afb., 4 blz. met foto's buiten de tekst. Ook diss. Rotterdam, 17 Sept. 1951.

Bij de bespreking van dit boekwerk — proefschrift ter verkrijging van de graad van doctor in de economische wetenschappen aan de Nederlandsche Economische Hoogeschool te Rotterdam — moet direct gewezen worden op het grote belang van deze studie voor een goed begrip van de eilanden Curaçao, Aruba en Bonaire. In de laatste jaren heeft men dikwijls in de pers berichten en artikelen kunnen lezen over de politieke autonomie, die de Nederlandse Antillen binnen het Rijksbestel deelachtig zijn geworden, en uiteraard ook over de betekenis der aardolieverwerkings-industrie voor het economische leven aldaar. Er zijn echter *vele* facetten aan de politieke en economisch-geografische structuur, en wij danken het aan de belangstelling en de ijver van de heer NORDLOHNE, dat de literatuur over de Antillen thans is uitgebreid met een publicatie, die een vrijwel volledig overzicht biedt van feiten en cijfers, betrekking hebbende op de economische positie van land en volk van de Benedenwindse groep, alsmede hun economische relatie met het omringende Amerikaanse en Caribische gebied. Al is critiek ten aanzien van sommige punten gerechtvaardigd — zoals hieronder nader wordt toegelicht — zulks doet toch weinig af aan de waarde van het werk als geheel.

Achtereenvolgens behandelt schrijver de physisch-geografische gesteldheid, de bevolking, de verschillende vestigingsfactoren, het huidige economische leven en de mogelijkheid van economische ontwikkeling, en tenslotte in een „Nabeschouwing" zijn zienswijze over de voor de toekomst te treffen maatregelen. Daarbij gaat hij diep in op literatuur over onderwerpen, die direct en indirect van belang zijn.

Naar de mening van recensenten heeft de schrijver zich echter bij het refereren van literatuur niet steeds die beperking opgelegd, welke bij het samenstellen van zulk een studie geboden is. Om een voorbeeld te noemen: waarom zijn zulke uitvoerige referaten opgenomen over de absorptie der warmtestralen in de donkere huid en over de gebrekkige ontwik-

keling van vitamine D bij gekleurde mensen in bepaalde streken? (blz. 76, 77). Het ware immers voldoende geweest alleen de literatuurbron te noemen.

In het hoofdstuk „De physisch-geografische gesteldheid" schetst schrijver de ligging der eilanden; de geologische bouw (direct samenhangend met het voorkomen van delfstoffen), waarbij ter illustratie enige vereenvoudigde geologische schetskaartjes zijn gevoegd; het omringende zeegebied (van belang voor de visserij); het klimaat; de begroeiïng en de dierenwereld. Hoewel over het algemeen dit hoofdstuk een bevredigende indruk van het natuurlijk milieu geeft, zijn er toch enige onjuistheden en lacunes. Veel te uitvoerig en bovendien onduidelijk is de beschrijving van het zeegebied. Een eenvoudig kaartje zou hier de plaats van de tekst hebben moeten innemen. De tegenspraak op blz. 16 (r. 3–4 v.b.: „...tussen Aruba en de Noordpunt van Curaçao, diepten van 1500 m en meer worden bereikt"; r. 6–8 v.b.: „Oostelijk van Aruba, tussen dit eiland en Curaçao, wordt de diepte niet groter dan 1250 m tot hoogstens 1500 m") zou dan vermeden zijn. Dit geldt ook voor de foutieve uitspraak op dezelfde bladzijde, namelijk dat Curaçao en Bonaire met elkaar en met de Aves- en Roques-eilanden op een langgerekt, smal , ondiep (minder dan 200 m) plateau gelegen zijn (verg. ook blz. 17). In feite zijn Curaçao en Bonaire door diepten van meer dan 1500 m van elkaar *gescheiden*. Dat Aruba geheel „binnen de 2000-meterlijn" gelegen zou zijn, zal op rekening van een drukfout moeten worden geschoven; hier is uiteraard bedoeld de 200-meterlijn. Voorts doen de termen „geul", „groeve", „verzinkingen" wat vreemd aan, in een oceanografische beschrijving van dit zeegebied.

Ook in de paragraaf handelend over de vegetatie en de dierenwereld (blz. 22–26) zijn, afgezien van enkele drukfouten en stylistische onregelmatigheden, enige onjuistheden geslopen. Zo ontbreken „epiphyten" volstrekt niet op de eilanden; fraaie voorbeelden van deze, in de hogere heuvels op struiken en bomen levende planten (die echter geen sappen onttrekken aan hun „gastheer") zijn de orchideeënsoorten en verscheidene bromeliaceeën (het door schrijver genoemde „duivelsnaaigaren" (Cuscuta) is geen epiphyt, maar een echte parasiet!). Op blz. 26 heeft de derde alinea — over de fauna — een onbegrijpelijke inhoud; hier is stellig een voorafgaande alinea weggevallen.

Het nu volgende hoofdstuk „De Bevolking" verschaft gegevens over de dichtheid van de bevolking, de sex-ratio, de samenstelling in leeftijdsklassen, nationaliteiten, rassen, godsdiensten e.d. Ook in dit hoofdstuk ontmoeten we enige slordigheden, die gemakkelijk vermeden hadden kunnen worden. Op blz. 27 onderaan en op blz. 28 is een opsomming gegeven van de herkomst van vreemdelingen (niet op de Antillen geborenen), werkzaam op Curaçao en Aruba. Onder de landen van herkomst is opgenomen „Engeland" en onder de nationaliteiten „Engelsen". Het zou toch juister zijn geweest hier te schrijven „Brits West-Indië", resp. „Britse onderdanen"; temeer omdat schrijver zelf even verder opmerkt, dat het merendeel der bezitters van de Engelse (beter: Britse) nationaliteit afkomstig is van Brits West-Indië.

De tabel op blz. 35 inzake de verdeling der godsdiensten is wel zeer onoverzichtelijk samengesteld. Een verklaring van de afkorting P.G. (Prot. Godsdienst) naast N(ed). H(ervormd), Ger. Kerken enz. had ook

niet achterwege mogen blijven. Er zal wel mee bedoeld zijn de niet-R.K. groep, die protestants gericht is, zonder tot een erkend genootschap te behoren. In feite moeten de Anglicaanse Kerk en de Methodisten eveneens tot de Protestantse groep gerekend worden!

De gedetailleerde bevolkingstabellen op blz. 36–38 lijken wat te veel van het goede. In plaats daarvan zouden recensenten liever enige grafieken, alsmede geboorte- en sterftepercentages gezien hebben.

Een interessant en goed uitgewerkt betoog geeft schijver in het hoofdstuk ,,De verschillende vestigingsfactoren, afzonderlijk beschouwd", onderverdeeld in paragrafen over de arbeid, de grond, het water, de krachtbronnen, het kapitaal, de ondernemersactiviteit, de juridische orde, en de functie der eilanden t.o.v. het achterland. De bestaande gegevens over deze onderwerpen zijn door schrijver tezamen gebracht en gerangschikt, zodat een nuttig overzicht is verkregen. Het heeft geen zin de vele feiten en cijfers hier te herhalen, en recensenten willen in deze bespreking slechts enkele punten naar voren brengen, ten aanzien waarvan critiek gerechtvaardigd lijkt.

De uitspraak op blz. 39, dat animisme en bijgeloof weinig meer voorkomen, is wat boud. Kenners van de bevolking zullen dit zeker niet beamen. Op deze zelfde bladzijde wordt het woord ,,koenoekoe" gebruikt, zonder een verklaring van de betekenis. Men vindt dit pas op blz. 81 verduidelijkt als ,,de plattelandsdistricten". Nu schrijver dit woord gebruikt, zou het misschien goed geweest zijn op de eigenlijke betekenis van het Spaanse ,,conuco" in te gaan: namelijk dàt gedeelte van het land, dat in gebruik is genomen door kleine landbouwers volgens het zg. ,,nomadische" landbouwsysteem (shifting agriculture). Ook een definitie van het in de kringen der economen ongetwijfeld vertrouwde begrip ,,oligopsonie" (blz. 41) zou voor de minder-economisch georiënteerde lezer wenselijk zijn geweest, temeer omdat schrijver over het algemeen de materie zo uitvoerig behandelt. Op blz. 49 plukken we de volgende niet onvermakelijke stijlbloem, namelijk waar schrijver de lezer iets meedeelt over ,,de immobiliteit der relatief omvangrijke inheemse arbeiders".

Bij de behandeling van het ,,water" heeft de auteur over het hoofd gezien, dat ook Bonaire een, zij het primitieve waterleiding bezit, één ten behoeve van de hoofdplaats Kralendijk en één voor het plaatsje Rincón.

In de lange paragraaf over de ondernemersactiviteit wijdt schrijver uitvoerige beschouwingen aan de psyche van de ,,negroïde" bevolking en geeft hij vele citaten over de verspreiding van het negroïde bevolkings-element in het Caribische gebied. Door de vele citaten o.a. uit CHAPMAN'S *Republican Hispanic America: a history* (1937), en de tamelijk willekeurige cursiveringen daarin, wekt hij echter een eenzijdige indruk van het probleem van het ontbreken van typische leidersfiguren onder de negers. Met name het citaat betreffende Puerto Rico (blz. 69) lijkt aanvechtbaar; immers met evenveel recht zou hier in plaats van ,,in *great part Negro* or mulatto" een onderstreping van ,,a considerable white population" hebben kunnen staan. Deze indruk wordt slechts ten dele gecompenseerd door de daarop volgende citaten van ,,moderne sociologische onderzoekers", die niet durven beweren, ,,dat de gemiddelde intelligentie bij negroïden minder is dan bij blanken" (blz. 71). Hier

moge worden opgemerkt, dat de term „negroïden" beter te vermijden ware, aangezien hieronder veelal worden verstaan die rassen welke een zekere verwantschap met de Afrikaanse negervolken hebben maar toch niet daartoe behoren (bv. Negrito's). Vermoedelijk bedoelt schrijver met „negroïden" de negers én de diverse kruisingen met blanken en Indianen, al zou het naast elkaar noemen van „negroïden" en Negers op blz. 84 eerder duiden op schrijver's gelijkstelling van „negroïden" met de gemengde bevolking.

De uitspraak op blz. 73, dat de veel energie vergende ondernemers-werkzaamheid zijn *bron* kan vinden in de sublimatie der *lust*gevoelens (vergelijk: de weinig talrijke kinderen in de gezinnen der ondernemers), is aanvechtbaar. Immers het voortbrengen van weinig kinderen („planned parenthood") betekent op zichzelf niet, dat de lustgevoelens worden verdrongen. Een nadere verklaring van de stelling, dat onder „de Antilliaanse gekleurden" de *niet*-emotionelen (en primairen) het sterkst vertegenwoordigd zouden zijn, ware wel gewenst. Immers, oppervlakkig beschouwd zou men eerder verwachten, dat deze gekleurde groep juist voornamelijk tot de emotionelen zou behoren (blz. 75). Critiek is eveneens gerechtvaardigd ten aanzien van hetgeen schrijver stelt inzake de verijdeling van een ontluiken van cultuur in Afrika, tengevolge van overmachtige natuurkrachten, stammen-oorlogen, klimaat en tropische ziekten (p. 83). Consequent geredeneerd zou dan in bv. Indonesië evenmin een cultuur hebben kunnen ontstaan, want ook dáár golden ten volle alle door schrijver genoemde „tegenwerkende" factoren. In de tweede plaats, er zijn in de verschillende delen van Afrika wel degelijk culturen ontstaan, al zijn die dan ook niet vergelijkbaar met *onze* cultuur.

Uiteraard van groot belang voor de handel en handelsontwikkeling is *de positie der Benedenwindse Eilanden t.o.v. het achterland, te weten* de Noordelijke Zuid-Amerikaanse landen en de Oostelijke Antillen. Schrijver geeft hiervan een boeiend overzicht, en legt de nadruk op de mogelijkheid van het tot ontwikkeling komen van „havenindustrieën", waarvoor de grondstoffen uit het achterland zouden moeten worden aangevoerd, en dan, als veredelde producten, in het voorland (o.a. Noord-Amerika, Europa) afgezet. Een weinig abrupt en ongemotiveerd is echter de inlassing van de mededeling over de veel-jaren-plannen in enkele landen (vierde alinea op blz. 98).

Hoofdstuk V handelt over het huidige economische leven en over de mogelijkheden voor verdere ontwikkeling van bestaande en aanboring van nieuwe welvaartsbronnen. Het spreekt vanzelf, dat aan het bedrijf der aardolie-verwerkingsmaatschappijen op Curaçao en Aruba veel aandacht is gewijd. Ten aanzien van de andere welvaartsbronnen is schrijver echter niet optimistisch gestemd. Veelzeggend is zijn citaat van een ruwe berekening door F. SNAPPER, dat slechts één vierde van de huidige Curaçaose bevolking een bestaan heeft, dat van de „olie" onafhankelijk is.

In de „Nabeschouwing" spreekt NORDLOHNE onomwonden als zijn mening uit, dat de algemene situatie verre van rooskleurig is. „De lezing van de voorafgaande hoofdstukken zal duidelijk hebben gemaakt dat de economische grondslag der Nederlandse Antillen zeer smal en bovendien zeer wankel is. Smal, omdat hij geheel afhankelijk is van één tak van bedrijf: de petroleumraffinage. Wankel, omdat de toestroming

van de ruwe grondstof door natuurlijke en politieke oorzaken onderbroken kan worden. In feite is de Venezolaanse oliepolitiek doelbewust gericht op beëindiging van de olieraffinage op de Nederlandse Antillen". Wanneer — hetzij door politieke omstandigheden, hetzij tengevolge van de onontkoombare uitputting der oliebronnen — de olieindustrie aan de eilanden zal ontvallen en er geen andere grote industrie voor in de plaats komt, dan zullen deze terugkeren tot een toestand van geringe welvaart, die heel wat moeilijker zal zijn te dragen dan die van ongeveer een halve eeuw geleden „omdat de vreugde ener betrekkelijke rijkdom gesmaakt is en de bevolking inmiddels meer dan verdriedubbeld is". In feite is het zeer twijfelachtig of een gelijkwaardige vervanger van de olie-industrie tot vestiging bewogen kan worden. (Schrijver doet een suggestie inzake de vestiging van een metaalnijverheid gegrond op ijzerertsen van Venezuela, maar de bestaande politieke verhoudingen sluiten zulks wel uit). Mocht dit niet gelukken, dan zal tenminste 5/6 van de bevolking dienen te emigreren, willen niet hongersnood en waternood onvermijdelijk worden. Immers, de landbouw, hoe ook geperfectioneerd, kan slechts weinig voedsel produceren, terwijl de zeewaterdestillatie-inrichtingen te kostbaar zijn om in stand te worden gehouden.

M.a.w., reeds thans zal het Antilliaanse Bestuur zich moeten bezinnen op zulk een massa-emigratie, met name voor de eigenlijke bevolking van de eilanden (de vreemdelingen zullen naar hun vaderland dienen terug te keren). Schrijver wijst in het bijzonder op Suriname, als immigratie land waar behoefte is aan ondernemersactiviteit, kapitaal en arbeid, en geeft in overweging, dat zo spoedig mogelijk overeenstemming tussen de twee Rijksdelen worde gezocht, in beider eigenbelang. De Nederlandse Antillen zouden met het oog daarop fondsen moeten reserveren, eensdeels voor de schepping van werkgelegenheid in Suriname, anderdeels voor de uitkering van emigratie-bonussen aan vrijwillige emigranten.

In dit verband is het ook zeker vermeldenswaard, dat de schrijver een voorstander is van een reële bevolkingspolitiek, met name wat betreft een uitgebreide voorlichting omtrent de mogelijkheden van geboortebeperking. „Om de zegen van een gezond volk niet te laten omslaan in de vloek van overbevolking, werkloosheid en pauperisme, is de beperking der geboorten onmisbare voorwaarde. Verspreiding van kennis omtrent geboortebeperking is dan ook het noodzakelijk sluitstuk van elke welvaartspolitiek op de Antillen" (blz. 86). Men dient de schrijver te prijzen voor het poneren van deze stelling (men zoekt deze tevergeefs in de bestaande literatuur over de Nederlandse Antillen), al zal het effect vermoedelijk nihil zijn.

Samenvattend kan gezegd worden, dat, ondanks de gesignaleerde tekortkomingen — die gemakkelijk vermeden hadden kunnen worden — dit proefschrift van dr NORDLOHNE een belangrijke en nuttige samenvatting is van feiten en cijfers over de economie der Benedenwindse eilanden. Bovenal echter moeten we de schrijver dankbaar zijn voor het openlijk uitspreken van zijn pessimistisch oordeel over de toekomst der eilanden en voor het aanwijzen van de wegen, die men zou dienen te volgen om het ontstaan van een catastrophe te verhinderen.

J. F. K. & J. H. W.

Het spiegelbeeld van de Antillen, door P. fr. M. MÖHLMANN, O.P. N.V. Paulusdrukkerij, Willemstad, Curaçao, (1951), 55 blz.

In deze gebundelde artikelen-reeks uit de *Amigoe di Curaçao* houdt pater MÖHLMANN zijn Antilliaanse lezers een spiegel voor en wijst hun daarbij op enige karaktertrekken die het goed is te analyseren, nu het zelfbestuur medebrengt dat de Antilliaanse gemeenschap „zelf bouwen moet aan zichzelf".

Dat „het onderwerp de belangstelling van brede kringen bleek te wekken", gelijk de inleiding zegt, zodat samenvoeging tot een essay gerechtvaardigd was, kan pleiten voor de raakheid van de analyse èn voor de bereidheid van de Antillianen om een psychologisch onderzoek op zichzelf toe te passen. Het is intussen de vraag of tot deze „brede kringen" ook degenen gerekend mogen worden, die niet zeer vertrouwd zijn met een psychologische en sociologische denkwijze, want de terminologie van pater MÖHLMANN is lang niet altijd gemakkelijk. De tact waarmee hij te werk gaat en die inderdaad vermijdt te kwetsen, heeft veelal tot gevolg dat men zich met enige moeite realiseert wie hij bedoelt wanneer hij spreekt van „de ene groep" en „de tegengestelde groep".

Met veel inzicht ontleedt de schrijver de psychische onevenwichtigheid die hij aan het begin stelt, een stelling waarvan we moeten aannemen dat zij geen axioma is, maar uitkomst van langdurige ervaring. Hij geeft een verklaring van de wrevel, de onrust, de haat voortkomend uit de vergelijking die de ene groep maakt wanneer deze het karakter en de positie van de andere als meerwaardig voelt en de bewondering die, desondanks of juist daardoor, de individuen uit die groep voor enkelingen van de „tegenpool" koesteren. Naarmate de afstand tussen de groepen kleiner wordt en de contacten veelvuldiger, worden de wrijvingsvlakken groter en als tegenweer wordt de rastegenstelling meer naar voren geschoven.

Als uitwendige oorzaak noemt pater MÖHLMANN de nawerking van de slavernij en als inwendige de onvrede, de innerlijke leegte die ieder oordeel eveneens leeg doet zijn. Onredelijke zelfonderschatting maakt dat men prestige in het uiterlijke zoekt: in kleren, in feesten, in „goedkope grootheid". Een der oorzaken die deze neiging in de hand hebben gewerkt zoekt de auteur in het veel te exact-theoretisch gerichte onderwijs, dat het ambacht verwaarloosde en een white collar class creëerde.

Voor wie zich in theorie of practijk wel met sociologie of anthropologie heeft bezig gehouden zijn het allemaal bekende klanken en problemen die zich overal in gemengde samenlevingen voordoen. Het is echter een verdienste van pater MÖHLMANN dat hij een dergelijke analyse in korte vorm heeft gegoten en, met voorbeelden uit het dagelijks leven, het zijn lezers mogelijk maakt het ontleedmes op zich zelf toe te passen, wanneer zij inderdaad die moeite willen nemen.

Afgezien van enkele „stijlbloempjes", germanismen en drukfouten is het grootste deel van de analyse zodanig dat zeer velen haar grif zullen onderschrijven. Het komt mij intussen voor, dat de laatste hoofdstukken over rasverbetering en rassenstrijd, wel zeer aanvechtbaar zijn. De term rasverbetering zelf maakt al enigszins huiverig, doch wat de schrijver hier impliceert inzake „aard, die uitzonderlijk ver van die der

tegenpool afstaat" (dit in verband met interraciale huwelijken) is een stelling waarbij de huidige anthropologische wetenschap een groot vraagteken plaatst. En, ondanks het feit dat de auteur terecht waarschuwt tegen de waan van het ontbreken van rassenwaan bij „de ene groep", heeft de vereenvoudiging die aan elke popularisering van problemen eigen is hier het nadeel opgeleverd, dat de spiegel toch wel voornamelijk aan de *andere* groep wordt voorgehouden.

Wil men inderdaad tot verbetering van de verhoudingen in een samenleving komen, dan zullen *alle* groepen hun houding moeten analyseren. Wellicht wil pater MÖHLMANN zijn „spiegelbeeld" in volgende artikelenreeksen completeren.

De duidelijk politieke bedoelingen van de publicatie kunnen op deze plaats buiten beschouwing blijven. J.F.K.

Surinaams verslag 1947. I. Tekst van het verslag van bestuur en staat van Suriname over het jaar 1946, 71 blz. II. Statistisch jaaroverzicht van Suriname over het jaar 1946. Surinam report 1947. Statistical annual of Surinam for the year 1946, 169 blz. Staatsdrukkerij- en Uitgeverijbedrijf, 's-Gravenhage, 1950.

Er behoort enige moed toe om een vier jaar na dato in druk verschenen verslag te bespreken. Het jaar 1946 echter was het eerste dat geheel in den vredestijd viel en waarin dus Suriname zich in een duidelijk kenbaren overgangstoestand bevond.

Allereerst enige merkwaardige feiten. Op politiek terrein: het vertegenwoordigend lichaam sloot in 1946 zijn tachtigste zittingsjaar af; een delegatie uit de Staten pleegde in Den Haag overleg met de moederlandse regering over den toekomstigen status van Suriname in het rijksverband. Wel konden de financiële maatregelen van 1940 en volgende jaren nog niet alle ingetrokken worden, doch de oorlogswinstbelasting werd buiten werking gesteld. Besloten werd, dat niet tot devaluatie van den Surinaamsen gulden overgegaan zou worden, zonder toestemming van Suriname. Openbare uitgaven voor 1946, evenals die voor de twee voorafgaande jaren, werden geacht gelijk te zijn aan de inkomsten, aangevuld met uit een rijkslening verkregen gelden. Aan directe baten uit de bauxietwinning werd bijna 232.000 ontvangen, uit de belasting op publieke vermakelijkheid bijna ƒ 55.000; met ingang van 1 Nov. 1946 werd een uitvoerrecht op hout geheven, welk recht tot het einde des jaars ruim ƒ 13.500 opbracht, niet als zodanig vermeld in den staat der middelen en inkomsten, op blz. 4–6 van het verslag.

Met de instelling van het Welvaartsfonds werd in 1946 voor Suriname de weg geopend tot den opbouw, in economischen en ook in ruimeren zin.

Dat de bevolking numeriek toenam was uitsluitend het gevolg der gunstige verhouding tussen geboorten en sterfgevallen, want er vertrokken in 1946 meer personen naar buiten Suriname dan er zich van buiten af kwamen vestigen. Op het einde des jaars was ruim 41% van het totaal aantal inwoners (Bosnegers en Indianen niet medegeteld) in de stad Paramaribo gevestigd, Indianen waren er, naar schatting

3700 in het land. Hidostanen en Indonesiërs werden in het verslag nog altijd als immigranten aangeduid; bij deze beide groepen overtrof het aantal mannen dat der vrouwen. Tussen immigranten onderling (de twee groepen te zamen) werden in 1946 1621 rituele huwelijken voltrokken, tegen 88 volgens het Sur. B.W.

Wat betreft de verdeling der bevolking naar de verschillende erediensten kloppen de cijfers van den Burgerlijken Stand niet altijd met de kerkelijke. Aangaande gedoopte Bosnegers, Indianen en immigranten komen ditmaal geen opgaven in het verslag voor.

Het onderzoek, in 1946 ingesteld door een inspecteur uit Indonesië, naar den toestand van het onderwijs in Suriname, was op het einde des jaars nog niet beëindigd. Een staatje aangevende het aantal ingeschreven leerlingen van de klasse der immigranten, voor de jaren 1940–1946, geeft voor de Javanen 8 à 10% van het totaal, voor de Hindostanen 30 à 34%; de eerstgenoemde groep maakt circa 20%, de tweede circa 30% uit der totale bevolking, zodat op het punt van het schoolbezoek de Javanen een slecht, de Hindostanen een goed figuur maken.

De sociale voorzieningen werden in 1946 met ernst ter hand genomen. Een arbeidsgeschillen-verordening kwam tot stand, een afdeling Sociale Zaken werd aan een der departementen van algemeen bestuur toegevoegd, een arbeidsbemiddelingsraad ingesteld. De dienst van de volksgezondheid bleef lijden onder een te kort aan personeel; blijkbaar blijft het aantal leprozen onder de bevolking vrijwel stationnair. Jeugd- en armenzorg, van overheidswege en door particuliere instellingen, nemen haar gewone plaatsen in het verslag in. Van den dienst welke zich de belangen der rijpere jeugd aantrekt wordt gezegd dat het aanvankelijk de bedoeling was jeugdige misdadigers te tuchtigen (sic); van de bevolking van het gouvernements weldadigheidsgesticht bestond in 1946 bijna 30% uit Indonesiërs (20% der landsbevolking), ruim 20% uit Hindostanen (ruim 30% der landsbevolking.

Op den weg der e c o n o m i s c h e o n t w i k k e l i n g werd in het verslagjaar slechts geringe vordering gemaakt; de z.g. grote landbouw ging nog meer achteruit; met den export van citrus werden ernstige moeilijkheden ondervonden wegens een te kort aan vervoergelegenheid. In verband met het plan tot het herstellen ener cacaocultuur werden stekken uit Trinidad ontvangen. Van de pogingen om de bacovecultuur te doen herleven wordt niets medegedeeld. De rijstcultuur werd uitgebreid en het toepassen van mechanische methoden nam toe; er werd een aanvang gemaakt met opkoop door het gouvernement en verkoop bij openbare inschrijving van het product, welk systeem leidde tot den export naar Curaçao, voor de pellerij aldaar. Het opkopen van cocosolie bleef in handen van het gouvernement.

De productie van goud ging achteruit, de winning van bauxiet daarentegen vooruit; voor de beide mijnproducten bleek belangstelling bestaan te blijven van de zijde van buitenlandse ondernemingen, Amerikaanse en Canadese. Goud (opbrengst 145 kg) werd niet uitgevoerd, doch ter beschikking gesteld van het Deviezenfonds. Er werd ruim een millioen ton bauxiet geproduceerd, waarvan ruim 850.000 ton uitgevoerd, ter waarde van bijna 8.5 millioen gld. De twee bauxiet-ondernemingen hadden tezamen 1624 personen in haar dienst.

De waarde van den uitvoer van hout was bijna *f* 832.000 de

inkomsten voor de openbare kas, uit de exploitatie voortvloeiend, ruim ƒ 67.000 (plus uitvoerrecht sedert 1 Nov. 1946?). Balata werd nog voor een waarde van ruim ƒ 700.000 uitgevoerd; concessie- en vergunningsrechten spelen geen grote rol meer als openbare inkomsten, doch deze bosnijverheid gaf nog aan een duizendtal mannen werk.

De handelsbeweging vertoonde een belangrijke verandering, vergeleken bij de oorlogsjaren, in zover dat Nederland zowel wat den invoer als wat den uitvoer betrof op de tweede plaats gekomen was, na de V.S.

De circulatie van bankpapier handhaafde zich op ongeveer 12 millioen gulden; de dekking werd ruim genoemd. Balans en winst- en verliesrekening der Postspaarbank werden niet gegeven; er werden wel meer spaargelden ingelegd dan het vorige jaar, maar ook meer teruggenomen, zodat het saldo ditmaal negatief was, in tegenstelling tot het jaar 1945.

Op het gebied van het verkeer kan als het voornaamste uit het verslag geciteerd worden, dat in Febr. 1946 de verbinding door de lucht met Nederland tot stand gebracht werd; gemiddeld kwamen in Suriname zes vliegtuigen per dag aan, van de K.L.M., de P.A.A. en anderen. De exploitatie van den spoorweg liet, afschrijvingen op het materieel in aanmerking genomen, een nadelig saldo van ongeveer ƒ 350.000. De landweg tussen Saramacca en Coppename kwam in 1946 gereed.

De defensie stelde natuurlijk niet meer dezelfde eisen als in vorige jaren. De schutterijverordening van 1941 werd ingetrokken; van overheidswege moesten maatregelen genomen worden om de, voorlopig werkloze, gedemobiliseerden te steunen. Aan een 300tal ex-schutters werd de gelegenheid gegeven een éénjarig verband bij de landmacht aan te gaan, opdat het te kleine vredesgarnizoen met één compagnie versterkt zou kunnen worden. Gedemobiliseerden die als kanonniers op koopvaardijschepen gediend hadden, trachtten zich een bestaan in den landbouw te verwerven, tot welk doel door het gouvernement de plantage Slootwijk ter beschikking gesteld werd. Kampementen uit den oorlogstijd werden ontruimd en alle troepen weder in het fort Zeelandia geconcentreerd.

In 1946 viel de reorganisatie der Anglo American Caribbean Commission van 1942 tot Caribbean Commission, met Frankrijk en Nederland als medeleden: deze zodanig uitgebreide organisatie, met de hulporganen Research Council en West Indian Conference, resp. van 1943 en 1944, werd nu ook voor Suriname van belang.

April 1951. M.

Sticusa Jaarboek 1950, onder redactie van Prof. G. H. van der Kolff in opdracht van de Stichting voor Culturele Samenwerking tussen Nederland, Indonesië, Suriname en de Nederlandse Antillen uitgegeven door J. M. Meulenhoff, Amsterdam, 1950, 158 blz., 16 platen buiten de tekst. *Sticusa Jaarboek 1951*, idem, 1951, 162 blz., 16 platen.

Beide jaarboeken bevatten een opdracht, waaruit blijkt dat zij geschreven zijn voor de geslaagde candidaten der eindexamens van de

middelbare scholen, welke jongelui ieder een exemplaar ten geschenke bekomen hebben.

In een woord vooraf in het *Jaarboek 1950* geeft Prof. LOGEMANN een overzicht van doel en streven der Stichting; wat hierin treft is dat de schrijver ook de bevolking van Suriname en de Nederlandse Antillen beschouwt als jonge naties, die in het vervolg een eigen nationaal bestaan zullen leiden.

Hierop volgen artikelen waarin behandeld wordt de overdracht der souvereiniteit over Indonesië en wat daarop gevolgd is. Ook de zeven daarop volgende artikelen hebben op Indonesië betrekking.

De Heer J. VAN DE WALLE schreef een hoofdstuk: Curaçao: een inleiding tot de West, waarin, meestal maar niet altijd in populairen stijl, iets verteld wordt van de geschiedenis der kolonisatie in de Amerika's en van de ontwikkeling en de tegenwoordige problemen, in de eerste plaats van het eiland Curaçao.

Verder gevorderden in de kennis van De West dan de jeugdige lezers geacht moeten worden te zijn, zullen wel hier en daar op dit overzicht iets aan te merken hebben. Hier moge even een greep gedaan worden uit hetgeen den enigszins deskundigen lezer moet treffen als niet helemaal juist. Stuyvesant (bl. 123) is nooit de regeerder geweest van het koloniale Nederlandse rijk in de nieuwe wereld. Slaven werden al in de zestiende eeuw niet meer via Europa naar tropisch Amerika vervoerd (bl. 127). Met „Het Woord" in Johannes I vers 1, 2, 3, 4 werd bedoeld de Logos of de Rede Gods en niet iets dat met de talen der mensen te maken heeft (bl. 127). De Leden van den Koloniale Raad van 1865 werden niet door den gouverneur (bl. 133), maar door de Kroon benoemd. Met „coloniërs" werden in de zeventiende eeuw bedoeld de door den patroon uitgezonden contractanten, die aan de overzijde den landbouw zouden beoefenen (koloniërs op verscheidene bladzijden). De Noordamerikaanse onderneming welke op Aruba gevestigd is heet Standard Oil Cy of New Jersey, niet New-Yersey (bl. 135).

Het *Jaarboek* wordt besloten met een artikel van JOHAN. A. FERRIER over: De bevolking van Suriname. Beginnend met een korte plaatsbeschrijving en een compact overzicht der geschiedenis, eindigend met de veranderingen op politiek gebied der laatste tien jaren en de gevolgen daarvan op de samenleving, geeft de auteur overigens slechts een beschrijving der verschillende groepen waarin de Surinaamse bevolking verdeeld is, haar zeden taal en gewoonten, haar oorsprong en haar onderlinge verhouding. Het geheel lijkt een geslaagde poging om in kort bestek den lezers een beeld te geven van land en volk. Hoeveel lezers zouden begrijpen wat er met Boland scholen bedoeld wordt?

Bij deze artikelen treffen wij vier platen met reproducties van foto's aan, de eerste drie voorstellend een oud woonhuis, den weg naar Arrarat en een landhuis op Curaçao, de laatste vertoont verschillende volkstypen van Suriname.

Het *Jaarboek 1951* bevat één artikel over Suriname en de Nederlandse Antillen te zamen, de rest heeft uitsluitend op Indonesië betrekking.

Het eerste artikel, van de hand van Prof. Dr R. A. J. VAN LIER, wil het verschil doen uitkomen dat in zovele opzichten geconstateerd kan

worden tussen de beide overzeese rijksdelen, zonder dat echter de punten van overeenkomst vergeten worden.

Het is zeker nuttig den jeugdigen lezers in de eerste plaats te doen zien dat zij te doen hebben niet alleen met een continentaal en met een insulair gebied, maar ook met een agrarisch land aan den enen kant, en aan den anderen met zes eilandjes welke vrijwel uitsluitend betekenis hebben wegens de plaats welke twee er van innemen als centra van industrie, handel en verkeer.

Tot opmerkingen geeft dit ongetwijfeld aan zijn doel beantwoordend overzicht nauwelijks aanleiding. Alleen zou gevraagd kunnen worden of het wel geheel juist is dat de middenklasse in Suriname sterker ontwikkeld is dan op de Ned. Antillen. Ook is het jammer, dat er, als gewoonlijk, over Bonaire en de Bovenwindse Eilanden niet gesproken wordt.

Onder de vier afbeeldingen in dit gedeelte van het *Jaarboek* vinden wij overzichten van Willemstad en Paramaribo, en afbeeldingen uit het binnenland van Curaçao en dat van Suriname. Tussen de tekst van het aan Indonesië gewijde deel komt nog een luchtfoto voor van een complex percelen voor den kleinen landbouw in Suriname.

Aan het eind van dit tweede Jaarboek worden personalia gegeven van een aantal medewerkers.

M.

Jaarboek 1948–1951 van de *Natuurwetenschappelijke Studiekring voor Suriname en de Nederlandse Antillen*, uitgave No. 6 van de Studiekring, Utrecht, November 1951, 127 blz. (prijs *f* 4.—).

Volgens de ondertitel geldt dit Jaarboek voor de periode van 29 Januari 1948 tot 15 Juni 1951. Zoals een goed jaarboek betaamt, geeft het allereerst een overzicht van de werkzaamheid van de Studiekring in die periode, in de vorm van extractnotulen van zes ledenvergaderingen met enkele bijlagen. Op het eerste gezicht doet het wat vreemd aan te lezen, dat van deze zes vergaderingen er één vergadering plaats vond in Paramaribo, twee vergaderingen te Willemstad en drie in Nederland. Bij nader inzien blijken deze uiteenlopende vergaderplaatsen het gevolg van het daar tijdelijk vertoeven van bestuursleden, die op die manier contact met de plaatselijke leden konden maken. Met als resultaat, dat een afdeling voor Suriname tot stand kwam en dat op 27 December 1948 te Willemstad een „Natuurwetenschappelijke Werkgroep Nederlandse Antillen" werd opgericht.

Als wel een der belangrijkste werkzaamheden van de Studiekring naar buiten, noemen de verslagen de Suriname-expeditie (September 1948–Mei 1949). Het initiatief ging uit van de Studiekring in samenwerking met het Koninklijk Aardrijkskundig Genootschap en de Nederlandse Maatschappij voor natuurwetenschappelijk onderzoek van Oost- en West-Indië, met steun van nog vele andere lichamen. De expeditie stond onder leiding van dr D. C. GEIJSKES, zoöloog, met prof. dr. J. LANJOUW en prof. dr J. P. BAKKER als botanicus respectievelijk geoloog-bodemkundige (beide thans bestuursleden van de Studiekring) en een aantal andere deskundigen. Over de resultaten verschenen reeds

verschillende publicaties [1]), waarnaar wij hier kortheidshalve mogen verwijzen.

Een volgend belangrijk punt is het verblijf van de secretaris van de Studiekring, dr P. WAGENAAR HUMMELINCK, op de Nederlandse Antillen, op uitnodiging van het Gouvernement, voor zoölogisch onderzoek alsmede ter voorbereiding van de vestiging van een biologisch station en de inrichting van een natuurwetenschappelijk museum op Curaçao (Juli 1948 - September 1949). Een en ander was bedoeld tot stand te komen in nauw contact met het reeds bestaande Curaçaosche Museum. Wel het beste verslag van deze opdracht vinden wij verderop in het jaarboek (p. 55–58) in de vorm van een radio-rede van dr HUMMELINCK zelf, uitgesproken in Maart 1950 voor de wereld-omroep, Hilversum. Deze, tot de luisteraars op de Nederlandse Antillen gerichte toespraak, ademt een enthousiasme, dat weldadig aandoet. Persoonlijk vinden wij het slechts jammer, dat niet een enkele situatietekening van het bestaande museum op Curaçao en zo mogelijk enkele foto's ter toelichting van het gesprokene zijn opgenomen. Wij weten wel, dat een radio-*rede* nog niet geïllustreerd kan worden maar bij deze *gedrukte* tekst zou het zeker verhelderend hebben gewerkt.

Het Jaarboek bevat nog meer mededelingen dan deze rede van dr HUMMELINCK. Dr J. H. WESTERMANN geeft een overzicht van de natuurbescherming in Suriname en op de Antillen (p. 59–66). Wederom mist men enkele illustraties, want het overzicht is op zichzelf indrukwekkend genoeg, vooral van alles wat er op het gebied van de natuurbescherming nog gedaan dient te worden.

Vervolgens geeft ir G. SANTING van het Rijksinstituut voor drinkwatervoorziening te 's-Gravenhage, een overzicht van de waterhuishouding op de Nederlandse Antillen in de laatste tien jaren (p. 67–74). Dit is een vraagstuk, dat in het bijzonder voor de drie Benedenwindse eilanden van zó groot belang is, dat men deze uiteenzetting van ir SANTING met de grootste aandacht volgt.

Tenslotte komt nogmaals dr HUMMELINCK aan het woord, ditmaal met een mededeling over het natuurwetenschappelijk onderzoek met betrekking tot Suriname en de Nederlandse Antillen 1946–1950 (p. 75–89), gevolgd door een bibliografie over deze gebieden 1948–1951 (p. 90–127). Het overzicht van het natuurwetenschappelijk onderzoek is goed verzorgd, het is beknopt gehouden en vormt daardoor een prettig leesbaar geheel. De belangstelling voor de wetenschappelijke en toegepast-wetenschappelijke vraagstukken van Suriname en de Antillen blijkt bij tal van laboratoria en instituten in ruime mate aanwezig te zijn. Dat bewijst verder de omvangrijke bibliografie over de periode 1948–1951, welke niet minder dan 38 pagina's (en dan nog in een kleinere letter gezet) in beslag neemt.

Wij deden enige grepen uit het *Jaarboek*. Deze mogen voldoende zijn om de aandacht daarop te vestigen en daarmede op de activiteit van de Studiekring. Want deze instelling is welhaast een unicum, doordat zij

---

[1]) Zie b.v. BAKKER, J. P. & LANJOUW, J., Indrukken van de natuurwetenschappelijke expeditie naar Suriname 1948–'49, *Tijdschrift Ned. Aardr. Gen. 6o*, 1949, p. 538.

wel leden en adviseurs kent, die echter generlei contributie of anderszins behoeven te betalen. De Studiekring nodigt hen uit toe te treden, op grond van hun belangstelling en hun arbeid voor Suriname en de Antillen. Wie meer van deze merkwaardige opzet wil weten, raadplege de Stichtingsbrief en het Huishoudelijk reglement zoals in het *Jaarboek* afgedrukt (p. 16–19). Waar de Studiekring de noodzakelijke gelden dan wel uit verkrijgt, blijkt uit het financiële verslag (p. 50–52), dat dankbaar gewag maakt van subsidies verleend door het Gouvernement van Suriname en dat der Nederlandse Antillen. Desondanks blijft het budget zeer bescheiden; het enthousiasme der bestuursleden zal hier veel goed moeten maken.

Het Jaarboek blijkt tenslotte niet alleen een reeks van verslagen te bevatten, het geeft ook wenken voor de toekomst. Bepleit wordt b.v. op p. 41 de samenstelling ener Flora van de Nederlandse Antillen door het Botanisch Museum en Herbarium te Utrecht, in navolging van de Flora van Suriname, welke daar sinds 1932 in bewerking is [1]). Dan wordt eveneens op p. 41 de samenstelling van een Fauna genoemd; typisch is dat de dierenwereld van de Antillen vele soorten telt die nergens anders ter wereld voorkomen. Door de secretaris blijken reeds vóórstudies te zijn gemaakt, men zie o.a. de uitgave No. 5 van de Studiekring: *Studies on the fauna of Curaçao, Aruba, Bonaire and the Venezuelan islands*, Vol. III, edited by P. WAGENAAR HUMMELINCK (November 1948).

Met deze enkele verwijzingen naar de toekomst willen wij onze bespreking beeindigen. Maar niet zonder een woord van warme hulde uit te spreken aan het adres van de secretaris van de Studiekring, dr P. WAGENAAR HUMMELINCK, die niet alleen de redactie van dit Jaarboek voerde, maar ook het leeuwendeel van de tekst op zo voortreffelijke wijze voor zijn rekening nam.

Bussum, Jan. 1952. ir W. SPOON

Gouverneur van Lansberge (1856–1859), door Pater BRADA O.P. Willemstad, (Curaçao), 1951, 33 blz.

Ongetwijfeld voelt Pater BRADA zich om verschillende redenen aangetrokken tot Gouverneur REINHART FRANS CORNELIS VAN LANSBERGE, die hij in dit boekje, breed bekeken, volkomen tegen de achtergrond van zijn tijd weet te plaatsen, nadat reeds eerder een aantal artikelen van dezelfde schrijver over deze staatsman in *La Union* en de *Amigoe di Curaçao* verschenen.

Op doorwrochte wijze beschrijft hij de mens in de (erfelijke) diplomaat, die reeds op jeugdige leeftijd op belangrijke en verantwoordelijke posten terecht kwam. Aardig verteld zijn de intieme trekjes van de familie, van bezoeken aan scholen en ziekenhuizen, van wat een bezoeker opmerkt over de tafel, de kerkgang, enz. De schrijftrant van Pater BRADA is soms zó levendig, dat men zich in de tijd van SIMON BOLIVAR (met wie VAN LANSBERGE nog gesproken heeft) terug waant en intens mee-

[1]) Tevens *Mededeling* No. 11 van de *Afdeling Tropische Producten van het Koninklijk Instituut voor de Tropen*, Amsterdam.

leeft. Kostelijk is o.a. de beschrijving van het leven en de mode te Bogotá.

Inderdaad kwam de familie VAN LANSBERGE ,in de persoon van JOHAN LOUIS, een broeder van REINHART's grootvader mr MARTINUS, reeds eerder naar de West, maar of dat van invloed is geweest op zijn keuze om naar Curaçao te gaan (zoals de schrijver, op p. 5, voor mogelijk houdt) betwijfel ik zeer. Van die JOHAN LOUIS bestaan nog merkwaardige brieven uit de jaren 1729/30, gericht aan mr PIETER BEELAERTS te Dordt, die een schril licht werpen op de toestanden die toentertijd in de ,,kolonie'' bestonden.

Het is jammer dat schrijf- en taalfouten de tekst ontsieren, en dat geslachtsnamen op een slordige wijze worden gehanteerd. (Op p. 4 leze men TULLINGH in plaats van Fullingh, op p. 8 VERSTOLK voor van Stolk, op p. 16 e.v. VAN RADERS voor Raders, op p. 20 DE ROUVILLE voor Rouville, op p. 29 e.v. VAN HEERDT TOT EVERSBERG i.p.v. Van Heerdt, op p. 30 ROCHUSSEN i.p.v. Van Rocchussen, GEFKEN voor Van Gefken, op p. 31 THOMSON i.p.v. Thompson). Ook de zinsbouw is moeilijk, soms zelfs zó, dat hij tot misvatting aanleiding zou kunnen geven; op blz. 27 wordt verteld dat VAN LANSBERGE, weer terug in Zuid-Amerika (n.b. terwijl over zijn gouverneurschap van Curaçao gesproken wordt) zich blijvend in Caracas zou gevestigd hebben.

Maar dit alles neemt niet weg, dat men geïnteresseerd en in spanning deze van romantiek en moeilijkheden doordrenkte bladzijden uitleest en daarna moet bekennen weer-hèel wat wijzer te zijn geworden. En dat niet alleen over Curaçao.

Het bisschoppelijk archief van Mgr. NIEWINDT heeft Pater BRADA kennelijk goed geraadpleegd en het is hem zeer ten nutte geweest. De schrijver weegt alles gedegen tegen elkaar af en komt tot de gevolgtrekking, dat VAN LANSBERGE een goed mens was, verlicht en .... modern voor zijn tijd. Wèl verliet hij zijn toenmalige residentie, Caracas, toen hij vond, dat men Nederland had beledigd, en wèl kwam hij met kracht op voor de rechten van alle Nederlanders.

Onbaatzuchtig en onkreukbaar was VAN LANSBERGE in hoge mate. De benoeming tot Gouverneur van Curaçao begeerde hij zelfs niet. VAN HALL en PAHUD wilden het zo graag, want er werd iemand/verlangd die geschikt was voor het ambt, hetgeen (toen) inhield zelfstandigheid, doortastendheid, vastberadenheid.

Vluchtig wordt VAN LANSBERGE nog behandeld als Gouverneur van Suriname (1859–'67), welke periode zich kenmerkt door de emancipatie der slaven (1863) en de instelling der Koloniale Staten (1865). Hij werkte van harte mede aan het geven van een soort autonomie aan de ,,kolonie'', waarvoor hij haar rijp achtte. Inderdaad een vooruitziende blik!

Bijkans 44 jaar heeft VAN LANSBERGE in Zuid-Amerika en in West-Indië doorgebracht, waarvan 11 als Gouverneur. In dit boekje heeft de schrijver zich op sympathieke, eerlijke wijze bezonnen op het leven van deze figuur, die op een bijzonder rechtschapen en werkzame wijze zijn Vaderland onder alle omstandigheden heeft gediend; een mèns, voor iedereen, die, vooral in deze tijd, met grote aandacht zou moeten worden beschouwd.

J. W. G. v. L.

De Stethoscoop, orgaan van het Surinaams Studentencorps, Jrg. *6*, *Speciaal nummer*, Aug. 1951, 36 blz. met vele afb., gedrukt bij N.V. Van Munster's Drukkerijen, Amsterdam, in twee kleuren.

Zelfs wetenschappelijke lectuur kan smakelijk gemaakt worden: de Angelsaksers leren het ons dagelijks, het Europese continent in het algemeen niet. Het was daarom een kostelijk idee van dr. R. D. G. Ph. SIMONS en de studenten van de Geneeskundige School te Paramaribo een extra-nummer van het orgaan van het Surinaams Studentencorps *De Stethoscoop* te ontwerpen, om eens te laten zien hoe zo'n blad aantrekkelijk kan worden uitgegeven. Het nummer dat nu voor mij ligt bewijst dat het niet bij een ontwerp is gebleven. Het plan is uitgevoerd: gefinancieerd door de Stichting voor Culturele Samenwerking, artistiek geredigeerd door wijlen de heer F. VAN KONIJNENBURG, verbonden aan genoemde stichting, in overleg met den wetenschappelijken redacteur dr. SIMONS. Deze laatste is zeker, in samenwerking met de studenten van de Geneeskundige School, voor de inhoud verantwoordelijk.

Deze inhoud eist in de eerste plaats onze aandacht. Zij is de bestudering overwaard. Reeds de inleiding van den Landsminister BUISKOOL treft ons, door de nadruk die gelegd wordt op het verband tussen economische ontwikkeling en volksgezondheid, een verband dat vroeger aan ieder duidelijk was, maar heden ten dage vaak vergeten wordt. Van de hierop volgende artikelen doet ons de warm gestelde, van edelmoedige bewondering blijk gevende biographische notitie over den Nestor van het Surinaamse gezondheidswezen, de arts F. SCHUITEMAKER, zeer sympathiek aan. Het is van de hand van dr. A. E. WOLFF, arts, zijn opvolger als Geneeskundig Inspecteur, de hoogste rang in de medische hierarchie van Suriname. Evenals zijn voorganger is hij een echte Surinamer. Andere artikelen van Surinamers zijn van de hand van den student in de economie J. SEDNEY, nu te Amsterdam, die zijn licht laat schijnen over het ook in Suriname zo belangrijke rassenvraagstuk; van C. H. H. JONGBAW, te Paramaribo, over de Caraïbische Commissie; van dr. S. VAN PRAAG over de praenatale zorg. Dr. R. D. G. PH. SIMONS heeft het nummer bovendien met een aantal entrefilets en zelfs met een gedicht verrijkt.

Er zijn ook medewerkers, geen Surinamers in de stricte betekenis van het woord, die zich voor dat beminnelijke land zoveel verdienste verworven hebben, dat zij toch eigenlijk op die eretitel aanspraak kunnen maken. Het zijn de oud-gouverneur mr. J. C. BRONS, professor dr. J. W. WOLFF, dr. R. LUYKEN.

Een aantal Nederlanders geven de lezer een inzicht in de problemen der internationale zorg voor de volksgezondheid (dr. C. VAN DEN BERG) en in diverse aspecten van de geneeskundige en gezondheidszorg in Nederland (L. C. VAN SOEREN, prof. dr. R. REMMELTS. dr. F. WIBAUT, dr. B. VAN VLIET en S. BROEKMAN), terwijl dr. SAATHOF de reeks sluit met een mededeling over SIMAVI's hulp aan Suriname.

Bij de bespreking van dit voortbrengsel van een zo loffelijk streven ware elk woord dat ook maar in de verste verte aan critiek zou kunnen doen denken een wanklank. Van mij zal die niet gehoord worden. Maar een wens mag ik uitspreken. Zij is deze: Moge het tijdschrift *De Stetho-*

scoop nog menigmaal met zulke speciale nummers verschijnen; meer nog: moge dit een vaste regel worden, zodat alle nummers speciaal zijn [1]: degelijk van inhoud, aantrekkelijk van uiterlijk en in beide opzichten van zuiver Surinaamse oorsprong.

N. H. SWELLENGREBEL

De Kaper van Nantes. Historische roman voor de rijpere jeugd, door JOH. VAN HULZEN. N.V. Uitgeverij W. van Hoeve, 's-Gravenhage, 1950, 254 blz.

Een mensenleeftijd geleden maakte de nog helemaal niet rijpe jeugd, die der lagere school, door LOUWERSE en J. HENDR. VAN BALEN kennis met de zeehelden, de Nederlandse wel te verstaan, van lang vervlogen dagen. Zal de rijpere jeugd van tegenwoordig, die welke STEVENSON'S *Treasure Island* in het oorspronkelijk leest, iets voelen voor JACQUES CASSARD?

CASSARD en ettelijke andere ,,corsaires" zijn belangrijk voor de geschiedenis van het Franse zeewezen; met onze vaderlandse historie heeft VAN HULZEN'S roman alleen te maken in zover betreft de aanslagen, tijdens den Spaansen Successie-oorlog, op Suriname, Berbice, Sint Eustatius en Curaçao. Waar evenwel ook ons middelbaar en voorbereidend hoger onderwijs geen Westindische koloniale geschiedenis omvat bestaat er weinig of geen verband tussen de avonturen van CASSARD en hetgeen de rijpere jeugd op school leert. Hoogstens kan zij er de gevolgtrekking uit maken, dat de Europese mogendheden die in de zeventiende en achttiende eeuw hun oorlogen voor een belangrijk deel in de nieuwe wereld uitvochten, weinig zorg besteedden aan de defensie harer Amerikaanse koloniën, de bewoners waarvan niets dan overlast ondervonden van en schade leden door krijgsverrichtingen, ondernomen ten dienste ener zaak welke zij niet als de hunne aanvaarden konden. Kwamen die kolonisten door oorlogsgeweld onder een andere vlag, dan moesten zij maar afwachten of bij het vredesverdrag de vroegere souvereiniteit al dan niet hersteld zou worden. Strooptochten als die van CASSARD ten slotte leverden niet eens altijd materieel voordeel op voor den staat van welken zij uitgingen.

Zal de rijpere jeugd uit VAN HULZEN'S werk een moraal trekken, dan wel door de lezing tot vergelijkingen komen tussen de oorlogvoering van vroeger en die van nu?

CASSARD'S optreden in Nederlands Guyana en op de Nederlandse Antillen is door den auteur beschreven conform de historische gegevens; voor den loopbaan van den vrijbuiter heeft hij de beschikking gehad over enige werken van Franse schrijvers.

Wat altijd moeilijk is in een historischen roman, dat is de dialoog. Hoe hebben de mensen gesproken in den tijd, in de taal en in de omgeving waarin het boek speelt? Nu komt er bij VAN HULZEN heel wat dialoog voor en deze is weinig aanvaardbaar.

---

[1]) Volgens *Surinaams Nieuwsbulletin* 1951, nr 75, p. 7 wordt *De Stethoscoop* sinds 1 Dec. 1951 gezamenlijk uitgegeven door de overkoepelingsorganisatie van jeugdverenigingen.

Er wordt tegenwoordig aandacht geschonken aan de verhouding van de jeugd tot het boek; er is zelfs een zeer uitgebreid sociographisch onderzoek begonnen betreffende deze materie, op scholen en in bedrijven. Aan vele ouderen onder ons komt het voor alsof de tegenwoordige jeugdliteratuur minder interessant is dan wat zij zelf in hun tijd, veelal in vertaling, genoten hebben. Soms bedriegt daarbij het geheugen; zo b.v. noemde onlangs een bekend Nederlands literator in een bekend Nederlands weekblad FENIMORE COOPER den vader van de Wild West(!).

Heeft inderdaad onze hedendaagse jeugd behoefte aan andere leesstof dan die welke haar grootouders, wellicht ook nog haar ouders, eenmaal in spanning gehouden heeft, terwijl toch wat thans geboden wordt niet bevredigen kan? Wellicht zal bij onderzoek blijken dat het genre VAN HULZEN aan de smaak der rijpere jeugd voldoet, maar waarschijnlijk lijkt het niet.

M.

Suriname en zijn buurlanden, lichtplekken in het oerwoud van Guyana, door dr G. J. KRUIJER. ,,Terra-Bibliotheek", Meppel, 1951, 285 blz. (ƒ 6.90)

De auteur zelf karakteriseert zijn werk als een populair-wetenschappelijk boek in een ,,populair" bedoelde reeks, een stuk journalistiek van de hand van een wetenschappelijk gevormde schrijver.

Hiervan uitgaande kunnen wij *Suriname en zijn buurlanden* zeker geslaagd noemen. De inhoud is wetenschappelijk verantwoord en de vorm is populair genoeg om ook degenen, die van Suriname weinig afweten, te kunnen boeien. Mits de lezers een zekere voorkeur hebben voor het sociaal-economische en de niet overal even verzorgde stijl, plus enkele onjuistheden op de koop toe nemen.

Dr KRUIJER, die als sociaal-geograaf in 1951 promoveerde op een dissertatie over sociale desorganisatie, Amsterdam in de hongerwinter, was te voren een jaar werkzaam in Suriname bij het departement van sociale zaken. Hoewel sommigen dit misschien een te korte periode achten om de problemen van een land te leren kennen, merkt men dat de schrijver zijn geoefend oog goed de kost heeft gegeven.

Hij kan een hoofdstuk vol vertellen over ,,Suriname uit de lucht gezien", terwijl een ander, die over deze streken vliegt, wellicht slechts ,,boerenkool" heeft ontdekt. Zo worden ook de welgekozen ,,lichtplekken in het oerwoud van Guyana", die als ondertitel fungeren, in hun juiste omgeving geplaatst en behoeven we niet — zoals een recensent in een der Surinaamse kranten deed — de schrijver het verwijt te maken, dat hij niets over dit oerwoud vertelt!

Het gaat immers om de enclaves en wij mogen dankbaar zijn, dat die van Cayenne en Demerara ook zijn opgemerkt en dat het in feite bestaande verband tussen de drie Guyana's niet is afgekapt bij de vrij willekeurige staatkundige grenzen. De kaart van de drie landen op het schutblad van het boek onderstreept nog eens deze samenhang, evenals de titel Suriname *en zijn buurlanden*.

Het is jammer, dat niet ook een schetskaart van het gehele Caribische gebied is opgenomen om de ligging van de Guyana's daarmee te

verduidelijken. Dan zou het eerste hoofdstuk ,,De Caraïbische wereld" als verdienstelijke inleiding nog hebben gewonnen.

De indeling van het boek is niet zeer scherp. Men vindt in verschillende hoofdstukken een opnieuw beschouwen van eenzelfde onderwerp, zij het ook onder een iets andere belichting. Voor lezers van tijdschriften, als bijvoorbeeld dat van het Kon. Ned. Aardrijkskundig Genootschap, waarin Dr KRUIJER verscheidene artikelen heeft gepubliceerd, is bovendien een herhaling van het daar gebodene in dit boek niet zeldzaam. De schrijver komt hier rond voor uit (zie o.a. noot 4 bij ,,De bevolkingsspreiding"; zie ook de bespreking in W.I.G. 32 p. 179) en wij mogen aannemen, dat het boek inderdaad een andere categorie lezers bereikt dan de bedoelde periodieken. En overigens is het niet ongezond een sociologische behandeling van zulke netelige problemen als het urbanisme in re-itererende doses toegediend te krijgen.

Want het treft altijd weer hoezeer, ook in intellectuele kring, de sentimenten bij de discussie een rol spelen en de houding van de ene bevolkingsgroep ten opzichte van een andere groep bepalen, als het gaat om voorgestelde maatregelen. Wanneer Dr KRUIJER pleit voor een verbetering van de levensomstandigheden in de districten en de beschikbaarstelling aldaar van kleine- en middenstands-landbouwbedrijven, en dan de prognose maakt, dat ,,men enkele Creoolse en Javaanse en meerdere Hindostaanse gezinnen bereid en in staat [zal] vinden zich wederom in het district te vestigen" (p. 266), wordt dit al gauw opgevat als een plan tot bevoordeling van de Hindostanen. Daarbij ziet men dan over het hoofd dat de ,,structuurpolitiek", die de schrijver voorstaat, bedoelt een vrijwillige trek naar het platteland op te roepen en een vergroting — door de wisselwerking — van de economische functies van de stad, waardoor mede een ,,ruimere werkgelegenheid voor de stadscreolen" wordt beoogd (p. 269).

Dergelijke misverstanden of verkeerde interpretaties van Dr KRUIJER's bedoelingen kunnen vermeden worden, wanneer men o.a. zijn aardige hoofdstuk over ,,rasaanleg en milieu als vormende krachten" ter harte neemt, dat aan zijn behandeling van het immigratieprobleem vooraf gaat. Hierin zet hij op voor ieder begrijpelijke wijze uiteen ,,hoe zeer het oordeel en zelfs het waarnemingsvermogen van de mensen beinvloed is door allerlei mythen en generalisaties omtrent een andere dan de eigen groep" (p. 86) en hoe, zelfs onder ogenschijnlijk logische analyses van feiten heel gemakkelijk foute praemissen kunnen schuilen. Zo b.v. de mening als zouden de Hindostani en de Indonesiërs in Suriname begonnen zijn in dezelfde omstandigheden, waardoor dan hun huidige verschil in levenspeil slechts ,,verklaard" kan worden uit hun verschil in aangeboren aard. Men vergeet, dat bij deze redenering de invloed van de opvoeding binnen de groep geheel over het hoofd wordt gezien, een invloed waardoor ,,dezelfde omstandigheden" immers meteen doorkruist worden.

Van de immigrat ie geeft KRUIJER een historisch overzicht, waarna hij ook recente immigratieplannen in zijn beschouwing betrekt. Als plan schijnt inmiddels dat van de ,,Freeland league for Jewish colonisation" naar de historische afdeling te kunnen verhuizen, sinds de Staten van Suriname zich er kort geleden tegen hebben uitgesproken eventuele onderhandelingen met deze groep te heropenen.

De immigratie in Brits Guyana wordt, ter vergelijking met die in Suriname, eveneens vrij uitvoerig behandeld. Het verschil in de beroepsstructuur van de Hindostani in de twee landen treedt hierdoor duidelijk aan den dag. In het buurland zijn nl. nog vele Hindostanen als arbeiders op de suikerplantages werkzaam. De maatschappijen geven hun daar faciliteiten ten aanzien van landgebruik, door welke de arbeiders zich aan de plantages gebonden voelen. Eén bijzondere factor, die eveneens in deze richting werkt, ziet KRUIJER in de malaria. Deze zou, volgens cijfers van de bekende malarioloog uit Demarara, Dr GIGLIOLI, plaatselijk de bevolkingsgroei hebben tegengehouden en mogelijk de ondernemingsgeest van de Hindostaanse plantage-arbeiders hebben ondermijnd in sommige streken van Brits-Guyana waar de gevreesde mug kon tieren.

De economische situatie van de drie Guyana's wordt onder het hoofd „de bestaansmiddelen" aan een vergelijking onderworpen en hier is het vooral, dat CAYENNE een beurt krijgt, mèt een apart kaartje. De literatuur over dit gebied blijkt wel zeer schaars te zijn; *La Guyane méconnue* is een van de drie werken die KRUIJER in zijn lijst van aanbevolen geschriften opgeeft. Behalve technische artikelen en gespecialiseerde verslagen — die eigenlijk in de bibliografie van dit boek niet thuis horen — zal het ook moeilijk zijn er meer te vinden. Overigens heeft Dr KRUIJER zich in de literatuuropgave betreffende Brits Guyana en zeker in die voor Suriname een dergelijke beperking niet opgelegd. Enkele hiaten hierin treffen daarom des te meer: pater AHLBRINCK's *Encyklopaedie der Karaïben* b.v. had bij de bronnen over de Indianen niet mogen ontbreken.

Doch zulke opmerkingen over hiaten en over andere onnauwkeurigheden, die bij critische lezing voor den dag komen, doen niets af aan de waardering voor dit boek, dat, zoals Professor VAN LIER in zijn voorwoord zegt, „een betrouwbare gids [is] voor hen, die inzicht in de Surinaamse vraagstukken willen verkrijgen". J. F. K.

Bouwsteentjes

De historische genootschappen in Hollands Noorderkwartier geven een alleraardigst tijdschriftje uit, „De Speelwagen" (uitgave Drukkerij Meijer N.V. — Wormerveer). In de 7de jaargang hiervan publiceerde Mr J. BELONJE een artikel (p. 79 vv.) over de boerderij *De Surinaamsche Vriend* gelegen onder Schagerbrug (de Zijpe). De schrijver heeft opgespoord dat deze boerderij in 1811 is gekocht door een zekere Jan de Vries, geboren in Monnickendam in 1775 en overleden in 1825 op de plantage Wayampibo in Suriname. Hier had de Vries sinds 1822 gewoond, nadat hij de plantage twee jaar tevoren op een veiling voor *f* 65.000 had gekocht van de erven van de familie De Vree. De naam „De Surinaamsche Vriend" komt voor het eerst voor in een akte van 1827, waarbij de erfgenaam van Jan de Vries en zijn vrouw de boerderij verkopen. Uit de details die Mr BELONJE in zijn artikel bijeen heeft gebracht blijkt hoe deze Noordhollands-Surinaamse relatie is ontstaan.

J. F. K.

KRONIEK

SURINAME

Het ligt voor de hand dat deze Kroniek aanvangt met het verhaal van de wederwaardigheden der Ronde Tafel Conferentie.

Allereerst dan werd de conferentie van 1948 ontbonden; zij was door de Nederlandse regering uitgeschreven en had een voorbereidend karakter. De nieuwe van dit jaar is een gemeenschappelijke der drie betrokken landen. Vóór den aanvang hebben de gouverneurs van Suriname en de Ned. Antillen in Nederland besprekingen gevoerd met de moederlandse regering.

Ter voorbereiding hebben drie Surinaamse afgevaardigden en drie van de Nederlandse Antillen in Den Haag met vertegenwoordigers der Nederlandse regering overleg gepleegd betreffende het programma der R.T.C. en het resultaat is geweest dat een „working paper", of werkstuk, samengesteld is, als basis der te houden conferentie. Dit document is tegelijkertijd in de drie landen gepubliceerd.

De bedoeling was te geraken tot een ontwerpstatuut voor het hervormde Koninkrijk, waarop door de drie volksvertegenwoordigingen beslist zou worden; het werkstuk zou daarbij niet bindend zijn voor de conferentie. Het statuut, eenmaal vastgesteld zijnde, zouden de Nederlandse grondwet en de landsregelingen van Suriname en de Ned. Antillen daarbij aangepast moeten worden. De Koning zou het hoofd zijn der regering in de drie landen, met de gouverneurs als vertegenwoordigers der Kroon in Suriname en de Ned. Antillen; de overzeese landsministers en Staten zouden den eed afleggen op het statuut; op het punt der wetgeving zou het concordantiebeginsel gehandhaafd blijven; een rijkswet zou de defensie regelen, een algemene maatregel van rijksbestuur de positie der gouverneurs.

De gouverneur van Suriname zou, bij een bezoek aan Nederland, hebben laten blijken, dat hij geen belangrijke moeilijkheden voorzag, doch dit kwam anders uit. Al was er door de met de opstelling van het werkstuk belaste vertegenwoordigers overeenstemming bereikt betreffende den inhoud van het werkprogramma, dit wilde volstrekt niet zeggen, dat de Staten en de politieke partijen in Suriname accoord gingen met wat er in deze basis voor een statuut wel en niet opgenomen was. De P.S.V. (die in Juli 1951 haar eerste lustrum gevierd had) ging zó ver dat zij een protestmanifest uitgaf en daarvan een exemplaar deed toekomen aan de Ver. Naties. De bezwaren der Katholieken in Suriname liggen voor de hand; zij hebben reeds herhaaldelijk te kennen gegeven dat de op de tegenwoordige wijze samengestelde Staten geen

representatieve volksvertegenwoordiging zijn, terwijl toch die zelfde Staten over het statuut te beslissen zullen hebben. Vooral ook vrezen zij dat het bizonder onderwijs, zonder wettelijke regeling der gelijkstelling, in het gedrang zal komen. De actie der P.S.V. lokte een tegenactie uit; een groep welke zich Patriotten noemde, gaf een protestmanifest uit, dat ook al ter kennis der V.N. gebracht werd. Een blad dat geacht wordt de opinie der N.P.S. weer te geven, verklaarde het werkstuk onaanvaardbaar. Van de Aziatische partijen werd aanvankelijk niets vernomen; reeds eind verleden jaar had de Oranjegroep der Hindostanen zich, door tussenkomst van den vertegenwoordiger van Suriname, tot de Nederlandse regering gewend, met het verzoek enkele harer wensen ter R.T.C. te berde te brengen.

De aanwijzing van gedelegeerden ter R.T.C., regeringspersonen en leden der volksvertegenwoordigingen van de drie landen, liep betrekkelijk vlot van stapel, alleen werden de Nederlandse gedelegeerden pas laat aangesteld. De drie delegaties werden door adviseurs ter zijde gestaan. In de Surinaamse delegatie werd geen lid der P.S.V., die immers niet in Staten vertegenwoordigd is, opgenomen; er is door de Hindostaanse partij even getracht, doch zonder resultaat, een bekende R.K. figuur van Hindostaanse afkomst, mede te doen aanwijzen. In Nederland klonk uit de Eerste Kamer een protest tegen het lidmaatschap van leden van het parlement, dat immers later over het statuut te beslissen zal hebben en dus minder vrij zou zijn; dit zal evenwel, gegeven de op handen zijnde verkiezingen, een in zijn geheel ander Parlement zijn. Nadat aanvankelijk 8 Kamerleden aangewezen waren, 3 van de K.V.P., 3 van de P.v.d.A., 1 van de A.R. en 1 van de C.H.U., werd later nog een lid van de V.V.D. toegevoegd.

De R.T.C., zoals die ten slotte geconstitueerd is, had tot voorzitter den Nederlandsen minister-president en als plaatsvervangend voorzitter den minister van het M.I.N.U.O.R.; als ondervoorzitters traden op de voorzitters der delegaties van Suriname en de Ned. Antillen, beiden landsministers. De plechtige opening had plaats op 3 April, op het Binnenhof te 's Gravenhage; redevoeringen werden gehouden door den voorzitter, den plaatsvervangenden voorzitter en de beide ondervoorzitters. Het werk kon beginnen en het werd dan ook begonnen, maar weldra bleken de moeilijkheden; en wel in de eerste plaats met betrekking tot het werkstuk, de basis immers waarop verder gearbeid moest worden. De overeenstemming, bij de aanvankelijke opstelling verkregen, betekende natuurlijk geenszins dat déze delegaties het direct met elkander eens zouden zijn, wat dan ook allerminst het geval was.

Er zijn pers-communiqués uitgegeven betreffende den voortgang der besprekingen, doch het lijkt niet nuttig deze op den voet te volgen. De hoofdzaak is, dat speciaal de Surinaamse delegatie bezwaren had tegen hetgeen de Nederlandse voorstond; pogingen om tot een gewijzigd werkstuk te komen hadden geen resultaat, waarschijnlijk waren ook de Surinaamse gedelegeerden het onderling niet eens, of vreesden zij zich bij hun thuiskomst niet voldoende te kunnen verantwoorden. En zo geviel het, dat de met zoveel moeite tot stand gekomen R.T.C. onverrichter zake uiteen ging. Na de verkiezingen in Nederland zal een nieuwe bijeengeroepen moeten worden.

De mislukking wordt door sommigen toegeschreven aan onvoldoende voorbereiding van moederlandse zijde. Had men kunnen voorzien, dat de Nederlandse wensen onaanvaardbaar zouden zijn voor de Surinaamse gedelegeerden, die meenden door aan die wensen tegemoet te komen de zelfstandigheid en gelijkberechtigdheid van hun land tot een dode letter te helpen maken?

Het uitstel tot na de verkiezingen in Nederland zal wel koren zijn op den molen der Katholieken, ook die op de Ned. Antillen; men heeft nu nog een kansje wat betreft de verwezenlijking hunner speciale verlangens.

In de periode sedert de vorige Kroniek geschreven werd is er in de binnenlandse politiek het een en ander te doen geweest, dat aan zekere elementen in de Staten en aan een zeker deel der pers, de gelegenheid gaf tot het debiteren van hatelijkheden aan het adres van Nederland en de Nederlanders, te spreken van een nationaal front en van Suriname voor de Surinamers, van een poging tot economische verovering van Suriname door een Nederlandse instelling, van het importeren van Hollanders als eigenlijk doel van den opbouw, van koloniale mentaliteit, van Hollands imperialisme en slavenhoudersinstincten; een der Statenleden meende zelfs figuren uit de Franse revolutie als navolgenswaardige voorbeelden te moeten noemen. Alles natuurlijk veel minder „gevaarlijk" dan het op groten afstand aan buitenstaanders zou kunnen voorkomen. Met dat al toch te betreuren, vooral voor Suriname zelf, dat men zo graag, in zijn nieuwen status, een goed figuur naar buiten zou zien maken, over de gehele linie.

Een der Surinaamse bladen heeft het gehad over de geheimzinnigheid waarmede de tegenwoordige landsregering zich zou omhullen en over het vele reizen der landsministers; in de Staten werd betoogd, dat ieder departement door een minister beheerd behoort te worden, omdat de toestand van meer portefeuilles in dezelfde hand belemmerend werkt. Dit euvel zal wel, behalve aan de politieke constellatie, aan het tekort aan „mankracht" liggen.

Enige Statenleden hebben wederom blijk gegeven van belangstelling voor de toestanden in het binnenland, door bezoeken te brengen aan de Bosnegers aan de Surinamerivier en zelfs aan de Indianen in het uiterste Z.O. van het land.

Bevreemding verwekte het bij de Staten, dat zij eenmaal van de tijdelijke afwezigheid des gouverneurs op de hoogte gesteld werden door het ontvangen, uit het kabinet van Z.E., van een copie der betreffende resolutie. Vroeger, in den „kolonialen" tijd, was het steeds de gewoonte dat de volksvertegenwoordiging bij afzonderlijk schrijven bericht ontving van een voorgenomen reis van den gouverneur en van diens tijdelijke vervanging.

De landvoogd opende op 3 Mei jl. het 86ste zittingsjaar der Staten.

Waar door den loop der gebeurtenissen Suriname, in elk geval meer dan te voren, een internationale positie verkregen heeft, is het wel te betreuren dat de Ronde Tafel Conferentie niet tot een bevredigend resultaat geleid heeft. Ondanks de vertogen van Nederlandse en Surinaamse zijde (en van de zijde der Nederl. Antillen) schijnt men

in de organisatie der Ver. Naties toch niet geheel overtuigd te zijn geworden van de onjuistheid, dat aan haar nog rapporten zouden moeten uitgebracht worden over de Westindische rijksdelen. De Beheerscommissie had intussen besloten den uitslag der R.T.C. af te wachten en de zaak ter zevende jaarvergadering opnieuw aan de orde te stellen. Het Surinaamse departement van Buitenl. Zaken gaf een boekje uit betreffende de beide Westindische rijksdelen in de V.N.

Ons moederlands Parlement althans geeft blijkt gevoel te hebben voor de nieuwe positie van Suriname en de Ned. Antillen in het rijksverband; in de Tweede Kamer werd gevraagd waarom deze beide delen van het Koninkrijk niet gehoord waren in zake de toelating van Turkije en Griekenland in het N.Atl.Pact.

Een Nederlands diplomaat heeft er op gewezen, dat de Caribische Commissie voor Suriname van groot belang is; misschien werd met deze uitlating bedoeld dat de landsregering goed zou doen haar opvatting aangaande het Nederlandse lidmaatschap dezer organisatie te herzien.

Indertijd is Suriname aangezocht deel te nemen aan de dankbetuiging aan de Ver. Staten wegens de hulp in den oorlog genoten (het klokkenspel); Suriname evenwel bleek er op gesteld een eigen geschenk aan te bieden, een gouden vrijheidsbeeldje op bauxiet voetstuk, wat een der Surinaamse bladen een belachelijk denkbeeld achtte.

In Juni van dit jaar zal te Paramaribo een conferentie plaats hebben van de gouverneurs van Suriname en Brits Guyana en den prefect van Frans Guyana.

Begin van dit jaar hebben de gouverneur en zijn Britse collega te Georgetown geconfereerd over de nog steeds hangende grensregeling Suriname-Brits Guyana, de kwestie dus of de Corantijn de voortzetting is van de Koetari of van de New River; de expedities van 1926 en van 1936 kwamen in dit opzicht tot tegengestelde resultaten. In de Staten is enigen tijd geleden aan de landsregering gevraagd in welk stadium de zaak thans verkeert.

Het rapport der Interbank, waarnaar met verlangen uitgezien werd, als voor de plannen tot economischen opbouw van Suriname van groot belang, is in Mei jl. ingediend. Het bevat enige optimistische beschouwingen betreffende de te verwachten hogere productie gedurende de uitvoering en na de voltooiing van het tienjaren-plan. Voor deze uitvoering wordt een investeringsprogramma aanbevolen tot een bedrag van 100 millioen gulden Sur. De Bank zou bereid zijn 20% te lenen, onder Nederlandse garantie, tegen een rente van 4½ à 5% en met een looptijd van 20 à 25 jaar; 40%, eveneens op langen termijn en tegen een rentevergoeding van 2%, zou Nederland moeten lenen en de resterende 40% zou Suriname zelf moeten vinden. Het 10 jarenplan zou uitgevoerd moeten worden onder leiding van een Surinaams-Nederlandsen Ontwikkelingsraad. Er zouden dus wel zeer hoge eisen aan het moederland gesteld worden, dat zeker op de kapitaalmarkt niet voor 2% geld zal kunnen vinden. En, de „nationalistische" elementen in Suriname vragen zich af, waar de zelfstandigheid blijft, wanneer men een zo omvangrijke hulp van het buitenland aanvaarden moet.

Intussen wordt voortgegaan met allerlei onderzoekingen in het ge-

bied der Boven Suriname, in verband met het grote combinatieplan waaraan de naam van Prof. Van Blommenstein verbonden is. Vooral op Brokopondo, 126 km stroomopwaarts op de Surinamerivier, concentreert zich de activiteit. De stuwdam zou 45 m diep worden en dammen tussen de Suriname en de Tapanahony zouden ook de beschikking geven over water van de laatste en van de Sarakreek.

Er schijnt uitzicht te bestaan dat binnen niet te langen tijd ook de luchtkaartering van het zuidelijk deel van Suriname ter hand genomen zal worden.

Een expeditie, in het begin des jaars uitgerust, met de bedoeling een onderzoek in te stellen naar den gezondheidstoestand in het Z.O. van Suriname, kreeg een ruimer taak, in verband met een eventuele reorganisatie van het binnenlands bestuur; ook gingen er twee geologen mede.

Ten einde den landbouw tot bloei te brengen behoort de nodige kennis aanwezig te zijn van het bewerken en voor de markt gereed maken der agrarische producten en moet de vereiste outillage daarvoor in het land ter beschikking zijn. Om in de leemten op dit gebied in Suriname te voorzien, is een landbouw-technoloog aangesteld, die samen zal moeten werken met een industriëel econoom, tot wiens uitzending naar Suriname eveneens besloten werd.

Een rijst-deskundige bezocht Suriname en met hem werd de tot dusver gevolgde politiek besproken, op het gebied van opkoop der padi en organisatie van den export, waarover door de producenten nogal eens geklaagd is. Ook een expert uit Indo China kwam zich oriënteren.

De citrus-aanplant neemt thans 2400 ha in beslag, waarvan 1600 in productie, terwijl de oogsten groter worden naar mate de jonge bomen gaan dragen; het is dus van het grootste belang dat de export voortgang heeft. En ook de verwerking van het onverkoopbare of niet voor uitvoer geschikte haar beslag krijgt. Met het oprichten eener sappenfabriek, welke liefst nog dit jaar in bedrijf zou moeten komen, is het niet vlot gegaan, ook omdat er aanvankelijk geen eenstemmigheid bestond tussen de landsregering en de producenten, de grote (plantages) en de kleine. Een ogenblik leek het of er van de gehele onderneming niets komen zou, maar later kwamen de partijen toch wel weder tot elkaar. Of er iets definitiefs besloten werd is thans nog niet bekend.

De indertijd opgerichte naaml. vennootschap voor de teelt en het conserveren van fruit is geliquideerd; haar eigendommen kwamen ter beschikking van den hypothecairen schuldeiser, het Welvaarts Fonds. Op de begroting voor 1952 zal een bedrag van 75.000 uitgetrokken worden ter aflossing der schuld van de Citrus Centrale aan de Sur. Bank; bovendien werd voor dit jaar 30 tot 60 mille aangevraagd voor steun aan den export van citrusvruchten. Men noemt de concurrentie van de V.S. als een der gevaren voor het Surinaamse bedrijf; de Amerikaanse vruchten zouden, wegens genoten subsidie, goedkoper verkocht kunnen worden. Een expert van het Plan Bureau verweet de Nederlandse regering gebrek aan medewerking tot het slagen der citruscultuur voor export, maar moest zijn beschuldiging later, onder aan-

bieding van excuses, intrekken. Een ander deskundige gaf voorlichting in zake de ziekten welke de citrusvruchten bedreigen.

Pogingen tot het doen herleven der cacaocultuur worden met veel energie voortgezet; er zijn al weder honderden ha beplant, met van Trinidad afkomstig materiaal. Voorbereidingen zijn getroffen om deze cultuur weder aan te vatten in het Paradistrict en in Nickerie; ook de kleine landbouwers ontvangen plantmateriaal. Bij een Bosnegersdorp is een proefveld aangelegd; de bewoners zullen trachten cacao en bananen te verbouwen.

Aan de Matappicakreek is een proefveld voor cocos ingericht; de Indianen aan de Marowijne worden geholpen om hun cocosaanplant te verbeteren en aan hen werden ook cacaoplantjes verstrekt. Het is te hopen, dat de pogingen om aan de autochtone inwoners van Suriname betere landbouwmethoden bij te brengen, evenveel succes zullen hebben als tot dusver bij de Bosnegers aan de Boven Suriname bereikt is.

Een kleine proefzending bacoven werd naar Nederland verscheept, Gros Michel en twee andere variëteiten; de opbrengst was bevredigend, doch er was een zeer gereduceerde vracht betaald.

Drie landbouwers uit Nederland kwamen in Suriname aan en werden in het Nickeriedistrict te werk gesteld; later kunnen zij in aanmerking komen voor het verkrijgen van mechanische bedrijven aldaar, à 72 ha, waarvan men aanneemt dat in 1953 de eerste vijf gereed zullen zijn. In een der nieuwe polders zullen ook twee middenstands-landbouwbedrijven ingericht worden, ieder van 16 ha, een voor een Creools en een voor een Hindostaans gezin. Zij die daarop zullen arbeiden zullen betaald worden, doch verplicht zijn de aanwijzingen van het Landbouwdepartement te volgen; blijkbaar een proef dus.

Ter uitvoering van het Lelydorp-plan zijn thans tien boerderijen van p.m. 11 ha gereed en twintig andere zullen spoedig in bedrijf gesteld kunnen worden. De eerste drie jaren zal daarop in loondienst gearbeid worden; daarna zullen de bewerkers eigendom of erfpacht kunnen verkrijgen. De koopsom wordt geschat op circa 19.500 gulden, af te betalen in redelijke termijnen. De gegadigden worden gezocht onder alle bevolkingsgroepen. Het oorspronkelijke plan heeft wel enige wijziging ondergaan, maar een bodemkundige, die indertijd Suriname bezocht, meent dat Lelydorp nog wel enige teleurstelling zou kunnen geven, wat de kwaliteit van den grond betreft. Aan het wetenschappelijk bodemonderzoek zou, volgens dezen deskundige, nog wel iets ontbreken; hij bleek evenwel van mening, dat er ook in het Oosten van het land nog goede grond te vinden is.

Het indertijd met zoveel enthousiasme begonnen groot-landbouwbedrijf in Saramacca is in moeilijkheden komen te verkeren en zal wel opgegeven moeten worden; een oude plantage daarentegen aan de Suriname is aangekocht door een Wagenings ingenieur, die practische ervaring heeft opgedaan op een door hem geëxploiteerde boerderij van 300 ha in Noord-Brabant en die zich nu in Suriname is gaan vestigen.

Ten behoeve van het onderhoud van vestigingsplaatsen en dorpsgemeenten is voor 1952 een crediet aangevraagd.

In Januari van dit jaar werd het gerenoveerde landbouwproefstation geopend.

Ter bevordering van de veeteelt in Suriname hebben deskundigen

een onderzoek ingesteld in Brits Guyana, terwijl ook in Suriname zelf een studie gemaakt wordt betreffende de grassoorten. De Surinaamse kustvlakte, zo meent men, belooft wel iets, maar van de savannes wordt niet veel verwacht. Het Nickeriedistrict heeft de volle aandacht.

Intussen gaat men voort met rasvee te importeren, ter verbetering van den inheemsen veestapel; de lands boerderij ontving zebukoeien uit Noord Amerika, ter kruising met Fries vee, de Sur. Bauxiet-Maatschappij voerde rasstieren in voor de boerderij te Moengo.

Op de begroting zijn gelden uitgetrokken o.a. voor een laboratorium op het terrein waar indertijd een koelhuis gebouwd is, voor het bewaren van vlees voor de consumptie, welke inrichting echter een mislukking gebleken is.

De Bosnegers van Ganzee zijn zich nu ook gaan interesseren voor de veeteelt.

Wat de visserij betreft is men tevreden over de resultaten, met den visvijver aan de Matappicakreek verkregen. Er had export plaats van garnalen, wat aanleiding gegeven heeft tot klachten over het oplopen van den prijs voor binnenlands gebruik.

Nu de Scheveningse vissers succes hebben in de Caribische Zee, doet zich de vraag voor, of de indertijd weder opgegeven zeevisserij van Paramaribo uit (van ongeveer een veertig jaar geleden) niet weder opgevat zou kunnen worden; behalve in Suriname zelf is er toch ook afzet te verwachten op Trinidad en in Br. Guyana.

De econoom die in het belang der industriële ontwikkeling aan den staf van het departement van Economische Zaken toegevoegd is, zal zijn aandacht te wijden hebben aan alle takken van nijverheid, dus ook aan die welke verband houden met den landbouw en de bosexploitatie. Er werd een concessie verleend voor het winnen van spinbare vezels uit Chinagras en er heeft een eerste verscheping plaats gehad van het product der onderneming welke de bewerking ter hand genomen heeft der pitten van bosvruchten.

Waar elders in West Indië veel aandacht besteed wordt aan het procédé om papier te vervaardigen uit ampas (afval der rietsuikerfabricage), wordt in Suriname de mogelijkheid onderzocht om boscomplexen aan te leggen voor het verkrijgen van houtpulp voor krantenpapier. Deskundigen der F(ood) and A(gricultural) O(rganisation) stellen zich in Zuid Amerika op de hoogte der voorraden hout voor pulp en bezochten ook Suriname.

De copradrogerij in Coronie is gereed gekomen en ook de oliepersfabriek aldaar zal thans wel reeds in werking zijn.

Een fabrikant van cosmetische producten etc., die vroeger in Indonesië werkte, heeft zich in Suriname gevestigd en exporteert reeds. Ook de confectiefabriek voert haar producten reeds uit.

Pogingen worden aangewend om te komen tot export van uit Surinaams hout vervaardigde deuren naar Venezuela.

Voor het stichten van een zeepfabriek is vergunning verleend.

De plannen voor het oprichten van een bierbrouwerij hebben blijkbaar nog niet tot een definitief resultaat geleid; de gegadigden willen zekerheid hebben met betrekking tot de kwestie der rechten. De Neder-

landse onderneming die 50% van het kapitaal zou fourneren, heeft inmiddels een brouwerij in Venezuela overgenomen.

Nog altijd is er sprake van, het bauxiet der Guyanas, dus ook dat van Suriname, in het dichtbije Venezuela te verwerken; niet alleen de Billiton Maatschappij interesseerde zich hiervoor, maar ook een Amerikaanse onderneming. Alles natuurlijk van belang voor Suriname, in verband met het grote plan voor den stuwdam in de Boven Surinamerivier, welke het mogelijk zou maken electriciteit te leveren voor het inheemse fabriekswezen.

De huizen welke op Lelydorp uit leem gebouwd zijn bleken goedkoper uit te komen dan huizen van hout of staal.

Er is een Comité gesticht dat zich tot doel stelt de volksvlijt te bevorderen.

Eind verleden jaar bezocht een hoogleraar uit Wageningen Suriname, om gegevens te verzamelen voor het uitbrengen van een advies in zake den bosbouw. De houtconferentie welke begin van dit jaar op Trinidad zou hebben plaats gehad is, wegens gebrek aan belangstelling van particuliere zijde, uitgesteld en moet thans in April gehouden zijn. Ook in Frans Guyana worden pogingen aangewend de boscultuur te bevorderen, o.a. door middel van de luchtkaartering.

Een hoogleraar der Technische Hogeschool arriveerde eind verleden jaar voor een advies in zake den mijnbouw, in verband met het tienjarenplan.

Grote activiteit wordt ontwikkeld door de Billiton Maatschappij, die een millioen gulden (Ned. cour.) beschikbaar stelde voor bodemonderzoek; haar deskundigen stellen een onderzoek in bij Brokopondo, in verband met het zg. combinatieplan (stuwdam enz.) en in het Nassaugebergte, waar indertijd bauxiet van hoog gehalte gevonden werd. Op eerstgenoemde plaats is cobalt gevonden, doch ook andere mineralen en bauxiet zijn aangetroffen.

In het algemeen is men optimistisch voor wat betreft de toekomst der bauxietwinning. In het jaar 1951 werden van de drie ondernemingen (twee van de S.B.M. en een van de Billiton Maatschappij) 2.674.552 ton bauxiet verscheept, in 578 schepen. De eerstgenoemde maatschappij is de exploitatie begonnen der indertijd veel besproken Rorac-concessie; het bauxiet van daar wordt door haar onderneming te Paranam verwerkt. Er zijn ook enige partijen bauxiet naar Nederland verscheept. De andere Amerikaanse onderneming, welke indertijd concessies verkreeg aan de Marowijne en in het Surinamedistrict, heeft een nieuw onderzoek ingesteld. De Billiton Maatsch. kan de eerstvolgende drie jaren een groot deel van haar productie onder contract in de V.S. afzetten.

Enige belangstelling van Amerikaanse zijde werd betoond voor het platina dat in Suriname zou voorkomen.

De commissaris voor den handel tussen Nederland en de Ned. Antillen bezocht Suriname en sprak de verwachting uit dat spoedig het terrein zijner werkzaamheid tot dit gebied uitgebreid zal worden; ter stimulering van den export der Surinaamse producten werd een „folder" uitgegeven, in het Engels en het Spaans, om de aandacht der

Caribische en Zuidamerikaanse landen op die producten te vestigen.

De onderhandelingen met Venezuela aangaande de „derechos addicionales", waarbij overigens, voor zover thans te overzien is, Suriname geen groot belang kan hebben, moesten opgeschort worden, in verband met den dood van den president der Republiek.

In het begin des jaars kwam een nieuwe Surinaamse handelmaatschappij tot stand, waarvan oprichters en directeuren Chinezen zijn. Vergunning werd verleend tot het oprichten ener maatschappij voor den export van palmkernen en cacaobonen.

In de Staten bleek enig bezwaar te bestaan tegen de Ver. Bedrijfscontact Nederland-Suriname, de opvolgster van den vroegeren Surinaamsen Ondernemersraad, welke, volgens een der Statenleden, overbodig zijn zou, naast de Surinaamse Kamer van Koophandel. Ook al weder een uiting van „nationalisme"?

Aangezien Nederland lang niet zoveel in Suriname koopt als Suriname in Nederland, werd de monetaire speling, ten gunste van Suriname, in het wederzijdse handelsverkeer, herhaaldelijk overschreden. Daarom is de liberalisatie ten opzichte van den handel met Nederland opgeheven moeten worden en invoerbeperkingen ingesteld. Sommige artikelen kunnen niet meer uit Nederland en de „accoordlanden" ingevoerd worden.

Zowel het binnenlandse verkeer te land als dat over zee stelt hogere eisen dan waaraan vroeger voldaan werd. Hoewel in 1951 de landsspoorweg een verlies (nadelig saldo der exploitatie) opleverde van 460.000 gulden, is nieuw materieel besteld, eenvoudig omdat verwacht wordt, dat bij den economischen opbouw van het land de railverbinding met althans een deel van het binnenland een eerste vereiste zijn zal. Thans wordt slechts 133 km bereden van de 173 km welke in 1911 gereed kwamen. De firma Bruynzeel betaalt circa 150.000 gulden per jaar voor haar houtvervoer. Ook moet gedacht worden aan het vervoer van schoolkinderen, die langs de lijn wonen.

Komt het stuwdam-plan tot uitvoering, dan zal het peil der Surinamerivier verhoogd worden, wat dus aan het binnenlandse scheepsverkeer ten goede zal komen. De Staten werden teleurgesteld door het niet opnemen in de prioriteitsvoorzieningen van een brug over de Saramacca, in plaats van het bestaande veer, wat de landsregering blijkbaar niet voldoende urgent achtte.

In 1951 kwamen 701 zeeschepen in Suriname aan, waarvan 103 onder de Nederlandse en 101 onder de Amerikaanse vlag; verreweg het grootste aantal kwam bauxiet laden. Het basin in de Moegokreek, dat het mogelijk zal maken voor de daarheen bestemde of van daar komende schepen om te draaien, wordt 200 bij 250 m groot.

Bij de baggerwerkzaamheden in de Boven Nickerie en de Arrawarwakreek hebben militairen met hun materieel hulp verleend. Reeds heeft een zeeschip van 363 voet lengte, met zwaar ijzerwerk beladen voor de werkzaamheden in het Nickeriedistrict, tot post Wageningen kunnen opvaren.

Paramaribo beschikt thans over een 84 m lange sleephelling, voor het repareren van riviervaartuigen.

In navolging van Curaçao heft Suriname tegenwoordig haven-,

baken- en steigergelden als belasting op de scheepvaart; de opbrengst in 1950 bedroeg 1.274.000 gulden. Een zeeschip van 2312 Netto Reg. Tons betaalt ƒ 1278.70 aan rechten, een van 4380 N.R.T. ƒ 2693.—, Sur. guldens natuurlijk. Een hoge belasting voor havens welke zo weinig faciliteiten bieden. Bij het samenstellen van vrachttarieven wordt natuurlijk met dezen last rekening gehouden.

Het lijkt voor de hand te liggen, dat het voor allerlei, ook bestuursdoeleinden nodige binnenlandse overzee scheepvaartverkeer, dat weinig commerciële aspecten biedt, in handen der overheid is; toen indertijd het materieel van den dienst der toenmalige Koloniale Vaartuigen hopeloos verouderd was, heeft men dezen dienst overgedragen aan een naaml. vennootschap, waarin het bestuur de grootste aandeelhouder geworden is, een semi-overheidsbedrijf dus. Deze onderneming nu verkeert, door ongunstige bedrijfsresultaten, in moeilijkheden. Er is een commissie benoemd om advies uit te brengen in zake reorganisatie.

Vergunning werd verleend aan een particulier voor het verrichten van bedrijfsvluchten binnen het Surinaamse gebied. Gebleken is, dat bv. op Tibiti gemakkelijk geland kan worden en sedert April werden voor het balatabedrijf arbeiders en product per vliegtuig vervoerd.

Moengo en Brokopondo beschikken thans over „airstrips".

De K.L.M. heeft den dienst op de noordelijke route, via Paramaribo en Curaçao, sedert April van dit jaar van een wekelijksen gemaakt tot een van twee maal per week.

In 1951 werden in Suriname ingevoerd plus minus 400 motorrijtuigen, waarvan 260 personenautos, tegen 35 tractoren, waarvan 34 voor landbouwdoeleinden.

Oogenschijnlijk zou het toerisme in Suriname geen grote toekomst hebben; toch echter komen er tegenwoordig nogal wat Amerikanen die rondreizen maken met de schepen der A.L.C.O.A.-lijn aan. Ook heeft een Amerikaan Paramaribo bezocht, om een onderzoek in te stellen naar de hotel-accomodatie ter plaatse.

Ter bevordering van het toerisme geeft de P.A.A. (Pan American Airways) een blad uit, waarin thans ook over Suriname geschreven wordt. Verder heeft Paramaribo een reisbureau gekregen en werden in Nederland „folders" gedrukt voor den dienst der Volksvoorlichting en Volksontwikkeling, ter verspreiding in de V.S. en de Caribische landen, waarin gegevens betreffende Suriname verschaft worden.

Aan de Marowijne is een vacantie-oord ingericht, voor de inwoners en eventueel voor Surinamers van de Nederlandse Antillen, die hun geboorteland met verlof komen bezoeken.

Veel beroering is verwekt door de déconfiture van de enige inheemse bankinstelling, in het begin van dit jaar. Nadat al eens een fiscaal onderzoek ingesteld was en achter de schermen allicht reeds het een en ander bekend geworden was aangaande onregelmatigheden, moest deze bank op 24 Januari haar betalingen staken. De directeur werd onder justitiëel toezicht gesteld, later ontslagen, terwijl hij vrijwillig voor zijn lidmaatschap van den Raad van Advies bedankte. De landsminister van Economische Zaken trad uit het kabinet en een plaatsvervangend lid der deviezen commissie nam als zodanig ontslag;

beiden waren commissarissen der bank. Zij was deviezenbank en bleek een grote schuld te hebben aan het deviezenfonds.

Surséance van betaling werd aangevraagd, doch niet verleend; dank zij de hulp van De Surinaamse Bank, achter wie de Ned. Handel Maatsch. staat, konden de loketten op 29 Januari heropend worden. Intussen had de Kamer van Koophandel zich tot de landsregering gewend, met de vraag wie verantwoordelijk was voor de stortingen van 15% der factuurbedragen, welke importeurs bij de bank gestort hadden voor het bekomen van invoervergunningen.

De landsregering was aanvankelijk bereid door een garantiestelling in den nood te voorzien, doch de Staten weigerden daartoe mede te werken. De oplossing welke ten slotte gevonden is, kwam hierop neer, dat het, pas eind vorig jaar verhoogde, kapitaal der bank gereorganiseerd werd; bij het nieuwe kapitaal is De Surinaamsche Bank voor 45% geïnteresseerd, de inheemse aandeelhoudersgroep voor 55%, onder overeenkomst dat, zodra de bank geheel gerehabiliteerd zijn zal, laatstgenoemde groep deze 45% over kan nemen. Op 8 Februari werden de zaken weder op den ouden voet voortgezet; schade is er niet door het publiek geleden.

Voor de Staten was deze bankaangelegenheid een ongezochte gelegenheid tot een aanval op de regering, speciaal voor wat betreft het departement van Economische Zaken, waarover het vertegenwoordigend college al lang niet te spreken geweest was. Er werden enige zittingen aan de zaak gewijd, waarbij het helaas niet ontbrak aan laatdunkende uitlatingen, persoonlijke beledigingen, insinuaties en verdachtmakingen; de landsminister diende op hartige wijze enige leden van repliek. De grote vraag was, wie verantwoordelijk was voor het deviezenbeleid; de landsregering gaf inlichtingen en stelde heel eventjes de portefeuillekwestie, doch het kwam niet tot een kabinetscrisis. Wel werd een motie aangenomen, waarbij het gevoerde deviezenbeleid afgekeurd werd; de 12 aanwezige leden der N.P.S. stemden voor, de twee leden der Aziatische partijen blanco, doch alleen omdat de motie hun niet ver genoeg ging. Het was blijkbaar voor de „nationalisten" een hard gelag, dat nu de enige bankinstelling onder inheemse leiding en werkend met inheemse kapitaal, van Nederlandse zijde uit de penarie geholpen had moeten worden.

De practische gevolgen dezer aangelegenheid hebben bestaan in het ontslag van den directeur van E.Z., als zodanig voorzitter van de deviezencommissie en een reorganisatie dezer commissie. Volgens sommigen is de directeur, een Hollander, de zondenbok geworden.

Een tweede Nederlandse bankinstelling heeft blijk gegeven van haar wens te Paramaribo een filiaal te vestigen; de Kamer van Koophandel is aangezocht over deze aangelegenheid advies aan de landsregering uit te brengen, doch van een beslissing is h.t.l. nog niets bekend geworden.

Enigen tijd geleden bestond een plan om het Surinaamse „volkskapitaal" te mobiliseren, door de oprichting van een spaar- en financieringsmaatschappij; de deelnemers zouden minstens een gulden per maand moeten inleggen. Of er iets van gekomen is?

Door twee Nederlandse instellingen is te Paramaribo een beheers- en administratiemaatschappij gevestigd. Verder verschenen in het

Gouv. Advert. Blad de statuten ener Surinaamse trustmaatschappij; de Ned. Handel Maatschappij en De Surinaamsche Bank namen ieder voor de helft in het kapitaal deel.

Ten einde handel in effecten mogelijk te maken trad op 1 April jl. te Paramaribo een zg. ,,beurscall" in werking; verhandeld werden stukken der 3% premielening van het gouvernement, aandelen Surinaamsche Bank en aandelen der hypotheekbank.

De binnenlandse lening van verleden jaar werd overtekend, doch de inschrijvers waren meest institutionele beleggers. Ook de 3% premielening, in kleine coupures, werd overtekend.

Er werd een commissie ingesteld voor het financiële verkeer tussen Nederland en Suriname in oorlogstijd.

De Nederlandse leden der coördinatiecommissie voor de financiëel-economische belangen zouden deze maand in Suriname aankomen voor een conferentie; op verzoek der landsregering hebben de Staten uit hun midden waarnemers-adviseurs benoemd.

Een ambtenaar van het M.I.N.U.O.R. is aangewezen om in Suriname voorlichting te geven in zake administratief-civiele rijksuitgaven. Overigens is op het gebied der comptabiliteit nog het een en ander tot stand gekomen dat vermelding verdient. De wet van 1910 is vervangen door een verordening, regelingen bevattende aangaande de begroting; er is een controleraad (eigen Surinaamse rekenkamer) ingesteld en een andere verordening werd aangenomen in zake de verantwoordelijkheid van comptabele ambtenaren.

Stond vroeger, met betrekking tot de immigratie ,de behoefte aan arbeiders voor de plantages bovenaan, thans vereist de opbouw van Suriname vooral technisch geschoold personeel, dat in het land zelf niet voldoende talrijk is. En, wat de kolonisatie aangaat, denkt men niet meer, kan men niet meer denken, aan Javaanse dessalieden, maar aan boerenfamilies uit Nederland. Intussen heeft de Freeland League for Jewish Territorial Colonisation nogmaals belangstelling getoond voor Suriname als vestigingsplaats voor uit hun eigen land verdreven Europese Joden; de League kan voldoende waarborgen bieden tegen het gevaar dat de kolonisten armlastig zouden worden. De Staten evenwel hebben zich al vast uitgesproken tegen het heropenen der onderhandelingen met deze organisatie.

In de Staten is aan de landsregering om inlichtingen gevraagd aangaande de gevolgde politiek met betrekking tot toelating en uitzetting van vreemdelingen, alsmede de practische toepassing der bestaande bepalingen. Het was wel heel duidelijk dat sommige leden zich ongerust maakten over de toelating van Europese Nederlanders voor het vervullen van allerlei functies, openbare en andere, ten nadele van de kansen der landskinderen; de vragen naar bepaalde bizonderheden zullen wel pour besoin de la cause gesteld zijn.

De betrokken landsminister heeft in zijn antwoord uiteengezet dat, zoals van zelf spreekt, de behoefte aan personeel van bepaalde categorieën naar Nederland doet zien als de natuurlijke hulpbron voor het bekomen van zodanig personeel, doch alleen wanneer ter plaatse geen geschikte candidaten te vinden zijn; het is niet alleen de overheid, maar het zijn ook de bedrijven, die zich in Nederland van personeel

voorzien en deze hebben daartoe dan een vergunning nodig. Wat de bizondere gevallen betreft bleek er eenmaal iemand te zijn binnengekomen die een andere functie aannam dan die waarvoor de vergunning gold en verder zijn er wel eens voormalige politieke delinquenten toegelaten, die echter behoorden tot de categorie der lichte gevallen. De minister wees er op, dat Nederland ten opzichte van daar vertoevende Surinamers steeds een zeer milde politiek gevolgd heeft; zelfs werd in geval van personen die zich aan misdrijven schuldig gemaakt hadden, niet na afloop der straf tot uitzetting overgegaan.

De Staten hebben zich ten slotte niet begeven op den weg ener afkeurende motie, doch besloten de zaak te laten rusten, totdat gebleken zal zijn of en zo ja in welken geest de materie in kwestie ter Ronde Tafel Conferentie behandeld zal worden.

Voor de suikercultuur in het Nickeriedistrict komen af en toe nog wel eens arbeidskrachten uit Brits Guyana aan, waartegen blijkbaar niemand bezwaar had. Van de regeringstafel kon nog medegedeeld worden, dat soms Chinezen uit Suriname naar hun land terugkeren en dan trachten anderen onder hun naam in Suriname te laten binnenkomen; bij ontdekking worden natuurlijk maatregelen genomen.

Gelukkig gingen er bij de discussies in de Staten over de toelating van vreemdelingen toch ook nog stemmen op om te betogen dat Suriname de ,,Hollanders'' nog niet missen kan. Als bewijs echter dat de eigen mensen geen voldoende gelegenheid hebben om het tot een behoorlijke positie in het geboorteland te brengen, werd gewezen op het grote aantal gegadigden om als militair naar Korea te gaan; ook zouden de Surinamers op de Ned. Antillen gaarne terugkeren, wanneer in Suriname de toestanden gunstiger waren.

Dat de Nederlandse minister van Justitie invloed zou uitoefenen in het belang der toelating van Nederlanders, is natuurlijk een ongegronde insinuatie.

De animo voor dienstneming bij de troepen der V.N. in Korea is nog steeds groot; honderden melden zich aan, terwijl er slechts enkele tientallen aangenomen worden.

Begin Januari vertrokken van Paramaribo per vliegtuig via Curaçao en New York 23 man naar Nederland; direct na aankomst werden zij, tezamen met 25 Belgen, naar Southampton ingescheept, om van daar hun eindbestemming te volgen. In Mei vertrokken weder twee groepen uit Suriname, tezamen ongeveer 60 man, naar Nederland; het detachement dat in Juni a.s. een jaar dienst achter den rug zal hebben, komt dan voor repatriëring in aanmerking.

Van Suriname nemen nu ongeveer 150 man aan de actie in Korea deel. Dat men hen in hun geboorteland niet vergeet, kan blijken uit het stichten ener organisatie te Paramaribo om de strijders met cadeaupaketten te verblijden.

Een delegatie uit de in Suriname levende Indonesiërs is, op kosten der Indonesische regering, naar het oude moederland gereis, om aldaar de kwestie der repatriëring te bespreken. Hoewel twee maal door den President der Republiek ontvangen, was het resultaat niet bevredigend; de Indonesische regering kan onder de tegenwoordige

omstandigheden geen materiële hulp verlenen. Behalve dit heeft de delegatie ook nog geleerd, hoe enorm hoog de prijs der rijst thans is in het land waarnaar volgens haar een zo groot deel der Indonesiërs in Suriname terug verlangen.

Merkwaardig is de mededeling, dat President Soekarno gezegd zou hebben, dat men evengoed in Suriname zou kunnen blijven, wanneer men maar in de gelegenheid gesteld werd aldaar onder bevredigende voorwaarden (goede polders) den landbouw te beoefenen. Welnu, de Javanen zijn toch zeker in dit opzicht van overheidswege niet bij de Brits Indiërs achtergesteld en deze laatsten hebben toch wèl iets bereikt. En, er is te Djakarta óók verklaard, dat het welvaartspeil der Indonesiërs in Suriname over het algemeen en vooral in den landbouw, niet slecht is. In Suriname zelf evenwel deden Indonesische woordvoerders niets anders dan de toestanden in zo somber mogelijke kleuren af te schilderen; 99% zou analphabeet zijn (zuigelingen inbegrepen?), op vele plantages en ondernemingen zou men in treurige omstandigheden leven enz.

Na terugkomst der delegatie werd in een bijeenkomst van Indonesiërs door den commissaris der Republiek een rede gehouden in de bahasa Indonesia, de taal waarvan deze vertegenwoordiger zich ook wel bij de vorige gelegenheid bediend zal hebben en niet van het Maleis, zoals wij destijds, ondoordacht, schreven; ditmaal evenwel verleende een Javaanse tolk zijn diensten.

In het begin van dit jaar herdacht het commissariaat zijn zesmaands (sic) bestaan; deze vertegenwoordiging der Republiek breidt haar personeel en haar arbeidsveld voortdurend uit. Er kwam een kanselier aan, er werden Indonesische films vertoond, een afdeling voor sociale aangelegenheden werd ingesteld, met de registratie der Indonesische inwoners van Suriname is een aanvang gemaakt. De commissaris woonde de match bij der Indonesische voetbalclub. Er wordt dus nogal wat activiteit ontwikkeld.

Wat tegenwoordig de Indonesische bevolkingsgroep in Suriname vooral is gaan bezig houden, is de kwestie van haar politieken status. Na December verleden jaar is het overgrote deel Indonesisch staatsburger, hetzij door op opteren voor deze nationaliteit, hetzij door het niet opteren voor de Nederlandse. In verband hiermede is deze meerderheid — en ditmaal met recht — voor het lopende jaar van de kiezerslijsten geschrapt. Een naar Nederland gekomen delegatie zal nu hier te lande trachten een oplossing te bereiken, want men voelt er toch blijkbaar weinig voor in het land zijner inwoning, dat wel land van inwoning blijven zal, als vreemdelingen voort te leven. Het argument dat men vroeger nog enig vertrouwen had in de Nederlands-Indonesische Unie en nu is gaan inzien dat die Unie wel eens ontbonden zou kunnen worden, kan moeilijk veel indruk maken.

Hoe de ongeveer 500 Christenen onder de Surinaamse Indonesiërs tegenover het nationaliteits-vraagstuk staan, is niet gebleken.

Hoewel van een massalen uittocht uit Suriname wel niets komen zal, heeft de Surinaamse pers zich toch wel heel even afgevraagd wat zodanige vermindering van het toch reeds geringe aantal inwoners voor het land zou betekenen. En de Moslimse Hindostanen maakten zich blijkbaar zorgen over eventueel verlies van een deel der afzet-

mogelijkheden hunner producten; wat dan de Indonesiërs van hun Hindostaanse geloofsgenoten betrekken is niet gebleken.

De kwestie der Aziatische huwelijken is ook weder eens op het tapijt gekomen. Enige Indonesiërs stonden terecht, omdat zij zich door onbevoegden in den echt hadden laten verbinden; de beklaagden werden vrijgesproken en verdediging en O.M. (bien étonnés de se trouver ensemble) vonden gelegenheid tot het maken van schampere opmerkingen ter zake van de indertijd aan Suriname opgedrongen uitzonderings-wetgeving.

Onder de Hindostanen, vermoedelijk de Hindoegroep, is het verlangen ontwaakt hun doden te mogen verbranden; er is een comité gevormd en er zal een crematorium gebouwd worden, zodra de vereiste wettelijke maatregelen getroffen zullen zijn.

Een aantal Chinezen in Suriname hebben blootgestaan aan pogingen tot afpersing van rood China uit, waar de familieleden bedreigd zouden worden. De afdeling der Kuo Min Tang heeft geadviseerd niet op deze pogingen in te gaan.

De organisatie van den arbeid schrijdt in Suriname steeds voort. Wij lazen van de oprichting van een aantal nieuwe vakverenigingen, van Indonesische arbeiders, van winkel- en kantoorpersoneel, van de havenarbeiders der A.L.C.O.A. en van fabrieksarbeiders. Bovendien werd, op initiatief van een Statenlid, een nieuwe moederbond opgericht, de zesde. Deze laatste oprichting had plaats na een massasamenkomst van werknemers, waarbij veel onverkwikkelijke en onverantwoorde taal gehoord werd. De nieuwe moederbond, welke wel beschouwd wordt als een propaganda-instrument voor de Nat. Partij Suriname, heeft een aantal vakverenigingen tot zich getrokken; het schijnt echter dat er in Suriname meestal onvoldoende samenwerking bestaat tussen de centrale organisaties en de aangesloten bonden.

Hebben indertijd enige leidende figuren der Nederlandse arbeidersbeweging Suriname bezocht en een weinig gunstigen indruk gekregen van de organisatie aldaar, ook in vreemde landen neemt men notitie van hetgeen er in Suriname op dit gebied voorvalt. Een vertegenwoordiger van het International Labor Office, in een der Surinaamse bladen tot tweemaal toe een „labor officier" genoemd, vertoefde enigen tijd in het land; sommige Surinaamse vakverenigingen zijn aangesloten bij de Organización Regional Interamericana de Trabajadores. Op een vergadering te Utrecht van de Internationale Landarbeiders Federatie werden de arbeidsvoorwaarden besproken in de Zuidamerikaanse agrarische bedrijven.

De Raad van Vakcentralen in Suriname beijvert zich om de verordeningen van 1946 en 1948 zodanig gewijzigd te krijgen, dat de leden van den Bemiddelingsraad voor arbeidsgeschillen benoemd zullen worden op voordracht van werkgevers en werknemers; alleen de voorzitter zou dan door den gouverneur rechtstreeks aangesteld moeten worden.

Er kwamen sedert het begin van dit jaar veel geschillen, meest loongeschillen, voor, welke al dan niet door bemiddeling tot een oplossing gebracht zijn, zonder dat er gestaakt werd. Bij het gouvernement kwamen kwesties voor met de kleine landsdienaren, met den bond van

buitengewone en hulpagenten van Politie met het personeel van den telefoondienst, met dat van Openbare Werken en Verkeer, met dat van het Landbouw Proefstation en met dat van de Sur. Scheepvaart Maatsch., semi-overheidsonderneming. Ernstiger was de strijd om lotsverbetering, over het algemeen met succes gevoerd, bij de beide bauxietbedrijven, bij het gas- en electriciteitsbedrijf en bij het scheepvaartbedrijf der A.L.C.O.A. Merkwaardig is, dat de voorzitter van een der mijnwerkersbonden, nadat de moeilijkheden ten einde gebracht waren, van zijn volgelingen een geschenk in geld ontving.

Ten slotte is er nogal wat te doen geweest over het verzoek der arbeiders om op 1 Mei in den middag te mogen verzuimen, zonder loonderving. Het waren vooral de particuliere bedrijven welke weinig voor het denkbeeld voelden, aangezien immers de vorige dag, verjaardag van H.M., ook al verzuimd was. Toch hebben het gouvernement en een aantal particuliere werkgevers zich bij de zaak neergelegd en 1 Mei is op uitbundige wijze te Paramaribo gevierd. De note gaie werd geleverd door een advertentie van een begrafenisonderneming, waarin aan het publiek verzocht werd niet op 1 Mei een beroep op haar diensten te willen doen.

Volgens het jaarverslag van het Dep. van Sociale zaken over 1951 was in dat jaar de werkloosheid niet verontrustend. Toch hadden zich in December 4000 werklozen aangemeld; na schifting evenwel bleven er 1323 over, waarvan 746 in de districten, meest landarbeiders, maar ook ongeschoolden.

Uit den aard der zaak hebben de k o s t e n v a n h e t l e v e n s o n d e r h o u d een rol gespeeld bij de vele besprekingen over loonsverhoging; de landsregering stelde zich op het standpunt, dat de laatste jaren de prijzen der eerste behoeften gedaald zijn, wat haar in een polemiek wikkelde met de Sur. Ver. van Vakcentralen, die beweerde dat de van officiële zijde verstrekte gegevens geen juist beeld van den toestand gaven. Het is duidelijk, dat de overheid onder de bestaande omstandigheden meer heil verwacht van prijsdaling, dan van het opvoeren der lonen. Er zijn natuurlijk aan deze zaak allerlei kanten; beperking van den invoer, zo die om reden van financiëel-monetairen aard gewenst is, drijft de prijzen van bepaalde goederen op; ook wordt er wel geklaagd dat bevordering van den export prijsstijging van inheemse producten teweeg brengt. Prijszetting van binnenlandse producten intussen is in onderzoek; bij de besprekingen over de lonen werd de prijs der rijst, een belangrijk volksvoedsel in Suriname, in het geding gebracht.

Wie in de Surinaamse kranten prijsnoteringen aantreft, krijgt steeds den indruk dat wie daarginds evenveel Sur. guldens verdient als hier te lande Nederlandse guldens, in Suriname goedkoper leeft. Zo werd, om een enkel voorbeeld te noemen, geklaagd dat de prijs der koffie, product van het land zelf, opgelopen was tot ƒ 2.70 p. kg voor het gebrande artikel; welnu, dat is zowat één derde van wat in Nederland betaald wordt.

Natuurlijk moet rekening gehouden worden, niet alleen met de omstandigheden der op Europesen voet levenden, maar vooral met de grote massa des volks. In een op Jamaica verschijnend blad echter kon men

de uitspraak lezen, waartoe de redactie op grond van een bezoek aan Suriname gekomen was, dat niet alleen de prijzen, maar ook de lonen in ons gebied hoger zijn; de Javaanse landbouwer in Suriname zou een hogeren levensstandaard bereiken dan zijn beroepsgenoot in de Britse Westindische koloniën, wegens het verschil in prijs der geteelde producten. En een deskundige der Interbank meende te kunnen constateren, dat het volksinkomen in Suriname hoger is dan in verscheidene andere Zuidamerikaanse en in Aziatische landen.

Het budgetonderzoek, dat ook van belang was bij de onderhandehandelingen met de arbeiders-organisaties, is in April beëindigd; 700 à 750 gezinnen hebben er vrijwillig gedurende een zestal weken toe medegewerkt.

Evenals elders moet ook in Suriname nogal eens een beroep op het publiek gedaan worden, wanneer er voor nodige sociale voorzieningen geld te kort komt. Zo werd er te Paramaribo een collecte gehouden voor de instandhouding der „crèche", waarin sedert 1949 arbeidende moeders à raison van zes cents per dag en per kind haar spruiten tijdens de werkuren veilig kunnen achterlaten. Er zouden meer van dergelijke inrichtingen in de stad moeten zijn, met het oog op de afstanden.

Het opvoedingsgesticht op Oosthuizen, waar nu 60 jongens zijn opgenomen, heeft een nieuw gebouw gekregen, waar er plaats is voor 100. Op de begroting voor 1952 werd 60.000 gulden uitgetrokken voor een dergelijk gesticht voor meisjes, dat op een terrein aan den rand van Paramaribo zal verrijzen en niet te Nieuw Amsterdam, waaraan eerst gedacht werd.

Met succes is de jeugd begonnen met in de stad oud papier in te zamelen, alsmede textielafval. Er werd reeds een partij naar Nederland verscheept; de opbrengst zal voor een of ander sociaal doel ter beschikking gesteld worden.

Op het gebied der volkshuisvesting valt een staaltje van eigen initiatief te constateren; er werd een spaarcoöperatie voor woningbouw opgericht, waaraan slechts personen van Creoolse afkomst, met minder dan 3000 gulden jaarlijks inkomen, deel kunnen nemen.

Van overheidswege werd een maand vrijstelling van huurbetaling toegezegd, als premie voor hen die in de nieuwe volkswijken Zorg en Hoop en Beekhuizen hun huizen het netst bewoond hadden. Enkele klachten over te hoge huur kwamen in van bewoners van Zorg en Hoop.

De dienst der volksgezondheid is zich ook de Indianen van het verste binnenland gaan aantrekken; een expeditie, onder twee artsen, een bioloog en enig ander personeel, is begin van dit jaar naar den uitersten zuidoosthoek van Suriname getogen en heeft zich op de hoogte gesteld van den toestand der Trio- en Ojana-Indianen. Er waren nl. klachten binnengekomen betreffende onder hen voorkomende ziekten.

De tandheelkundige voorziening in de stad had al lang de aandacht van het bestuur; kinderen voor wie geen schoolgeld betaald wordt werden kosteloos onderzocht en behandeld. Er is een kliniek voor mondhygiëne en enige artsen verrichten daar het nodige, alles ten behoeve der schooljeugd. Nu is, op uitnodiging der Surinaamse tandheel-

kundigen, het hoofd der tandheelkundige afdeling van het New Yorkse departement der volksgezondheid overgekomen, om voor zijn collegas lezingen te houden en de problemen met hen te bespreken der mondverzorging. Deze deskundige sprak de mening uit, dat het met dit laatste onder de Surinaamse jeugd vrij slecht gesteld zou zijn. Dat men juist Amerikaanse hulp ingeroepen heeft, schijnt verband te houden met de mogelijkheid financiëlen steun te bekomen uit het zg. Point four-programma.

Op de begroting van verleden jaar werden alsnog hogere bedragen uitgetrokken voor de leprabehandeling. Bethesda krijgt een nieuwen aanbouw.

De medische specialisten in 's Lands dienst hebben een vereniging gesticht. De vraag is ter sprake gekomen, of de landsminister voor de volksgezondheid niet een medicus behoorde te zijn.

In Nederland werd een adviescommissie ingesteld in zake de vernieuwing van het lands hospitaal en de uitbreiding van het Sint Vincentiusziekenhuis te Paramaribo. Voor dit laatste werk, dat twee jaar in beslag zal nemen, heeft het Welvaartsfonds een half millioen op de begroting gebracht, als lening. Door deze twee werken hoopt men te kunnen voorzien in de behoefte aan meer ruimte voor de ziekenverpleging. Het Prinses Juliana hospitaal op Kabel is thans in het genot van een waterleiding. Wageningen krijgt dit jaar een permanent ziekenhuis.

De dienst van V. en V. geeft een gezondheidskalender uit, waarin hygiënische wenken verstrekt worden.

De gouverneur complimenteerde persoonlijk een honderdjarige vrouw in Saramacca; er werd in Juni van dit jaar de 103de verjaardag verwacht van een andere Surinaamse vrouw.

Dat onderwijs en jeugdzorg belangrijke factoren zijn in het proces van den opbouw, welke niet alleen als economischen opbouw gezien dient te worden, daarvan is men blijkbaar in Suriname wel doordrongen.

De volksopvoeding behoort bij het zeer jonge kind aan te vangen, vooral in Suriname, waar de taalkwestie een zo grote rol speelt. Er is nu begonnen met, bij wijze van proef, in het district, maar dicht bij Paramaribo, drie kleuterscholen te openen. Dat de districtsbewoners zelf niet onverschillig tegenover het onderwijs staan, kan wel hieruit blijken, dat er in een Indianendorp een school geopend kon worden, welke door de dorpelingen zelf gebouwd was. Ook de Hindostanen van Vredenburg, in het Surinamedistrict, namen indertijd zelf het initiatief voor het stichten ener school; deze is nu te klein geworden en de bewoners riepen de hulp van het Onderwijsdepartement in. Onderwijzers en leerlingen werkten aan de verbouwing van oude militaire barakken uit den oorlogstijd, welke nu zullen dienen om het aantal zg. „randscholen" te vergroten. De stichting voor den mechanischen landbouw opende, of liever heropende, een school op de onder haar beheer staande plantage Slootwijk. Wageningen krijgt dit jaar een permanent schoolgebouw.

In September aanstaande herdenken de Fraters van Tilburg het feit,

dat zij vijftig jaar geleden in Suriname aankwamen, om zich aan het missie-onderwijs te wijden.

Een onderwijzer-literator uit Nederland werd aan den staf van het Onderwijsdepartement toegevoegd, om nieuwe moderne schoolboekjes voor de Surinaamse jeugd te redigeren. De S.T.I.C.U.S.A. schonk 700 kinderboeken.

Het schoolgebouw op Zorg en Hoop, waarin ook de A.M.S. gevestigd is, bestond in Februari jongstleden twee jaar; de afdeling Kweekschool telde toen, met inbegrip van de cursisten, ruim 300 leerlingen die zich voor het onderwijzersambt bekwamen.

Te Paramaribo en daarbuiten bestaan een dertigtal schooltuinen, o.a. op Lelydorp; er wordt ook practisch landbouwonderricht gegeven in het Bosnegerdorp Ganzee en dat met succes. Eind verleden jaar werden werkkampen ingericht op Zanderij.

De Billiton Maatschappij zegde voor de eerstvolgende drie jaren een subsidie toe van 50 mille per jaar, om jongelieden te doen opleiden aan de Technische School te Paramaribo; de abituriënten zullen verplicht zijn gedurende een zeker aantal jaren in hun eigen land werkzaam te blijven. Er bestaat een plan om deze, op Zorg en Hoop gevestigde, school te vernieuwen. Het ambachtsonderwijs omvat tegenwoordig ook het metselen; in Corono bestaat een opleiding voor kleermakers. Voor de vakopleiding aan de Universiteit van Porto Rico is één Surinamer in aanmerking gekomen om een beurs te verkrijgen.

Een Studiefonds voor voortgezet onderwijs is te Paramaribo gesticht; hieruit kunnen Surinaamse jongelui financiëel in staat gesteld worden hun opleiding te voltooien. In Nederland studeerden eind 1951 een twintigtal Surinaamse jongelieden met beursen van het gouvernement.

Aan de Rechtsschool te Paramaribo is een cursus geopend in bedrijfseconomie, waarvoor veel belangstelling bleek te bestaan.

Een neuroloog opende te Paramaribo een medisch-opvoedkundig bureau; het is de bedoeling dat later adviezen gegeven zullen worden in zake gezinsmoeilijkheden en moeilijke kinderen. De school voor doofstomme kinderen te Paramaribo bestond eind 1951 vijf jaar; er waren toen 39 kinderen, w.o. van de Ned. Antillen, die door acht religieuze zusters, speciaal in Nederland opgeleid, onderwezen werden.

Er is opgericht een Arbeiders Jeugd Organisatie, welke nauw verbonden is aan de Progressieve Werknemers Organisatie; het doel is ontwikkeling en vakkennis bij te brengen en gelegenheid tot ontspanning te verschaffen aan arbeiderskinderen. De in 1948 opgerichte Brutusclub, welke zo genoemd is naar den bijnaam van den geestelijke die er het initiatief toe genomen heeft, omvat nu 200 à 300 jongens, allen oud-leerlingen der R.K. muloscholen.

De jongens van het opvoedingsgesticht te Oosthuizen, jeugdige delinquenten, die zich voorwaardelijke veroordelingen, met proeftijd, op den hals gehaald hebben wegens lichte vergrijpen, zullen in het vervolg vakopleiding genieten, onder deskundige leiding.

Het departement van Sociale Zaken vatte het plan op een cursus te openen in sociaal werk.

In een lezing is de nagedachtenis geëerd van C. L. Schumann, de

achttiende eeuwse zendeling, wiens studie van het Negerengels thans weder van nut zou kunnen zijn.

De dienst van V. en V. laat gratis in Nederland verspreiden een schoolboekje over Suriname.

Ten aanzien van het godsdienstig leven in Suriname valt het volgende te boek te stellen. Er bestaat een plan om op Zorg en Hoop, het nieuwe stadskwartier, een Protestantse kerk te bouwen. Aan de Lutherse, de Rooms Katholieke en de Evang. Broedergemeente, alsmede aan de Zevende Dags Adventisten, zijn bouwvergunningen verleend, eveneens voor het stichten van kerkgebouwen in dat stadsdeel.

Herdacht werd het feit dat de zending onder de Chinezen vijf jaar geleden een aanvang nam. Het Amerikaanse zendingsgenootschap Pilgrim Holiness Mission vatte het plan op onder de Bosnegers aan de Marowijne te gaan werken.

Jehova's Getuigen zijn ook te Paramaribo begonnen met op te treden.

Er is een vereniging gesticht tot het verbreiden der leerstellingen van Kabīr, die zowel onder de Moslims als onder de Hindoes aanhangers heeft.

Hoe voor Suriname de justitiële aangelegenheden geregeld zullen worden onder het statuut van het gereorganiseerde Koninkrijk, laat zich thans natuurlijk nog niet zeggen. Wel echter schijnt het de bedoeling te zijn, dat de Hoge Raad der Nederlanden als cassatierechter zal blijven optreden. Landsregering en Surinaamse balie beide hebben daartegen geen bezwaar. Noch de regering, noch de advocaten-organisatie echter voelen er iets voor dat aan dit hoogste rechtscollege een Surinaams lid toegevoegd zou worden.

Te Paramaribo werd een bureau voor kosteloze rechtsbijstand geopend.

Voor zover uit de pers blijkt, is er de afgelopen zes maanden éénmaal vonnis gewezen in een zedendelict. Wel iets heel bizonders is het, dat te Paramaribo enige lieden een woonhuis binnendrongen en daar twee personen mishandelden, die dezen aanval te verduren zouden hebben omdat zij Hollanders waren. Misschien geen symptoom, maar toch wel een naar geval.

Hoewel er alle moeite gedaan wordt om het Surinaamse binnenland tot ontwikkeling te brengen, wordt toch ook het belang der stadsbevolking niet vergeten. In het begin van dit jaar werd de bouw aanbesteed van een electrische centrale in Coronie.

De grenzen der stad Paramaribo zijn uitgebreid; verscheidene plaatsen in den omtrek, zijn bij het stadsdistrict getrokken.

De electrificatie der stadsverlichting gaat nog steeds voort; ook de nieuwe telefooncentrale zal nu spoedig gereed zijn.

Een Boskoopse firma schonk indertijd een aantal rozenstruiken, welke in de plantsoenen en de schooltuinen te Paramaribo uitgeplant zijn.

Eind vorig en begin dit jaar vertoefde in Suriname een ,,efficiency"-deskundige, tot het instellen van een onderzoek naar de werking van het ambtelijke apparaat. Een rapport is nog niet gepubliceerd,

doch de deskundige in kwestie heeft wel reeds te Paramaribo verklaard, dat een reorganisatie van het statistisch bureau noodzakelijk is en een psychotechnisch onderzoek van sollicitanten naar ambtelijke functies wenselijk. Ook sprak hij er zich over uit, dat de volksvertegenwoordiging zich zo weinig mogelijk met personeelsaangelegenheden bemoeien moet.

Intussen is in Suriname een wijziging der rechtspositie van ambtenaren in behandeling genomen en maatregelen zijn getroffen tot het tegengaan van ongemotiveerd verzuim van dienst.

Ook de tegenwoordige organisatie schijnt de diensten van een gouvernements secretaris te vereisen, althans er is iemand als zodanig vast benoemd; ook de regeringsraad heeft een secretaris. Na het ontslag van den directeur van Economische Zaken, een Hollands ambtenaar, is deze vervangen door een kind des lands, gepensioneerd administrateur van Financiën in Nederlands Indië, wat een enigszins andere functie was dan de gelijknamige in Suriname en op Curaçao.

Aangaande de verhouding tussen de nog in functie zijnde ambtenaren uit het moederland en de inheemse landsministers, onder wie zij dienen, zijn tot dusver geen bizonderheden aan het licht gekomen; een der Surinaamse bladen evenwel betoogde dat het gouvernement deze Hollandse ambtenaren meer de hand boven het hoofd behoorde te houden.

Tijdens het laatste buitenlandse verblijf van den gouverneur trad de directeur van diens Kabinet als plaatsvervanger op.

In een strafproces bleek, dat bij het departement van Sociale Zaken een aanzienlijk bedrag verduisterd was, dat uit Nederland ontvangen en voor de Kanker-bestrijding bestemd was; de controle had blijkbaar wel zeer te wensen overgelaten.

In Februari van dit jaar was de publicatie van den officiëlen tekst der handelingen van de Staten anderhalf jaar ten achter. En in Maart was nog maar een gedeelte der ontwerp-begroting voor 1952 door de Staten ontvangen.

De Surinaamse p e r s is ook al weder verrijkt met enige nieuwe organen. In concurrentie met Varia is een nieuw geïllustreerd weekblad verschenen, De Echo, waarin ook een „comic strip". Verder is de uitgave aangevangen van een nieuw blad, dat twee maal per week verschijnen zal, Het Vaderland, waarmede getracht zal worden alle Surinamers tot elkander te brengen. De bewoners van Zanderij hebben een eigen maandblad gesticht, De Zanderij Bode — en de verpleegden van Bethesda deden hetzelfde; hun orgaan heet De Ster.

De dienst van V(olksvoorl.) en V(olksontw.) begon de uitzending van een r a d i o p r o g r a m m a, eens per week, in het Engels en Spaans, dus vooral bestemd voor Brits West Indië en Spaans Amerika; de gouverneur opende de reeks met een redevoering in beide talen. Ook heeft een radio-volksuniversiteit haar intrede gedaan.

Mede door den dienst der V. en V. is getracht de Indianen in het binnenland te bereiken met f i l m v e r t o n i n g e n, opvoeding en bevordering der hygiëne ten doel hebbend.

In voorbereiding is de samenstelling van een e n c y c l o p a e d i e van Suriname.

Er is een verordening tot stand gekomen betreffende het behoud van voorwerpen van historische, culturele of wetenschappelijke waarde en

dit heeft de stichting tot gevolg gehad van het Surinaams M u s e u m, welke de beschikking gekregen heeft over een tentoonstellingsruimte. Eind verleden jaar reeds werd te Paramaribo een particulier museum geopend van Indiaanse ethnografica. Reeds verleden jaar werd een begin gemaakt met maatregelen voor n a t u u r b e s c h e r m i n g; een verordening welke de bescherming der Surinaamse land- en zeefauna tot doel zal hebben schijnt nog niet tot stand gekomen te zijn.

Het v e r e n i g i n g s l e v e n der Surinamers is weder verrijkt met nieuwe organisaties. Begin van dit jaar werd te Paramaribo opgericht de Ver. Nieuw Suriname, een naam welke al van vroeger bekend was, welke beoogt een handvest samen te stellen, gebaseerd op de vier vrijheden in dat van de V.N. Een reeds eerder bestaande Ver. Ons Suriname te Amsterdam richtte zich tot de Surinaamse regering, met het verzoek dat zij stappen zou doen bij de Ver. Naties, ten einde een eind te maken aan de rasdiscriminatie in de V.S. en in Zuid Afrika.

Verder lazen wij van een Surinaams verbond ter versterking van den onderlingen band tussen Surinamers en Nederlanders en van een associatie voor internationale coöperatie tussen Suriname en andere landen.

De buitensociëteit Het Park laat een nieuw clubhuis en een nieuwe danszaal bouwen, kosten 180.000 gulden.

Van de vereniging van wetenschappelijke werkers is de gouverneur voorzitter geworden.

S p o r t e n s p e l worden in toenemende mate in Suriname beoefend. Het nieuwe zwembad in het stadskwarier Zorg en Hoop werd geopend; daarna weder een ander in de Surinamerivier. Er bestaan plannen voor een vierde en zelfs voor een groot algemeen volkszwembad.

Voor het op Aruba te houden voetbaltournooi, ter gelegenheid van de opening van het nieuwe station aldaar, waren ook Surinaamse voetballers uitgenodigd. Suriname zelf krijgt, in de buurt van Paramaribo, een station; in de kosten nam de Sur. Bauxiet Maatsch. voor een belangrijk bedrag deel.

Ook al weder op Zorg en Hoop is een ontspanningscentrum verrezen, met o.a. een dans- en balletschool.

Te Nieuw Amsterdam werd een speeltuin ingericht.

Het Surinaamse t o n e e l l e v e n kon geruimen tijd profiteren van de diensten van een Nederlands acteur, onder wiens leiding o.a. een stuk van Shakespeare opgevoerd is; het was een aardige gedachte daarbij enkele passages in het Negerengels te doen zeggen. Enigszins vreemd deed het aan indertijd te lezen dat een zekere toneelvereniging een stuk in studie genomen had, dat tot onderwerp had het mislukte Killingercomplot van 1910.

N a t u u r r a m p e n zijn gelukkig in Suriname zeldzaam. Het Comité Stormfonds, dat opgericht werd na de verwoesting van verleden jaar, door een windhoos aangericht, beëindigde zijn werk; er was 19½ mille ontvangen, waarvan reeds ruim 15 mille uitgekeerd.

Er werd in April jl. een vallende ster waargenomen; aangezien tegelijker tijd een huis op Republiek in brand vloog, meende men met een meteor te doen te hebben gehad, waarvan een stuk den brand veroorzaakt zou hebben.

15 Juni 1952 M.

NEDERLANDSE ANTILLEN

Mr B. de Gaay Fortman heeft van ons afscheid genomen als kroniekschrijver van de Nederlandse Antillen. Vijftien jaren lang heeft hij de lezers van „De West-Indische Gids" overzichten gegeven van de voornaamste gebeurtenissen met betrekking tot de eilanden welke ons zo na aan het hart liggen. Hierdoor heeft hij niet alleen de talrijke lezers van zijn Kroniek aan zich verplicht, maar ook hen, die in de toekomst naar dit tijdschrift zullen grijpen voor het verkrijgen van een beeld van de Nederlandse Antillen van 1937 tot 1951.

Redactie

Ronde Tafel Conferentie. Indien de Beurs- en Nieuwsberichten altijd waarheid spreekt, dan werden er witte bloemen gestrooid op het pad van dr Da Costa Gomez, toen hij, teruggekeerd van de R.T.C. in Den Haag, op „tushi Korsow" uit het vliegtuig stapte. Dat hij het „statuut voor het Koninkrijk" niet in zijn zak had, mocht blijkbaar niet hinderen. Evenmin kon het 't enthousiasme van zijn aanhangers doven, dat reeds voor zijn vertrek was gewaarschuwd, dat het houden van deze R.T.C. wel eens te voorbarig kon zijn.

Overigens heeft het niet in de eerste plaats aan dr Da Costa Gomez gelegen, dat de besprekingen in Den Haag niet tot concrete resultaten hebben geleid. Reeds vóór zijn vertrek liet hij zich optimistisch uit over de mogelijkheid van samenwerking met Nederland en ook na zijn terugkeer bleef hij de „eeuwige optimist", die, evenals de leden van zijn delegatie, in het bereiken van resultaten in de toekomst gelooft.

Aan de eigenlijke R.T.C. is, zoals bekend, een vooroverleg vooraf gegaan, dat werd gevoerd tussen gemachtigden van de Nederlandse, Surinaamse en Antilliaanse regering. Als het resultaat van dit vooroverleg werd een „Werkstuk" opgesteld, dat als grondslag voor de besprekingen ter R.T.C. moest dienen. In een inleiding tot dit Werkstuk wordt gezegd, dat de twee grote punten voor de te treffen voorziening, waarin de verbondenheid van het Koninkrijk tot uitdrukking is te brengen, de zelfstandigheid en de samenwerking zijn. De zelfstandigheid komt tot uitdrukking in de landsregelingen, en de grondslagen daarvan dienen in het statuut te worden vastgelegd. De samenwerking ware te regelen door Suriname en de Nederlandse Antillen deel te doen nemen in het staatsrechtelijk bestel van het koninkrijk, voor zover het rijksaangelegenheden betreft, welke deze landen raken. Aan Suriname en de Antillen wordt in dit bestel een invloed gegeven, die recht doet aan de welbegrepen belangen van het Koninkrijk en aan hun redelijke aanspraken te dezer zake, aldus wordt in deze inleiding gezegd.

Bezien wij het Werkstuk zelf, dan blijkt wel het belangrijkste in de constructie, dat de regeling van een aantal koninkrijksaangelegenheden (zoals die in het punt 1 met name zijn genoemd) aan de Nederlandse grondwet wordt overgelaten. Het is hier niet de plaats uitvoerig op het werkstuk in te gaan, temeer daar de grondslagen toch niet in hun geheel zijn aanvaard. Daarvoor verwijzen wij naar het werkstuk zelf en, voor wie het interesseert, naar het belangwekkende commentaar, dat erover van de hand van prof. Logemann in het Juristenblad van April is verschenen.

Nog slechts dit (uit de inleiding):

Tussen werkstuk en ontwerp-rijksgrondwet bestaat een verschil in constructie. Het ontwerp-rijksgrondwet wilde de medezeggenschap van Suriname en de Antillen verwezenlijken door de creatie van een aantal nieuwe staatsinstellingen. Zo kende het ontwerp-rijksgrondwet een rijkskamer, rijkssenaat, rijksraad, rijkshof, rijksministers en rijkssecretarissen. Voor een dusdanige algehele omvorming van de staatsinstellingen van het koninkrijk bestaat geen noodzaak. Op andere wijze kan recht worden gedaan aan de rechtmatige aanspraken van deelgenootschap in de aangelegenheden van het koninkrijk en aan een geëigende verwezenlijking der koninkrijksgedachte.

De grote voordelen van een eenvoudige opzet, waarbij de bestaande staatsinstellingen hun plaats en positie behouden, zal weinig betoog behoeven. Een evenwichtige ontwikkeling van de verhoudingen in het koninkrijk wordt bevorderd door de traditionele organen niet door andere te vervangen. Invoering van een nieuwe apparatuur zou voorts niet onbelangrijke kosten meebrengen, terwijl verder een betrekkelijk groot aantal personen uit Suriname en de Nederlandse Antillen in de werkzaamheden zouden moeten worden betrokken.

Hierbij wordt voorts bedacht, dat de vergaande autonomie van Suriname en de Nederlandse Antillen medebrengt, dat de overige koninkrijksaangelegenheden, welke hun belangen raken, beperkt in aantal zijn. Dit is een reden temeer om de deelneming in de behartiging van koninkrijksaangelegenheden zoveel mogelijk te verwezenlijken in de bestaande instellingen en organen.

Wij mogen aannemen, dat dr Da Costa Gomez, die hoe dan ook de meest gezaghebbende staatsman der Antillen is, het met de grote lijnen van deze opzet eens was.

De voornaamste bezwaren tegen het werkstuk kwamen van Surinaamse zijde en wel tegen het punt 10 (in een later ontwerp punt 12), waarin wordt gezegd: „Indien de gevolmachtigde landsminister van Suriname, onderscheidenlijk van de Nederlandse Antillen, onder aanwijzing van de gronden, waarop hij benadeling van zijn land verwacht, heeft verklaard, dat zijn land niet gebonden wil worden door een voorgenomen regeling, welke in dat land zou gelden, zal de regeling niet voor het betrokken land worden vastgesteld, tenzij [en nu komt het] het naar de beslissing van de raad van ministers volkenrechtelijk niet mogelijk is het land buiten de regeling te houden, dan wel het welzijn van het koninkrijk de gebondenheid eist". De Surinaamse bezwaren betroffen de beperkingen, die na „tenzij" komen. Inderdaad lijkt het ons, dat indien men deze beperkingen zou schrappen, de zelfstandigheid van Suriname (en de Nederlandse Antillen) zo groot zou zijn, dat deze in wezen niet veel meer zou verschillen van wat men in de practijk onder „souverein" verstaat, zij het dan ook dat er in naam nog een binding onder de kroon zou zijn.

Het komt ons voor, dat men van Antilliaanse zijde in deze beperkingen geen onoverkomenlijk bezwaar zag. In een na de R.T.C. uitgegeven communiqué wordt gezegd, dat zowel de Nederlandse als de Antilliaanse delegatie zich met de inhoud van een op 13 Mei opgesteld ontwerp-statuut, waarin een artikel van dezelfde strekking als punt 12 voorkwam, in hoofdzaak konden verenigen.

De Surinaamse bezwaren bleven gehandhaafd en het is veelzeggend, dat in hetzelfde communiqué niet wordt gezegd wat de Antillianen dachten van het ontwerp, dat daarna (op 16 Mei) nog uit de bus kwam, waarin (in een poging om alsnog tot enig resultaat te komen) een ontwerp-statuut van nog eenvoudiger opzet en beperkte omvang werd voorgesteld, waarnaast een aantal statutaire regelingen ter uitwerking van deze grondbeginselen zouden kunnen worden getroffen. (Van Nederlandse zijde, werd dit voorstel, evenals dat van 13 Mei, wèl aanvaardbaar geacht, doch men achtte zich na het vastlopen der R.T.C. hieraan niet meer gebonden).

Het is overigens wel bekend wat de Antillianen ervan dachten, want in een onderhoud met de verslaggever van de Beurs- en Nieuwsberichten gaf dr Da Costa Gomez daarna te kennen, dat hij van de twee wegen, die er nog overbleven, de voorkeur gaf aan een constructie, waarin de verbondenheid in het koninkrijk hecht zou worden verankerd. ,,Op de R.T.C. moeten grondslagen gelegd worden, die voor een lang aantal jaren bruikbaar zullen zijn''.

Zoals bekend, in een resolutie besloot men de conferentie ,,tijdelijk te onderbreken'' om te zijner tijd de beraadslagingen in een commissie voort te zetten. Dit voorstel moet wel grotendeels van Antilliaanse zijde afkomstig zijn, want al dadelijk nadat van Surinaamse zijde te kennen werd gegeven, dat men de conferentie wilde verdagen, liet men in een Antilliaanse verklaring weten, dat men er de voorkeur aan gaf, dat het overleg werd voortgezet, eventueel in een commissie van beperkte omvang.

Hoe dr Da Costa Gomez heeft gemanoeuvreerd, kan nog blijken uit *een verklaring, die hij, op het moment dat de impasse in de lucht hing*, voor Antilliaanse studenten in Leiden aflegde, waarin hij zeide, dat de talrijke wijzigingen, waarmede men dadelijk na het begin der conferentie van Nederlandse zijde was gekomen, niet anders betekenden dan ,,een denatureren'' van het karakter van het werkstuk. De oorzaak van het niet gereedkomen van het werkstuk (bedoeld is ontwerp-statuut) moet op rekening worden gesteld van de als het ware uit de lucht gevallen nieuwe Nederlandse voorstellen, waarover de debatten hoofdzakelijk lopen''. Tevoren had dr Da Costa Gomez zich nog op geen enkel moment over dit ,,denatureren'' uitgelaten, maar met deze verklaring hield hij toch de weg open voor Suriname (of voor Nederland) om alsnog tot een vergelijk te komen.

Er zijn meer aanwijzingen, dat de Antilliaanse delegatie, zoals Da Costa Gomez zeide, als ,,buffer'' heeft willen fungeren om ,,het botsen der meningen'' op te vangen. Van Antilliaanse zijde werd een bemiddelingspoging gedaan tussen de Surinaamse en Nederlandse delegaties en daarvoor werd zelfs een bemiddelingscommissie ingesteld, bestaande uit de heren Da Costa Gomez, Debrot en Jonckheer; doch deze bemiddelingspoging werd van Surinaamse zijde afgewezen, omdat de Antillen tot de betrokken partijen behoorden.

Er is even het geluid vernomen, dat de Antillen afzonderlijk een overeenkomst met Nederland zouden kunnen sluiten, maar hiertegen bestonden aanstonds bezwaren, omdat men van het standpunt uitging, dat

het koninkrijk door de drie rijksdelen tezamen moest worden gevormd. Dit neemt niet weg, dat dit denkbeeld, indien de Surinaamse moeilijkheden groter zouden worden, opnieuw naar voren zou kunnen komen.

De voornaamste reden is echter, dat ook de Antillen tegen de latere formuleringen van het statuut bezwaren hadden. Toen het er naar uitzag dat de conferentie toch niet tot een afgerond geheel zou komen, hebben de Antillianen zich min of meer achter de Surinamers verscholen.

Reeds tijdens de conferentie liet dr Da Gosta Comez weten, dat een der grootste moeilijkheden voor de Antilliaanse delegatie in de weglating van de preambule van het werkstuk in de nieuwe tekst was gelegen. In deze preambule (luidende: ,,Nederland, Suriname en de Nederlandse Antillen, overwegende, dat zij uit vrije wil verklaard hebben verbonden te willen zijn in een koninkrijk, waarin zij de eigen belangen zelfstandig behartigen en op voet van gelijkwaardigheid de gemeenschappelijke belangen verzorgen en wederkerige bijstand verlenen, hebben besloten, in gemeen overleg het volgende statuut vast te stellen") zagen de Antilliaanse delegatieleden tot nu toe de garantie van het zelfbeschikkingsrecht. Naar Antilliaanse opvatting is het noodzakelijk, dat dit zelfbeschikkingsrecht erkend wordt, daar er zonder een dergelijke erkenning geen sprake kan zijn van gelijkwaardigheid, aldus de Beurs- en Nieuwsberichten.

Het blad schreef verder: Men stelde zich steeds op het standpunt, dat als het zelfbeschikkingsrecht erkend wordt, dit ook gelijktijdig wordt uitgeoefend door de nadrukkelijke verklaring van bereidheid tot samengaan in een koninkrijk, en daarmede is het zelfbeschikkingsrecht naar Amerikaanse opvatting (welke gehuldigd wordt door de Antillianen) uitgeput. Van zelfbeschikkingsrecht kan maar eenmaal gebruik worden gemaakt.

Nederland nu schijnt te vrezen, dat wanneer de term zelfbeschikkingsrecht wordt gebezigd, dit inhoudt dat de rijksdelen daaraan later het recht tot afscheiding zouden kunnen ontlenen. Volgens de heer Gomez is dit een geheel verkeerde conclusie, welke ook niet aansluit op hetgeen verklaard werd in de koninklijke belofte van 1942 en het standpunt, dat Roosevelt destijds ten aanzien van deze kwestie innam.

De heer Gomez noemde het zeer betreurenswaardig, dat over het zelfbeschikkingsrecht nu een zo diepgaand meningsverschil is ontstaan en dat nog wel, nadat de Antilliaanse delegatie een uiterst tegemoetkomende houding aannam inzake belangrijke onderwerpen als de kostenbijdrage en de regeling van de kwestie van het internationale luchtverkeer. Hierover was men, dank zij de welwillende houding van de Antillianen, volledig tot overeenstemming gekomen. Een andere kwestie, die van de overplaatsing van de zetels van grote maatschappijen, was ook naar genoegen van beide partijen geregeld, toen men de Nederlandse delegatie ervan overtuigd had, dat deze overdracht in eigen rechtssfeer diende te geschieden.

De heer Gomez zou de preambule uit het werkstuk gaarne gehandhaafd zien en acht de nieuwe formulering van geen waarde. In het nieuwe document blijft van de formulering van vrijwillige verbondenheid niets anders over dan dat een conferentie werd gehouden tussen Nederland, Suriname en de Antillen. Het is gewenst voor dit alles nog een oplossing te vinden. De nieuwe formulering zou, indien zij werd aangenomen, weinig waarborgen voor de toekomst geven. Aldus een verslag in de Beurs, dat

wel het best de Antilliaanse houding ten aanzien van de resultaten van de R.T.C. weergeeft.

In de Antillen is men het er niet over eens of de R.T.C. al of niet voldoende was voorbereid, doch de standpunten hieromtrent worden sterk door de interne politiek beïnvloed, vooral nadat de heer Van der Hoeven (C.O.P.) in de Staten een felle aanval op de ,,overhaasting" had gedaan en daarbij zelfs de delegatie ,,een politiek avontuur" verweet, inplaats van ,,de formele afronding van een politieke ontwikkeling".

Beter lijkt het ons weer te geven wat de heer Jonckheer (als vertegenwoordiger van de belangrijkste oppositiegroep) er van zeide. In tegenstelling met Gomez weet hij het mislukken van de R.T.C. aan onvoldoende voorbereidng. Verder noemde hij (wij citeren uit een verslag van het A.N.P.) de opzet van het werkstuk totaal eenzijdig. Wel was tevoren met de voorlopige delegatie, die vertegenwoordigers van alle stromingen bevatte, uitvoerig overleg gepleegd, maar de beide gedelegeerden, die ter voorbereiding van het werkstuk naar Nederland waren gegaan, de heren Da Costa Gomez en De la Try Ellis, hebben zich van hetgeen in die voorlopige delegatie was besproken, weinig aangetrokken — aldus de heer Jonckheer — zodat het werkstuk, dat tenslotte de basis werd van de R.T.C., iets heel anders was dan wij ons aan de hand van het tevoren besprokene hadden voorgesteld. In de eerste tijd was er dan ook bepaald geen overeenstemming in de boezem van de delegatie der Nederlandse Antillen, en al is daarvan misschien naar buiten niet veel gebleken, het is onjuist te zeggen, dat de delegatie volkomen eensgezind was. Eigenlijk is men het intern nooit helemaal eens geworden en het is daarom, dat de heer Jonckheer het als een besliste noodzaak ziet, dat de commissie van overleg, die straks aan het werk zal gaan om de derde R.T.C. voor te bereiden, werkelijk op brede basis zal berusten.

De werkwijze van de R.T.C. is naar de mening van de heer Jonckheer fout geweest. Men is begonnen met de details en geëindigd met de principiële punten, en omdat uit alles bleek, dat Nederland aanzienlijk minder ver wilde gaan dan in 1948 — het conservatieve element schijnt in Nederland aan kracht te hebben gewonnen — waren er al direct zovele verschilpunten en was er zoveel wantrouwen ontstaan — waarlijk niet alleen bij de Surinamers — dat tegen de tijd, dat de principiële punten aan de orde kwamen, overeenstemming moeilijk meer te bereiken was. Toch is het zijn werkelijke overtuiging, dat overeenstemming zeer wel bereikbaar is en dat bij de vele besprekingen geen enkel geschilpunt is gerezen, dat onoplosbaar zou kunnen worden genoemd, De heer Jonckheer antwoordde voorts op de vraag of hij het, evenals de heer Da Costa Gomez, noodzakelijk achtte, dat vóór de algemene vergadering van de Verenigde Naties een beslissing zou zijn genomen: Het lijkt mij toe, dat wanneer wij de V.N. kunnen melden, dat er hard aan overeenstemming wordt gewerkt, dat voldoende is, en in ieder geval kunnen wij beter ons niet zenuwachtig maken en rustig naar een goede en gezonde samenwerking toegaan dan nu opeens de zaak forceren en daar later misschien spijt van krijgen.

Voor de goede orde mogen wij nog melding maken van een ontwerp-rijksgrondwet, dat tegen het einde van de R.T.C. door de gedelegeerden Sprockel, Van Romondt en Gerharts naar voren werd gebracht en dat

werd opgesteld met de medewerking van de heren P. van der Hoeven in Willemstad en mr Alvarez Correa in Nederland, zodat het — aldus de Beurs- en Nieuwsberichten — dus min of meer een product is van de C.O.P.

Het ontwerp is niet meer in behandeling genomen. De merites zijn niet bekend, daar het niet is gepubliceerd. De Beurs- en Nieuwsberichten zegt ervan: „De opstellers hebben teruggegrepen op de gedachte van een rijksgrondwet, waarbij het oude koninkrijk in een nieuwe vorm wordt gebracht. Hun ontwerp dient dan als richtsnoer voor een volledige grondwettelijke regeling voor het koninkrijk in een rijksgrondwet en hierin bestaat dan het verschil met het werkstuk-statuut, dat slechts de principiële punten aangeeft, doch geen volledige uitwerking geeft". — „Hoewel teruggegrepen is op de gedachte van een rijksgrondwet is het oude denkbeeld (van de R.T.C.-1948) van een zware constructie ook hier losgelaten en heeft men in deze leidraad hetzelfde aantal functionarissen als in het ontwerpstatuut". — „Een belangrijk punt in het nieuwe ontwerp is ook, dat de leidraad voor de rijksgrondwet zo min mogelijk tornt aan de bestaande Nederlandse grondwet, waaraan een groot deel van de rijksgrondwettelijke materie wordt gedelegeerd. De vrees voor het uiteenscheuren van de grondwet wordt hiermede weggenomen". — „Het koninkrijk wordt in dit ontwerp samengevat in drie zelfstandige sferen: 1. van het koninkrijk, 2. van de rijksdelen, 3. van de onderdelen der rijksdelen (voor zover het de Antillen betreft). Elk van deze sferen heeft de wetgevende, de uitvoerende en de rechtelijke organen".

Aruba. Een kwestie, die zijdelings bij de R.T.C. ter sprake kwam, is die van Aruba, of beter: van het kiesstelsel der eilandgebieden. De heer (Henny) Eman heeft hierover naar buiten nogal de trom geroerd, doch naar binnen (in de commissie, die daarvoor werd ingesteld) niets bereikt: men is precies evenver als men begon. Het voorstel van de heer Eman hield in, dat hij van de 21 zetels van de Arubaanse eilandsraad er 16 aan Arubanen wilde toekennen en de overige vijf voor de groepen der niet-Arubanen: Nederlanders, Curaçaoenaars, Bonairianen, Bovenwinders en Surinamers.

Toen voor dit voorstel geen belangstelling bestond, wilde de heer Eman het nog over een andere boeg gooien: een machtiging voor de eilandraden om zelf regelen ten aanzien van de kieswet te stellen. Ook dit voorstel werd verworpen, waarna de heer Eman het nog met een compromis probeerde: een verhouding in de eilandsraad tussen Arubanen en niet-Arubanen van 14–7. De heer Irausquin diende, blijkbaar als tegemoetkoming, nog het voorstel in om voor het toekennen van het kiesrecht aan niet-Arubanen een langere vestigingstermijn (dan de thans geldende van anderhalf jaar) te stellen, doch hij trok dit voorstel in, toen bleek, dat de meerderheid der commissie toch niet voor wijzigingen (althans op dit moment) voelde.

Verenigde Naties. In de Verenigde Naties is de vraag aan de orde geweest of Suriname en de Nederlandse Antillen als zelfbesturende dan wel als gedeeltelijk autonome gebieden moeten worden beschouwd, zulks tengevolge van het feit, dat Nederland de toezending van het jaarlijkse rapport over de economische en sociale toestanden in deze gebie-

den had gestaakt. De Nederlandse regering stelde zich op het standpunt, dat zij, sedert er door middel van de interim-regelingen autonomie aan de West was verleend, niet meer bevoegd was deze rapporten in te dienen.

Het eerst kwam de kwestie aan de orde in een commissie ad hoc, die aan de hand van artikel 73 van het Handvest wilde nagaan in hoeverre er hier van „self government" kon worden gesproken. De heer Pos (Suriname) gaf voor deze commissie een uiteenzetting, doch het heeft er niet toe kunnen leiden, dat de commissie een besluit nam. Daarna kwam de vraag in de vergadering van de Verenigde Naties aan de orde en hier was het de heer Debrot, die als algemeen vertegenwoordiger van de Antillen het woord voerde. In zijn rede, die hij op 10 Januari 1952 uitsprak, bracht de heer Debrot naar voren:

1. De Nederlandse Antillen bezitten geen souvereiniteit en zijn niet van zins deze voor zich op te eisen. Dit hangt samen met hun conceptie van het nieuwe koninkrijk. In deze conceptie zal de souvereiniteit worden opgedragen aan het nieuwe koninkrijk, bestaande uit Nederland, Suriname en de Nederlandse Antillen.

2. De Nederlandse Antillen bezitten wel de autodeterminatie, onder meer terzake van de in artikel 73e enumeratief opgesomde aangelegenheden. De beantwoording van de vraag, die thans aan de orde is, kan derhalve zonder veel moeilijkheden geschieden.

Zij luidt: of een eventuele rapportage ex artikel 73e door de Nederlandse regering in overeenstemming kan worden gebracht met de autonomie, die de Nederlandse Antillen, ook afgezien van de definitieve rechtsorde, waarover alsnog zal worden beslist, reeds thans bezitten. In antwoord op deze vraag is de Antilliaanse landsregering de mening toegedaan, dat de Nederlandse regering sic stantibus rebus — geen rapportage *terzake deze materie zou kunnen leveren zonder te treden in de interne* aangelegenheden van de Nederlandse Antillen. Het is deswege, dat de Nederlandse Antillen niet bereid zijn de gegevens ter samenstelling van een rapportage als bedoeld in artikel 73e van het Handvest te verschaffen. Voorts meent de Antilliaanse landsregering nadrukkelijk te moeten verklaren, dat zij zich verplicht zou achten, hoezeer ook tot haar leedwezen, zich algeheel te distanciëren van een rapportage, die door de Nederlandse regering eigenmachtig, dus buiten haar medeweten om, ter aanbieding aan de Verenigde Naties zou worden samengesteld. Zij wenst hierbij uitdrukkelijk vast te leggen, dat dit niet geschieden zou op grond van enige vijandige gezindheid jegens Nederland, waarmede zij op voet van gelijkwaardigheid binnen het koninkrijk wenst verbonden te blijven, maar uitsluitend teneinde tot uitdrukking te brengen, dat zij protest zal aantekenen in alle gevallen, waar, wanneer en door wie ook, inbreuk zou worden gepleegd op haar recht om haar interne aangelegenheden zelf te regelen. — Tot zover de heer Debrot.

Het laat zich aanzien, dat deze kwestie niet los kan worden gezien van de politiek van sommige Latijns Amerikaanse landen, die op grond van de resolutie van Bogotá-1948 het als een aangelegenheid van het Amerikaanse continent beschouwen, dat er geen afhankelijke gebieden zouden blijven voortbestaan.

In de volgende vergadering van de Verenigde Naties zal de kwestie door de betrokken commissie opnieuw aan de orde worden gesteld.

Er is over deze kwestie een handig boekje „Suriname en de Neder-

landse Antillen in de Verenigde Naties" bij het ministerie van buitenlandse zaken verschenen, waarnaar wij mogen verwijzen.

Venezuela. Gouverneur Struycken heeft een officieel bezoek aan Venezuela gebracht, hetwelk, volgens de verslagen in de pers, meer werd dan een officiële beleefdheidsvisite. De gouverneur zeide hiervan zelf, dat ,,de vriendschap tussen Venezuela en Nederland diep genoeg geworteld is om de stormen te overleven". Zaken, die door het bezoek gunstig kunnen worden beinvloed, zijn: het handelsverkeer tussen Nederland en Venezuela en de hervatting van de handelsbesprekingen, die in 1950 door omstandigheden moesten worden afgebroken. Venezuela wenst hierbij van de Antillen een krachtiger optreden tegen het smokkelen, en de Antillen verlangen, dat Venezolaanse touristen voor een bepaald bedrag aan goederen kunnen besteden, die dan vrij kunnen worden ingevoerd. De inzet: al of niet afschaffing van de zogenaamde Antillenrechten.

10 Juli 1952 D.W.

Bouwsteentjes

Op Zaterdag 8 Januari 1842 kwam *de eerste* Engelse *mailboot* ,,De Clyde" *in Suriname* aan.

De Surinaamsche Courant van Donderdag 13 Jan. 1842 geeft een enthousiast verslag van de aankomst van dit schip, gecommandeerd door de Luitenant ter Zee WOODRAFT en vermeldt dat de reis Southampton-Paramaribo in 18 dagen werd afgelegd.

Tal van nieuwgierigen stroomden naar de Waterkant om het schip te bekijken en ,,zich in de beschouwing van het monstervaartuig te verlustigen". Op invitatie van de Commandant werd het schip op Zondag door ambtenaren en aanzienlijke ingezetenen bezocht, ondanks de stromende regen die er die dag viel.

Het vaartuig was 276 voet lang, 60 voet breed met een hoogte van 7 voet. De machine was 450 paardenkracht. Voor de passagiers zijn er – aldus het verslag – 90 ,,slaapkamers", een dames kleed- en zitkamer en een smaakvolle bibliotheek. De equipage bestond uit 80 man en een vrouw.

De ,,Clyde" vertrok op 10 Januari naar Demerary en ging vandaar via Grenada naar Engeland.

WOLBERS (p. 687) vertelt, naar H. W. R. ELLIS (*Chronologische geschiedenis van Suriname*, p. 25) dat de ,,Clyde" op 9 Januari aankwam; maar natuurlijk kan een schip de ene dag de rivier binnenkomen en pas de volgende dag voor de stad ankeren.

Achttien dagen van Southampton naar Paramaribo was een korte reis. De ,,Curaçao", in 1827, deed er ruim 28 etmalen over, van Hellevoetsluis tot voor de stad Paramaribo. Toch nog vlugger dan Z.M. Oorlogsschip ,,Juno" dat op 22 Januari 1842 voor Paramaribo kwam na een reis van 34 dagen van Den Helder. Gouverneur-Generaal JULIUS CONSTANTIJN RIJK vertrok op 5 April 1842 met de ,,Juno" uit Suriname en kwam op 28 Mei in Den Helder aan.

Ph. A. S.

BIBLIOGRAFIE

SEPARATE PUBLICATIONS

Continued from *W. I. Gids 32*, p. 55–64. — An English translation of the title is added to those items which are of more than local interest. — Publications not seen by the author of this bibliography are indicated with an asterisk: *

Those interested in further documentation are advised to consult the *Documentatieblad van de Afdeling Tropische Producten* (edited by the Royal Tropical Institute, Amsterdam) and the „Scientific bibliography" in the *Jaarboek 1948–1951* of the Foundation for Scientific Research in Surinam and the Netherlands Antilles, Utrecht.

Afdeeling Curaçao van de Vereeniging „Het Nederlandsche Roode Kruis". Jaarverslag 1950. (Curaçao, 1951), Drukkerij Scherpenheuvel, 19 pp.

Algemene inlichtingen over Suriname. 2e Uitgave. Kon. Instituut voor de Tropen, Amsterdam, Jan. 1952, 43 pp. mimeogr.

Algemene voorlichting over de Nederlandse Antillen. Meded. Voorlichtingsinst. Welvaartsplan Ned. Antillen 5, Amsterdam, Maart 1951, 50 pp. mimeogr., fig.

Almanaque de Curaçao para el año de 1951. Ed. 32. Compilación de W. M. Hoyer. (Curaçao).

Almanaque de Curaçao para el año bisiesto de 1952. Ed. 33. Compilación de W. M. Hoyer. (Curaçao), 85 pp.

Antilliaans Juristenblad. Uitgave van de Vereniging van Praktizijns der Nederlandse Antillen. Drukkerij „De Curaçaosche Courant", (Curaçao). Quarterly, ed. by mr D. S. Jessurun Cardozo, mr dr G. van Ginsbergen & mr E. D. Baiz. No *1*, Jan. 1951, 16 pp.

Aruba. Netherlands West Indies. Netherl. W. I. Tourist Comm., (New York, 1952), 16 pp.

Aruba wegenkaart. This provisional map is made by the Governments Survey Department, March 1950. Photoprint, 1: 41, 667; 90 × 60 cm.

Audretsch, F. C. d': *Verzamelde gegevens over waterboringen in Suriname.* Meded. Geol. Mijnbouwk. Dienst Suriname 5, 1950, 51 pp., 6 figg., 3 maps excl.

Data on water bores in Surinam.

BITTER, B. A. & SPOON, W. & SESSELER, WA. M.: *Bijenteelt op de Nederlandse Antillen en kwaliteit van de honing*. Bericht. Trop. Prod. Ind. Inst. 229, 1950, 11 pp. (Summary) From *W. I. Gids 31*.
Apiculture in the Netherlands Antilles.

BLANKENSTEIJN, G.: *Suriname trekt de aandacht*. Wekel. Studiereeks Stichting Ivio, Actuele Onderw. 399, (1952), 16 pp., 9 figg.

BRADA O.P., Pater: *Kerkgeschiedenis Curaçao (1742–1776)*. Willemstad, (Curaçao), 1951, 37 pp.

BRADA O.P., Pater: *Kerkgeschiedenis Nederlandse Antillen 1499–1700*. Willemstad, 1951, 37 pp.

BRADA O.P., Pater: *Kerkgeschiedenis der Bovenwindse Eilanden*. Willemstad, 1952, 47 pp.

BRADA O.P., Pater: *Pastoor Romero van Aruba (1836–1849)*. Willemstad, 1951, 22 pp.

BRADA O.P., Pater: *Paters Jezuiten op Curaçao*. Willemstad, 1950, 39 pp.

BRENNEKER, Pater: *No tin wea pa stoba jiu malucu*. Hollandse Boekhandel, (Curaçao), 1951, 16 pp.

Caraibisch Venster. Kwartaalblad voor de Nederlandse Antillen. N.V. Hollandsche Boekhandel, Curaçao. Drukkerij Scherpenheuvel. Nr *1*, March 1952, 20 pp.
A quarterly, edited by ANTON W. VOGELSANG, in furtherance of local book-trade.

Centenary Philipsburg Methodist Church St. Maarten N.W.I. 1851–1951. Made and printed in Great Britain by the Campfield Press, St. Albans, Herts., (1951), 31 pp., 14 figg., cover design. Ed. by R. COLLEY HUTCHINSON.

CHRISTMAN, R. A.: *Geology of Saint Bartholomew, Saint Martin and Anguilla, West Indies*. Princeton Univ. Dept. of Geology, May 1950, vi + 172 pp. typescript, index map + 30 phot., maps and figg. Dissertation.
Geology of Saint Martin, p. 82–145.

Civilisations. Revue trimenstrielle. Quarterly review. INCIDI (*In*stitut International des sciences politiques et sociales appliquées aux pays de *Ci*vilisations *Di*fferentes), Bruxelles. Vol. *1*, no. *1*, Jan. 1951, xii + 179 pp.; *2* 166 pp.; *3* 159 pp.
Articles by F. R. B(ÖTHLINGK) on the Foundation for Cultural Co-operation, Amsterdam (*1* p. 104–105), The draft Interim-regulations for the Netherlands Antilles (*1* p. 25–31) and Surinam and the Netherlands Antilles (*3* p. 147–148).

Catecismo di Vicariato Apostólico di Antillanan Holandés. R.K. Boekhandel „St. Augustinus", Curaçao, 1950.*

Coolhaas, C.: *Verslag van een studiereis naar de Ver. Staten van Brazilië, Suriname en Trinidad. (Juli en Augustus 1950).* Landbouwhogeschool Lab. Trop. Landbouwpl., (Wageningen, 1951), 59 + 5 + 2 + (2) pp. mimeogr.

Surinam 2–17 Aug., 26 Aug.–3 Sept.; p. 30–50.

Curaçaos verslag 1947. (2 vol.). I. Tekst van het verslag van Bestuur en Staat van Curaçao over het jaar 1946; 174 pp. II. Statistisch jaaroverzicht van Curaçao over het jaar 1946. *Curaçao report 1947.* Statistical annual of Curaçao for the year 1946; 394 pp. Staatsdrukkerij- en Uitgeverijbedrijf, 's-Gravenhage, 1950 (vol. I) and 1951 (vol. II).

Curaçaos verslag 1948. (2 vol.) I. Tekst van het verslag van Bestuur en Staat van Curaçao over het jaar 1947; 174 pp. II. Statistisch jaaroverzicht van Curaçao over het jaar 1947. *Curaçao report 1948.* Statistical annual of Curaçao for the year 1947; 436 pp. Staatsdr. Uitg., 's-Gravenhage, 1951.

The following Curaçao report has been named: Verslag Nederlandse Antillen, Netherlands Antilles report.

Cursur (Curaçao-Suriname). Maandblad. Edited by D. D. Schenker; printed by Tip. Nacional, (Curaçao), no. *1*, July 1951, 32 pp., cover.

De Bezige Bij Wereldatlas. Compiled by W. F. Heinemeyer and J. E. Romein. De Bezige Bij, Amsterdam, (1951), 320 pp., text, maps, figg.

Maps of Surinam (1 : 2,500,000) and Neth. Antilles (1 : 400,000), p. 121; text p. 127.

De Curaçaosche Courant N.V. (Kalender), (Curaçao, 1951).

Calender with 12 large pictures of old Curaçao country-houses.

De Klok, Orgaan St. Vincentiuskring Scherpenheuvel, Curaçao, *41 spec. nr.*, Febr. 1952, 23 pp.

Article by Latour on Mgr G. L. baron van Wijkerslooth, 1851–1951.

De Prins was in ons midden. (Curaçao, 1951), printed by C. A. Spin & Zn., Amsterdam, 110 pp., with 100 figg. on 56 pp. and 1 facs.

Photogr. by J. van Essen, Fischer, v. d. Hoeven, Kraayenveld, Linker, Fanny Lopez, Karl Mayer and Singer, text on p. (8)–(11), explanation of figg. in Dutch, Papiamentoe and English. Curaçao 60, Aruba 14, Bonaire 12, St. Maarten 4, Saba 2 and St. Eustatius 8 figg.

De Stethoscoop. Orgaan van het Surinaams Studentencorps. Jaargang *6 spec. nr.*, Aug. 1951, N.V. van Munster's Drukkerijen, Amsterdam, 36 pp., illustr.

Articles by C. H. H. Jongbaw p. 20–21 on the Caribbean Commission, J. Sedney p. 8–9 on the racial problem in Surinam, R. D. G. Ph. Simons p. 30–33 on the medical program of Surinam,

A. E. WOLFF p. 3–5 on F. Schuitemaker, famous Surinam doctor, and J. W. WOLFF p. 6–7 on problems of hygiene in Surinam and the Neth. Antilles.

De Stoep, *3e* Serie no. *6*, Curaçao, Mei 1951, 46 pp., figg. on p. 24 and cover.

Poetry of ODA BLINDER, CHARLES CORSEN, LUIS H. DAAL, JOHAN VAN DELDEN, LUCILA ENGELS, TIP MARUGG, HENRI EMILE SCHÜTTE, HANS VAN STRATEN and LUC. TOURNIER.

De Westindiër. Surinaams-Antilliaans blad. Ed. E. TH. WAALDIJK; publ. Westerdruk-Haarlem. *1e* Jaargang No. *1*, Vrijdag 6 Juni 1952, 6 pp., 7 figg. (portraits).

First number of new weekly news paper on Surinam and the Neth. Antilles. Articles on Surinam by EDDY BRUMA, TRUUS DIJKSTRA, CH. H. EERSEL, E. A. GESSEL, J. SEDNEY and J. VOORHOEVE; on the Neth. Antilles by HENK DENNERT and S. G. M. ROZENDAAL; introduction by R. A. J. VAN LIER.

DIEBEN, C. P. A.: *Verslag van een reis naar Suriname vanaf 11 Januari 1949 tot 23 November d.a.v.* (Paramaribo, 1949), i + 59 pp. + 11 app., typescr.

Notes on animal husbandry in Surinam.

DIJK, W. VAN & GETROUW, C. F. G.: *De ontwikkeling van de Surinaamse geschiedenis.* N.V. Ed Corona, Paramaribo, Oct. 1951; printed at Eldorado, Paramaribo, 179 pp., 21 figg.

Development of Surinam history. Text book for high schools and colleges MULO, AMS and Kweekschool.

(*Economisch Bericht*) *Eswin 14*, Apr. 1951, viii + 44 pp., 9 figg. *15*, Juli 1951, viii + 43 pp., 10 figg. — Number *16* has been named *Orgaan Eswin.*

Neth. Antilles p. 1–8; Surinam p. 11–34.

Economische Stichting West-Indië — Nederland. Eswin. 's-Gravenhage. Verslag over het boekjaar 1950. 1951, 15 pp.

Enkele momenten uit de geschiedenis van de landmeetkunde in Suriname. Publ. Centr. Bur. Luchtkaart. Suriname 5, 1951, 7 pp. From *Tijdschr. Kadaster Landmeetk. 67.*

Entomology in the Netherlands and their overseas territories. Presented to the members of the IXth Intern. Congress of Entomology, Amsterdam, 1951, 64 pp.

Articles by GEIJSKES on Surinam and by GEIJSKES & WAGENAAR HUMMELINCK on the Neth. Antilles.

GOILO, E. R.: *Papiaments leerboek.* (Curaçao), 1951, 169 pp.

Text-book of papiamentoe.

GRAAFF, F. A. DE: *Met de Prins op reis.* Boom-Ruygrok N.V., Haarlem, (1951), 110 pp., many figg.

Grote Elsevier Atlas, II. Elsevier, Amsterdam/Brussel, 1950.
Maps of Surinam p. 119 and (119a), text p. 118. Maps of Neth. Antilles p. 108, text p. 109, pictures p. (105a) and (118a).

HANRATH, JOH. J.: *Voorstellen voor de toekomstige verkeersontwikkeling van Suriname. Deel I. Binnenlands vervoerswezen, luchtvaart en havenwezen*. Planbureau Suriname, Paramaribo-Den Haag, 1951, v + 99 + 35 pp. mimeog., 13 figg. and 6 tables excl., cover design.
Proposals on the future development of traffic in Surinam. Part I. Transport system in the interior, Aerial traffic and Ports. (Part II will deal with Marine Shipping.)

Historia di Testament Bieuw i di Testament Nobo. Vicariato Apostólico, (1950), 232 + (7) pp.

HELLINGA, W. GS.: *Education in Suriname (Dutch Guiana) and the linguistic situation*. Amsterdam, July 1951, ii + 29 pp. mimeogr., figg. in- and, on 12 pp., excl.
Report to UNESCO, in cooperation with the Dept. of Cultural and Physical Anthropology of the R. Tropical Institute, Amsterdam.

Het Wit-Gele Kruis. Jubileum nummer 1941–1951. Curaçao, (1951), 4 pp., figg.

HOEDEMAN, J. J.: *Een nieuwe kleine Gobiide vis ....* Beaufortia 2, 1951, 6 pp., 3 figg.
Dormitator lophocephalus n. sp. from Surinam.

HOEDEMAN, J. J.: *Notes on the fishes of the Cichlid family I*. Beaufortia 4, 1951, 4 pp., fig.
Apistogramma cacatuoides n.sp. from Surinam.

Hollandsche Bank-Unie N.V. Jaarverslag over het boekjaar 1950–1951. H.B.U. 37, (Amsterdam), 1951, 208 pp., ill.
Neth. Antilles p. 62–79, 7 figg.

Hout in alle tijden, III. Ed. by W. BOERHAVE BEEKMAN. Æ. E. Kluwer, Deventer, (1951).
Articles by HERINGA, on the forests of S. America and W.I. Islands; Neth. Antilles p. 623–624, Surinam p. 596–611.

HULSTER, I. A. DE: *Jaarverslag van de Dienst van 's Landsbosbeheer over het jaar 1949*. (Paramaribo, 1950), i + 17 + (16) pp. mimeogr.
Annual report of the Forestry Service of Surinam for the year 1949.

HUTCHINSON, R. COLLEY: *A hundred years of methodism in Dutch St. Maarten*. Centenary Philipsburg Methodist Church St. Maarten N.W.I. 1851–1951, 31 pp., 14 figg.

HOLLEMAN, W.: *Mimus de Chuchubi bekijkt Curaçao*. R.K. Boekhandel „St. Augustinus", Curaçao, (1952), 128 pp., 28 figg. Repr. from *Hou en Trouw*, Curaçao; first art. *21*, 1949, p. 316.

Immigration-Circular No. 1. Circulair concerning: admission to the Netherlands West Indies. (Curaçao, 1950), dd. Dec. '49, 7 pp.

Inlichtingen en onderzoekingen van de Afdeling Tropische Producten in 1950. Meded. Koninklijk Instituut voor de Tropen 95 (Trop. Prod. 37), 1951, 52 pp., 4 figg. (Summaries)

Information and research in 1950 by the Tropical Products Dept. of the R. Tropical Inst., by A. T. J. BIANCHI, S. A. NIEUWENHUIZEN, C. M. L. SMULDERS & W. SPOON.

Jaarboek 1948–1951 Natuurwetenschappelijke Studiekring voor Suriname en de Nederlandse Antillen. Uitgaven Natuurwet. Studiekring 6. Yearbook 1948–1951 Foundation for Scientific Research in Surinam and the Netherlands Antilles. Publ. Found. Sci. Res. 6. Utrecht, Nov. 1951, 127 pp.

Minutes of general meetings, report of activities, research programme for the Netherlands Antilles etc.; articles in Dutch and English by SANTING, WAGENAAR HUMMELINCK and WESTERMANN.

Jaarverslag van de Kamer van Koophandel en Nijverheid op Curaçao over de jaren 1947–1948. (Curaçao), Dec. 1949, 128 pp.

Annual Report of the Chamber of Commerce and Industry in Curaçao. TH. A. C. BEAUJON secr.

JOHNSON, E. A.: *Life and adventures. Captain E. A. Johnson, Saba, Netherlands Antilles, known as Twenty-one knot Johnson.* Publ. by Departement van Onderwijs en Volksontwikkeling, (Curaçao, Apr. 1950), 158 pp. mimeogr.

Diary, 1900–1920.

KESSEL, Frater M. S. VAN: *Atlas van Suriname. Ed. 4.* (1951), 16 maps.*

KLERK C.ss.R., C. J. M. DE: *Cultus en ritueel van het orthodoxe Hindoeïsme in Suriname.* Urbi et Orbi, Amsterdam, 1951, 292 pp., fig., 8 phot. on 2 pp. excl. Also dissertation Leiden 14 March 1951.

Cult and ritual of orthodox Hinduism in Surinam.

Koninklijke Nederlandsche Stoomboot-Maatschappij N.V., N.V. Nationaal Bezit van Aandelen Koninklijke Nederlandsche Stoomboot-Maatschappij, Verslag 1951. Amsterdam, 23 pp., 2 tabb. incl.

Koninklijk Instituut voor de Tropen (voorheen Kon. Vereen. „Indisch Instituut") Amsterdam. *Veertigste Jaarverslag 1950.* Amsterdam, (1951), 63 pp., tab. excl.

40th Annual Report of the Royal Tropical Institute (formerly Royal Institute for the Indies), Amsterdam.

Kort overzicht van de voornaamste Surinaamse houtsoorten. Dienst 's Lands Bosbeheer Suriname, (1950), 32 pp. mimeogr., 3 tabb. excl.

Compendium of principle Surinam timbers.

KRAFFT, A. J. C.: *Historie en oude families van de Nederlandse Antillen. Het Antilliaanse patriciaat. Met een historische inleiding, zestig uitgewerkte genealogieën, genealogische aantekeningen, fragmenten van genealogieën, ongepubliceerde documenten en een overzicht van bronnen zowel gedrukte als in handschrift.* Martinus Nijhoff, 's-Gravenhage, 1951, 448 pp., 22 fig., 328 phot. on 49 pp. excl.

History and genealogy of patrician families in the Netherlands Antilles.

KRUIJER, G. J.: *Suriname en zijn buurlanden. Lichtplekken in het oerwoud van Guyana.* Terra-Bibliotheek, J. A. Boom & Zoon, Meppel, 1951, 285 pp., 5 figg., 23 phot. on 15 pp. excl.

A sociographical study on Surinam and the neighbouring Guiana's.

La Birgen di Coromoto. (Curaçao, 1949), 27 pp.

Coromoto, a settlement in Venezuela.

Land tenure in the Caribbean. Car. Econ. Review 2, 1950, 2 xii + 124 pp.

Netherl. W. Indies p. 13, 24, 30, 37, 41, 67, 93, 112, 121.

LANGGUTH OLIVIERA, F. A. & LIER, R. A. J. VAN: *Lelydorpplan.* Coördinatie College Suriname, Econ. Fin. Sector, 1950, 54 + 6 pp. mimeogr., cover design.

Deals with experiments on mechanized agriculture in the savannah area of Surinam, and with the establishment of middle-class farms for the creole population. With a sociological postscript by prof. VAN LIER.

LATOUR, Pater M. D.: *Mgr. B. J. Gijlswijk O.P. Missionaris op Curaçao. Apostolisch Delegaat van Z.Afrika.* Obtainable at De Hollandsche Boekhandel, Curaçao, 1951, 56 pp., portrait.

Biographical notes on Bernardus Jordanus Gijlswijk, 1870–1944, Missionary in Curaçao.

LATOUR, Pater M. D.: *Mgr. G. L. Baron van Wijkerslooth, 1851–1951.* De Klok 41, spec. nr., 23 pp., fig.

LATOUR, Pater M. D.: *Onze Bovenwindse Eilanden. St. Maarten. Saba. St. Eustatius.* Hollandsche Boekhandel N.V., Willemstad, Curaçao, 1951, 64 pp., 8 phot. on 8 pp. excl.

Historical sketches on the Netherl. Windward Islands.

LATOUR, O.P., Pater M. D.: *Pro-Kathedraal Sint Anna 1752–1952.* (Curaçao, 1951); printed by St. Gregorius Drukkerij, Zeist, 103 pp., 9 phot.

Maduro's coaling station, Curaçao—Dutch West Indies. (New-York, 1951?), 32 pp., figg.*

MEETEREN, N. VAN: *De oude vestingwerken, forten en batterijen van Curaçao en de capitulatievoorwaarden van 1800 zoals gepubliceerd in de Columbian Centinel van 19 November 1800.* Willemstad, Curaçao, 1951, 117 pp., 6 figg., 4 figg. on 4 pp. excl.

Old fortresses of Curaçao.

MÖHLMANN O.P., P. fr. M.: *Het spiegelbeeld van de Antillen.* N.V. Paulusdrukkerij, Willemstad, Curaçao, (1951), 55 pp. Repr. from *Amigoe di Curaçao* 5. V.–27. VI. 1951, Het spiegelbeeld der Antillen.
Philosophical notes on society in the Netherl. Antilles.

NORDLOHNE, EDGAR: *De economisch-geografische structuur der Nederlandse Benedenwindse Eilanden.* Proefschrift Economische Hogeschool Rotterdam 27 Sept. 1951. Printed by Joh. Enschedé en Zonen, Haarlem (sold by W. J. van Hengel, Coolsingel C-5, Rotterdam), 125 pp., 4 figg., 7 fig. on 4 pp. excl.
Economic geography of Curaçao, Aruba, and Bonaire.

Onderzoek naar de afzetmogelijkheden van Surinaamse rijst. Nederl. Economisch Instituut, Afd. Alg. Econ. Onderzoek, Rotterdam, 1952, i + 10 pp. mimeogr., 7 figg. on 7 pp. excl.
Investigations on possibilities of marketing of Surinam rice.

Ontwikkelingsmogelijkheden van het bauxiet in Suriname. Nederl. Econ. Inst., Afd. Alg. Econ. Onderz., Rotterdam, Dec. 1951, ii + 11 pp. mimeogr., 5 figg. on 4 pp. excl.
Possibilities of bauxite mining development in Surinam.

Oost en West 45, no *5*, *De Nederlandse Antillen*, 31 May 1952, 36 pp. (text p. 3–33), 29 figg.
Netherl. Antilles number, edited by H. DE WIT. Articles by BARTELS, COHEN HENRIQUEZ, DEBROT, ELIAS, EVERTSZ, GERHARTS, GOSLINGA, HARTOG, JONKER, KERSTENS, RIEMENS, VOGES, WAGENAAR HUMMELINCK and WESTERMANN.

Oost en West 44, no *12*, *Suriname-nummer*, 24 Dec. 1951, 48 pp.(text p. 5–40), 27 figg.
Surinam number, edited by H. DE WIT. Articles by À CAMPO, EIJSVOOGEL, VAN HOFFEN, JONKERS, KLAASESZ, KRUIJER, LICHTVELD, PETERS, PLESMAN, POS, RENOOY, SIMOONS, DE VRIES, VAN DER WEIJDEN, DE WIT, DE WITH and ZONNEVELD. In following nr of same periodical, *45* no. *1*, 1952, articles of SEDNEY, SIMONS and UTERMARK.

Orgaan der Economische Stichting West-Indië—Nederland, *Eswin 16*, Oct. 1951, vi + 51 pp., 7 figg., map excl. — Preceding nrs were named (*Economisch Bericht*) *Eswin.*
Neth. Antilles p. 1–11; Surinam p. 13–42.

Orgaan Eswin 17, Mei 1952, vi + 42 pp., 7 figg.
Neth. Antilles p. 1–12; Surinam p, 13–32.

Palabra Redado. Edita pa Publicidad Monpico, no. 1, 28 July 1951.
Humoristic weekly.

PERK, A.: *De Landbouwvoorlichtingsdienst, zijn taak en zijn werkzaamheid.* Coördinatie College Suriname, Econ. Fin. Sector, 1951, 80 pp. mimeogr.
Agricultural Extension Service, its task and activity.

PERK, A.: *De voeding in de tropische zône en haar problemen.* Coörd. College Suriname, Econ. Fin. Sector, 1950, ii + 69+(5) pp. mimeogr.
Nutrition in the tropical regions and its problems.

POOLE, BERNARD L.: *The Caribbean Commission. Background of cooperation in the West Indies.* University of South Carolina Press, Columbia S.C., 1951, xix + 303 pp., 9 phot. on 9 pp. excl., map, bound.
Neth. colonial system p. 127–131. Neth. Antilles p. 132–136, 2 figg. Surinam p. 137–143.

POS, MARY: *Mañana. Zwerftocht door Zuid-Amerika.* Allert de Lange, Amsterdam, 1952, 251 pp., 27 phot. on 16 pp. excl.
Surinam only shortly mentioned.

ROELANDS, W. H. & HOOGESTIJN, H. TH.: *Technische beschouwing over de mogelijkheid tot verwerking van aloësap, divi-divipeulen en ruw zeezout tot poeder op het eiland Bonaire.* G-Rapport Nr 160 Alg. Techn. Afd. T.N.O., 's-Gravenhage, 1952, 48 + 2 pp. mimeogr., 7 figg. excl. (Obtainable at: Voorlichtingsinstituut Welvaartsplan Nederlandse Antillen, Linnaeusstr. 2A, Amsterdam.)

ROYEN, PIETER VAN: *The Podostemaceae of the New World. Part I.* Proefschrift Utrecht 9 Juli 1951, xii + 151 + (33) pp., 16 plates.
With descriptions of 21 plant species from Surinam.

ROMEIJN, H. J.: *Verslag over de mechanische en physische eigenschappen van verschillende Surinaamse houtsoorten ....* Rapporten Meded. Rijkswaterstaat 31. Staatsdr. Uitgeverijbedrijf, 's-Gravenhage, 1950, 40 pp., tab. excl.
Report on the mechanical and physical properties of several species of Surinam timbers.

Schakels, Uitgave Afd. Cult. Zaken Ministerie Uniez. Overz. Rijksd., *32*, 1 May 1950, De plaats van Suriname en de Nederlandse Antillen in het Caraibisch gebied, 14 pp.
Radio speeches on the place of Surinam and the Neth. Antilles in te Caribbean, by J. VAN DE WALLE.

Schakels, Uitgave Afd. Cult. Zaken Ministerie Uniez. Overz. Rijksd., *37*, 1 Oct. 1950, Suriname, economisch bezien, 13 pp.; *44*, 1 May 1951, Volksgroepen in Suriname, 27 pp.; *48*, 1 Sept. 1951, Economische aspecten van Suriname, 21 pp.; *52*, 2 Jan. 1952, Taal en schrijfkunst in Suriname, 23 pp.; *56*, 1 May 1952, Het tienjarenplan voor Suriname, 27 pp. mimeogr.
Radio speeches on Surinam by C. R. BISWAMITRE (*44*), B. VAN ELDIK (*37*, *44*, *48*), JOH. FERRIER (*44*, *48*), R. M. ISMAEL (44), A. JONKERS (*37*), R. A. J. VAN LIER (*44*, *56*), R. D. SIMONS (*52*), G. STUIVELING (52), P. J. VERDOORN (*56*), A. P. VAN DER VLIES (*37*), L. J. VROON (*56*), and W. VAN WARMELO (*56*).

Schakels 41, 1 Febr. 1951, 17 pp. mimeogr.
Radio speeches on the Neth. Antilles by H. R. DENNERT p. 15–17, R. A. J. VAN LIER p. 2–5, on sociological research, and E. NORDLOHNE p. 6–14, on finances.

SCHOLS-VAN SUCHTELEN, M. J.: *Catalogus van de tentoonstelling van boeken, documenten, platen en kaarten met betrekking op Suriname voor 1900.* Paramaribo, 1948, 38 pp.*

Catalogue of an exhibition of books, documents, pictures and maps concerning Surinam prior to 1900. — Fort Zeelandia, 25 Apr.–9 May 1948.

SCHOLTEN, C.: *De munten van de Nederlandsche Gebiedsdeelen Overzee. 1601–1948.* J. Schulman, Amsterdam, 1951, 176 pp., fig., 20 plates with many figg. excl.

Coins of the Netherlands Oversea Territories. 1601–1948. — Coins of the Netherl. W. Indies, Surinam and Brazil p. 160–176, plates 18–20 with 119 figg.

SCOTT, WALTER: *The industrial utilisation of sugar cane by-products.* Car. Comm. Centr. Secr., Port-of-Spain, Trinidad, 1950, x + 121 pp.

Surinam p. 119.

Shopper's guide to Curaçao, 2nd ed. Netherl. W.I. Tourist Comm., (New York, 1952), 20 pp.

Soil science in the Caribbean. Report of the Soils Conference held in Puerto Rico, March 30–Apr. 8, 1950. Car. Comm. Centr. Secr., Port-of-Spain, Trinidad, 1950, viii + 265 pp.

Survey of existing conditions, problems and recommendations for the Neth. West Indies p. 84–86 (by J. H. WESTERMANN); for Surinam p. 116–119. Article by J. M. VERHOOG.

(Seminars of the Caribbean Commission Soils Conference at Puerto Rico, 1950), offset.

H. J. MÜLLER: Soil-forming factors in the Netherlands Antilles, nr 11, 7 pp.; On the occurrence of „katteklei" (cat-clay) in Surinam, 22, 6 pp.; Laboratory methods for soil analysis .... 27, 3 pp. RAY C. ROBERTS: Soil development in Puerto Rico and Surinam, 48, 12 pp. J. M. VERHOOG: A preliminary note on .... soil formation in Surinam, 10, 5 pp., map; Soil survey in Suriname, 41, 3 pp.

SLEUMER TZN., W. & HAGTINGIUS, R.: *Aarde en Mens. Beknopt leerboek der aardrijkskunde voor H.B.S., Gymnasium, Lyceum en kweekschool. III. Ed. 4.* W. E. J. Tjeenk Willink, Zwolle, 1950, 216 pp.

Surinam p. 95–108, 7 figg.; Neth. Antilles p. 108–112, 3 figg.

SPOON, W. & SESSELER, WA. M.: *Onderzoek van vethoudende palmvruchten uit Suriname.* Bericht. Trop. Prod. Ind. Inst. 227, 1950, 28 pp., 11 figg. (Summary) From *Olien Vetten Oliez. 34.*

Investigation of fat containing palm fruits from Surinam.

SPOON, W. & SESSELER, WA. M. & DESSENS, HENRIETTE, B.: *Sappen van Surinaamse sinaasappelen en grapefruit.* Bericht. Trop. Prod. Kon. Inst. Tropen 232, 1951, 7 pp. (Summary) From *Voeding 12.*

Juices of oranges and grapefruit from Surinam.

Sticusa jaarboek 1951. Edited by G. H. VAN DER KOLFF. Stichting voor Culturele Samenwerking tussen Nederland, Indonesië, Suriname

en de Nederlandse Antillen, Amsterdam, xii + 163 pp., 16 phot. on 8 pp. excl.
Article by VAN LIER on Surinam and Neth. Antilles, p. 1–11, 4 phot.

Suriname. Bureau Voorl. Inl. Propaganda Paramaribo. Printed by Arbeiderspers, Amsterdam, (1951), 48 pp., 22 figg., map.
Photographs by W. v. D. POLL; Neth. language.

Suriname. Bureau V. en V., Paramaribo. Printed by Arbeiderspers, Amsterdam, (1952), 24 pp., 3 drawings by N. Loning, cover col. (Obt. at: Commissariaat Sur. Zaken, Plein 1, The Hague)

Suriname is calling. Publicity section Dep. of Education (V & V), Paramaribo, printed by De Spaarnestad, Haarlem, (1952), (24) pp., 2 maps by L. HULSBOS, 5 colorshots by VAN BERSSENBRUGGE, 4 black and white pictures by W. v. D. POLL, 10 drawings by R. DE LA FUENTE.

Suriname. Landen-documentatie ten behoeve van im- en exporteurs .... Nederl. Handel-Maatschappij N.V., Amsterdam, 12 pp., map.

Surinaams verslag 1948. (2 vol.) I. Tekst van het verslag van Bestuur en Staat van Suriname over het jaar 1947; 88 pp. II. Statistisch jaaroverzicht van Suriname over het jaar 1943. *Surinam report 1948*. Statistical annual of Surinam for the year 1947; 159 pp. Staatsdr. Uitg. 's-Gravenhage, 1951.

The Netherlands Windward Islands in the Caribbean. Netherl. W. I. Tourist Comm., Curaçao and New York, (1952), 9 pictures, 2 maps with text.

The position of nature protection throughout the world in 1950. Intern. Union for the Protection of Nature, Brussels, 1951, viii + 538 pp.
Articles by WESTERMANN on Neth. Antilles p. 453–456, and Surinam, p. 472–475.

The South American Handbook 1951. Trade & Travel Publications Ltd., London, lx + 755 pp.
Surinam p. 495–500.

The Yearbook of the West Indies and countries of the Caribbean 1950. London, (1951), 924 pp., illustr.

TRELEASE, WILLIAM & YUNCKER, TRUMAN G.: *The Piperaceae of Northern South America*. University of Illinois Press, Urbana, 1950; vol. I viii + p. 1–434, tab. 1–393 excl.; vol. II vi + p. 435–838, tab. 394–674 excl.
Deals partly with Surinam plants.

TUYUCHI: *Diez aña di verganza*. (Curaçao), 1950.*
Detective story.

Varia. Weekblad. No. *1*, 11 Jan. 1951. Publ. by Bond van Oorlogsveteranen; printed by De Tijd, Paramaribo; 8 pp., ill.

VEENENBOS, J. S.: *Bodemkundig onderzoek van de Bovenwindse Eilanden. Rapport No. 1. Algemeen overzicht*, uitgebracht aan de Stichting Welvaartsplan Nederlandse Antillen 1946. Willemstad, Curaçao, 1951, 21 pp. mimeogr.

Vereniging Bedrijfscontact Nederland-Suriname. Verslag over het eerste verenigingsjaar van 22 Mei 1950 tot 31 December 1950. ('s-Gravenhage), 1951, 5 pp., 3 ann. mimeogr.

Vereniging Surinaams Bedrijfsleven. Verslag over het tweede verenigingsjaar 1951. Paramaribo, 1952, 38 pp.

Vereniging voor Waterleidingsbelangen in Nederland 1899–1949. Moorman's Periodieke Pers, Den Haag, 1949, 148 pp., ill.

With articles by OP TEN NOORT p. 76–78 and VAN STUIVENBERG p. 53–75 on water supply in Surinam and the Neth. Antilles.

Verslag Nederlandse Antillen 1949. (2 vol.) I. Tekst van het verslag van Bestuur en Staat van de Nederlandse Antillen over het jaar 1948; 158 pp. II. Statistisch jaaroverzicht van de Nederlandse Antillen over het jaar 1948. *Netherlands Antilles report 1949.* Statistical annual of the Netherlands Antilles for the year 1948; 448 pp. Staatsdr. Uitg., 's-Gravenhage, 1951 (vol. I) and 1952 (vol. II).

Verslag Nederlandse Antillen 1950. (2 vol.) I. Tekst van het verslag van Bestuur en Staat van de Nederlandse Antillen over het jaar 1949; 148 pp. II. Statistisch jaaroverzicht van de Nederlandse Antillen over het jaar 1949. *Netherlands Antilles report 1950.* Statistical annual of the Netherlands Antilles for the year 1949; 430 pp. Staatsdr. Uitg., 's-Gravenhage, 1951 (vol. I) and 1952 (vol. II).

Verslag van de Vereniging Bedrijfscontact Nederland-Suriname over het tweede verenigingsjaar van 1 Januari 1951 tot 31 December 1951. 's-Gravenhage, dd. Maart 1952, 7 + 3 pp. mimeogr.

WAGENAAR HUMMELINCK, P.: *Natuurwetenschappelijke belangstelling voor de Nederlandse Antillen.* Uitgaven Natuurwet. Werkgroep Ned. Antillen 1, 1951, iv + 31 + 1 pp., 23 fig., 15 of which on 8 pp. excl. (Summary) From *W. I. Gids 32*.

Scientific interests in the Netherlands Antilles.

Wagenings Hogeschoolblad 6, 16 Mei 1949, *4* p. 35–44.

Abstracts of lectures on agricultural and social subjects concerning Surinam by DIJKMANS, EIJSVOOGEL, GONGGRYP, VAN LIER, REINDERS-GOUWENTAK and DE WOLFF.

West Indian Conference Fourth Session. Car. Comm. Centr. Secr., 1951, viii + 110 pp.

Report of the Fourth Session convened at the Piscadera Bay Club, Curaçao, Nov. 27th–Dec. 8th 1950, p. 50–85.

WIERSINGA, H. A.: *Suriname zoals ik het zag. Ed. 2.* J. N. Voorhoeve, Den Haag, (1951), 48 pp., vignettes.

WOODS, R. P.: *Timbers of South America, Ed. 2.* Timber Developm. Ass. 1951, 77 pp., map. excl.
Some Surinam timbers mentioned.

WESTERMANN, J. H.: *Beknopte handleiding bij de geologische verzameling van Het Curaçaosche Museum.* Het Curaçaosche Museum, Curaçao; printed by De Bussy, Amsterdam; 1951, 35 pp., 7 textfigg. and 14 photogr.
Guide to the geological collection of the Curaçao museum.

Werkstuk door de gemachtigden van Nederland, Suriname en de Nederlandse Antillen aan de Regering aangeboden, bestemd om te dienen als basis van bespreking op de eerlang te houden Conferentie Nederland—Suriname—Nederlandse Antillen tot opstelling van een ontwerp van een Statuut voor het Koninkrijk. (Alg. Landsdrukkerij, 's-Gravenhage) dd. 11/2 '52, 35 pp.

Year book of Caribbean research 1949 Supplement. Research. Branch Centr. Secr. Car. Comm., Port-of-Spain, Trinidad, 1950, mimeogr.
Agriculture, Fisheries and Forestry, xvi + 296 pp.
Building, Engineering, Technology, x + 40 pp.
Natural sciences, x + 37 pp.
Social sciences, x + 82 pp.

ZONNEVELD, J. I. S.: *Surinaamse luchtfoto's 1.* Publ. Centr. Bur. Luchtkaart. Suriname 2, 1950, p. 235–243, fig., 6 figg. on 6 pp. excl. From *Tijdschr. Ned. Aardr. Gen. 67.*
Aerial photographs of Surinam.

ZONNEVELD, J. I. S.: (*Surinaamse luchtfoto's 2*). Publ. Centr. Bur. Luchtkaart. Sur. 3, 1950, p. 605–616, 6 figg. on 6 pp. excl. (Summary) From *Tijdschr. Ned. Aardr. Gen. 67.*
Forms of rivers in coastal plain of Surinam.

ZONNEVELD, J. I. S.: *Surinaamse luchtfoto's 3.* Publ. Centr. Bur. Luchtkaart. Sur. 4, 1951, p. 215–220, 3 figg., 5 figg. on 4 pp. excl. From *Tijdschr. Ned. Aardr. Gen. 68.*
Forms of the rivers in the interior of Surinam.

ZONNEVELD, J. I. S. & KRUIJER, G. J.: *Nederzettings- en occupatievormen in Suriname.* Publ. Centr. Bur. Luchtkaart. Sur. 6, 1951, p. 376–411, 8 figg., 9 figg. on 6 pp. excl. (Summary) From *Tijdschr. Ned. Aardr. Gen. 68.*
Types of settlement and land use in Surinam.

ZONNEVELD, JAN I. S. & BELTMAN, BERNHARD J. & COHEN, ALBERT & HEINSDIJK, DAMMES & EIJK, JACOB V. D.: *The use of aerial photographs in a tropical country (Surinam).* Publ. Centr. Bur. Luchtkaart. Sur. 7, 1952, p. 144–168, 11 figg. From *Photogrammetric Engineering 1952.*

IETS OVER DE TAAL EN DE SPROOKJES VAN SURINAME

DOOR

A. DONICIE, C.s.s.R.

Een kennismaking met de sprookjes van Suriname kan tevens een inleiding zijn tot de taal der Creolen in Suriname, het z.g. Neger-Engels.

Uit het contact van de geïmporteerde slaven uit Afrika met de eerste kolonisten in Suriname, de Engelsen, en later met de Nederlanders, ontstond een mengtaal, algemeen bekend onder de naam van Neger-Engels. Deze benaming drukt echter taalkundig niet het juiste karakter uit van de Creolentaal in Suriname, omdat men zou kunnen denken, dat zij alleen maar bestaat uit een vermenging van Afrikaans en Engels, terwijl later men vooral is gaan creoliseren op basis van het Nederlands, zodat het Neger-Engels voornamelijk opgebouwd is uit drie elementen: Afrikaans, Engels en Nederlands. Ook vindt men in deze taal nog verschillende resten van het Portugees en het Frans, zeer zelden echter van het Duits. We zwijgen hier verder over het „Saramaccaans," vroeger „Djoe tongo" geheten, dat alleen gesproken wordt door de Bosnegers van de Boven-Suriname en dat ontstaan is uit het contact van de slaven met de vroegere Portugese Joden.

Het Neger-Engels is in de eerste plaats een „spreektaal" en de verbindingstaal tussen de vele rassen in Suriname, die alle min of meer Neger-Engels spreken en verstaan. De in het Neger-Engels „geschreven" werken zijn voor het grootste gedeelte niet afkomstig van de Creolen, maar van de Duitse zendelingen en Hollandse missionarissen. Een eigenlijk gezegde „geschreven" literatuur bezit het Neger-Engels dan ook niet, maar wel leeft er onder het Creolenvolk een schat van „ongeschreven" literatuur, vastgesteld in een groot aantal sprookjes, die van mond tot mond in talloze variaties worden overgeleverd. Deze verhalen

zijn niet alleen uit folkloristisch oogpunt van groot belang, maar geven ook taalkundig de beste kijk op de structuur van het Neger-Engels. HALL [1]) volgde dan ook een goede methode, door de bouw van het Neger-Engels op te trekken uit het sprookjesmateriaal, bijeengebracht door HERSKOVITS [2]). Jammer genoeg is hij daarin minder goed geslaagd, maar de fout lag niet zozeer bij hem als bij zijn bronnen. We hopen daar nog eens op terug te komen.

De twee meest bekende verzamelingen van de Surinaamse sprookjes zijn die van de HERSKOVITSen en van dr VAN CAPPELLE [3]). Hier bieden wij de lezer enige sprookjes aan van de tot nog toe onuitgegeven verzameling van de bekende Pater W. AHLBRINCK die, voordat hij met de studie van de taal der Caraïben begon, zich voor het Neger-Engels interesseerde. In het jaar 1912 werden zij door hem opgenomen van de Creoolse vrouw: MARIA HELENA ALEXANDRINA DOFFER, getrouwd met LIE-A-KWIE. Zij werd in 1846 in Paramaribo geboren en overleed in het jaar 1916 ook in Paramaribo. Deze sprookjes gaan dus reeds ver in het verleden terug.

Dr VAN CAPPELLE vermeldt in zijn boek nog twee andere verzamelingen, een van F. STÄHELIN [4]) en een van A. P. PÉNARD, die ik echter geen van beide heb kunnen raadplegen.

Typerend voor de Surinaamse vertellingen is dat de spin (anansi) er in veel gevallen als held optreedt, waaromheen dan, behalve de uitheemse olifant, vele Surinaamse dieren een rol spelen. Dr VAN CAPPELLE beweert zelfs (blz. 198), dat in de verhalen der Surinaamse negers de spin tien tegen één de heldenrol speelt. Maar dit is wat overdreven. In zijn eigen bundel komt anansi niet voor in 9 van de 35 verhalen, terwijl in de verzameling van AHLBRINCK de spin slechts in 4 van de 20 sprookjes de hoofdrol speelt. Als men deze twee bundels dus samen neemt, dan is de verhouding ongeveer gelijk: 30 anansi-tori's (verhalen) en 25 waarin de spin van het toneel verdwenen is. En ook bij HERSKOVITS zijn er van de 148 sprookjes niet meer dan 70 eigenlijke spinverhalen. Wel is het waar, dat de verhalen, waarin de spin

---

[1]) ROBERT A. HALL: The linguistic structure of the taki-taki. *Language 24*, 1948, p. 92–116.

[2]) MELVILLE J. HERSKOVITS & FRANCES S. HERSKOVITS: *Suriname folklore*. Columbia Univ. Press, New York, 1936.

[3]) H. VAN CAPPELLE: *Mythen en sagen uit West-Indië*. Thieme, Zutphen, 1926.

[4]) *Hessische Blätter für Volkskunde 1908* en *1909*.

de hoofdrol speelt de oudste zijn en het meest karakteristiek, daar de spin de personificatie is van het negertype.

Op het gebied der Surinaamse sprookjes ligt nog een breed studieveld te ontginnen, met name in hoever de Surinaamse folklore ook Europese invloed heeft ondergaan en hoe zij Europese motieven heeft verwerkt. Reeds wees VOORHOEVE er op hoe het sprookje van Repelsteeltje in Suriname wordt teruggevonden en hier in een magische sfeer is getrokken [1]).

Spinverhalen worden er niet alleen verteld in Suriname, maar bij alle negers van de Westindische eilanden en van het vasteland van Zuid-Amerika. Wanneer men zoekt naar de herkomst van deze spinverhalen, dan is het spoor gauw gevonden. Waar in taal en cultus nog zoveel herinnert aan het oude Afrika, daar ligt het vermoeden voor de hand, dat deze verhalen door de negerslaven uit Afrika naar de nieuwe wereld zijn overgebracht. En zo is het inderdaad: vanaf de Senegal tot de Congo-rivier zijn deze spinverhalen in omloop. Maar men kan nog verder vragen: hoe komt het dat juist de spin de hoofdpersoon geworden is van zoveel sprookjes? Was de spin dan zulk een gewichtig dier? Inderdaad, reeds VAN CAPPELLE deelt ons mede (blz. 228), zonder vermelding van een of andere bron, dat volgens een overlevering aan de Goudkust het gehele mensdom van een grote spin afstamt. Maar aan 'spins waardigheid kunnen we niet meer twijfelen, wanneer we het citaat lezen, dat LOU LICHTVELD [2]) aanhaalt uit het boek van BOSMAN: „Deze spin noemen de Negers *Anansee.* Sy gelooven dat de eerste menschen van den zelven gemaekt zijn; en niet tegenstaende eenige door ommegang met de Blanken anders geleerd hebbende, so zijn 'er niet weinig, die by dat Geloof blijven, en welke waen haer niet uit 't hoofd te praaten is". En elders zegt hij: „Het getal der geener, welke gelooven, dat de Mensch door den Anansié, zijnde een groote Spin, geschapen is, is nog heden ten dage niet weynig, werdende zulks van zommigen noch hardnekkig gedreeven". Deze verering van de spin, als schepper der mensen, hebben de negerslaven met zich meegedragen naar hun nieuw vaderland en zo komt het, dat anansi nog altijd de hoofdpersoon is van een groot getal hunner verhalen.

---

[1]) J. VOORHOEVE: Repelsteeltje in Suriname. *Eldorado 2*, 7/8, 1950, p. 95–96.

[2]) L. LICHTVELD: Op zoek naar de spin. *W. I. Gids* jrg. *12*, 1930, p. 209–230, 305–324.

[3]) WILLEM BOSMAN: *Nauwkeurige beschrijving van de Guinese Goud-, Tand- en Slaven-kust.* Daterend van vóór 1704.

De spin hoorde in het verre verleden thuis in de mythe, onder de goden. Hoe hij langzamerhand van zijn goddelijke troon is gestoten en verhuisd naar het land der fabels, ofschoon nog verschillende van zijn goddelijke eigenschappen aanwijsbaar zijn in de Surinaamse sprookjes, hoe hij ten slotte zelfs zijn menselijke trekken verliest en weer gewoon dier wordt, hiervoor leze men de zeer interessante artikelen van LICHTVELD.

Bij de Bosnegers heeft anansi zijn plaats onder de kinderen der goden nog behouden. Het is van groot belang dit vast te leggen, want tot nu toe bestonden hierover geen getuigenissen. Met PETRUS MOESÉ sprak ik dezer dagen over anansi. Hij is een Saramaccaan van Godo, gelegen aan de scheiding van de Pikien Rio en Gran Rio. Twee jaar geleden uit het bos weggevlucht, werd hij door mij gedoopt en hij is een van de weinige bekeerlingen, van wie men veel los kan krijgen, dat betrouwbaar schijnt. Ik sprak met hem over de slimheid van anansi en vroeg hem hoe het komt, dat de spin zo slim is. Hij gaf toen het spontane antwoord: Onze oude mensen zeggen: ,,Anansi a pikien foe gado, foe datti a koni so'' (De spin is een kind van god en daarom is hij zo slim).

Wanneer worden de sprookjes verteld? Ongeveer dertig jaar geleden kwam het nog veel voor, 's avonds, voordat de kinderen gingen slapen, als de ,,ninne'' (de bejaarde vrouw, die de kinderen oppaste) of de moeder haar kroost om zich heen verzamelde en dan werd er verteld van koningen en prinsessen en van de streken van de spin. Maar die goede oude gewoonte bestaat reeds lang niet meer. Wel worden de sprookjes nog steeds voorgedragen door de houtkappers en de balata-bleeders om de lange avonden van het eenzame oerwoud wat te breken. Maar hun voortbestaan onder het volk danken de anansi-tori's vooral aan de dede-hoso's (sterfhuizen), waar het vertellen van spinverhalen tot het vaste ritueel der plechtigheden behoort. Tot nu toe gebeurt dat zelfs nog in de buitenwijken van de stad, maar in de districten is het bijna regel. Een veertig jaar geleden had men zelfs echte beroepsvertellers, die alle sterfhuizen afliepen en ,,dede-hoso-lanteri's'' werden genoemd (sterfhuis-lantaarns). De ouden van dagen in Paramaribo zullen zich nog kunnen herinneren: SWIET BA WEERIE (William), OOM ZACHEUS, BA BEERTIE (Bertus). Zij vonden hun kost aan wat er opgediend werd bij de dede-hoso's, zoals scheeps- en broodbeschuit, anijsbollen, cacao, soms een dis van bananen en gezouten varkensvlees. Maar met dit beroep kan tegenwoordig de kost niet meer

verdiend worden, ofschoon er ook nu nog prachtvertellers zijn, die men op ieder sterfhuis kan aantreffen. Ook bij de Bosnegers worden er op hun rouwfeesten nog altijd anansi-tori's verteld. Maar al staat het lijk soms weken boven aarde, ze mogen alleen verhaald worden op de avond van de dag der begrafenis, want, zoals PETRUS MOESÉ mij vertelde: „Anansitori na kina foe jorká" (Anansi-tori is „treef" of „kina" voor de geest van de afgestorvene).

We zijn nu vanzelf gekomen bij de vraag, waarom de spinverhalen nog altijd op dede-hoso's voor de dag komen. Welk verband is er tussen anansi en de dood? Vanwaar het volksgeloof, dat spinverhalen niet overdag mogen verteld worden, tenzij na het uittrekken van een ooghaar [1])? Vooraf zij gezegd dat dit volksgeloof zeer verzwakt is, zodat iedereen, behalve de Bosnegers, ze gemakkelijk voor je vertelt, ook bij dag en zonder een ooghaar uit te trekken. Zo hebben Prof. PÉE, JAN VOORHOEVE en ikzelve het vorige jaar verschillende sprookjes in Coronie kunnen vastleggen. Maar uit zichzelf zal iemand bij dag moeilijk een anansi-tori ten beste geven. En al gebeurt het dikwijls, zoals in Coronie, dat men iemand een zedeles wil meegeven in de verhaalvorm, dan zal men daarvoor vaak een spinverhaal gebruiken, maar de naam anansi niet uitspreken en deze veranderen in een onbepaald persoon, zoals „a man", de man. Er is ook niemand meer, noch in de stad noch in de districten, die het antwoord kan geven op de vraag, waarom de anansitori's alleen bij avond worden verhaald. Alleen onze Bosneger PETRUS gaf mij een antwoord, dat van grote waarde is en waarmede tevens het verband tussen anansi en dood wordt gelegd. Hij zei mij, dat als iemand een anansi-tori bij dag vertelt, diens moeder zal sterven. Anansi is dus de veroorzaker van de dood, of kàn dat in ieder geval zijn. Als men zijn naam bij dag uitspreekt vallen er doden. Maar waarom dat niet bij avond? Waarom is dàn zijn dodelijke kracht verlamd? Het antwoord hierop wordt pas duidelijk als men de ontwikkelingslijn van de spin nagaat, zoals LICHTVELD die geeft. De spin ressorteerde vroeger onder de goden. Maar zijn waardigheid heeft zich ontwikkeld van zonnesymbool naar zonnegod, schepper van de mensen en van veel op aarde. Dat zijn naam niet bij dag mag worden uitgesproken hangt hiermee samen, dat nog onbewust het geloof in de spin

[1]) De uitdrukking: Hari wan hai-wiwiri poeroe (een ooghaar uittrekken) heeft ook de figuurlijke betekenis van: Je overdrijft, je fantaseert, je liegt.

als zonnegod voortleeft. Daarom mag zijn naam in zijn tegenwoordigheid zolang de zon schijnt niet worden uitgesproken, maar alleen bij avond, wanneer de zon is ondergegaan. Een analoog geval heeft men, wanneer men de zoela's (stroomversnellingen) overgaat. Een Bosneger zal nooit de naam van de zoela noemen, zolang hij ze niet gepasseerd is, want zou men de naam uitspreken in tegenwoordigheid van de zoela, dan zal de gado(god) van die stroomversnelling de boot doen zinken. Het ,,hari wan hai-wiwiri poeroe" is dan een afweermiddel tegen het ijdel gebruiken van 'spins naam bij dag.

Dat anansi-tori's speciaal op sterfhuizen worden verteld, vindt zijn oorzaak hierin, dat zij ,,kina foe jorka" zijn: zij dienen dus als afweermiddel, om de jorka op een afstand te houden, zodat hij geen kwaad meer kan doen. Nog twee andere Bosnegers van Granman-kondre (Boven-Suriname) heb ik zijdelings vragen gesteld over anansi. Zij legden alle twee een grote vrees aan de dag voor anansi, want zo zeiden zij: ,,Ai kiri alla meti foe boesi" (Hij doodt alle dieren van het bos). En ook zij getuigden: ,,Anansitori a trefoe foe jorka". Wat betreft het vertellen van anansi-tori's bij dag kreeg ik hetzelfde antwoord: ,,Dan zal je moeder sterven".

We zien dus, dat de spin nog voortleeft in zijn hogere qualiteit van ,,godenkind" (pikien foe gado) en in zijn ,,pejorative Deutung" van veroorzaker van de dood. Maar zeer merkwaardig is het, dat anansi tot nu toe gekend wordt, al is het misschien onbewust, als schepper der mensen, of beter gezegd als verwekker van kinderen. Niet lang geleden was ik op een erf in gesprek met een oude vrouw. Toevallig valt er een spin uit de boom op haar hand. Ze sloeg de spin weg en zeide: ,,Anansi, libi soema nanga law, mi grani kaba!" (Anansi houd op met je gekheid, ik ben al oud). Ik kan geen kinderen meer krijgen, wilde zij zeggen. En een jonge vrouw zal in een dergelijk geval de spin niet wegslaan en zeggen: ,,Ai anansi, kom, ja anansi kom maar". Talloos zijn bovendien in dit verband de minder nette toespelingen, wanneer een spin op een manspersoon valt. In zijn hoedanigheid van verwekker van kinderen is anansi tevens geluksbode.

De Surinaamse sprookjes worden niet in één ruk voorgedragen en uitverteld, maar op vaste momenten onderbroken door gezangen van de ,,kotsiengi-mannen". Zij worden zo genoemd, omdat zij ,,het verhaal afbreken" (koti a tori) door hun lied (siengi). Ieder omstander is vrij dit te doen en in een bekend verhaal loeren zij op het begin van de verschillende bedrijven

om hun gezangen aan te heffen. Maar op een meer geregelde vertelavond nemen de verhalers hun kotsiengi-mannen mee, die zij van te voren instrueren, waar en met welk gezang zij moeten onderbreken.

Om een idee te geven van een anansi-toriavond, hoe men zich er op voorbereidt, hoe scherts en ernst daarbij afwisselen, hoe de sprookjes worden ingezet en onderbroken, geven wij de beschrijving weer van de bekende Surinaamse onderwijzer W. CAMPAGNE. Hij was zo goed om de indrukken die het optreden van de eens bekende verteller BA JOHN op hem maakten, op schrift te stellen. We geven hier letterlijk zijn relaas weer.

Ba John is reeds jaren dood. Niemand heeft hem de eer gegeven, die hem toekwam. Hij was een eenvoudig man, arm en onbekend. Maar voor ons in de kleine achterbuurt was hij een held, een knap man, een kunstenaar. Lezen en schrijven kende hij niet, maar zijn geheugen was buitengewoon ontwikkeld. In het vertellen van eigenlijke anansitori's was hij niets. Hij kende en vertelde geschiedenissen uit „Duizend en één nacht". Weet je wat dat is? vroeg hij altijd aan zijn toehoorders. Duizend en één dag heb ik nodig, om je te vertellen al de verhalen uit dat grote boek, dat verloren is gegaan.

Ba John zou een avond gaan vertellen op ons erf. De buurt wordt gewaarschuwd. Oud en jong bereidt zich voor op de verhalen van Ba John. Centen worden gebedeld. Koren (mais) wordt gebakken tot soekrirtji, suikererwtjes, of gemalen asogri; cassave bereid tot brood. Ook wordt er gezorgd voor een stoop jenever voor Ba John en de helpers. De hele buurt weet, dat er een genotvolle avond op komst is. Banken, stoelen, kisten worden aangedragen. Iedereen tracht een goede plaats te bemachtigen. Het erf is vol. Een groot vuur is in het midden aangelegd. Als het hout tot kool is verbrand, warmt de één zijn cacao daarop, anderen stoppen geschilde bananen onder de as, om ze te roosteren. Wat zal er verteld worden? Na enige tijd verschijnt Ba John. Om de belangstelling op te wekken vertelt hij eerst enige „laitori's" (raadsels). A langa na fesi a langa na baka (Het is lang van voren en lang van achteren). Antwoord: een straat. De belangstelling is gewekt. Iedereen verlangt nu naar het verhaal. Maar Ba John is zich bewust van zijn waarde. Je krijgt hem zo maar niet aan het vertellen. „Beginnen jullie eerst maar," zegt hij. Daar staat Soekim (Joachim) op. Hij vertelt niet van de spin, maar van de lotgevallen der slaven. Hoe hingen wij aan zijn lippen, als hij ons vertelde, hoe de hele slavenmacht van een plantage dicht bij Georgetown, de eigenaar fopte gedurende een feest en er van door trok. Na dit spannend verhaal voelt Oom Djani, dat zijn beurt gekomen is. Hij zal de spin voor het voetlicht brengen. Hij begint: „Kri kra, alla man na hem kraka?" Een waarschuwingsteken: „Let op, is ieder op zijn post?" „A sa go"? (Zal het gaan?) vraagt hij. „A sa go" (het zal gaan), roepen de toehoorders. Dan volgt de stereotype inleidingsformule van bijna iedere anansitori: „Ir tien-tien, wan mooi wentje ben de" (Heel lang geleden was er eens een mooi meisje). Zij was zeer wispelturig. Iedereen trachtte dit meisje met haar schatten aan de haak te slaan: prinsen, baronnen, zelfs de zoon van de gouverneur. Maar telkens liet zij weten, dat zij niet thuis was.

Nauwelijks was Oom Djani tot hier gekomen met zijn verhaal of daar roept er één: „Bato, dan na mi tori joe dé go taki" (Stop, je gaat daar juist mijn lievelingsverhaal vertellen), en hij heft, bijgestaan door, anderen, zijn eerste kotsiengi aan:

„Mies Helena, mies Helena trien tran trien,
mi na moni masra, trien tran trien". (3 keer)
(Juf Helena, juf Helena trien tran trien,
ik ben een man van geld, trien tran trien.)

Hoor, daar roept een ander: „Oen stem froestoe" (Onze stem is roestig) en de jenever wordt aan de zangers gepresenteerd.

Nu mag de verteller doorgaan. Hij beschrijft de rijkdommen van het meisje, haar stugheid enz. Hier onderbreekt iemand het verhaal met zijn lied: „Schoon Helena onder de zon".

Anansi zal nu zijn kans wagen. Eerst een advertentie in de krant: „Ba Anansi komoppo na Akademi. San professor no sabi, anansi sabi. A tron bigi datra, a de dresi alla sanni". (Broer Spin is van de Academie gekomen. Wat professor niet weet, dat weet Anansi. Hij is een groot dokter. Hij geneest alles).

De verteller gaat verder. Maar voordat hij de verdere plannen van spin verhaalt, wordt hij al weer onderbroken met een ander lied:

„Ba Anansi mooi man, na mi de sopo den oema". (Ba Anansi de mooie man, ik houd de vrouwen voor de gek).

Het meisje leest de advertentie en wil graag kennis maken met de beroemde dokter. Zij stuurt haar knecht met een uitnodiging naar de dokter. Anansi in zijn schik. Hij naar een rijke vriend: Man, er is geld te verdienen! Bouw me een mooie vier-riemse vissersboot, maak mij een deftig pak met krakende schoenen en hoge hoed en handschoenen. De rest komt in orde en je krijgt je geld dubbel en dwars terug.

Een kotsiengi-man staat op en beschrijft de pracht en praal door anansi ten toon gesteld en demonstreert de gang van de boot met zijn:

„Ba Anansi mooi man grienja, ba Anansi mooi man grienja".

(„Grienja" een klanknabootsing, geeft het rhythme van de armen en roeispanen aan.) Sommigen bootsen het roeien na.

„Baas, go dorro manga joe tori" (Baas, ga door met je verhaal), roept de kotsiengi-man. En de verhaler beschrijft verder het huwelijksfeest en de ontnuchtering later.

Weer staat een kotsiengi-man op en zegt: „Jullie kent allemaal het verhaal van het andere meisje met aboma". Hij begint te zingen:

„Mi mama, mi papa kom jepi mi, aboma de swari mi". (Mijn moeder, mijn vader, kom mij helpen, de boa wil me opslikken).

Als dit verhaal uitgezongen is, staat Oom Djani triomfantelijk op kijkt naar de toehoorders, neemt een flinke teug van de jenever en zegt: „Mi tori habe ala soeba-soeba, ai opo joe porion". (Mijn verhaal heeft alle mogelijke vermaken, het geeft je spirit, het maakt je poriën open). Oom Djani gaat weer zitten, zijn tori is geëindigd.

Een tweede verteller staat op en verhaalt, hoe Ba Anansi zijn vrouw Sa Akoeba fopte en de kalkoen met zijn vrienden opmaakte. Een derde geeft een verklaring, waarom anansi in de hoeken en beslagruim-

te [1]) leeft. Er is stemming. Ba John ziet het. Hij treedt naar voren. Hij zal ons vertellen uit zijn Duizend en één nacht-boek, dat hij zelf nooit gelezen heeft. Aller ogen zijn op hem gericht: Wat ik ga vertellen, zegt hij, handelt over de trouw van twee vrienden, Frederik en Willem, en over de invloed, die de vrouw op de man kan hebben. Wie zijn ogen niet kan bedwingen doet beter op te staan en zich te verwijderen, want Uw tranen zullen de grond besproeien. Wie weekhartig is, wordt ook verzocht om weg te gaan, want ik wens niet gestoord te worden door het wel en wee en het zuchten.

Hij ging zitten; alles is muisstil; zijn haren glanzen in de rose schijn van het vuur. Hij vertelt zo schoon. Nu eens vermanend, dan weer gebiedend of zalvend. Hij beleeft zijn verhaal zozeer, dat de tranen hem over de wangen rollen. En een ieder gaat peinzend naar huis, als Ba John zijn verhaal eindigt met de les: Als de vrouw goed is, is de man ook goed.

Ba John vertelde geen anansi-tori's; hij was de man van de „ondrofinni-tori's", van de parabels, die de mensen een goede les meegeven. Ook zijn verhaal werd onderbroken, maar met ernstige en stichtende siengi's. En dit gaf een heel andere omlijsting aan het geheel. — Tot zover de heer Campagne.

Niet altijd gaat het er op vertelavonden zo plezierig en onschuldig toe, als boven is beschreven. Vooral op de dede-hoso's worden soms de grofste anansitori's verteld, want anansi kan een flinke scheve schaats rijden. Tegen deze ontaarde verhalen hebben de kerken hier dikwijls geageerd, maar nooit tegen de anansi-tori's ut sic, zoals wel eens geïnsinueerd wordt.

Om het eenvoudige en kinderlijke in de sprookjes te kunnen proeven, is het gewenst iets over de taal te vertellen. Tot onze spijt kunnen we de lezer nog geen tekst aanbieden, die phonetisch-wetenschappelijk verantwoord is. In de schrijfwijze van Ahlbrinck konden we natuurlijk moeilijk veranderingen aanbrengen. Wat de klankleer betreft willen we alleen opmerken, dat bijna alle woorden in het Neger-Engels uitgaan op een klinker, hetzij wel, hetzij niet genasaliseerd. Als nasaal-teken wordt in de tekst gebruikt de klank m of n, tenminste op het eind van een woord. De l en r wisselen zeer dikwijls. De g wordt uitgesproken als in het Frans. De h komt niet voor, tenzij soms om een gevoelswaarde uit te drukken. Ook de klank v kent het Neger-Engels niet, evenmin de z, tenzij misschien in een of twee woorden. De g en de k worden vóór een i gewoonlijk gepalataliseerd tot dj en tj.

Het klinker-systeem is zeer eenvoudig. Het Neger-Engels kent de korte a-klank van het Hollandse „nat"; de korte i van „pit"; de korte o van „pot". De e-klank van het Hollandse „bed" bestaat niet. Alle klinkers komen ook genasaliseerd voor. Verder heeft het Neger-Engels ook de oe-klank van het Hollandse „voet". De lange a-klank ontbreekt. Wel bestaat de lange ee en oo-klank en de lange ie. Als tweeklanken komen voor: ai, aw, eej, oi, oow. In de tekst worden aw en oow voorgesteld door au en ou.

---

[1]) Onder beslagruimte wordt verstaan: een ruimte tussen de planken in de betimmering van een huis.

Wat vormleer en syntaxis betreft het volgende:

Het Neger-Engels heeft geen onderscheid tussen enkelvoud en meervoud; de meervoudsuitgangen ontbreken. Het pluralis wordt evenals in het Neger-Hollands [1] en het Neger-Frans [2] gevormd door het persoonlijk voornaamwoord van de derde persoon meervoud, bv. dagoe, hond; den dagoe, zij honden (de honden).

Slechts enkele woorden bestaan er om het natuurlijk geslacht aan te duiden, zoals: krabita, geit; boko-boko, bok. Gewoonlijk wordt dit omschreven door de woorden ,,man" of ,,vrouw"; bv. man-pikien, man-kind(zoon); oema-pikien, vrouw-kind (dochter). Soms wordt zelfs ,,man" gebruikt om het vrouwelijk geslacht aan te duiden; bv. nai-man, naaister.

De pronomina personalia en possessiva zijn niet onderscheiden. Alleen voor het persoonlijk voornaamwoord van de derde persoon enkelvoud (a = hij) en eerste persoon meervoud (wi = wij) heeft men een bijvorm ,,hem" en ,,oen". Ook het ,,patois" van Frans-Guyana kent geen verschil tussen deze twee soorten pronomina, tenzij in de derde persoon enkelvoud [3]).

Het werkwoord kent geen vervoeging; de tijden worden gevormd door de hulpwerkwoorden van ,,zijn".

Ook worden de woorden niet verbogen, zodat de naamvallen op een andere manier moeten worden aangeduid. Dit gebeurt door bepaalde woordschikking of door omschrijving van werkwoorden. De gewone woordschikking is: subject, verbum, object. De genitief wordt uitgedrukt door vooraanplaatsing, bv. mi mamà fouroe, mijn moeder kippen (de kippen van mijn moeder). Men gebruikt echter ook de praepositie ,,foe", bv. den fouroe foe mi mamà.

De datief wordt omschreven door het werkwoord ,,geven" (gi), bv. tjari a nefi kom gi mi: Breng het mes, kom, geef mij (Breng mij het mes).

Ook de plaatsbepalingen worden zonder uitzondering omschreven met het werkwoord ,,zijn" (na), bv. na hoso baka, zijnde huis rug (achter het huis). Het locaal nomen, dat voor plaatsbepaling fungeert, kan zowel achterop als voorop geplaatst worden, bv. na baka hoso. Tegenwoordig komt ook de vorm voor: na baka foe a hoso.

Nog heel veel andere bepalingen worden werkwoordelijk uitgedrukt. Hiervoor komen vooral in aanmerking de werkwoorden ,,teki" (nemen) en ,,meki" (maken).

Zij kunnen voor bijna alle Hollandse praeposities fungeren, bv. Gado teki doti, meki Adam skien: God nam aarde maakte Adams lichaam (God maakte het lichaam van Adam uit aarde.) Siki meki a kom mangri so: Ziekte heeft gemaakt, dat hij zo mager is geworden.

Zelfs een voor onze begrippen enkelvoudige handeling wordt in al

---

[1]) D. C. Hesseling: *Het Negerhollands der Deense Antillen.* Leiden, 1905.

[2]) Jules Faine: *Le Créole dans l'univers.* Port-au-Prince, Haïti, 1939. Bv. zouézeau llo, dat is: les oiseaux. De derde persoon meervoud van het persoonlijk voornaamwoord is ook ,,llo"; Faine is echter deze overeenkomst niet opgevallen.

[3]) M. Auguste Horth: *Le patois Guyanais.* Imprimerie Paul Laporte, 1949.

haar bewegingen ontleed en omschreven door meerdere werkwoorden. Bv. go teki a boekoe, tjari hem kom gi mi, ga neem het boek, breng het, kom geef mij.

Typerend voor het Neger-Engels zijn ook de vele verdubbelingen. Zij kunnen voor bijna alles dienen; om intensivum en frequentativum uit te drukken; om het meervoud te vormen; om nomina en adjectiva van werkwoorden te maken, enz. bv. hari, trekken; hari-hari, trek-trek (hark); poisi, puist; pois-poisi, puisten; hesi, snel; hees-hesi, zeer snel; firi, voelen; firi-firi, betasten.

Ook het onderscheid der woordsoorten is in het Neger-Engels zeer vaag. Een en hetzelfde woord kan dienen voor zelfstandig naamwoord, werkwoord, bijwoord, bv. na *kaba* foe a strati, het einde van de straat; joe moe *kaba* joe wroko, je moet je werk afmaken; mi njam *kaba*, ik heb al gegeten.

Uit dit beknopte overzicht zal het iedereen wel duidelijk zijn, dat het Neger-Engels een heel andere structuur [1]) heeft dan de Westeuropese talen, en dat de categorieën van deze talen al heel slecht in zijn schema passen.

Maar ook zal een ieder moeten toegeven, dat juist door deze analytische structuur van het Neger-Engels het zeer moeilijk is een bevredigende vertaling te leveren. Deze moeilijkheden worden nog vergroot, door wat men zou kunnen noemen de stylistische karaktertrekken van het Neger-Engels. Zo zijn opvallend de vele herhalingen, zoals herhaling van het zelfstandig naamwoord in plaats van het persoonlijk voornaamwoord (vgl. in ,,De gans en het meisje", waar in de drie eerste zinnen reeds vier keer het woord ,,mama" wordt gebruikt); van de andere kant herhaling van het persoonlijk voornaamwoord in plaats van het voegwoord (vgl. A si wan gansi a srikki: Zij zag een gans zij schrok, waar wij zouden zeggen: zij zag een gans en schrok); herhaling van hetzelfde woord in plaats van een synoniem (vgl. in ,,De hond en de lever" de tweede alinea, waar drie keer het woord ,,teki" gebruikt wordt).

Als eigenaardigheid moet hierbij ook worden opgemerkt het weglaten van het lidwoord bij de hoofdpersonen in de sprookjes.

Van taalkundig oogpunt uit bezien is die vertaling de beste, waarin het primitieve en kinderlijke en vooral het analytische karakter van het Neger-Engels het meest tot zijn recht komt, een zoveel mogelijk letterlijke vertaling dus. Van dit standpunt uit is het sprookje van ,,De spin, de hond en de lever" vertaald. We brengen hierbij dank aan de heer LICHTVELD, die dit sprookje voor ons nakeek en verbeterde. Wat in dit sprookje tussen haakjes is geplaatst, staat niet in de Neger-Engelse tekst.

Het eerste sprookje is iets vrijer vertaald; er is minder rekening in gehouden met de stylistische karaktertrekken van het Neger-Engels.

Ten slotte zij nog opgemerkt, dat het sprookje van ,,De spin, de hond en de lever" ook reeds bij HERSKOVITS en VAN CAPPELLE te vinden is. We hebben er geen bezwaar in gezien ook dit te vertalen, daar wij im-

---

[1]) Vergelijk voor een uitvoerige beschrijving van de structuur van het Neger-Engels (de beste studie op dit gebied) LOU LICHTVELD: Afrikaansche resten in de Creolentaal van Suriname. *W.I.Gids* jrg. *10*, 1928, p. 391–402, 1929, p. 507–526; *11*, 1929, p. 72–84, 251–262.

mers ook een beeld van de taal willen geven. In de tekst van AHLBRINCK ontbreekt de ,,moraal" op het eind van dit verhaal, die VAN CAPPELLE wel geeft: ,,Al ben je nog zo slim, toch kan je nog wel eens worden beetgenomen".

Laten we nu overgaan tot de tekst en vertaling.

Alla soema na hem kraka?
A tori sa go?
A sa go.

Paramaribo, najaar 1951.

(DE GANS EN HET MEISJE)

Ir tien tien [1]) wan mama ben de [2]), a ben habi wan oemapikien. A mam ben de wassi krosi gi [3]) den matrosi. Wan matrosi a 'ma ben sabi boen, disi ben de kom foeloe na da [4]) mama. Di a matrosi de go gowe nanga sipi, a aksi a pikien, san a sa wanni meki a tjari gi hem, te a de kom bakka. A pikien takki: ,,Mi wanni wan braka blomitji." A matrosi aksi hem, effi a no wanni noti moro; a takki, nono. A matrosi takki: ,,We, a boen, mi sa soekoe hem gi joe." A aksi a 'ma, san a wanni; a 'ma takki: ,,ibriwan sanni [5]), di joe kan finni." A matrosi takki adjosi, a gowe.

Di a doro na wan kondre, a go soekoe, san a kan finni foe bai gi a mama; a finni wan mooi blomkipatoe, ma a no finni na brakka blomitji. A sari so te, die a no kan finni hem. Ma di den de kom bakka [6]), a si wan brakka blommitji, di de gro na sei liba. A aksi foe na sipi tjari hem go [7]) na sjoro. Di a doro kaba [8]), a teki hem nefi foe koti na blomitji. Soleki fa[9]) a wanni foe koti hem, a blomitji bari: ,,San joe wanni nanga mi?" A matrosi takki: ,,Na wan soema begi mi, foe soekoe wan braka blommitji gi hem." A blommitji takki: ,,Joe kan broko mi, ma joe moesoe ferteri na soema, takki [10]) mi takki, datti di a wanni mi, a moesoe teki alla sanni, di sa kom na hem tappoe."

A matrosi pramisi, takki a sa doe datti.

---

[1]) *ir tien tien*, eens; de stereotiepe inleidingsformule bij de sprookjes

[2]) *de*, zijn; *ben de*, voltooid verleden tijd van zijn

[3]) *gi*, geven; 't werkwoord ,,geven" wordt gebruikt, om de datief uit te drukken

[4]) *da*, bepalend lidwoord; komt alleen in de schrijftaal voor; in de spreektaal is dit *na* of *a*

[5]) *ibriwan sanni*, letterlijk: ieder ding

[6]) letterlijk: toen zij aan 't terug komen waren

[7]) *tjari go*: beweging van spreker af wordt met *go* uitgedrukt; naar de spreker toe met *kom*, bv. *tjari hem kom dia*, breng hem hier

[8]) *kaba*, betekent ,,klaar" of ,,reeds"; wordt ook gebruikt om de voltooid verleden tijd uit te drukken

[9]) *soleki fa*, letterlijk: zoals hoe; de gelijktijdigheid van twee handelingen wordt uitgedrukt door: *soleki fa* of alleen door: *fa*

[10]) *takki*, zeggen; 't Nederlandse voegwoord ,,dat" wordt gewoonlijk door *takki* uitgedrukt, soms door *datti*

Di a doro na hem kondre, a tjari na blommitji gi a pikien, a ferteri hem san a blommitji takki. A pikien skreki, ma a teki hem tokkoe. A poti hem na ini hem sribikamra na tapoe hem [1]) fensri. Neti di a go sribi a opo hem fensre, so leki fa [2]) a gewenti. Soleki fa [3]) a go didon, a jeeri wan sanni de frei. A opo loekoe, san datti — a si wan gansi — a skreki. A gansi trom wantron wan konoepikien, dan a takki: „No skreki, denki san joe ben pramisi." A takki tori so te [4]) nanga hem te twaalfoe joeroe, dan a tron wan gansi bakka, a frei gowe. A so [5]) a gansi de kom alla neti, te a de go trow nanga hem.

Di wan tanta foe na meisje kisi foe jeri, takki a de go trow, a go wan dei na hem. Di na mama foe na meisje si a tanta, a takki: „San joe kom doe dia, di mi ben de poti, joe no ben kom soekoe mi." A tanta takki: „No loekoe so ba!" A tanta tan heeri dei, ma a no si na soema, di a pikien de go trow.

Wan tra dei, a tanta senni hem pikien foe go tan nanga hem tanta. A pikien tan heeri dei nanga hem tanta, neti a tan sribi toe. Hem mama ben takki gi hem, datti a moesoe aksi foe sribi nanga hem sisa, bikassi a ben moesoe loekoe, effi soema no de kom na hem sisa [6]). Di neti kom a pikien aksi foe go sribi naga hem sisa. A meisje meki wan presi [7]) gi hem na fesi hem beddi. Te foe na gansi kom, a pikien sribi kaba. Mamantem a pikien wiki, dan a go na hosso. A mama aksi hem, san a si; a takki: „Noti mi no si, bikassi mi sribi." A mama hatti bron [8]) nanga hem, a kosi hem so te.

Wan tra dei a tanta senni wan tra pikien foe go tan nanga hem sisa, a taki gi hem: „Joe moesoe aksi foe sribi na sei joe sisa." A pikien go, a takki gi hem tanta, datti a de tan sribi te neti. Neti a pikien aksi foe sribi na sei hem sisa. A meisje poti hem na ini hem beddi. A pikien ben tjari wan pisi natti krosi [9]) nanga hem; ibritron te sribi de kiri [10]) hem, a de teki na krosi figi hem hai. A so a pikien tan na hai[11]), te a si na gansi kom. A jeere alla sanni, di a gansi takki nanga hem sisa. Mamantem a pikien wakka hesi hesi [12]) go ferteri hem mama, san a ben si. Di a mama jeeri datti, a go na smitti foe a kan meki [13]) wan isri pentji gi hem.

---

[1]) *hem*, letterlijk: haar venster

[2]) letterlijk: zoals zij gewoon was

[3]) zie noot 9 op vorige bladzijde

[4]) *so te*, drukt een intensivum uit, hetzij van tijd, hetzij van graad

[5]) *a so*, letterlijk: 't is zo; 't N.E. heeft twee werkwoorden voor „zijn" nl. *de* en *na* of *a*; *na* is a-temporeel

[6]) *sisa*, letterlijk: zuster

[7]) *presi*, plaats: heeft ook een speciale betekenis van een slaapplaats op de grond

[8]) *hatti bron*, haar hart brandde; de gewone uitdrukking voor „kwaad worden"

[9]) letterlijk: een stuk nat goed

[10]) *sribi kiri hem*, slaap doodt haar

[11]) *tan na hai*, bleef zijnde oog

[12]) *hesi-hesi*; de verdubbeling duidt hier een intensivum aan

[13]) *foe a kan meki*, letterlijk: of hij kon maken

A go wan mofoneti [1]) go poti na pentji leti pe na gansi de sakka sidon. A pikien nanga a mama no sabi, takki a so wan sanni drape.

Neti, di a gansi de frei kom, soleki fa a wanni sidon a pentji soetoe hem na ondre hem bere. Wantron a gansi gowe bakka; a siki foe dede [2]). Di a meisje si, datti na gansi no de kom, a denki, takki, san sa doe hem [3]).

Ma te foe mamantem [4]), a tanta kom poeroe na pentji. A meisje wakti so meni neti, a no si gansi de kom. A takki gi hem mama: „Mi mama, mi de go soekoe hem".

A meisje wakka, a wakka so te, te a kom weri; a si wan bom, dan a go sidon na hem ondro foe blo pikienso. Di a sidon drape, a jere mati sekrepattoe de takki gi mati kakalakka, takki: „Konoepikein de siki ogri, a wan meisje hosso a go, dan den poti [5]) wan pentji meki a soetoe hem. Someni datra loekoe hem kaba, ma ete a no man kom betre! Ma mi sabi wan dresi, di kan meki hem kom betre."

Mati kakalakka aksi: „We, soortoe dresi da datti?"

Mati sekrepattoe takki: „Joe de teki dri wiwiri foe na bom disi nanga didibri tere bron meki a kom tron wan poeiri [6]) dan joe teki hem lobi [7]) hem na konoepikien ondrobere."

Di a meisje jeri datti, a opo safri, brokko dri wiwiri foe, na bom, sondro datti mati skrepattoe nanga mati kakkalakka si hem. A go na ini wan koleisi, a aksi faja, dan a bron na wiwiri nanga da didibritere. Di a kaba foe datti, a teki papira fow hem leki poeiri. A meisje go bai wan broekoe nanga wan jas, dan a wiri hem. A joeroe wan sjeesi, a rij nanga a sjeesi pasa na fesi na doro [8]) foe konoehosso.

Di a konoe jeeri, takki wan njoen datra de pasa, a senni kari [9]) hem. Wantem a datra go na ini, a loekoe konoepikien, dan a gi hem na poeiri. A dei na bakka, a kom loekoe hem bakka, a si, takki a de sakka. Te foe dri dei konoepikien kom betre. A aksi na datra homeni a moesoe pai hem, a datra takki: „Joe no ha [10]) foe pai mi — gi mi wan sakka-anjisa, pe joe nem marki nanga wan fingalinga." Ma konoe ben wanni gi hem moni tokkoe, alwasi a no ben wanni hem. Ma hosan konoe doe, a no teki datti. Konoepikien gi hem wan linga. A teki disi, dan a go hesi-hesi bakka na hem hoso. A joeroetem a doro na hoso, a ferteri hem mama, hosan pasa. A mama prisiri foe jeeri, takki konoepikien kom betre kaba.

Neti di a meisje go foe sribi, a jeri na gansi de frei kom. A joeroetem a gansi kom, a takki: „Na datti na da paiman [11]), di joe de gi mi; joe ben denki, takki mi sa dede, ma mi kom betre kaba." A meisje aksi hem, san ben doe hem. A ferteri hem takki na wan pentji, di a ben poti na

---

[1]) *mofoneti*, letterlijk: de mond van de nacht
[2]) letterlijk: ziek, om dood te gaan
[3]) letterlijk: dacht zij zeggend, wat zal hem doen
[4]) *te foe mamantem, te mamantem, mamantem* = 's morgens
[5]) *poti meki a soetoe hem*, plaatste een pen, laat hem steken
[6]) letterlijk: verbrand ze, laat ze komen veranderen een poeder
[7]) *teki lobi*, letterlijk: neem en smeer
[8]) *na fesi na doro*, vóór de deur
[9]) *senni kari*, zond, om hem te roepen
[10]) *ha*, afkorting van *habi*
[11]) *na datti na da paiman*, 't is dat, zijnde de beloning

tappoe na fensre ben soetoe hem. A meisje kisi wantron na hem prakseri, takki na hem tanta ben poti na pentji. A gansi no wanni foe jeri noti foe na meisje moro, a wanni gowe. Ma di a wanni gowe, a meisje aksi hem: ,,We, joe sabi, soema dressi joe?" A gansi takki: ,,Na wan datra." Dan a meisje piki: ,,Na mi srefi-srefi [1]) wan dresi joe." Ma a gansi no wanni bribi datti.

Di a no wanni bribi, a meisje teki na fingalinga nanga hem sakka-anjisa sori hem. A joeroetem a gansi si, takki na foe hem, a skreki. A meisje ferteri hem, fa alla sanni wakka. Di a jeri datti, a si, takki na meisje de wan boen meisje. A gansi tan takki tori nanga hem te twaalfoe joeroe, dan a gowe bakka.

Di a doro na hoso, a ferteri hem papa, soema ben de na datra, di ben dresi hem. Konoe takki wantron, datti a moesoe trow nanga hem. A gansi tron wantem wan libisoema. A trow nanga na meisje, heri moen den firi feesti. A meisje teki hem mama kom libi nanga hem. [2])

Dan na so na tori kom kaba.

Vertaling van

De Gans en het Meisje

Er was eens een moeder. Zij had een dochter. De moeder deed de was voor de matrozen. Een van de matrozen, die dikwijls bij de moeder kwam, kende zij goed. Toen de matroos op 't punt stond met de boot te vertrekken, vroeg hij het meisje: ,,Wat zou je graag willen, dat ik voor je meebreng, wanneer ik terugkom?" 't Meisje antwoordde: ,,Ik zou graag een zwarte bloem hebben". De matroos vroeg haar, of zij niets anders wilde. Zij antwoordde: ,,Neen". De matroos antwoordde: ,,Wel, ik zal ze voor je zoeken. Hij vroeg de moeder, wat zij graag zou hebben. De moeder antwoordde; ,,Alles, wat je kan vinden". De matroos zei gedag en ging heen.

Toen hij in zeker land gekomen was, ging hij zoeken, wat hij kon vinden om voor de moeder te kopen. Hij vond een mooie bloempot, maar de zwarte bloem vond hij niet. Hij was zo bedroefd, omdat hij haar niet kon vinden. Maar op de thuisreis zag hij een zwarte bloem, die groeide aan de oever van de rivier. Hij vroeg, of het schip hem aan wal wilde zetten. Toen hij aan wal gekomen was, nam hij zijn mes om de bloem af te snijden. Op het ogenblik, dat hij haar wilde afsnijden, riep de bloem: ,,Wat wil je met me doen?" De matroos antwoordde: ,,Iemand heeft me gevraagd een zwarte bloem voor haar te zoeken". De bloem antwoordde: ,,Je kunt me afplukken, maar je moet aan die persoon vertellen, dat ik gezegd heb dat, wanneer zij mij wil, zij alles moet aanvaarden, wat haar zal gebeuren."

De matroos beloofde, dat hij dat zou doen.

Toen hij in zijn land teruggekomen was, bracht hij de bloem naar 't meisje en vertelde haar wat de bloem gezegd had. Het meisje schrok, maar toch nam zij haar aan. Zij zette de bloem in haar slaapkamer op

---

[1]) *na mi srefi-srefi*, 't is ik zelf zelf

[2]) letterlijk: nam haar moeder, om te komen leven met haar

de vensterbank. 's Avonds, toen zij ging slapen, opende zij naar gewoonte het venster. Juist toen zij was gaan liggen, hoorde zij iets vliegen. Zij stond op, om te kijken, wat het was. Zij zag een gans en schrok. De gans veranderde plotseling in een koningskind. Toen sprak hij: ,,Schrik niet, denk er aan, wat je beloofd hebt''. Hij babbelde zo gezellig met haar, tot het twaalf uur was; toen veranderde hij weer in een gans en vloog weg. Zo kwam de gans iedere avond, tot hij met haar ging trouwen.

Toen een tante van het meisje te horen kwam, dat zij zou gaan trouwen, ging zij op zekere dag naar haar toe. Toen de moeder van 't meisje de tante zag, zei ze: ,,toen ik arm was, kwam je me niet opzoeken''. De tante antwoordde: ,,och, je moet 't zo niet opnemen''. De tante bleef de hele dag, maar zij zag de persoon niet, met wie 't meisje zou gaan trouwen.

Op een andere dag stuurde de tante haar kind, om bij haar tante te blijven. 't Meisje bleef de hele dag bij haar tante. 's Nachts bleef ze er slapen ook. Haar moeder had tot haar gezegd, dat zij moest vragen, om bij haar nicht te slapen, want zij moest toezien, of niemand bij haar nicht kwam. 's Avonds vroeg 't kind, om bij haar nicht te mogen slapen. 't Meisje maakte een slaapplaatsje voor haar klaar aan haar hoofdeinde. Op 't ogenblik, dat de gans kwam, sliep 't meisje reeds. 's Morgens werd 't meisje wakker, en ging naar huis. De moeder vroeg haar, wat zij gezien had. Zij antwoordde: ,,ik heb niets gezien, want ik sliep''. De moeder was boos op haar en schold haar ontzettend uit.

Een andere dag zond de moeder een ander kind, om bij haar zuster te blijven. Ze zei haar: ,,je moet vragen, om naast je nicht te slapen''. 't Kind ging en zei tot haar tante, dat 't 's nachts bleef slapen. 's Avonds vroeg 't kind om naast haar nicht te slapen. 't Meisje legde haar in haar bed. Het kind had een natte doek meegenomen. Iedere keer, wanneer 't slaap kreeg, veegde 't haar ogen met de doek. Zo bleef 't kind wakker, tot 't de gans zag komen. 't Hoorde alles, wat de gans met haar nicht sprak. 's Morgens liep 't kind heel vlug, om aan haar moeder te gaan vertellen, wat 't gezien had. Toen de moeder dat gehoord had, ging zij naar een smid en vroeg hem, of hij een ijzeren pin voor haar kon maken.

Op een keer, in de voornacht, plaatste zij de pin juist waar de gans gewoonlijk neerstreek. 't Meisje en haar moeder wisten niet, dat daar zo iets was.

Toen 's nachts de gans kwam aangevlogen, stak de pin hem, op 't ogenblik, dat hij wilde gaan zitten, onder in zijn buik. Hij werd doodziek. Toen 't meisje bemerkte, dat de gans niet kwam, dacht zij er over na, wat hem wel zou schelen.

Maar 's morgens nam de tante de pin weer weg. 't Meisje wachtte vele nachten, maar zag de gans niet meer komen. Zij zei tot haar moeder: ,,moeder, ik zal hem gaan opzoeken''.

't Meisje liep en liep, tot zij moe werd; zij zag een boom en ging er onder zitten, om wat uit te rusten. Toen zij daar zat hoorde zij de schildpad tot zijn vriend kakkerlak zeggen: ,,'t Koningskind is erg ziek; 't ging naar 't huis van een meisje en toen heeft men een pin geplaatst, om 't te steken. Vele dokters hebben 't reeds bezocht, maar nog steeds kan 't niet beter worden. Maar ik ken een medicijn, die 't beter kan maken''.

Vriend kakkerlak vroeg: ,,wel, welke medicijn is dat?''

Vriend schildpad antwoordde: ,,je neemt drie bladeren van deze boom en een duivelsstaart, verbrandt ze tot een poeder en smeert dat onder aan de buik van 't koningskind''. (De drie bladeren waren van de zwarte bloem).

Toen 't meisje dat hoorde, stond zij zachtjes op, plukte drie bladeren van de boom, zonder dat vriend schildpad en vriend kakkerlak 't bemerkten. Zij ging naar een speelhuis, vroeg vuur, en verbrandde de bladeren en de duivelsstaart. Toen zij daarmee klaar was, vouwde zij 't in een papier tot een poeder. 't Meisje kocht een broek en een jas en trok ze aan. Ze huurde een rijtuig en reed er mee voorbij de deur van 't paleis.

Toen de koning hoorde, dat er een nieuwe dokter voorbij ging, liet hij hem roepen. Aanstonds ging de dokter naar binnen, onderzocht 't koningskind en gaf het de poeder. Daags daarna kwam hij 't weer bezoeken en zag, dat de ziekte afnam. Binnen drie dagen was het koningskind beter. Hij vroeg aan de dokter, hoeveel hij hem moest betalen. De dokter antwoordde: ,,je hoeft me niet te betalen: geef me een zakdoek, waar je naam op gemerkt staat en een vingerring''. Maar de koning wilde hem toch geld geven, ofschoon de dokter niet wilde. Maar wat de koning ook deed, hij nam 't niet aan. 't Koningskind gaf hem een ring. Deze nam hij aan en ging toen heel vlug naar huis terug. Toen hij thuis gekomen was, vertelde hij zijn moeder, wat er gebeurd was. De moeder was blij, toen zij hoorde, dat 't koningskind weer beter was.

's Avonds, toen 't meisje ging slapen, hoorde zij, dat de gans kwam aanvliegen. Toen de gans gekomen was, zei hij: ,,dat is de beloning, die je me geeft; je had gedacht, dat ik dood zou gaan, maar ik ben al beter geworden.'' 't Meisje vroeg hem, wat hem gescheeld had. Hij vertelde haar, dat een pin, die zij in 't venster had geplaatst, hem gestoken had. Aanstonds vermoedde 't meisje, dat haar tante de pin had geplaatst. De gans wilde niets meer van 't meisje weten en weggaan. Maar toen hij weg wilde gaan, vroeg 't meisje hem: ,,wel, weet je, wie je genezen heeft?'' De gans antwoordde: ,,een dokter''.

Toen antwoordde 't meisje: ,,Ik in eigen persoon heb je genezen''. Maar de gans wilde dat niet geloven.

Omdat hij 't niet wilde geloven nam 't meisje de vingerring en de zakdoek en liet ze hem zien. Toen de gans zag, dat ze van hem waren, schrok hij. 't Meisje vertelde hem, hoe alles gebeurd was.

Toen hij dat hoorde, kwam hij tot de bevinding, dat 't meisje een goed kind was. De gans bleef met haar babbelen tot twaalf uur en ging weer heen.

Thuis gekomen, vertelde hij aan zijn vader, wie de dokter was, die hem had genezen. Aanstonds zei de koning, dat hij met haar moest trouwen. De gans veranderde plotseling in een mens, Hij trouwde met 't meisje en de hele maand vierden zij feest. 't Meisje liet de moeder bij haar inwonen.

En zo eindigt 't verhaal.

(DE SPIN, DE HOND EN DE LEVER)

Wan dei konoe takki: ,,Meki [1] mati anansi strei nanga mati dagoe foe njam pepre." Konoe gi ibriwan foe den wan bedi foeloe nanga pepre foe njam. Alla toe kaba a srefi.

Konoe meki den go na kawpen, go teki wan kaw. Anansi fossi teki — a teki na kaw nanga na dikki tetei, bikassi a ben denki takki datti na da fattoe kaw, ma datti ben de na mangri kaw. Dagoe teki na fini tetei, ma datti ben de na fattoe kaw. Di mati Anansi si datti, a takki: ,,Mi de go leri joe."

Mati Anansi kiri hem kaw, dan a gi mati dagoe wan pisi levre [2]). Mati dago no ben wanni njam hem ete.

Mati Anansi takki: ,,Njam hem dan, mati dago". Mati dago teki [3]) a levre poti [3]) hem na ondro hem tongo. Mati Anansi denki takki a njam hem kaba, a takki: ,,Mati dagoe, gi mi mi levre bakka." Mati dago poeroe [4]) a levre foe gi hem bakka, Anansi takki: ,,No mati dago, a wan spottoe [5]) mi de meki".

Di mati Anansi denki takki mati dagoe sa njam na levre kaba, a takki: ,,Mati dago, gi mi mi levre bakka".

Mati dagoe poeroe na levre bakka, a takki: ,,Mati anansi teki joe levre bakka".

Ma mati anansi takki: ,,Njam hem, na spotoe mi de meki".

Di den wakka so te, watra kiri mati dagoe [6]), dan a njam na levre. Den wakka, den wakka so te, dan mati anansi takki: ,,Mati dago, gi mi mi levre bakka".

Mati dago takki: ,,we, mi njam hem kaba, joe strefi takki meki mi njam hem, now di mi njam hem kaba, joe wanni hem bakka". Mati anansi takki: ,,So joe sa sabi hofa joe sa sabi hofa joe sa doe, gi mi mi levre bakka".

Mati dago hatti kom bron, a kiri hem kaw, dan a gi mati anansi hem levre bakka. Anansi takki: ,,A no so wan pikien pisi levre mi ben gi joe".

Mati dagoe gi hem wan pisi bakka. Di mati dago gi hem datti, anansi takki: ,,A no so wan pikien pisi mi ben gi joe". Mati dagoe gi hem wan tra pisi bakka, ma ete a wanni moro. A so a meki a sanni [7]) te mati dago gi hem, hem heeri kaw.

Mati dagoe lon gowe a fesi [8]), a denki takki: [9]) mi sa leri joe". Mati dago go didon na ini wan horo, dan a piri hem tifi na doro [10]). Di mati

---

[1]) *meki*, maken; wordt ook gebruikt voor aanvoegende wijs

[2]) *levre*, lever; 't N.E. kent geen *v*, 't woord moet met een *f* geschreven worden

[3]) *teki poti*, letterlijk: nam en plaatste

[4]) *poeroe*, letterlijk: wegnemen

[5]) *a wan spottoe*, 't is een grap

[6]) *watra kiri mati dagoe*, water doodde vriend de hond

[7]) *a meki a sanni*, hij maakte de zaak

[8]) *lon gowe a fesi*, letterlijk: rende ging weg zijnde gezicht

[9]) *a denki takki*, hij dacht zeggend

[10]) *a piri hem tifi na doro*, hij schilde zijn tanden naar buiten (zijnde deur)

anansi kom foe pasa drapee, a si den piri tifi. A takki: „Mi begi gron-'ma [1]) effi mi kan pasa [2])".
Gron'ma takki: „Hi-hi".
Mati anansi kom frede, a takki bakka: „Mi begi, gron'ma, effi mi kan pasa".
Gronmama bari bakka: „Hi-hi".
Di anansi jeri datti, a teki alla na meti fringi disi gi gronmama, dan a lon gowe na konoe.
Di mati dagoe si, takki mati anansi gowe, a teki hem meti, go foe hem [3]) na hoso.
Mati anansi go ferteri konoe takki a si gronmama de piri tifi gi hem, dan hem fringi alla hem meti gi hem.
Konoe senni soerdati go loekoe effi na troe. Di den soerdati go, den no si noti. Konoe teki anansi. A fom hem so te, te anansi lon go na ini postoeholo. Na foe datti hede [4]) anansi de tan na ini postoeholo.

Vertaling van

De Spin, de Hond en de lever

Op een dag zei Koning: „Laat vriend Spin met vriend Hond wedstrijd-houden in 't peper eten". Koning gaf ieder van hen een bed vol met peper om op te eten. Alle twee kwamen gelijk klaar.
Koning liet ze naar de koestal gaan om een koe te halen. Spin pakte het eerst. Hij nam de koe met het dikke touw, omdat hij gedacht had, dat dat de vette koe was, maar dat was de magere koe. De hond nam het dunne touw, maar dat was de vette koe. Toen vriend Spin dat zag, zei hij: „Ik zal je krijgen".
Vriend Spin maakte zijn koe dood, daarop gaf hij vriend Hond een stuk lever. Vriend Hond wilde het nog niet opeten.
Vriend Spin zei: „Eet het maar op, vriend Hond". Vriend Hond nam de lever, stak hem onder zijn tong. Vriend Spin dacht dat hij hem al opgegeten had, hij zei: „Vriend Hond, geef me mijn lever terug". Vriend Hond haalde de lever tevoorschijn om hem terug te geven. Spin zei: „Neen, vriend Hond, ik maak een grap."
Toen vriend Spin dacht dat vriend Hond nu wel de lever zou hebben opgegeten, zei hij: „Vriend Hond, geef me mijn lever terug".
Vriend Hond haalde de lever weer tevoorschijn; hij zei: „Vriend Spin, neem je lever terug".
Maar vriend Spin zei: „Eet hem op, ik maak (maar) een grap".
Nadat ze heel ver gelopen hadden, kreeg vriend Hond dorst. Toen at

---

[1]) *gronmama*: de geest van de aarde; zo heeft men ook de bosgeest, watergeest, enz.
[2]) *effi mi kan pasa*, of ik mag passeren
[3]) *go foe hem*, letterlijk: „ging voor hem", zoals men in Surinaams-Hollands dikwijls hoort zeggen: de gevoelswaarde van *go foe hem* is zeer moeilijk weer te geven. Soms heeft 't de betekenis van „maar", zoals in een zin als: *mi go foe mi na hosso*, ik ga maar naar huis; naar gelang 't verband kan 't ook een andere betekenis hebben
[4]) *na foe datti hede*, 't is uit dien hoofde

hij de lever (door hem per ongeluk in te slikken bij het drinken). Ze liepen en liepen zo ver, toen zei vriend Spin: ,,Vriend Hond, geef me mijn lever terug".

Vriend Hond zei: ,,Wel, ik heb hem al opgegeten, je hebt zelf gezegd dat ik hem moest opeten (en) nu ik hem al heb opgegeten, wil je hem terug". Vriend Spin zei: ,,Dan zal jij wel weten wat je doet, (maar) geef me mijn lever terug".

Vriend Hond werd kwaad, hij maakte zijn koe dood, daarop gaf hij vriend Spin zijn lever terug. Spin zei: ,,Het is niet zo'n klein stuk lever geweest, dat ik je gegeven heb".

Vriend Hond gaf hem weer een stuk. Toen vriend Hond hem dat gegeven had, zei de Spin: ,,Het is niet zo'n klein stuk geweest, dat ik je gegeven heb". Vriend Hond gaf hem weer een ander stuk, maar nog wilde hij meer. En zo legde hij het aan, totdat vriend Hond hem zijn gehele koe gaf.

Vriend Hond rende vooruit weg; hij dacht van: ,,Ik zal je krijgen." Vriend Hond ging liggen in een gat; toen liet hij (daar) zijn tanden (alleen) naar buiten grijnzen. Zodra vriend Spin daar kwam om (te) passeren, zag hij de grijnzende tanden. Hij zei: ,,Ik verzoek (u), Grondgeest, of ik mag passeren".

De Grondgeest zei: ,,Hi-hi".

Vriend Spin werd bang, hij zei terug: ,,Ik smeek (u), Grondgeest, of ik voorbij mag".

De Grondgeest schreeuwde terug: ,,Hi-hi".

Toen Spin dat hoorde, nam hij alle vlees, smeet het voor de Grondgeest, (en) holde daarop naar Koning.

Toen vriend Hond zag dat vriend Spin weg was, nam hij zijn vlees en ging wat hem betrof naar huis.

Vriend Spin ging Koning vertellen, dat hij de Grondgeest tegen hem had zien tanden-grijzen, daarop had hij al zijn vlees voor haar gesmeten.

Koning zond soldaten om te kijken of het waar (was). Toen de soldaten gingen, zagen ze niets. Koning greep Spin. Hij ranselde hem zo zeer, tot Spin wegrende in een beslagruimte. Uit dien hoofde verblijft ,,de" spin in de beslagruimten.

Summary

On the language and the tales of Suriname

Father Donicie is a missionary in Dutch Guiana. The following is a brief digest of his article.

The so-called Negro-English is made up of African elements as well as English and Dutch, with a few vestiges of Portuguese and French. The Surinamese language hardly has any written literature. Many of the traditional stories which are handed down orally have been transcribed by Moravian and Dutch missionaries and by a few research workers.

An analysis of the language of Suriname can thus best be made by looking for its structure in the old folk-tales, although the transcriptions offer difficulties as to the phonestic systems used.

The author bases his analysis on a number of tales collected by Fafher Ahlbrinck in 1912.

From these and other collections (VAN CAPPELLE, HERSKOVITS), he shows that about half of the tales are concerned with Anansi, the spider. The influence of European fairy tales on Surinamese folklore has hardly been studied as yet. Anansi certainly originates in Africa and may be considered as one of the gods of death and of fertility (sun-symbol). Father DONICIE states that the custom of telling tales as bed-time stories is disappearing, but that on the eve of a burial anansi-stories are still widely in use (dede-hoso: dead house) and also amongst the balata-bleeders in the bush.

He quotes a lively description by CAMPAGNE of the way in which stories are told in the evening, not only about the spider, but adaptations of the Arabian Nights, and riddles and special interrupting songs as well.

In order to give the reader a feeling of the simple atmosphere of the tales Father DONICIE explains some of the linguistic rules, the sound system and the syntax. Western European language categories are not applicable to Surinamese, but the author has to use them for the sake of European trained readers.

He then proceeds to give a full text and a dutch translation of *The Goose and the Girl* and *The Spider, the Dog and the Piece of Liver*.

BESPREKING

Het Rijksdeel Suriname, door Mr J. C. BRONS. V.U.B. 2e reeks no. 44, Haarlem, 1952, 214 blz., 1 kaartje (*f* 3,90).

Het is tekenend dat het tot 1952 moest duren voor en aleer de in 1920 begonnen Volks Universiteits Bibliotheek een deeltje over West-Indië kon uitgeven. Populair-wetenschappelijk in de beste zin is ook dit boekje *Het Rijksdeel Suriname*. Mr BRONS heeft in ruim 200 bladzijden vrijwel alles gegeven wat over Suriname te weten valt. En, gelukkig, met de nadruk op het actuele: de na-oorlogse ontwikkeling, aan welke de schrijver als gouverneur in de eerste jaren na 1945 mede leiding gaf, krijgt het volle pond. Feitelijk en objectief worden de verschillende aspecten van Suriname behandeld: land en volk, geschiedenis, recente sociaal economische en staatkundige ontwikkeling, godsdiensten, onderwijs en cultuur, volksgezondheid, bestuur en rechtspraak, landbouw c.a., bossen, mijnbouw, industrie en verkeer en tenslotte internationale samenwerking.

Enige bevolkingscijfers, een literatuuropgave, index en een kaartje vergemakkelijken de raadpleging als encyclopaedie in zakformaat. De uitgeefster zou de gebruikers met een betere kaart zeker een goede dienst hebben bewezen. Immers dit boekje is vooral bestemd voor mensen die van Suriname weinig afweten en van wier voorstellingsvermogen nu wel veel gevergd wordt. Degenen die bepaalde details willen opzoeken kunnen de schrijver dankbaar zijn voor het vele dat hij in klein bestek heeft samengebracht. Slechts een heel enkele slip of the pen (b.v. Kwakoegrom voor Kabel, p. 193/194) misstaat bij deze ambtelijke accuratesse.

J. F. K

Bouwsteentjes

Op 25 Maart 1952 overleed *de oudste vrouw van Curaçao, Shon Nana,* weduwe van Jules Opolinar Visser, de eerste klokkenluider van Pietermaai. Zij werd geboren en gedoopt te Barber, resp. op 27 Dec. 1847 en 16 Jan. 1848. Ze zou dit jaar dus 105 jaar geworden zijn.

Volgens het doopboek heet zij officieel Maria Ignacia, dochter van Maria Plantina. Shon Nana werd als slavin geboren, maar zij wist niet meer wie haar eigenaar was geweest.

De Burgerlijke Stand heeft aan de hand van gegevens van de pastoor van Barber een document opgesteld, waarop zij staat vermeld als Maria Ignacia Marcera; de moeder heet dan Plantina Marcera. Het Gouvernement aanvaardt als haar geboortedatum 27 Dec. 1847.

In het archief van Santa Ana, in het tweede trouwboek van de clandestiene huwelijken, staat, dat haar huwelijk op de 10e April 1874 werd ingezegend door pastoor F. Kieckens, de oprichter van het Gasthuis Sint Elisabeth. Haar man Jules — die jaren lang catechismus gaf in een van de vele gewelven onder de fortmuur langs de zee aan de Pietermaaizijde — werd geboren op 23 Juli 1843, en zijn overlijden in 1907 staat opgetekend in het eerste dodenregister van de parochie Pietermaai.

In dit archief van Santa Ana, bij haar huwelijk, heet ze Johanna Isenia, de naam die ze steeds zelf opgaf. Een verwisseling van persoon acht men echter uitgesloten: Zij wist zelf zeker dat ze de weduwe was van Jules Opolinar Visser, en haar familie, en ook nog verscheidene ouden van dagen, die geen familie van haar waren, beweerden dit eveneens met stelligheid.

Ondertussen blijkt uit bovenstaande gegevens — die werden ontleend aan een artikel van Pater M. D. LATOUR O.P., in de „Amigoe di Curaçao" van 26 Maart 1952 — nogmaals, hoe weinig zekerheid er soms bestaat ter zake van naamgeving volgens doopboeken.

Op 11 December 1812 deed WILLIAM LEE, "Printer to the King's most Excellent Majesty", het eerste nummer verschijnen van *The Curaçao Gazette and Commercial Advertiser* — een wekelijkse uitgave van vier bladzijden klein formaat, welke al spoedig de Gouvernementsmededelingen ging publiceren en als voorloper mag worden beschouwd van „De Curaçaosche Courant".

LEE stierf in 1823, reeds op 27-jarige leeftijd. Zijn weduwe, MARGERITHA WILHELMINA LEE-ENGELBRON — Curaçaose van geboorte — zette het bedrijf voort met behulp van A. L. STATIUS MULLER en J. F. NEUMAN Wz., die reeds in de zaak werkzaam waren. Na haar dood in 1833, zetten zij deze gezamenlijk voort tot 1868, toen J. F. NEUMANN stierf, tengevolge waarvan zijn aandeel overging in handen van C. J. en A. NEUMAN Az. Bij Gouvernementsbesluit van 4 Dec. 1868 werden zij benoemd tot drukkers voor het Gouvernement.

Een korte geschiedenis van de „Drukkerij De Curaçaosche Courant N.V." vindt men — naar aanleiding van het 140-jarig bestaan van deze onderneming — in de „Beurs- en Nieuwsberichten" van 11 Dec. 1952, waaraan de bovenstaande gegevens zijn ontleend.

DE STUDIE VAN HET SURINAAMS [1])

DOOR

J. VOORHOEVE

De studie van het Surinaams is zo verwaarloosd dat een zakelijk verslag de allure van een noodkreet krijgt. Wij behoeven niet eens in herinnering te brengen wat voor de studie van Indonesische talen gedaan is om te overtuigen. Wij beperken ons tot een kort overzicht over het terrein van de Surinamistiek: stippen aan wat reeds is gedaan en wat in de naaste toekomst gedaan kan worden. Groots opgezette plannen, die voorlopig toch niet zijn te verwezenlijken, zal men hierin niet vinden.

Dit overzicht is mogelijk geworden door het bibliografisch onderzoek dat schrijver dezes in samenwerking met pater A. DONICIE (*17*) gedaan heeft. Wij kunnen niet zeggen dat dit onderzoek ons over het geheel genomen heeft teleurgesteld. Integendeel, wij hadden tevoren niet durven dromen dat zulk een rijk materiaal aan het licht zou komen. Tijdens dit onderzoek werd het ons echter ook duidelijk dat ieder ogenblik waardevol materiaal verloren dreigt te gaan. Het ontbreken van belangstelling bij officiële instanties heeft reeds belangrijke gevolgen gehad. In bibliotheken zijn tijdens recente opruimingen waardevolle geschriften verscheurd of vernietigd. Na de dood van verzamelaars — evenmin lang geleden — werd veel zogenaamde „waardeloze rommel" verbrand. Waar moest men er mee heen wanneer toch niemand belangstelling toonde?

Op deze wijze moet veel verloren zijn gegaan. De *Encyclopaedie van Nederlandsch West-Indië* (*7*, p. 503) vermeldt een Surinaamse catechismus uit ± 1750 van ANDREAS MAURICIUS, welke niet

---

[1]) Een overzicht van de stand van onze kennis op het gebied van de Surinamistiek, geschreven in opdracht van „*Wie Eegie Sanie*" („Ons eigen bezit") — een te Amsterdam gevestigde vereniging van Surinaamse studenten welke tot meer waardering van eigen cultuurbezit wil aansporen.

meer kon worden gevonden. STAEHELIN (*5*, Heft *3* p. 328) vermeldt de aankomst te Paramaribo in November 1815 van een Surinaamse catechismus in 500 exemplaren, waarvan geen enkel exemplaar schijnt te zijn overgebleven. Honderden handschriften en oude drukken (unica vaak) liggen op zolders en in kasten, ongecatalogiseerd en vergeten. Sommige handschriften zijn bijna onleesbaar geworden, uit de band gevallen, aangetast door vocht en insecten. Soms verpulverden de bladen in onze handen. Wij moesten ze achterlaten, verder laten vergaan, omdat niemand belangstelling ervoor heeft, omdat geen geld beschikbaar is om dit materiaal te conserveren. Hoeveel zal straks nog worden teruggevonden? Zullen deze handschriften dezelfde weg opgaan als die welke SCHUMANN op Bambey moest achterlaten en welke bij de heropening van deze zendingspost (een goed half jaar later) totaal vergaan bleken (*5*, Heft *3* p. 101).

Het is noodzakelijk dat al dit materiaal wordt gecentraliseerd en gecatalogiseerd. Zolang geen centraal archief verwezenlijkbaar is dienen toch tenminste de belangrijkste geschriften, en vooral ook die welke dreigen te vergaan, in fotocopieën te worden geconserveerd. Zonder deze eerste voorzieningen wordt de studie van het oudere Surinaams onmogelijk en daarmee een uitgebreid studieterrein geblokkeerd. En dit nog wel terwijl iedere taalkundige het grote belang van deze studie, niet in de laatste plaats voor de algemene taalwetenschap, volmondig zal erkennen. Immers, de taalkundige is niet vaak in staat een creoliseringsproces (een botsing tussen Europese en niet-Europese talen) van zo nabij en uit zo'n overvloed van materiaal te bestuderen.

Centralisering en conservering van het oudere taalmateriaal is echter nog maar een eerste stap. De teksten moeten ook bereikbaar worden gemaakt door verantwoorde uitgave. Tot nog toe zijn alleen enkele oudere Saramakkaanse teksten door SCHUCHARDT (*6*) uitgegeven. Andere belangrijke teksten heeft hij alleen daarom niet gepubliceerd omdat hij ze toen niet kon vinden. Deze en nog een uitgebreid materiaal buiten het Saramakkaanse dialectgebied wachten op uitgave. Zolang geen serie edities van oudere teksten is te verwezenlijken kan voorlopig, met onze huidige kennis van de oudere Surinaamse geschriften, een uitstekend gedocumenteerd bronnenboek voor het oudere Surinaams samengesteld worden. Dit kan dienen als voorlopige basis voor toekomstig onderzoek. Ook hiervoor is echter nodig dat de verschillende geschriften op één centrum bestudeerd en vergeleken kunnen worden. Naast de uitgave van taal-historische bronnen is de uit-

gave van litteraire of cultuurhistorische bronnen absoluut noodzakelijk. Zo mag men toch op zijn minst wel een geannoteerde uitgave van de dagboeken van JOHANNES KING verwachten.

Hierna pas kan men met vrucht de oudere taalfasen van het Surinaams bestuderen. Dit vraagt de toegewijde aandacht van specialisten. Het onderzoek zal tenslotte moeten resulteren in een beeld van de taalontwikkeling: de opbouw van de woordenschat, de invloeden van andere talen, de structurele veranderingen. Vele interessante problemen kunnen zich hierbij voordoen. Om zich een overzicht van de problematiek te verschaffen zou men kunnen beginnen met een variantenstudie van de opeenvolgende bijbeledities. Dit vraagt meer dan een uitsluitend taalkundige scholing. Een vertaling is nooit los te zien van de culturele omgeving waarin zij is ontstaan (of liever van de culturele afstand tussen origineel, vertaler en lezers). Dikwijls zal ethno-linguistisch onderzoek hier nodig zijn. En vele andere factoren komen de aandacht van de onderzoeker vragen: de persoonlijke instelling van de vertaler tegenover het origineel (een vertaler als SCHUMANN stond veel vrijer tegenover een gewijde tekst dan een vertaler als TREU), de taalbeheersing van de vertaler (wij weten dat men soms maar lukraak vertaalde), de tijd van ontstaan van de vertaling (bestond er al een gevestigde schrijftaaltraditie of niet).

Het historisch onderzoek zal meermalen verplaatst worden op historisch-dialectisch terrein. Van de huidige dialectische verschillen weten wij niet veel meer dan dat zij bestaan. Uit het woordenboek van SCHUMANN blijkt dat gecompliceerde dialectische verhoudingen reeds vóór 1800 bestonden. Hij vermeldt althans woorden die bijvoorbeeld alleen nog door de oudere negerslaven op voormalige Engelse plantages gebruikt werden.

Wanneer wij moeten samenvatten wat tot nog toe voor de studie der oudere Surinaamse taalfasen gedaan is staan wij voor een leegte. Het beschikbare materiaal ligt verspreid in Suriname en Nederland. Met de bibliographie van pater DONICIE en mij (*17*) wordt nog maar een klein begin gemaakt. Wij weten nu tenminste wat er is en waar dat te vinden is. Enkele Saramakkaanse teksten werden door SCHUCHARDT uitgegeven. Verder is er niets.

Men zal mij hier misschien willen wijzen op de oudere lexicologen en grammatici. Men mag hun werk echter slechts beschouwen als bronnen (welke overigens ook uitgegeven behoren te worden), vooral niet als studies over een oudere taalfase. Deze schrijvers misten immers kennis van de huidige fase als vergelij-

kingsobject. Maar ook als bron dient men dergelijke studies met de uiterste voorzichtigheid te hanteren. Wij zullen daarom de voornaamste studies hier nader beschouwen.

Aandacht voor het Surinaams vinden wij het eerst bij HERLEIN, in 1718 (*1*), die in zijn werk een proeve geeft van deze taal. Slaveneigenaren, handelaren, ambtenaren en andere belanghebbenden konden slechts via het Surinaams contact krijgen met de slavenbevolking. In deze eeuw beginnen de „leerwijzen" te verschijnen, bestemd om toekomstige kolonisten in zo kort mogelijke tijd met de slaventaal vertrouwd te maken. Het eerste werkje was dat van PIETER VAN DIJK (*2*). Tot op heden kan men zulke werkjes zien verschijnen, die steeds slechts geringe waarde hebben voor de studie van het Surinaams. Meer waarde hebben de studies der Hernnhutters.

Ook zij wensten de taal te leren kennen, omdat zij die nodig hadden in hun contact met de slavenbevolking. Maar het lijkt wel alsof de zuiverheid van hun oogmerk (een contact dat inniger was en niet door winstmotieven werd beheerst) en hun aandacht voor de mens in deze slaven (zij moesten hun ziel begrijpen om haar te kunnen winnen) hun een zuiverder linguistische instelling gaven. Men constateert dit althans in het werk van C. L. SCHUMANN (geboren in 1749), een figuur die, door zijn grote verdiensten voor de studie van het Surinaams, dadelijk naar voren komt. Hij was een geleerde, die zich niet te geleerd of te hoog achtte om van de slaven te leren. Respect voor de Surinaamse mens en een zekere nederigheid ten opzichte van eigen kennis wezen hem de weg naar een bijzonder intelligente en moderne opvatting van zijn taak als taalbeschrijver en vertaler.

Men ziet dit reeds aan het omvangrijke werk dat hij verrichtte tijdens zijn korte en moeilijke verblijf onder de Saramakkaners op Bambey. Zo liet hij zich bij de eindredactie van zijn Saramakkaanse woordenboek leiden en verbeteren door zijn bosnegervriend ARABINI (*5*, *1* p. 347). Zijn woordenboek van het Surinaams heeft door deze werkwijze een geheel eigen gezicht gekregen. Behalve de woorden en hun betekenissen treft men hier talrijke uitweidingen aan over de agrarische, religieuze en andere gewoonten der slaven, over kleine betekenisnuances, dialectische verschillen etc. Deze werden in het Surinaams geschreven en blijkens allerlei kleine aanwijzingen meestal woordelijk uit de mond van een slaaf, wij zouden nu zeggen een informant, genoteerd. Dit woordenboek is daardoor veel meer geworden dan een gewone dictionnaire. Ieder woord is geplaatst in een begripsveld. Zelfs de grote taalgeleerde HUGO

SCHUCHARDT (geboren in 1842) bleek een te eenzijdig lexicograaf om dit monumentale werk, dat tot op heden niet werd uitgegeven, naar waarde te schatten (*6*, p. xxi).

In zijn vertalingen zien wij SCHUMANN bezield door een even ruim begrip voor de eigen aard der Surinaamse slaven. Hij vertaalt bijvoorbeeld „de schaduw des doods" met „na jeje va dede", aansluitend aan de religieuze overtuiging der negers, dat de menselijke ziel welke met het woord *jeje* wordt aangeduid, in de menselijke schaduw zichtbaar wordt. Het conscientieuse en soms geniale werk van SCHUMANN is een waardevolle bron voor de kennis van het oudere Surinaams.

De latere zendelingen hebben minder betrouwbare studies geschreven. Dit was niet alleen het gevolg van het feit dat zij van kleiner formaat waren dan hun grote voorganger. SCHUMANN was op het einde der 18de eeuw nog volledig waarnemer en leerling. Hij wenste niets te verbeteren in het bestaande Surinaams. De na hem komenden (LANGBALLE, TREU, WULLSCHLAEGEL e.a.) trachtten te komen tot een schrijftaaleenheid, tot een algemeen verstaanbare kanseltaal. Zij waren meer taalregelaars dan taalwaarnemers. Zij moesten boeken verspreiden in een algemeen verstaanbare taal, die op basis van de waarnemingen hunner voorgangers moest worden opgebouwd. En zij bouwden inderdaad een taal. Tot op heden doet deze schrijf- en kanseltaal zijn invloed gelden, ook op de spreektaal en ook buiten zendingskringen. Maar — en dat staat er tegenover — hun grammatica formuleert taalregels, die in werkelijkheid nooit hebben bestaan (men denke aan het onderscheid tussen *na* en *da*); hun woordenboek bevat woorden die in het dagelijks leven niet worden gebruikt; hun vertaling geeft zinswendingen, die nooit door Surinamers gebruikt zullen worden.

Deze veranderde instelling tegenover de taal valt in het eerste kwart van de 19de eeuw. De verschillen die men opmerkt tussen de bronnen van voor en na deze tijd wijzen niet op een werkelijke verandering in de taal, maar op een verandering in de houding der taalbeschrijvers tegenover de taal. De bronnen van na omstreeks 1820 moeten dus steeds zeer critisch gelezen worden. En ook buiten de kring der Hernnhutter zendelingen vinden wij de invloed van deze schrijftaal al spoedig. Alleen het woordenboek van FOCKE (*3*) heeft zich hiervan vrij weten te houden.

Wanneer wij nu komen tot de studie van het huidige Surinaams vallen de lacunes nog meer in het oog. Na het onderzoek van Prof. HELLINGA en Prof. PÉE naar de taalverhoudingen in Suriname,

is de wetenschappelijke belangstelling naar onder meer de sociale positie van het Surinaams toegenomen. Wij volstaan met te verwijzen naar een artikel van Prof. HELLINGA in het Friese blad *De Tsjerne* (*15*).

De taal-sociologische studie van het Surinaams kan historisch verdiept worden in een studie over de geschiedenis van de waardering van het Surinaams. Deze belooft mooie resultaten. Een vrucht van het bovengenoemde onderzoek naar de taalverhoudingen in Suriname kan men ook zien in het rapport van Prof. HELLINGA aan de Unesco over het onderwijs in Suriname (*14*). Deze studie staat slechts in zeer zijdelings verband tot de Surinamistiek. Zoals andere recente geschriften over onder meer het voertaalprobleem (*12* + *13*).

Van de dialectische verschillen binnen het Surinaams is ons niets bekend. Groot opgezet dialectisch onderzoek is zeer kostbaar en voorlopig dus onuitvoerbaar. Er is echter wel ruimte voor individuele studies over de taal van kleine afgesloten gemeenschappen, vooral in het bosland. Maar het is ook nodig de taal van Coronie, Nickerie en andere gebieden nader te leren kennen. Enkele toponymische studies zijn bekend, die voorlopig echter nog historisch en etymologisch ingesteld zijn.

De taalvergelijkende studies zijn schaars en eenzijdig. VAN GINNEKEN (*4*) en LICHTVELD (*8*) toonden de verwantschap van het Surinaams aan met de Soedantalen. Vergelijkingen met andere creoliseringsprocessen in het Caraïbisch gebied (Negerfrans, Negerhollands, Negerspaans etc.) beloven verrassende resultaten, maar zijn nog niet gemaakt.

Het huidige Surinaams is niet beschreven, althans niet op bevredigende wijze. Toch moet de wetenschappelijke kennis van deze taal voorwaarde zijn voor veel nader onderzoek. Een studiegroep onder leiding van pater A. DONICIE werkt aan een woordenboek op basis van een manuscript van pater MOLS. Naast de onvolledig gebleven grammatica van SIMONS (*10*) (die anecdotisch is en wil zijn) bestaan slechts practische handleidingen in manuscript (van MOLS en KOENDERS).

Een bevredigende taalbeschrijving noemen wij slechts die grammatica, die het Surinaams beschrijft als een uniek taalfeit, los van andere talen en vooral los van de traditionele latijnse grammatica. In de bestaande beschrijvingen wordt steeds het Surinaams gedwongen in een haar opgelegd en wezensvreemd systeem van categorieën. Ook HALL (*11*) (een modern Amerikaans linguïst) interpreteert op aantoonbare wijze Europese linguisti-

sche categorieën in het Surinaams. Zo kunnen wij zeggen dat het eigen systeem van deze taal onopgemerkt bleef en onbeschreven. Schrijver dezes werkt aan een proefschrift (*16*) dat een voorbereiding wil zijn op een adequate beschrijving van het huidige Surinaams, zoals dat gesproken wordt onder de arbeidersbevolking van Paramaribo. Hij hoopt hiermee een zuivere grondslag te leggen voor de toekomstige taalbeschrijving.

Materiaal waarop een dergelijke taalbeschrijving gebaseerd kan worden is er nog niet. De jaargangen van het blad *Foetoe-boi* geven wel veel stof, maar de linguist vraagt in de eerste plaats mondeling taalmateriaal, materiaal dat uit de mond van een informant werd genoteerd. Het werk van HERSKOVITS (*9*), met zijn vele aldus genoteerde teksten, blijkt echter onvoldoende. Mechanisch opgenomen en conscientieus genoteerd, gevarieerd taalmateriaal, waarvan de informanten naar hun taalomstandigheden volledig bekend zijn, is nodig als basis van een deugdelijke taalbeschrijving.

Men late zich niet ontmoedigen door het vele dat in deze nog ontbreekt. Er is de laatste paar jaar vooruitgang te bespeuren. — Moge dit verslag een aansporing zijn voor de officiële instanties om een einde te maken aan de verwaarlozing van dit zo rijke en vruchtbare studieterrein.

V e r w ij z i n g e n.

1. J. D. H(ER)L(EIN), 1718. *Beschrijvinge van de volks-plantinge Zuriname*: etc, *2e druk*. Leeuwarden.

2. PIETER VAN DIJK, ca 1780. *Nieuwe en nooit bevoorens geziene onderwyzinge in het Bastert Engels, of Neeger Engels*, etc. Amsterdam.

3. H. C. FOCKE, 1855. *Neger-Engelsch woordenboek*. Leiden.

4. JAC. VAN GINNEKEN, 1913, *Handboek der Nederlandsche taal I*, p. 262–274.

5. F. STAEHELIN, 1913–1919. *Die Mission der Brüdergemeine in Suriname und Berbice im achtzehnten Jahrhundert. Teil III, Heft 1* en *3*.

6. HUGO SCHUCHARDT, 1914. Die Sprache der Saramakkaneger in Surinam. *Versl. Kon. Akad. Wet.* Afd. *Lett. N.R. 14*, no. 6. Amsterdam.

7. *Encyclopaedie van Nederlandsch West-Indië*, 1914–1917. 's-Gravenhage.

8. LOU LICHTVELD, 1929. Afrikaansche resten in de creolentaal van Suriname. *W. I. Gids* jrg. *10*, p. 391–402, 507–526; *11*, p. 72–84, 251–262.

9. MELVILLE J. HERSKOVITS & FRANCES S. HERSKOVITS, 1936. *Suriname Folk-Lore*. Columbia Contrib. Anthrop. 27. New York.

10. R. D. SIMONS, 1941. *Het Neger-Engelsch. Spraakkunst en taaleigen.* (z.pl.)

11. ROBERT A. HALL Jr., 1948. The Linguistic Structure of Taki-Taki. *Language 24*, p. 92–116.
12. JOHAN H. E. FERRIER, 1950. *De Surinaamse samenleving als sociaal-paedagogische opgave.* (Hoofdstuk III). Paedagogische monogr. 4. Groningen.
13. H. VAN BOHEEMEN, 1951. Surinaamse onderwijszorgen. *W. I. Gids 32*, p. 65–91.
14. W. GS. HELLINGA, 1951. *Education in Suriname (Dutch Guiana) and the Linguistic Situation.* Amsterdam.
15. W. GS. HELLINGA, 1952. Forline, hjoed en takomst fan it Neger-Ingelsk. *De Tsjerne 1952* (Suriname-numer), p. 259–266.
16. J. VOORHOEVE, in bewerking. Proefschrift over het Surinaams.
17. J. VOORHOEVE & p. A. DONICIE, in bewerking. Critische bibliographie van de Surinaamse taal.

RÉSUMÉ

L'ÉTUDE DE LA LANGUE POPULAIRE DE LA GUYANE NÉERLANDAISE (SURINAME)

Aperçu de l'état de nos connaissances dans le domaine de la „Surinamistique" écrit sur la demande du groupe culturel Surinamois „Wie Eegie Sanie" (Ce qui nous appartient en propre).

Il ressort de ce travail que beaucoup d'écrits en surinamois ont paru à partir de 1780 environ, et, au début, de la main des Frères Moraves principalement. Les manuscrits et les vieilles éditions imprimées sont dispersés maintenant à travers la Guyane et les Pays-Bas, parfois en très mauvais état. C'est pour cela que l'auteur émet la souhaitabilité de la fondation d'un dépôt central des archives et de l'édition des sources principales. Il parle de la valeur de ces sources quant à la linguistique en général et à celle de Suriname. Il s'intéresse aussi aux recherches linguistico-sociologiques, à l'étude comparative et à la dialectologie. Finalement, il indique quelques directives touchant la description synchronique du Surinamois, destinées à former la base des recherches futures.

Le présent article était achevé, lorsque parut, sous la rédaction du Prof. W. PÉE, un numéro de *Taal en Tongval* (3e an. p. 130–192) dans lequel sont traités principalement des problèmes orthographiques.

VOGELTREK OP DE NEDERLANDSE BENEDENWINDSE EILANDEN

DOOR

K. H. VOOUS

(Zoölogisch Museum Amsterdam)

Onder de Noord-Amerikaanse broedvogels vindt men talrijke soorten, die de winter in tropische streken doorbrengen. Vele van hen nemen hun weg naar tropisch Zuid-Amerika over de Midden-Amerikaanse landengten; andere volbrengen de jaarlijkse grote reis via de kortere, maar gevaarlijker zeeroute. Deze laatste reis gaat hetzij over de Bahamas en de eilandenboog der Kleine Antillen naar het Zuiden, hetzij over Florida en de Grote Antillen, en daarna dwars over de Caraïbische Zee, regelrecht naar de noordkust van Zuid-Amerika. Alvorens aan de veilige tropenkust van Venezuela te landen passeren de reizigers van de tweede route de open keten van kleine kusteilanden, welke zich uitstrekt tussen Trinidad (in het Oosten) en het schiereiland La Goajira (in het Westen). De uit het Noorden komende trekvogels hebben dus een goede kans Aruba, Curaçao of Bonaire aan te doen en er korte tijd uit te rusten.

Het hierna volgende is een samenvatting van hetgeen ik in het *najaar van 1951* voornamelijk op Curaçao heb kunnen waarnemen, tijdens een studiereis welke in opdracht van de „Natuurwetenschappelijke Studiekring voor Suriname en de Nederlandse Antillen" werd ondernomen.

Om zich een beeld te vormen van hetgeen de op Curaçao vastgestelde losse feiten betekenen in het geheel van de massale herfsttrekbewegingen, moet men zich allereerst oriënteren omtrent datgene, wat bekend is van de vogeltrek langs de uitgestrekte noordkust van Venezuela. Niet beter kan dit — naar ik meen — geschieden, dan door het lezen van het volgende citaat uit een werk van Dr ALEXANDER WETMORE (*Proc. U.S. Nat. Mus. 87*, 1939, p. 179):

"There was brought home to me also more definitely than ever before the tremendous loss of life that this journey entails. The wastage of

modern human battlefields, though terrible beyond words, is as nothing in comparison. Here on this open shore small, feathered migrants often made a land fall in a state of evident exhaustion. Blackpoll warblers [*Dendroica striata*] that travel south through the Eastern United States late in September with their bodies so cased in oily fat that the skin is fairly distended reached the Venezuelan coast with the reserve entirely exhausted and even the body muscles obviously thin and wasted.

One yellow-billed cuckoo [*Coccyzus americanus*] found freshly dead in the bushes back of the beach in early morning had evidently arrived too exhausted to survive, as little remained of its once strong muscles except flaccid bands over its bones.

It was easy to visualize the hundreds and thousands that wandered over the water until they fell to drown, and the hundreds of others that arrived only to succumb to the strains imposed by the exhausting journey".

Het merendeel van de kleinere trekvogelsoorten, die de trans-caraïbische route volgen, behoort tot de groep der zgn. nacht-trekkers. Dit zijn meestal insectenetende soorten, die de dag nodig hebben om hun voedsel te zoeken en 's nachts eenzaam of in weinig samenhangende vluchten voortrekken, om tegen daglicht daar neer te strijken, waar hun weg hen heeft gevoerd. Tot deze groep behoren ook de vele kleine zangvogeltjes, die hun lange reis in Canada of de Verenigde Staten beginnen, voorzien van een grote hoeveelheid brandstof. Deze bestaat uit een dikke laag onderhuids vet, die het kleine vogeltje dik inpakt en die na elke nachtreis moet worden aangevuld uit het voesel, dat op de dag wordt genuttigd. Wanneer deze vogels met een snelheid van gemiddeld 40 km per uur voorttrekken, kan elke treknacht hen bijv. $9 \times 40 = 360$ km dichter bij hun geheimzinnig doel brengen. De kortste afstand over zee tussen het eiland Hispaniola en de kust van Venezuela — de grote trans-caraïbische sprong — bedraagt ongeveer 800 km, zodat hierover rond 20 uur moet worden gevlogen. Op deze lange reis zou de korte afstand van 70 km tussen Curaçao en Venezuela nauwelijks gewicht in de schaal leggen, ware het niet, dat voor de vermoeide reizigers wel zeer duidelijk het spreekwoord geldt, dat de laatste loodjes het zwaarst wegen. Want bijna een nacht en een dag achtereen moeten de kleine reizigers voortvliegen over de uitgestrektheid van de blauwe Caraïbische Zee, waarin geen rustplaats te vinden is, anders dan die der meedogenloze golven. Het bereiken van Curaçao of een der andere voor de Venezolaanse kust gelegen eilanden moet dus als het glorieuze einde van de gevaarlijke trans-caraïbische sprong worden beschouwd. Hier kunnen de vogels rust, voedsel en drinken vinden, om vervolgens de laatste korte ruk naar Zuid-Amerika zonder grote inspanning te volbrengen. Vele gaan dan nog

honderden kilometers diep het land in, om in Venezuela of in Brazilië, soms zelfs nog verder zuidelijk de winter door te brengen. Er zijn er, die lang op Curaçao blijven hangen, maar slechts weinige blijven er overwinteren.

Met het verschijnsel van de vogeltrek op de Nederlandse Antillen werden wij op een indrukwekkende wijze geconfronteerd door het plotseling optreden — op Curaçao, in October 1951 — van honderden „blackpoll warblers" of „zwartkopjes" (*Dendroica striata*). Dit zijn kleine insectenetende vogeltjes van nauwelijks 12 cm lengte, met een fijn en puntig snaveltje en een eenvoudig groen gestreept winterkleed. Zij behoren tot de grote familie der „*warblers*" of Amerikaanse zangertjes (*Parulidae*). Het eerste exemplaar van deze soort, welke tevoren nog nooit op de Benedenwindse eilanden was vastgesteld, nam ik waar op 1 October, in de dichte wabi-struiken rondom een zoetwaterplasje op Malpais. In de loop van October werden zij steeds talrijker en zagen wij overal op het eiland losse troepjes van 5 tot 10 of meer zwartkopjes in de struiken voedsel zoeken. In de laatste week van October wemelde het letterlijk van deze kleine vogeltjes. Overal werden zij gezien, in de koenoekoe en in de hofjes, in de droge wabi- en indjoe-bomen en in de schaduwrijke vruchtbomen, langs de wegen en bij de huizen, zelfs op de bedrijvige „plants" van de C.P.I.M. Sommige waren zichtbaar vermoeid en slechts met moeite tot opvliegen te bewegen, andere zochten op de grond, soms zelfs op het asphalt van de wegranden naar voedsel; weer andere vlogen de huizen binnen of konden elders door mensen met de hand worden gegrepen. In November nam het aantal weer geleidelijk af. In de tweede helft van deze maand hadden alle „blackpoll warblers" Curaçao verlaten; zij waren doorgevlogen naar Venezuela en Brazilië, en gedurende ons verder verblijf op de Antillen zagen wij ze niet meer terug. — Ook op Aruba en Bonaire moet het in October en begin November van deze kleine zangertjes hebben gewemeld. Op Bonaire nam ik ze zelf waar tussen 2 en 5 November; van Aruba ontving ik de gegevens van de vogelvriend Frère ANTOON uit Oranjestad.

Al deze vogeltjes hadden een lange reis achter de rug, want het broedgebied van de „blackpoll warbler" ligt in de kreupelwoudzone van de noordelijke naaldwouden van Noord-Amerika tot ver in Alaska. Zij overwinteren — wonderlijke tegenstelling — in de tropische regenwouden van Venezuela, Brazilië en Guyana.

Hoewel bij de sectie van de op Curaçao verzamelde „blackpoll warblers" bleek, dat de meeste toch nog wel in het bezit waren

van een heel dun laagje onderhuids vet — het kenmerk van vogels tijdens hun trekperiode — waren alle vogels toch uitgesproken mager. Het lichaamsgewicht van negen individuen variëerde tussen 8 en 9 gram, gemiddeld 8,8 gram. Deze getallen kon ik vergelijken met die, welke WILLIAM BEEBE (*Zoologica* New York *32*, 1947, p. 158) bepaalde voor het lichaamsgewicht van twee exemplaren van dezelfde soort tijdens het begin van de voorjaarstrek, vlak voor de grote sprong over de Caraïbische Zee, nl. op 21 April 1946 in de Portachuelo Pas van het Noord-Venezolaanse kustgebergte, ongeveer 80 km ten westen van Caracas; deze vogels wogen respectievelijk 17,5 en 18 gram, dus juist tweemaal zo veel als aan het einde van de herfstreis!

Ook de in October op Curaçao verzamelde Amerikaanse roodstaartjes (*Setophaga ruticilla*) hadden een belangrijk gedeelte van hun lichaamsgewicht tijdens hun trans-caraïbische vlucht als brandstof opgebruikt. Acht exemplaren wogen 5–7,5 gram, gemiddeld 6,2 gram. De door BEEBE (l.c.) vastgestelde gewichten van twee van een dikke onderhuidse vetlaag voorziene voorjaarstrekkers uit Noord-Venezuela zijn eveneens bijna tweemaal zo groot, nl. respectievelijk 10,3 en 11 gram!

Hoe uitgehongerd en vermagerd sommige trekvogels bij hun aankomst op Curaçao kunnen zijn, bleek mij eerst recht, toen ik een op 22 October langs de St. Jorisbaai geschoten geelsnavelkoekoek (*Coccyzus americanus*) — trekvogel uit Noord-Amerika — onderzocht. Zelden zag ik een zò uitgeteerde vogel — letterlijk vel over been. Het lichaamsgewicht bedroeg slechts 33 gram, tegen 45 gram van een ander, toch ook nog mager exemplaar van diezelfde datum. Niettemin was deze luchtreiziger al weer begonnen zijn uitgeteerde lichaam van nieuwe bouw- en brandstof te voorzien en wel op een ondubbelzinnige wijze: zijn maag was boordenvol en gevuld met de stukken van een grote boomhagedis (*Anolis lineatus*) en met talrijke insecten, waaronder een kever van bijna 2 cm lengte.

Er waren in October en November nog veel meer tijdelijke gasten op de Benedenwindse eilanden. Behalve de talrijke strandvogels, die hierna nog apart ter sprake zullen komen en de reeds genoemde soorten, kan ik het volgende *lijstje* geven *van* 14 *Noord-Amerikaanse zangvogeltjes en één ral*, die alle op weg moeten zijn geweest naar hun winterkwartieren op het vasteland van Zuid-Amerika:

1. „Sora rail", *Porzana carolina*, 23 Oct., 10 en 25 Nov. op Curaçao; 27 Nov. op Bonaire.

2. „Scissor-tailed flycatcher", *Muscivora forficatus*, 26 Sept. en 15 Oct. op Curaçao.

3. „Purple martin", *Progne subis*, 8 en 15 Oct. op Curaçao.
4. „Cliff swallow", *Petrochelidon pyrrhonota*, 9 Oct. tot 30 Nov. op Curaçao en Bonaire.
5. „Bank swallow", *Riparia riparia*, 4 Oct. op Curaçao; 3 Nov. op Bonaire.
6. „Wood thrush", *Hylocichla mustelina*, 30 Oct. op Curaçao.
7. „Olive-backed thrush", *Hylocichla ustulata*, 23 Oct. op Curaçao.
8. „Red-eyed vireo", *Vireo olivaceus*, 7 Oct. op Curaçao.
9. „Bay-breasted warbler", *Dendroica castanea*, 28 Oct. op Curaçao.
10. „Connecticut warbler", *Oporornis agilis*, 15 Oct. op Curaçao.
11. „Mourning warbler", *Oporornis philadelphia*, 1 Nov. op Curaçao.
12. „Scarlet tanager", *Piranga olivacea*, 24 Oct. op Curaçao.
13. „Bobolink", *Dolichonyx oryzivorus*, 8, 17 en 20 Nov. op Bonaire.
14. „Rose-breasted grosbeak", *Pheucticus ludovicianus*, 5 Nov. op Bonaire.
15. „Indigo bunting", *Passerina cyanea*, 12 Nov. op Curaçao.

De meeste van deze vogels zijn bekende doortrekkers of wintervogels in Venezuela, maar de nummers *2* en *6* zijn onbekend in Venezuela en werden nog nooit zo ver zuidelijk vastgesteld.

Naast de hierboven besproken nachttrekkers is er ook een categorie van overdag trekkende vogels, die der d a g t r e k k e r s. Hiertoe behoren onder meer de *zwaluwen*, die al vliegend hun insecten-kostje in de lucht kunnen opvangen. Voor zover bekend zijn zwaluwen geen broedvogels op de Benedenwindse eilanden. Alle aldaar vastgestelde soorten zijn trekvogels uit Noord-Amerika; drie soorten werden reeds opgenoemd in het hierboven gegeven lijstje van tijdelijke gasten (nrs *3–5*). De talrijkste en bekendste zwaluwsoort van de Benedenwindse eilanden werd nog niet genoemd. Dat is de „barn swallow" (*Hirundo rustica erythrogaster*), de Noord-Amerikaanse vertegenwoordiger van de welbekende boerenzwaluw, waarvan hij in het veld door een iets dieper rossig bruin getinte onderzijde te onderscheiden is. De boerenzwaluwen verschijnen al erg vroeg in het najaar, meestal reeds begin September, maar in October en November zijn zij het talrijkst. Dan scheren zij in kleine troepjes over de droge koenoekoe-wegen, langs de kaden van de St. Annabaai en het Schottegat, langs de fel-beschenen riffen van de zuidkust, of boven de toppen der heuvels, tot boven de Seroe Cristoffel. Verreweg de meeste trekken verder, om ergens in het grote Zuid-Amerika de winter door te brengen. Tot diep in December echter troffen wij boerenzwaluwen op Aruba aan en ook in Januari en Februari werden deze vogels geregeld langs het Rifwater op Curaçao waargenomen. Zij schijnen dus ook op de Benedenwindse Eilanden te overwinteren.

In tegenstelling tot de verscheidene soorten strandvogels,

roofvogels en eenden, schijnen er toch maar weinig soorten van Noord-Amerikaanse landvogels op onze eilanden te overwinteren. De Noord-Amerikaanse bandijsvogel (*Ceryle alcyon*) en een soort waterlijster (*Seiurus noveboracensis*) namen wij gedurende alle wintermaanden, meestal op vaste plaatsen, waar; zij behoren stellig tot de overwinteraars, die 's zomers tot ver in Noord-Amerika broeden. Misschien moeten ook enkele Noord-Amerikaanse roodstaartjes (*Setophaga ruticilla*) tot deze categorie worden gerekend; de soort is in ieder geval een gewone wintervogel in Noord-Venezuela, waar wij hem ook op 9 Januari in Caracas waarnamen.

Overstelpend groot was het aantal der op de Benedenwindse eilanden doortrekkende, pleisterende en overwinterende *steltlopertjes*. Vooral in September, October en November bevolkten honderden „lopies" en „snippies" de modderige oevers van zoutpannen, lagunen en andere zoete en zoute wateren. In totaal stelden wij het voorkomen van 20 trekvogelsoorten vast, waaronder 5 soorten plevieren, 1 steenloper, 1 wulp, 1 snip, 5 soorten ruiters en 7 soorten strandlopers. Hieronder waren 6 soorten, die voorheen nog niet van de eilanden bekend waren. De meeste van deze strandvogels zijn moeilijk in het veld te determineren en hun namen zijn voor de oningewijde lezer in de regel heel weinig sprekend. Toch mag ik niet nalaten te vermelden, dat de meeste soorten afkomstig zijn uit de toendra-gebieden van Noord-Amerika en dat onder hen de grootste gevederde zwervers worden gevonden. Zo troffen wij op de ruwe koraalkusten steenlopers aan, die wij uit Nederland goed kenden, maar die tot een niet in het veld te herkennen Amerikaanse ondersoort (*Arenaria interpres morinella*) behoorden; ook drieteenstrandlopers (*Crocethia alba*) en zilverplevieren (*Pluvialis squatarola*) langs het zandstrand van Palm Beach op Aruba en langs het Pekelmeer op Bonaire. Het was een merkwaardige gewaarwording deze hoog-noordelijke broedvogels langs tropisch hete stranden waar te nemen en te bedenken, dat zij zich hier klaarblijkelijk even thuis gevoelden als langs het Nederlandse Noordzeestrand, of op de vlakten en langs de kusten van Patagonië, Zuid-Afrika, Nieuw Guinea, Australië of Nieuw Zeeland. Vele van deze reizende trekvogels vertoefden slechts voor korte tijd op de eilanden, die voor hen niet meer dan een tussenstation waren op de lange reis langs Amerika's kusten.

Hoewel niet direct passend bij het onderwerp van de vogeltrek in de strikte zin van het woord, zou ik hier toch willen vermelden,

dat diverse soorten *roofvogels*, die in de wintermaanden het landschap der Benedenwindse eilanden op zo boeiende wijze stofferen, niet tot de inheemse avifauna behoren, maar trekvogels zijn uit Noord-Amerika. Dat zijn dus in de eerste plaats de betrekkelijk talrijke visarenden (*Pandion haliaetus carolinensis*), die de bevolking kent onder de naam „gabilan de la mang" of „gabilan piscadó"; verder de zeldzame slechtvalk (*Falco peregrinus anatum*) en het smelleken (*Falco columbarius columbarius*), dat in de regel voor een kinikini (*Falco sparverius*) wordt aangezien.

Ook van de vier, tijdens ons verblijf zeer schaars op Aruba, Curaçao en Bonaire voorkomende soorten *eenden* waren drie trekvogels uit Noord-Amerika. Evenals de genoemde roofvogels hadden deze eenden zich voor de duur van de winter op de eilanden gevestigd, of leidden in die tijd een zwervend bestaan langs de gehele eilandenketen van Zuid-Amerika's noordkust. Behalve de reeds van Curaçao bekende Amerikaanse blauwvleugeltaling (*Anas discors*) stelden wij voor het eerst het voorkomen vast van de Amerikaanse smient (*Anas americana*, 13 Oct. en 16 Jan. op Curaçao; op 23 Dec. 1951 door G. J. VAN OORDT waargenomen op Aruba) en de kleine topper (*Aythya affinis*, 16 Dec. op Aruba; 27 Dec. op Curaçao).

Naast de omstreeks 53 trekvogels of wintergasten uit Noord-Amerika troffen wij op Curaçao ook een t r e k v o g e l aan v a n Z u i d - A m e r i k a a n s e o o r s p r o n g. Dit was de „fork-tailed flycatcher" (*Muscivora tyrannus tyrannus*), een schuwe en uiterst agressieve tyran-vliegenvanger met twee opvallend lange staartveren van 20 tot 30 cm lengte. Wij namen deze vogels uitsluitend waar tussen 26 September en 15 October in de bomen langs de zoetwaterplasjes van Malpais, waar zij gezamenlijk met andere grote vliegenvangersoorten op insecten joegen. Deze vorkstaartvliegenvangers behoorden tot een geographisch ras, dat broedvogel is in Argentinië en Paraguay. Na de zuidelijke zomer (Nov.-Maart) verlaten zij hun broedplaatsen en trekken noordwaarts naar warmer streken om — na de evenaar te hebben gepasseerd — te overwinteren in de savannen-gebieden van noordelijk Zuid-Amerika. Als zodanig waren zij wel bekend uit Venezuela, maar nog niet van de Nederlandse Antillen. Toen wij ze in October op Curaçao waarnamen, waren ze op het punt om het noordelijk halfrond te verlaten en hun broedgebied, waar het nu zomer zou worden, op te zoeken.

SUMMARY

BIRD MIGRATION ON THE NETHERLANDS LEEWARD ISLANDS

The author spent seven months, from September 1951 to April 1952, in the Netherlands Antilles for making an ornithological survey of these islands on behalf of the „Natuurwetenschappelijke Studiekring voor Suriname en de Nederlandse Antillen" and sponsored by the Government of the Netherlands Antilles. During this time he was able to study some aspects of autumnal bird migration on the Netherlands Leeward Islands, Aruba, Curaçao, and Bonaire.

In the autumn many migratory birds from North America, which winter in tropical South America, are heading directly southward, neglecting the less dangerous, though longer, route over land through Middle America, but, instead, crossing the Caribbean Sea between Florida and the Greater Antilles and the coast of Venezuela. On this extremely exhausting flight hundreds of small nocturnal migrants apparently perish and drown in the Caribbean waters. Actually, in October 1951, hundreds of apparently exhausted and extremely meagre blackpoll warblers (*Dendroica striata*), migrants from northern North America, suddenly appeared on the islands, where they attracted attention of a great many of people by their large number and their remarkable tameness. The body-weight of these birds proved to vary between 8 and 9 grams, which is not more than about 50 per cent of the body-weight of individuals weighed in April by BEEBE in northern Venezuela just before the return flight over the Caribbean! Other migrants found on Curaçao in this time proved to have lost corresponding parts of their body-weight. Among these an extremely weak individual of the yellow-billed cuckoo (*Coccyzus americanus*) has been mentioned in detail.

A list of 15 species of passenger migrants, which have been observed or collected by the author in October and November 1951 on Curaçao and Bonaire has been given on p. 186–187.

Diurnal migrants include 4 species of swallows. Among these only the barn swallow (*Hirundo rustica erythrogaster*) is an abundant fall transient; some individuals remain in the islands throughout the winter.

Winter visitors are rather scarce in the islands, but the northern waterthrush (*Seiurus noveboracensis*), the redstart (*Setophaga ruticilla*), and the belted kingfisher (*Ceryle alcyon*) were locally fairly common during all winter months. This category also includes a great number of waders, some birds of prey, and a few ducks. The presence of the baldpate or American widgeon (*Anas americana*) and the lesser scaup (*Aythya affinis*) during autumn and winter in Curaçao and Aruba is noteworthy.

In addition to the number of some 53 species of North American migrants, one migrant from South America, the forktailed flycatcher (*Muscivora tyrannus tyrannus*) have been observed and collected on Curaçao between September 26 and October 15.

ARUBA'S OUDSTE KERK 1750–1816–1952

DOOR

JOHAN HARTOG

Van de Noord voert een landweg langs de Turibana en de Kurimiauw — twee heuvels in het Noorderdistrict — naar een van de hoogste verheffingen: de Alto Vista, 71 meter boven zee. Iets verder, op de hoge vlakte tussen de Alto Vista en de zee, werd, op 25 Mei 1952, een kapel ingewijd, op de plaats waar in 1750 de oudste kapel van Aruba door de Indianen werd gebouwd.

De Indianen naar Alto Vista.

Het was in de tijd, toen Aruba nog voor een goed deel door heidense Indianen werd bewoond. Toen er echter ook wel gedoopte Indianen waren, maar die toch in groepen en partijen elkaar niet altijd welgezind waren.

Een dezer groepen was mettertijd op het plateau tussen Alto Vista en de zee beland, een tamelijk onherbergzaam oord, maar bewoonbaar door de aanwezigheid van een nog altijd bestaande brakwaterbron, Pos di Noord. Men kan op deze plaats nog resten vinden van vroegere bewoning. Historisch begint *hier* het Christendom van Aruba. Wat er vóór geweest is, berust op een vrome overlevering.

Vóór de bouw van de huidige kapel kon men de omtrekken nog zien van wat vroeger de kapel is geweest, een gebouwtje van 13 bij 5 meter. Er zijn twee met steenranden aangegeven graven. Op deze plaats, waar de mensen de eezwen door kwamen bidden, waar wat bloemen in blikken staan, is het kerkhof geweest. De volkstraditie heeft de plek nauwkeurig bewaard.

Het Kerkelijk Archief en Alto Vista.

Het waren Spaanse geestelijken, die op Aruba het eerst het Christendom predikten. Vermoedelijk moet men het zich zó voorstellen, dat priesters die met de zielzorg op de vaste overwal

waren belast, van tijd tot tijd op Aruba kwamen. In het kerkelijk Archief van Oranjestad is een document aanwezig — dat wij door de vriendelijke bemiddeling van pastoor J. BURGEMEESTER O.P. mochten raadplegen — waarin een zekere priester, CRISTOVAL VALERIANO MAXIMO DE QUESADA, die kanselwelsprekendheid doceerde in zijn klooster te Caracas, zegt, dat hij in transito was op „esta Isla de Orua" (dit eiland Aruba) op 17 Juli 1778. Op 22 Juli d.a.v. doopte hij er MARIA MAGDALENA, dochter van JOSEF SANTIAGO QUELI en ANA CATHALINA TROMP — welke laatste naam toen dus al voorkwam op Aruba.

Pater DE QUESADA was lang niet de eerste priester, die hier kwam. In het Kerkelijk Archief zijn lijsten aanwezig met namen van degenen, die hier in de loop der jaren kwamen. Pater DE QUESADA noemen wij echter, omdat hij alle mogelijke documenten verzameld heeft, die op de kerkgeschiedenis van Aruba betrekking hebben, o.m. op de kapel van Alto Vista.

Het zgn. Fiscalaat.

In tijden dat er geen priesters op Aruba waren, baden de katholieken, die bij Noord terecht gekomen waren, onder elkaar de Rozenkrans. De meesten hunner konden lezen noch schrijven. De Rozenkrans bidden was dus ongeveer het enige wat zij konden doen. Ze leefden van wat veeteelt. Op Zon- en feestdagen kwam men samen onder een boom of in een hut. Zekere DOMINGO ANTONIO SILVESTRE, wiens graf thans nog op Alto Vista te zien is, kreeg daarbij de leiding. Hij kon lezen en wist op een kalender te zien, welke dagen feestdagen van verplichting waren. Op zo'n dag hees hij een vlag en de mensen wisten daardoor, dat ze niet moesten gaan arbeiden, maar komen bidden. SILVESTRE was medegekomen uit Coro, naar men algemeen aanneemt, maar was van gemengd bloed. Uit eigen middelen heeft deze SILVESTRE toen in het midden van de 18e eeuw de eerste kapel of kerk op Aruba laten bouwen. Het gebouwtje werd ingezegend op 20 April 1750 door Pater PABLO DE ALGAMESI, een Capucijn, die tevens SILVESTRE aanstelde tot fiscaal, d.w.z. bestuurder van de kapel (een koster met uitgebreide bevoegdheden). Het jaartal 1750 schijnt onzeker; in het Kerkelijk Archief zijn ook stukken aanwezig waaruit men zou besluiten tot 1752 („veynte de abril de mill setez cinquenta y dos años").

In elk geval blijkt reeds in het jaar van de inwijding, 1750 of 1752, het fiscalaat overgegaan te zijn op MIGUEL ENRIQUE ALVAREZ, de andere wiens graf men thans nog op Alto Vista ziet. Stukken

getekend door pater ALGAMESI bewijzen, dat de aanstelling van SILVESTRE zowel als van ALVAREZ rechtens geschiedden.

Er zit hier een moeilijkheid, die de schrijver van het Kerkelijk Archief, d.w.z. de steeds wisselende en onbekende persoon die het archief heeft bijgehouden, ook bespeurde: Men moet aannemen — zo zegt hij — dat de aanstelling van DOMINGO ANTONIO SILVESTRE tot eerste fiscaal of bestuurder geschied is vóór de plechtige inwijding van de kapel, want het bestuur van MIGUEL ENRIQUE ALVAREZ is volgens de officiële stukken zijner aanstelling begonnen op 20 April 1750, d.w.z. de dag der inwijding zelve. Was DOMINGO ANTONIO SILVESTRE op de dag der inwijding van de Rozenkranskapel reeds overleden? Of heeft hij bij die gelegenheid om reden van zijn hoge jaren zijn bestuursmacht op zijn schoonzoon overgedragen? De bestaande oorkonden spreken noch van zijn dood, noch van een overdracht, maar de strenge vorm en de uitdrukkelijke bewoordingen waarin de akte van aanstelling van MIGUEL ENRIQUE ALVAREZ is opgesteld, rechtvaardigen de veronderstelling, dat wezenlijk een overdracht bij leven van DOMINGO ANTONIO SILVESTRE moet hebben plaats gehad. De nauwkeurige aanwijzing van de dag waarop het bestuur van MIGUEL ENRIQUE ALVAREZ een aanvang zou nemen, de last die hem wordt opgedragen om alle Indianen, die inboorlingen van Aruba waren, bidden te leren en te doen bidden, de verplichting die de gemeente wordt opgelegd om alle Zondagen te vergaderen in de Rozenkranskapel ten einde gezamenlijk de H. Rozenkrans te bidden, de plechtige betuiging eindelijk, dat niemand ooit bevoegd zou zijn om hem, MIGUEL ENRIQUE ALVAREZ, van het bestuursambt te ontzetten — dit alles geeft grond om aan te nemen, dat DOMINGO ANTONIO SILVESTRE bij de aanstelling van zijn schoonzoon MIGUEL ALVAREZ nog leefde en dat Pater ALGAMESI de moeilijkheden heeft willen voorkomen, die later bij overlijden van DOMINGO ANTONIO SILVESTRE van de kant van zijn zonen mochten kunnen oprijzen tegen het recht en het gezag van hun schoonbroer.

MIGUEL ALVAREZ was de schoonzoon van de stichter der kapel. Dat Pater ALGAMESI hem en niet de zoons van SILVESTRE aanstelde, zal wel verklaard worden door de omstandigheid dat MIGUEL lezen kon (geleerd van de missionarissen), dat hij de kalender kon raadplegen en liturgische gebeden kon voordragen en — zoals het Kerkelijk Archief er bij zegt — van zijn jeugd af de guitare had bespeeld en het gebed door geestelijke liederen

kon doen afwisselen. MIGUEL moet een nauwgezet persoon geweest zijn. Hij hees zijn vlag op tijd en er zijn documenten over, volgens welke hij op de eerste Zondag van October (feest van de H. Rozenkrans) zijn parochianen des morgens de gehele Rozenkrans liet bidden, alle vijftien geheimen dus, en des middags nog eens een keer!

De Alto Vista-processie.

Een gewoonte tot het houden ener processie ontstond. Bij de middagdienst baden de gelovigen twee tientjes van de Rozenkrans voor het altaar, waarna men paarsgewijze de kerk uittrok en zingende het derde tientje bad. Vier lantaarndragers liepen aan elke kant van het kruis. Achter het kruis volgden de mannen, wier rijen besloten werden door de zangers en de personen, die met guitaren, viool of fluit de zang begeleidden. Dan volgde de beeltenis van de H. Maagd, gedragen door de keur van het godvruchtig vrouwelijk geslacht, en daarachter de vrouwenstoet welke de processie sloot — aldus het Kerkelijk Archief. Na elk tientje knielde alles en zong Gloria Patri. Als de gehele Rozenkrans uit was, bad men de Litanie van O.L. Vrouw nog, die voor het altaar in de kapel eindigde, waarna een Salve Regina de plechtigheid besloot.

Onder de derde fiscaal.

In 1764 was MIGUEL ENRIQUE ALVAREZ blijkbaar nog fiscaal van de Rozenkranskapel. In het Kerkelijk Archief berust een akte, waarbij PEDRO RODRIGUEZ, apostolisch missionaris, op visitatie op Aruba, MIGUEL ALVAREZ bevestigt in zijn fiscalaat.

Tussen 1764 en 1772 moet ALVAREZ zijn overleden, want als in 1772 een nieuwe priester ons eiland bezoekt, stelt hij, wederom bij akte, DOMINGO BERNARDINO ANTONIO SILVESTRE tot fiscaal aan. Deze persoon was een zoon van DOMINGO ANTONIO SILVESTRE, de oprichter van de kapel. BERNARDINO was — gelijk wij zagen — eerst gepasseerd door de aanstelling van zijn zwager ALVAREZ.

„D. Petrus Massias, sacerdos hispanus de consensu parocchi de Curaçao in Orua, 9 die mensis Junii 1772...." (DOMINUS PETRUS MASSIAS, Spaans priester, met toestemming van de pastoor van Curaçao, op Aruba, op 9 Juni 1772). Aldus begint de aanstellingsakte van de derde fiscaal van de Rozenkranskapel op Alto Vista.

Deze geestelijke — blijkbaar een wereldheer — hoorde bij zijn visitatie de verhalen van ALVAREZ' dood, maar het juiste jaar

is verloren gegaan. ALVAREZ zou, volgens de overlevering, zijn eigen dood hebben voorspeld, zoals ook andere „heiligen" dit wel deden. Hij kondigde aan op een Donderdag te zullen sterven, wat ook gebeurde. Hij had ook medegedeeld op Zaterdag daaraanvolgend een teken te zullen geven ten bewijze, dat zijn ziel uit het Vagevuur was verlost. Volgens de vrome overlevering zou hij dit, terwijl de mensen in de kapel voor zijn zielerust op Zaterdag aan het bidden waren, ook hebben gedaan door drie slagen op de klok te geven. Vermoedelijk is ALVAREZ dus bekend geweest met het Scapulier van de Berg Carmel en de daaraan verbonden privilegium sabbatinum [1]). In elk geval worden SILVESTRE en ALVAREZ tot de dag van vandaag door het omwode volk „heiligen" genoemd en is hun gedachtenis in ere.

Enkele jaren na het bezoek van PETRUS MASSIAS kwam Pater CRISTOVAL VALERIANO MAXIMO DE QUESADA op Aruba. Deze Pater, een Mercedariër, landde — gelijk reeds gezegd — op 17 Juli 1778; hij was het die de gegevens en documenten over de Rozenkranskapel vergaarde voor het Kerkelijk Archief. Hij ontmoette SILVESTRE persoonlijk en de geschiedenis, die wij tot nu toe van derden moesten vernemen, krijgt thans een solieder ondergrond door het rechtstreeks getuigenis van pater DE QUESADA.

De derde fiscaal wordt door hem een man van grote ijver in de goddelijke dienst genoemd, een die de vroomheid zijner vaderen erfde. Hij verhaalt, hoe SILVESTRE aan de kapel een wit priestergewaad, een kelk en een pateen, alsmede zilveren ampullen en een bel schonk.

Aruba's tweede kerk.

Onder het fiscalaat van DOMINGO BERNARDINO SILVESTRE is de tweede kerk van Aruba, die van de Noord, tot stand gekomen.

---

[1]) Het Privilegium Sabbatinum of Zaterdags Voorrecht is een van de privileges welke verbonden zijn aan het Carmel-scapulier. De inhoud van dit voorrecht werd door Pius XII op 11 Febr. 1950 nogmaals als volgt geformuleerd: Zonder twijfel zal de goedertierenste Moeder niet nalaten te zorgen, dat haar kinderen, die ter uitboeting hunner fouten in het vagevuur verblijven, door haar voorspraak bij God, ten spoedigste — zoals is overgeleverd door het bekende Zaterdags Voorrecht — het eeuwige vaderland bereiken. — Dit Voorrecht, ten gerieve der niet-katholieke lezers hier verklaard, wordt Zaterdags genoemd omdat men houdt, dat dit „ten spoedigste" betekent „bij voorkeur op de eerste Zaterdag na het sterven". Dit laatste is echter geen algemene sententie. ALVAREZ was blijkbaar met dit oude Voorrecht bekend.

Niet zozeer omdat er op Alto Vista te veel mensen waren — men schat ongeveer 60 — maar doordat op Alto Vista de mening post vatte, dat het er ongezond was. Door oorzaken die thans natuurlijk niet meer kunnen worden nagegaan, kwam er nog al eens een ziekte voor, die het volk er aanduidde met de naam zwarte koorts („caintura pretoe"). Deze ziekte was meestal dodelijk, zodat het opkomend geslacht heil zocht in zuid-westwaartse richting, een proces waaruit de Noord is ontstaan. In deze buurt woonden toen al wel mensen, doch zij kerkten in de Rozenkranskapel, die hier slechts een half uur tot drie kwartier lopens vandaan was. De vlag die gehesen werd, was van Alto Vista af vrijwel overal te zien, behalve op het Oosten van het eiland, waar toentertijd weinig of in elk geval niet zozeer practiserende katholieken woonden.

Nog tijdens het leven van de derde fiscaal werd zo het woonoord Alto Vista nagenoeg geheel verlaten. SILVESTRE was een breed denkend mens. Hij zelf, samen met een zoon van de tweede fiscaal, MIGUEL ALVAREZ, en zijn eigen zoon CASPAR SILVESTRE vatten het plan op meer in het centrum van de verhuisde Arubanen een nieuwe kerk te stichten. Dit nieuwe kerkje kwam op de plaats van de huidige kerk van de Noord en was toegewijd aan de H. Anna, hoewel het door sommigen ook „misa di Calvario" werd genoemd, omdat het gebouwd was aan de voet van de heuvel Boegoeroei. Deze St. Anna-kerk was dus feitelijk een bijkerk en volgens de overlevering die tegen het eind van de vorige eeuw op Alto Vista nog kon worden opgetekend, maar waarvan geen documenten voorhanden zijn, zou de oude heer SILVESTRE 's Zondags de biddiensten in de Rozenkranskapel hebben geleid, terwijl zijn zoon (sommige documenten noemen hem zijn broer, doch dit is onwaarschijnlijk) CASPAR hetzelfde deed in de St. Annakapel. Dit geldt dan van de ochtenddienst, want de middag-processie was zo traditioneel geworden, dat zij uitsluitend bij de Rozenkranskapel op Alto Vista werd gehouden.

Pater DE QUESADA tekende dit alles op en legde het archief aan; hij oefende twaalf dagen de zielzorg uit, droeg bij afwisseling in beide kapellen de H. Mis op, diende de Sacramenten van Doop, Eucharistie en Huwelijk toe.

Alto Vista verlaten ± 1780.

Kort na het bezoek van pater DE QUESADA moet zich een epidemie hebben voorgedaan, waardoor de gedunde bevolking van Alto Vista geheel is uitgestorven. Precies is de toedracht niet

meer na te gaan, daar er geen stukken over bestaan, doch men neemt op grond van losstaande feiten aan, dat een besmet schip Aruba heeft aangedaan. De Kroniek in het Kerkelijk Archief gewaagt van een schip, waar pokkenlijders op geweest zouden zijn of nog waren. In korte tijd verdween hierdoor de bevolking van Alto Vista. Aangezien er nadien van DOMINGO BERNARDINO SILVESTRE geen sprake meer is, neemt men aan, dat ook hij stierf. Zijn zoon CASPAR volgde hem op als vierde fiscaal „de facto", want van een officiële aanstelling blijkt niets. Het kerkelijk leven op Alto Vista was natuurlijk verlopen, ook al hebben opvolgende missionarissen er steeds op aangedrongen de kapel en processie in ere te houden.

Het einde.

In 1784 kwam een Pater Dominicaan, ANTONIUS DE NIS, op Aruba aan. Pater DE NIS wordt „gesmeekt" zoals het Kerkelijk Archief meldt, een nieuwe fiscaal aan te stellen voor de ....St. Annakerk. We kunnen dus aannemen, dat CASPAR intussen ook was overleden en dat de Rozenkranskapel haar plaats in het leven der mensen verloren had. Helaas is van het geschrift van pater DE NIS maar een fragment over, zodat men niet meer kan nagaan wie als fiscaal werd aangesteld, al blijft het kerkrechtelijk een interessante kwestie of het patronaat van de ene kapel zonder meer kan overgaan op een andere. In feite is het gebeurd en de St. Anna-kerk werd de eerste kerk, ofschoon zowel pater DE NIS als zijn opvolgers erop hebben aangedrongen de processie op de eerste Zondag van October en andere grote feesten op Alto Vista te blijven houden.

Steeds heeft onder de ouden van dagen van het Noorddistrict de gewoonte bestaan, zo dikwijls zij de plek van de vroegere kapel voorbij gingen, hetzij om te vissen of om zout te winnen dan wel hout te kappen, het hoofd te ontbloten en te bidden ter ere van O.L.V. van de Rozenkrans. Terwijl men schrijver dezes vertelde, dat vóórdat de tegenwoordige kapel gebouwd werd steeds mensen uit de verre omtrek naar deze plaats kwamen om er op de ouderwetse manier, door SILVESTRE en ALVAREZ geleerd, alle vijftien geheimen van de Rozenkrans te bidden, terwijl zij rondtrekken om waar eertijds de kapel stond.

1816: de kapel gesloten.

Ook de St. Anna-kerk van Noord kreeg dus een fiscaal, omdat er nog steeds geen vaste priesters op Aruba waren. Omstreeks 1800 wordt ANDREAS TROMP alszodanig genoemd. Doordat in

deze tijd de baai „aan de Playa" — de Paardenbaai — wooncentrum werd, kwam daar de derde kerk op. In 1813 wordt voor het eerst aldaar de St. Franciscus-kerk genoemd, die waarschijnlijk in dit jaar door pater J. PIROVANO, prefect der missie, is gewijd. Zowel deze als de kerk op Noord waren van takkenbossen gebouwd. Alleen de kapel van Alto Vista was van steen, met een dak van maïsstokken.

In 1816 heeft pater PIROVANO de Rozenkranskapel op Alto Vista definitief gesloten omdat er geen mensen meer waren, zodat ook het fiscalaat verdween. Pater PIROVANO, officiëel tot zijn dood pastoor van St. Anna op Curaçao, bleef op Aruba wonen. ANDREAS TROMP, fiscaal van de Rozenkranskapel en de St. Anna-kerk heeft de titel van fiscaal echter behouden tot zijn dood in 1820 (enkele dagen na PIROVANO, die 9 November 1820 stierf).

1952: de kapel heropend.

Bij gelegenheid van de viering van het eerste eeuwfeest van het Apostolisch Vicariaat in 1942 deed Katholiek Aruba de gelofte een votiefkapel te bouwen op de plaats van de voormalige Rozenkranskapel. Het oude altaarkruis, dat van familie op familie was bewaard gebleven en op dat moment eigendom was van mevrouw KITA HENRIQUEZ, werd door deze aan de kapel geschonken. Het werd door de Maastrichter beeldhouwer CHARLES VOS gerestaureerd.

Een comité zamelde gelden in; de aannemersfirma Laclé liet tien uren per dag werken, waarvan twee voor eigen rekening; de omwonenden baanden een weg naar de plaats der kapel- en op Zondag onder het octaaf van Onzes Heren Hemelvaart, 25 Mei 1952, werd de votiefkapel van de allerheiligste Rozenkrans door mgr. A. VAN DER VEEN ZEPPENFELDT, de eerste Arubaanse bisschop, plechtig ingewijd.

SUMMARY

ARUBA'S OLDEST CHAPEL 1750–1816–1952

The writer gives a review of the history of the Chapel of Alto Vista, based on documents in the ecclesiastical archives of Oranjestad. Said Chapel was consacreted on the 20th of April 1750; after having been abandoned in or about 1780, this place of worship was closed in 1816.

This article also gives particulars about the old Alto Vista-procession and about the founding of the Santa Anna-church.

On the site of the old Chapel a new one was inaugurated on the 25th of May 1952, and at the same time the old custom of the Alto Vista-procession was restored.

„SOCIAL WELFARE WORK" IN BRITS WEST-INDIË EN HET MAATSCHAPPELIJK WERK IN SURINAME'S TIENJARENPLAN

DOOR

G. J. KRUIJER

De inhoud van het maatschappelijk werk

Onder deze titel formuleerde GROENMAN enige voorlopige gedachten over maatschappelijk werk in het *Tijdschrift voor Maatschappelijk Werk* van 5 Juli 1952. Hij omschrijft maatschappelijk werk daarbij als: „aan algemene beginselen ontleend dienstbetoon aan de maatschappij, gericht op individuele gevallen". Maatschappelijk werk is zuiver individueel gerichte arbeid [1]), aldus GROENMAN.

Deze opvatting wordt ondersteund door STERNFELD en MOLTZER, die maatschappelijk werk definiëren als: „beroepsmatige bijstand bij individuele aanpassingsmoeilijkheden aan maatschappelijke omstandigheden" [2]) en „planmatig individuele hulpverlening aan hen, die in sociale nood verkeren en niet de mogelijkheid hebben zichzelf daaruit te redden" [3]).

Ook VAN LOON beperkt het maatschappelijk werk in zijn dissertatie tot de bestrijding van maatschappelijke noden van enkelingen, want volgens hem is welvaartszorg gericht op de gemeenschap of op groepen geen maatschappelijk werk.

In 1931 stelde men zich in de Verenigde Staten op ditzelfde standpunt. MACIVER gaf in zijn studie over de bijdrage van de sociologie tot het maatschappelijk werk een definitie van „social work", waarin slechts sprake is van „disabilities or defects of individuals" en hulpverlening aan „an individual or family" [4]).

Naast deze vorm van „social work" ontwikkelde zich in de Verenigde Staten echter iets anders, dat „social welfare work" wordt genoemd. WITMER maakt duidelijk wat het verschil tussen deze beide is. „Social

[1]) GROENMAN, SJ., De inhoud van het maatschappelijk werk. *Tijdschr. Maatsch. Werk*, 5 Juli 1952, p. 198.

[2]) STERNFELD, L. M. H., *Maatschappelijk Werk en Personeelszorg.* Leiden, z.j., p. 6.

[3]) MOLTZER, M. J. A., (Voorwoord tot) *De Scholen voor Maatschappelijk werk. Overzicht van haar werkzaamheden.* Rotterdam, 1947, p. 5.

[4]) MACIVER, R. M., *The contribution of Sociology to Social Work.* New York, 1931, p. 49.

Welfare is basically secured through the institutional organization of society. Social welfare activities are directed toward the improvement of that institutional organization. Social work activities toward assisting individuals in their use of it" [1]).

Het is niet in enkele woorden duidelijk te maken, wat in dit verband met ,,institutions" wordt bedoeld, kort (en dus onvolledig) gezegd heeft men hierbij op het oog de algemeen aanvaarde vormen waarin zich de menselijke relaties afspelen, vormen die in verschillende culturen niet gelijk zijn. Zo is bv. het huwelijk een ,,institution", het gezin is daarentegen in de sociologische terminologie een groep. In een samenleving waar betrekkelijk weinig duidelijke institutions zijn is het soms nodig en nuttig de mensen te leren in bepaalde vormen met elkaar samen te werken en samen te leven. Deze opbouw van ,,institutions" hoort tot social welfare werk en omvat bv. het introduceren van coöperatieve verenigingen of het bevorderen van het sluiten van wettelijke huwelijken.

Zijn er na het verbreiden van deze algemene kennis, die gericht is op maatschappij-opbouw nog zwakke broeders en zusters die afzonderlijk dienen te worden geholpen bij het zich aanpassen aan de sociale situatie, dan ligt hier een taak voor ,,social work".

Vele Nederlandse maatschappelijke werkers willen het maatschappelijke werk dus beperkt zien tot ,,social work", doch er is ook een richting in ons land, die — vermoedelijk onder invloed van Amerikaanse gedachten — ook het ,,social welfare work" tot het maatschappelijke werk wil rekenen. Zo verklaarden BOER, KAMPHUIS & NIJHOFF, dat zij zich houden aan de opvatting van GORDON HAMILTON [2]), dat maatschappelijk werk zich niet alleen bezig houdt met de aanpassing van mensen aan een sociale situatie, maar ook — wanneer het nodig is — met het veranderen van die situatie [3]). Dit veranderen van de sociale situatie wordt ook in VAN LOON's dissertatie behandeld en wel onder het hoofd ,,community organization", hetgeen een ander woord is voor ,,social welfare work".

Hoewel VAN LOON [4]) deze arbeid dus niet tot het maatschappelijk werk rekent, doet KAMPHUIS dit wel [5]).

Wij voelen er zeer veel voor om zowel ,,social work" als ,,social welfare work" tot maatschappelijk werk te rekenen, daar beide hetzelfde doel hebben: hulp te bieden in situaties van hulpbehoevendheid op sociaal gebied ten behoeve van het sociaal welzijn van individu en groep. Beide soorten van practisch gerichte arbeid geschieden in een soortgelijke idealistische sfeer. Beide groepen van maatschappelijke werkers bedienen zich van dezelfde middelen: het woord en de daad. Door pra-

---

[1]) WITMER, HELEN LELAND, *Social Work; an analysis of a social institution*. New York, 1942, p. 39.

[2]) HAMILTON, GORDON, *Principles of Social Case Recording*. New York, 1946, p. 1.

[3]) BOER, J., KAMPHUIS, M. & NIJHOFF, A. C. C., *Maatschappelijk Werk op het platteland*. Alphen aan den Rijn, 1949, p. 6.

[4]) LOON, P. C. J. VAN, *Doelmatigheid van het Maatschappelijk Werk*. Den Bosch, 1950.

[5]) KAMPHUIS, M., *Wat is Social Casework?* Alphen aan den Rijn, 1950, p. 2.

ten en helpen trachten zij het maatschappelijk leven te verbeteren. Dit soort arbeid is geheel verschillend van „sociale politiek", waarbij men denkt aan regeringsmaatregelen, aan het treffen van wettelijke voorzieningen ter bescherming van zwakke groepen in de maatschappij. Het is dan ook niet juist om, zoals GROENMAN doet, *alle* op de groep of de samenleving gerichte activiteit sociale politiek te noemen.

Uit het nu volgende moge blijken wat het „social welfare work" omvat en hoe de maatschappelijke werker zijn taak in deze verricht.

Maatschappelijk werk in Brits West-Indië

Nadat de in nood verkerende arbeidersmassa van Brits West-Indië voor Wereldoorlog II enige malen met daden van geweld haar sociale nood had kenbaar gemaakt ging Koning George VI in Augustus 1938 over tot de instelling van een commissie, die tot taak kreeg de sociale en economische toestanden in de Brits Westindische gebieden te onderzoeken en adviezen uit te brengen. In het rapport van deze West India Royal Commission, dat in 1945 verscheen, werd ten aanzien van de maatschappelijke situatie geconstateerd, dat de positie van de vrouw dient te worden verbetert en dat aandacht dient te worden besteed aan verbetering van het gezinsleven. Voorgesteld werd een „Social Welfare"-organisatie op te bouwen, die zich zou moeten bezig houden met de beide door ons onderscheiden vormen van maatschappelijk werk. Het in Brits West-Indië gebruikte woord „Social Welfare" dekt dus ons ruime begrip „Maatschappelijk Werk". Van meet af aan werd daarbij veel waarde gehecht aan „community organization". SIMEY, adviseur inzake Social Welfare, was van mening dat West-Indië in de eerste plaats behoefte had aan instellingen, die de mensen tot gemeenschappen samenbinden, waardoor er nauwere relaties tussen hen zouden ontstaan. Maar, in verband met de grote nood van het ogenblik, kwam in het begin de nadruk te liggen op het verschaffen van voedsel, kleding en behuizing [1]). „Social Welfare"-werk is echter geen liefdadigheid, d.w.z. „armen iets toestoppen". Het heeft als hoogste doelstelling de mensen *indirect* te helpen door hen erop te wijzen hoe zij op de beste manier gebruik kunnen maken van de mogelijkheden die de omgeving, het milieu, biedt. Tot dit milieu, worden ook de omringende mensen, de samenleving, gerekent. Daarom tracht de maatschappelijke werker de mensen er van te overtuigen, dat zij hun kracht kunnen vergroten door groepsactie, door coöperatie.

[1]) SIMEY, T. S., *Welfare and Planning in the West Indies.* Oxford, 1947, 2e druk, p. 196 en 200.

Deze algemene doelstelling tracht men te verwezenlijken met inachtneming van de volgende grondbeginselen:

1. Concentratie van aandacht op landelijke streken, daar het bestaansfundament van het eiland in de landbouw ligt en omdat het van grootste belang is het leven van de agrarische bevolking te verbeteren, opdat de trek naar de steden worde geremd.

2. De bevolking moet zoveel mogelijk zichzelf willen helpen. Wanneer het gouvernement een subsidie geeft, moet ten minste een gelijk bedrag in geld of arbeid door de plaatselijke bevolking worden opgebracht Steun van de zijde van ambtenaren mag nimmer de zelf-werkzaamheid verzwakken.

3. Coherentie van verschillende levensterreinen. Men gaat er van uit dat de sociale, economische en geestelijke aspecten van het leven nauw verweven zijn. Dagelijks constateren de Social Welfare officers dat op plaatsen waar de krachtige wil zich materieel te verbeteren ontbreekt, ook veelal weinig belangstelling bestaat voor geestelijke ontwikkeling.

4. Door ervaren ambtenaren kan een algemeen verlangen naar lotsverbetering worden opgewekt.

5. De verbeteringen moeten geschieden via versteviging van het groepsleven. Want in groepen werkende mannen en vrouwen houden de geestdrift en de energie, die hen aanvankelijk bijeengebracht, in stand.

Organisatie

Er moeten activerende krachten in de gemeenschap zijn om de boven omschreven *doelstellingen te kunnen verwezenlijken.* Bij de mensen moet de wil leven zich te verheffen en men moet het vertrouwen hebben dat dit goeddeels door eigen kracht kan worden bereikt. De stuwende krachten laten zich over het algemeen gemakkelijk wekken, maar het is moeilijker om het beginnende enthousiasme en de werklust in stand te houden. Een overheids-organisatie kan in deze belangrijk werk doen. Door het geven van advies en door aanmoediging kan zij er voor zorgen dat eenmaal gevestigde groepen in leven blijven.

Een dergelijke organisatie kon in Jamaica in 1937 ontstaan dank zij de vrijgevigheid van de grote bananen-maatschappijen. De United Fruit Company en de Standard Fruit Company besloten in genoemd jaar voor iedere door hen geëxporteerde tros bananen een bedrag van een halve penny in een Welvaartsfonds te storten. Dit fonds zou moeten worden besteed voor „Welfare" in de ruimste betekenis van het woord, dus „Social Welfare"-werk, zoals wij het hierboven hebben beschreven. Een naamloze vennootschap, de „Jamaica Welfare Ltd.", werd opgericht om het fonds te beheren. Tijdens de oorlog geraakte deze N.V. in moeilijkheden, daar de inkomsten achteruitgingen ten gevolge

van de daling van de bananen-export. Het werk kon evenwel worden voortgezet dank zij een subsidie van het Britse „Colonial Development and Welfare Fund". De nieuwe organisatie, „Jamaica Welfare (1943) Ltd.", kreeg een jaarlijkse subsidie van £ 30.000 en verplichtte zich gedurende een periode van vijf jaar als een semi-overheidsinstelling het „Welfare"-werk te leiden. In April 1949 nam de regering het werk geheel over en plaatste de nieuwe tak van dienst onder het beheer van de „Jamaica Social Welfare Commission".

Deze „Welfare"-organisaties kregen dus tot taak het groepsleven ten plattelande te stimuleren door op basis van zelfwerkzaamheid en vrijwillige aaneensluiting het verenigingsleven te bevorderen. Dit groepsleven heeft in vele gevallen tot doel het materiële bestaan der leden te verbeteren, maar het kan zich ook richten op sociale en culturele ontwikkeling.

Er zijn natuurlijk ook andere organisaties die zich met soortgelijk werk bezighouden. De kerken, de „Jamaica Agricultural Society", overheidsdiensten en tal van particuliere organisaties houden zich op hun eigen wijze bezig met lotsverbetering van de agrarische bevolking. De „Jamaica Social Welfare Commission" wil zoveel mogelijk via deze bestaande instellingen werken en zij laat haar ambtenaren zo veel mogelijk samenwerken met collega's van andere instellingen en departementen. In vele gevallen kon hierdoor „teamwork" van maatschappelijke werkers ontstaan. Als resultaat daarvan werd b.v. een grote tentoonstelling gehouden, waarbij tien departementen en organisaties aan het publiek toonden welke diensten zij aan de gemeenschap bewijzen.

Aspecten

Wij zullen nu enige aspecten van dit „Social Welfare"-werk behandelen, opdat de lezer een indruk krijge van de wijze waarop de „Social Welfare Officers" hun werk verrichten [1]).

Verbetering van het dorpsleven

Eén van de eerste programmapunten van de „Jamaica Welfare Ltd." was het „Better Village Plan", een plan waaraan nog steeds veel aandacht wordt besteed. Men benadert zijn object — de

[1]) Hoewel dit „Social Welfare"-werk in verscheidene Brits West-indische gebieden voorkomt geven wij in dit opstel slechts inlichtingen welke in Maart 1951 door de schrijver op *Jamaica* werden ingewonnen.

dorpssamenleving — op de volgende wijze. Eerst wordt nagegaan in hoeverre er bij de bevolking de wens tot lotsverbetering bestaat; zo nodig tracht men die wens op te wekken of te versterken. Daarna wordt gepoogd de medewerking te verkrijgen van personen die belangrijke posities innemen: onderwijzers, geestelijken, landbouwkundigen, leiders van verenigingen en andere vooraanstaande en invloedrijke dorpelingen. Uit deze personen wordt een tijdelijk dorpscomité gevormd, dat de bestaande toestand onderzoekt en sociografische bijzonderheden verzamelt. Dit onderzoek wijst uit wat er kan worden gedaan om de bestaande verenigingen uit te breiden of te versterken en in hoeverre het nodig is nieuw groepsleven te stimuleren. Als men tot de oprichting van verenigingen etc. komt zal al spoedig blijken dat één van de voornaamste behoeften van de dorpen de behoefte aan bekwame leiders is. Ook bij het vormen van leiders heeft men op Jamaica een bepaalde techniek ontwikkeld. In een recent artikel van de Island Supervisor van de Jamaica Social Welfare Commission wordt uiteengezet hoe men hierbij te werk gaat [1].

Onder anderen worden in de dorpen plaatselijke commissies ciaal belast met het trainen van leiders. De districts-ambtenaar voor maatschappelijk werk houdt op deze training toezicht.

Nieuwe groepen worden pas in het leven geroepen wanneer geschikte plaatselijke leiders aanwezig zijn. Zo mogelijk brengen getrainde groeps-organisatoren iedere veertien dagen of iedere maand een bezoek aan de nieuwe groep om van advies te dienen totdat de groep op eigen benen kan staan.

Gewoonlijk wordt slechts met één groep begonnen. Op den duur ontstaat dan in de gemeenschap zèlf de behoefte ook op ander gebied verenigingen te vormen, waarbij dan vanzelf plaatselijke leiders naar voren komen.

Als het verenigingsleven zich uitbreidt, zijn er verenigings lokalen nodig. In deze phase zal de „Social Welfare" beambte er naar streven een „Community Centre" in het dorp op te richten, een verenigingsgebouw dat onder beheer staat van de dorpsraad en waarvan de verschillende verenigingen gebruik kunnen maken.

Alle andere facetten van het „Social Welfare"-werk, zoals de bevordering van huisvlijt en de coöperatieve beweging, worden als onderdelen van het plan tot verbetering van het dorpsleven

---

[1]) BURKE, E. N., Jamaica Welfare. *Caribbean Comm. Monthly Inf. Bull.*, Sept. 1952, p. 25.

beschouwd. Waar dit werk vruchten afwerpt, zal het dorp een levende gemeenschap worden, en zal door samenbundeling van krachten het best mogelijke resultaat worden bereikt.

Huizenbouw

Het bezit van een goed gebouwd huis werd lange tijd als buiten het bereik van de gewone man beschouwd. Het bleek echter mogelijk door coöperatie te bereiken wat voor afzonderlijke personen te moeilijk was. Men vormde z.g. Pionier-Clubs van huizenbouwers, waarbij teams van drie of zes personen elkaar helpen bij het bouwen van elkanders huizen. De kosten konden op deze wijze zo aanzienlijk worden beperkt, dat de leden — na het sluiten van een lening — zich een behoorlijke woning konden veroorloven. „Jamaica Welfare" zorgde er voor dat een deskundige het toezicht hield. Zulks is echter alleen mogelijk wanneer in een bepaalde streek tegelijkertijd een groot aantal huizen op coöperatieve basis worden opgetrokken.

Coöperatie

Als een zeer doeltreffende vorm van groepsvorming beschouwt men terecht de coöperatieve vereniging. Een verbruiks- of productiecoöperatie verbetert de levensomstandigheden der leden en heeft tevens sociaal-paedagogische betekenis, daar er leiders door worden gevormd, een oefening geeft in het beheren van een bedrijf, het inzicht in het economische leven verdiept en de werking van democratische instellingen demonstreert.

Weliswaar vondt men vroeger op het platteland van Jamaica vrij veel wederzijdse hulpverlening bij landarbeid en het bouwen van huizen, doch deze oude vormen van coöperatie sterven langzamerhand uit. Daarom tracht men nu al geruime tijd de oude geneigdheid tot samenwerken in nieuwe vormen te gieten door het introduceren van de op Europese leest geschoeide coöperatieve beweging. In den beginne liepen al deze pogingen op mislukkingen uit. Een der oorzaken van het falen was het overhaast te werk gaan, doch de voornaamste reden van mislukking was wel de gebrekkige kennis van de leiders omtrent de beginselen van de coöperatie. Het wordt heden ten dage dan ook als absolute voorwaarde van welslagen beschouwd, dat de leiders der coöperaties grondig op de hoogte zijn van beginselen en werkwijze ener coöperatie en dat zij van de juistheid van deze beginselen overtuigd zijn.

Het is dan ook begrijpelijk dat de „Social Welfare Officers" bij het oprichten van coöperatieve verenigingen zeer behoedzaam te werk gaan. Men volgt de volgende procedure. Eerst wordt een discussie-groep gevormd waarbij de coöperatie wordt bestudeerd en besproken. Als deze groepen onder ervaren leiders staan, wordt bij de mensen een nieuwe idee, een nieuwe levensbeschouwing gewekt. De behoefte zal ontstaan om niet in alles van het gouvernement afhankelijk te zijn, maar om die dingen die men zélf kan doen, ook inderdaad zélf aan te pakken. Daarna gaat men er toe over een spaarclub te vormen of gaat gezamenlijk het een of ander werk ondernemen. Dan richt men bv. een inkoopvereniging op, waarbij de gelden van de spaarclub worden benut voor het inkopen van landbouwbenodigdheden etc. Ook zou men kunnen overleggen om van de spaargelden credieten aan landbouwers te verlenen. Tenslotte kan een officieel erkende coöperatieve vereniging worden opgericht. Het is niet altijd nodig dat de genoemde volgorde wordt aangehouden, als het beginsel: langzaam naar een coöperatie toegroeien, maar wordt geeerbiedigd.

Jamaica kent ook coöperatieve verbruiksverenigingen, vooral in de stad. Deze coöperaties verkopen artikelen die door landbouw -coöperaties zijn geleverd.

Gepoogd wordt de schoolkinderen met het denkbeeld der cooperatie vertrouwd te maken. Verschillende scholen hebben spaarclubs en aan onderwijzers wordt gevraagd clubs onder de kinderen te vormen, opdat men zich oefene in samenwerken en leiding geven.

Huisindustrie

Als onderdeel van het plan tot verbetering van het leven ten plattelande deed „Jamaica Welfare Ltd." de huisvlijt herleven. Op deze wijze behoedde men een volkskunst voor ondergang en verstevigde men de financiële positie van de plattelandsgezinnen. Want door het invoeren van verbeterde technieken en het organiseren van de afzet kon de vlecht-industrie op economisch gezonde basis worden geplaatst. Maar niet alleen werden aan meisjes en vrouwen aanvullende inkomsten verschaft, tevens werd bereikt dat men op het platteland weer bedreven geraakte in het maken van artikelen, die men in de eigen huishouding kan gebruiken. De opgerichte werkgroepen maken o.a. hoeden, handtassen, sandalen, vloermatten, glazenhouders en

kleedjes. Men gebruikt hiervoor sisal, jippi-jappa, bananen-stro, cocosnoot-stro en andere plaatselijke vezels.

Export van dit handwerk vindt plaats naar Engeland en de overige Britse landen, maar ook naar de Verenigde Staten en andere dollar-gebieden.

Ongetwijfeld is deze industrie heden ten dage voor het platteland een belangrijke aanvullende bron van inkomsten.

4-H Clubs

Deze jeugdverenigingen vormen een onderdeel van het „Social Welfare"-werk. De jongens en meisjes leren hierbij betere landbouwmethoden en worden geoefend in samenwerking [1]).

Actie voor betere voeding

Eén der programma-punten van de „Jamaica Social Welfare Commission" is opvoeding van de grote massa der bevolking. Men wil de dorpsgemeenschappen er toe bewegen onder eigen leiding campagnes te beginnen teneinde de levensomstandigheden in het dorp te verbeteren. In 1945 werd een actie voor betere voeding gelanceerd: de „3F Campaign" (Food for Family Fitness). Momenteel is dit het onderdeel van het „Social Welfare"-werk, dat de districts-beambten van deze organisatie het meest bezig houdt. Door deze actie leren de Jamaicans de voedingsstoffen kennen, die het lichaam nodig heeft en zij leren tevens hoe deze voedingsmiddelen kunnen worden verbouwd en hoe ze het best kunnen worden bereid.

Een plaatselijke campagne wordt in drie achtereenvolgende phasen uitgevoerd. Eerst besteedt men een maand of drie om de actie op te zetten en de leiders te trainen. Daarna wordt de actie gelanceerd. Er wordt een comité gevormd en de leden van dit comité gaan huizen en scholen bezoeken voor het geven van inlichtingen; zij nemen de leiding op zich van groepen, zij leiden meetings, verspreiden literatuur en trachten jongeren en ouderen er toe te bewegen een werkstuk op voedingsgebied te ondernemen. Zo'n werkstuk bestaat bv. uit het inmaken van fruit, het planten van groenten en het op de juiste wijze bereiden van een maaltijd.

In het kader van deze 3F-actie worden tevens in groepen verschillende onderwerpen behandeld. Eén daarvan is „keuken-verbetering". Hierbij gaat men uit van het beginsel, dat de keuken het voornaamste werkvertrek van het huis is en dat daar zo doeltreffend mogelijk moet worden gewerkt in het belang van de gezondheid van het gezin.

Ook zijn er groepen die zich bezighouden met het inblikken van land-

[1]) Zie het eerstvolgende artikel, handelend over „De 4-H Clubs van Jamaica", van dezelfde schrijver; *W.I.Gids 33*, 1952, p. 213–221.

bouwproducten, waarvoor soms op coöperatieve basis een inblik-installatie wordt aangeschaft. Weer andere groepen houden zich bezig met kooklessen of het aanleggen van moestuintjes.

Eenvoudig gestelde literatuur op het bovenbesproken gebied is voor belangstellenden beschikbaar.

Een maand of drie wordt aan deze tweede phase van leren en werken besteed. In de derde phase bereidt men zich voor op de climax: een feestdag, die vaak in samenwerking met huisvlijt-groepen en 4-H Clubs wordt gehouden. Op die dag worden de resultaten van de maanden van studie en practisch werken tentoongesteld, terwijl tevens voor ontspanning wordt gezorgd. Er wordt gezongen en er worden toneelstukjes opgevoerd. Soms hebben deze toneelstukjes betrekking op het 3F-werk soms beogen zij slechts ontspanning te bieden. Deze 3F-dagen groeien wel uit tot jaarlijks terugkerende dorpsfeesten van grote omvang.

3F-campagnes worden ieder jaar gehouden. Het is de bedoeling dat steeds meer personen gaan deelnemen en dat steeds betere resultaten worden behaald.

Over het algemeen meent de Centrale 3F Advies Commissie te mogen constateren, dat de gezinnen, wonende in streken waar 3F-acties werden gehouden, een aanzienlijke verbetering in hun voedingsgewoonten hebben gebracht. Het dagelijkse menu van de bevolking zou meer dan vroeger vers fruit, verse groenten, melk, eieren en vlees bevatten. De kookmethoden zijn er verbeterd en de maaltijden vertonen meer afwisseling. Dit zou de gezinsbanden hebben verstevigd, terwijl er een grotere mate van wederzijds begrip is gekomen tussen de man op het land, die het voedsel verbouwt en de vrouw in de keuken, die het bereidt.

Verspreiding van denkbeelden

Tal van, op eenvoudig publiek ingestelde publicaties lichten de bevolking in omtrent facetten van het ,,Social Welfare"-werk. Zo is er een ,,Caribbean Home Library", die duidelijk geschreven boekjes, van een veertigtal bladzijden, tegen lage prijs in de handel brengt. Zij handelen over voeding en landbouw, coöperatie, gezondheid, ontspanning, enz. Er zijn film-ploegen bestaande uit een spreker en een technische assistent, die opvoedende en ook ontspannende films in de dorpen vertonen. De films worden zo veel mogelijk afgestemd op het ,,Social Welfare"-werk; zo zal men bv. tijdens 3F-campagnes films over voeding vertonen.

Tenslotte wijzen wij er nog op, dat de ,,Social Welfare Commission" een gedrukt maandblad *The Welfare Reporter* uitgeeft, dat met foto's en tekeningen is geïllustreerd. Ten plattelande schijnt dit blad druk te worden gelezen.

Resultaten

Na tien jaar ,,Social Welfare"-werk in Jamaica verklaarde de voorzitter van de Raad van Beheer: ,,The methods of persuasion are slow and where traditions and human personality are

given the respect they deserve, the fruits of endeavour take long to mature". Toch kon twee jaar later (in het jaarverslag 1948/'49) op een aantal bereikte resultaten worden gewezen. Men constateerde, dat de regering en het volk van Jamaica de beginselen en methoden van „Jamaica Welfare" als van blijvende waarde hebben geaccepteerd. Met de stimulering van het groepsleven volgens het „Better Village Plan" is het platteland vertrouwd geraakt. Dorpscomités en districts-raden (waarin verschillende dorpen zijn vertegenwoordigd) worden steeds hechtere instellingen. De 3F-campagne is de meest succesvolle actie tot volksopvoeding die ooit op het eiland is gehouden. De coöperatieve beweging bereikt zo langzamerhand de volwassen leeftijd. De huisindustrie breidt zich uit. De filmvoorstellingen zijn een succes.

Er zijn tal van personen in Jamaica, die bereid blijken te zijn geheel belangeloos aan dit gemeenschapswerk mede te doen. Voorts is gebleken, dat vele Jamaicans er naar verlangen hun kennis te vermeerderen, en dat velen bereid zijn tot samenwerking om de verkregen kennis in het dagelijkse leven toe te passen.

Miss DORA IBBERSON, Social Welfare Advisor to the Comptroller of the Development and Welfare Organization (Barbados), verklaarde volgens de directeur van „Jamaica Welfare" eind 1950, dat de woorden „Jamaica Welfare" heden ten dage als een geestelijke waarde worden beschouwd, niet alleen in Jamaica, maar in de gehele Britse Commonwealth en Empire.

Suriname en de Nederlandse Antillen

In de *Nederlandse Antillen* is het maatschappelijk werk, dat in dit artikel is besproken, nog onbekend. Daarom werd het nuttig geacht alvorens een welvaartsplan voor de Bovenwindse Eilanden samen te stellen gegevens over het Britse „Social Welfare"-werk te verzamelen en na te gaan of ook onze eilanden daar hun voordeel mee kunnen doen [1]).

Onze conclusie is, dat dit zeer zeker het geval is. Ook voor *Suriname* zou deze vorm van maatschappelijk werk stellig van betekenis kunnen zijn. Wanneer men zich realiseert, dat dit werk zich in het bijzonder toelegt op versteviging van het groepsleven ten plattelande en verbetering van de levensomstandigheden van de landbouwende bevolking komt het ons voor, dat een goed opgezette dienst voor Maatschappelijk Werk (eventueel „Dienst

[1]) Het bedoelde welvaartsonderzoek werd geëntameerd door het „Welvaartsplanbureau" te Willemstad en het „Voorlichtingsinstituut voor het Welvaartsplan Nederlandse Antillen" te Amsterdam.

Volksopbouw Suriname" te noemen) zeer veel waardevol werk voor districten kan verrichten. In het buurland Brits Guyana is men reeds tijdens Wereldoorlog II met het invoeren van deze moderne vorm van maatschappelijk werk begonnen [1]).

De opstellers van het nieuwe Tienjarenplan voor Suriname hebben blijkbaar ook de wenselijkheid van dit sociale opbouwwerk ingezien. Onder de projecten voor Maatschappelijk welzijn valt namelijk de z.g. „Maatschappelijke zorg," die o.a. tot doel heeft: het bevorderen van de groei van gemeenschapsvormen, welke een gezonde ontwikkeling der maatschappij mogelijk maken [2]). De opstellers van het plan menen dit doel te kunnen bereiken door het stichten van een Bureau voor Gezinszorg, bestaande uit een psycholoog en een psychotechnische kracht, het bouwen van gemeenschapshuizen en o.a. het oprichten van een aantal instellingen voor de jeugd.

Naast dit z.g. project voor Maatschappelijke zorg is in het Tienjarenplan een ander project opgenomen dat eveneens ligt op het terrein van het Maatschappelijk Werk. Voorzien is namelijk in de oprichting van een nieuwe dienst „Beheer van de Landelijke Opbouw" (B.L.O.). Tot deze dienst zal een socioloog behoren, die zich bezig zal moeten houden met de gemeenschapsvorming in de streek waar nieuwe landbouwprojecten worden uitgevoerd, waarbij vooral aan het vormen van coöperaties wordt gedacht [3]). Als deze socioloog een grondige Westindische training krijgt liefst zowel op Jamaica als op Puerto Rico (Training Centre for Co-operatieve Executives) zal hij stellig nuttig werk kunnen verrichten.

Toch menen wij dat deze maatregelen op het terrein van het „Maatschappelijk Werk" *tot de zeer weinige zwakke punten in dit voortreffelijke* plan behoren. Het komt ons voor dat deze materie, in tegenstelling tot de overige onderwerpen, iets minder scherp is doordacht.

In de eerste plaats vragen wij ons af of het verstandig is een psycholoog te verbinden aan het Bureau voor Gezinszorg. Zou een vakbekwame maatschappelijke werker hier niet beter op zijn plaats zijn? Onder deze persoon zouden tenminste één Creoolse, één Hindostaanse en één Indonesische assistent moeten fungeren. Deze assistenten zouden alle een grondige training moeten ontvangen in de techniek van het z.g. social case work. Dit is een kunst, die erop gericht is in slecht aan de samenleving aangepaste personen vermogens te mobiliseren, die een betere aanpassing aan de omgeving mogelijk maken.

Voorts blijkt nergens uit de tekst van het plan dat men al dit maatschappelijke werk („social work" en „social welfare work") wil bundelen, opdat op de meest doeltreffende wijze systematisch aan de gemeenschapsvorming kan worden gewerkt. Want uit de voor de verschillende jaren voor dit werk uitgetrokken bedragen blijkt, dat deze sociale maatregelen te weinig met elkaar in verband zijn geplaatst. Zo is reeds voor 1954

[1]) KRUIJER, G., „Social Welfare"-werk in Brits Guyana. *Eldorado 2*. 1950, p. 36.

[2]) *De grondslagen van een Tienjarenplan voor Suriname*. Stichting Planbureau Suriname, Paramaribo — Den Haag, 1952, p. 132.

[3]) *Tienjarenplan*, p. 81, zie vorige voetnoot.

geld gereserveerd voor het bouwen van gemeenschapshuizen ten plattelande, terwijl het sociale onderzoek, waarop o.a. dit maatschappelijke werk zal moeten worden gebaseerd, in de jaren 1954 en 1955 plaats vindt.

Met het plan tot sociaal onderzoek kunnen wij van harte instemmen. Wil men het maatschappelijk werk goed opzetten en zo nauw mogelijk doen aansluiten bij de sociale situatie in het land waar het wordt geïntroduceerd, dan is het nodig dat een onderzoek naar de maatschappelijke toestanden vooraf gaat. De leden van de West India Royal Commission hebben dit terdege beseft, want hun hoofdstuk over Social Welfare begint met een schets van de sociale situatie waarin de Westindische man en vrouw uit de volksklasse leven. Deze schets is niet veel meer dan een beknopt overzicht; grondiger onderzoek wordt momenteel allerwege in West-Indië voorbereid en uitgevoerd.

Maar, zoals gezegd, dient met het nemen van practische maatregelen op de resultaten van het onderzoek te worden gewacht. Het verbouwen van een samenleving is een bijzonder moeilijk ondernemen, waarvoor het ontwikkelen van een aan de plaatselijke situatie aangepaste techniek noodzakelijk is. Daarom beginne men zo spoedig mogelijk met een doelgericht sociaal onderzoek. Ondertussen zou een toekomstige „Social Welfare Officer" een training op Jamaica kunnen ontvangen. Deze Maatschappelijke werker zou bij de laatste phase van het wetenschappelijke onderzoek moeten worden ingeschakeld, opdat hij een zo duidelijk mogelijk inzicht verkrijgt in de verschillende aspecten van de Surinaamse samenleving. Tot de taak van de Chef Maatschappelijk Werk behoort tevens drie gesalarieerde assistenten op te leiden (een Creool een Hindostaan en een Indonesiër). Ondertussen kan bij de leiders van de plattelandssamenlevingen (onderwijzers, geestelijken, artsen, etc.) belangstelling voor het Maatschappelijk Werk worden gewekt.

Na dit voorbereidende werk kan men zich tot de bevolking wenden, volgens de in ons artikel beschreven procedure. Het groeiende gemeenschapsleven zal met voorzichtige zorg moeten worden omringd, nergens mag overhaast te werk worden gegaan. Het zo maar op een goede dag ergens een gemeenschapshuis neerzetten (omdat op de begroting van dat jaar daarvoor gelden zijn uitgetrokken) is uit den boze. Deze huizen mogen er pas komen, wanneer — geactiveerd door de maatschappelijke werkers — uit de gemeenschap zelf de behoefte aan een gemeenschapshuis naar voren komt. Dan zal de dorpssamenleving, door het bijeenbrengen van geld en materiaal of het verschaffen van arbeidskracht, tenminste de helft van de kosten zelf moeten dragen. Gezien het feit, dat voor dit project reeds voor 1954 gelden zijn uitgetrokken is het te vrezen dat de opstellers van het plan, dit maatschappelijke werk te weinig als een maatschappelijk groeiproces hebben gezien, waarbij forceren uit den boze is.

Voor het stichten van een Dienst voor Maatschappelijk Werk zijn in het geheel geen gelden uitgetrokken. Misschien is het de bedoeling van het planbureau de regering te bewegen op de landsbegroting gelden voor het aanstellen van ambtenaren voor maatschappelijk werk uit te trekken.

Zonder de hulp van in dit werk gespecialiseerde krachten zal van de gemeenschapsvorming ten plattelande niet veel terecht komen.

Indien de voor deze tak van dienst benodigde gesalarieerde en vrijwil-

lige medewerkers met grote zorg worden gekozen uit sociaal voelende, idealistisch gerichte personen met culturele belangstelling, dan kan zulk een organisatie een bijzonder waardevolle kern in de samenleving vormen, van waaruit tal van maatschappelijke waarden (o.a. de eensgezindheid der bevolkingsgroepen) uitstralen.

De doelstelling: activering van de groei van gemeenschapsvormen zal niet, zoals de opstellers van het *Plan* menen, worden bereikt door het stichten van een „Bureau voor Gezinszorg" en het bouwen van gemeenschapshuizen alleen, want het is eveneens nodig aan de gemeenschap zelf te bouwen. Dit is de taak van specialisten in „community organization".

SUMMARY

SOCIAL WELFARE WORK IN THE BRITISH WEST INDIES

This article first gives an outline of the different conceptions of social work in the Netherlands. It is suggested that „social work" be distinguished from „social welfare work". The first may be characterized as giving support to *individuals* who are maladjusted whereas social welfare work's main objective is to stimulate *group* life. This so-called community organization is the main feature of social welfare work in the British West Indies.

The underlying principles of the work are:

a) concentration on rural areas,
b) self-help as the basis of social reconstruction,
c) recognition of the close inter-relationship of the economic, social and spiritual,
d) through trained social welfare officers a general desire for better living conditions can be aroused,
e) improvements should be realized through intensification of group life.

The article outlines the development of social welfare work in Jamaica which was first set up in 1937 thanks to a yearly grant of the banana exporting companies and is now organized as a government department.

Several aspects of this work are discussed: the Better Village plan (a general programme of community organization in rural areas), house building activities, cooperative development, cottage industries, 4-H clubs and 3-F or nutrition campaigns.

After a summary of the results achieved so far it is concluded that this social welfare work might be of some use to the Netherlands Antilles and will certainly be of much use to Surinam. According to the author this work should not be introduced, however, without a preceding survey of the social situation in the rural areas of the country.

(The author wishes to acknowledge his indebtedness to all social welfare officials in the West Indies for generously giving him the information upon which this article is based).

DE 4-H CLUBS VAN JAMAICA

DOOR

G. J. KRUIJER

Inleiding

In vele Caribische landen nemen grote groepen van de bevolking een afwijzende houding tegenover landarbeid aan. Dit is een instelling, die door de gouvernementen van deze overwegend agrarische gebieden met lede ogen wordt waargenomen. Daarom tracht men hierin verandering te brengen, waarbij één der middelen is het stichten van jeugdverenigingen, die tot doel hebben de jeugd spelenderwijs met landbouwwerkzaamheden vertrouwd te maken (4-H clubs).

Deze 4-H clubs ontstonden voor het eerst omstreek de laatste eeuwwisseling in de Verenigde Staten. Na 1914 werd deze beweging sterk uitgebreid, doordat sindsdien overheidsgelden voor agrarische voorlichting ter beschikking kwamen. Het 4-H jeugdwerk vormt in Amerika, evenals op Jamaica, een onderdeel van de nationale Landbouwvoorlichtings Organisatie. De beweging is uitgegroeid tot de grootste agrarische jeugdorganisatie van de wereld; zij bereikt momenteel in de Ver. Staten bijna twee millioen jongens en meisjes.

Uit de Verenigde Staten kwamen deze verenigingen ook naar West-Indië, het eerst naar Puerto Rico (1935). Momenteel zijn er 4-H clubs in Haïti, Cuba (5-C clubs), de Dominicaanse Republiek (Clubes Agrícolas), Brits Guyana, de United States Virgin Islands en op Trinidad en Tobago, terwijl zij op verschillende Britse Leeward en Windward Islands worden opgericht.

Doelstellingen

Het voornaamste doel van de 4-H clubs is het bij de jeugd opwekken van liefde voor de bodem, planten en dieren en het vormen van ter zake kundige landbouwers en huisvrouwen. De leiders willen bij de jongens en meisjes van de 4-H clubs hogere idealen omtrent landbouw, huishouden, gemeenschapsleven en staats-

burgerschap wekken. Zij maken de leden vertrouwd met moderne methoden, wekken waardering op voor wetenschappelijk onderzoek en streven er naar de jongelui zo veel mogelijk in de gelegenheid te stellen al doende te leren. Belangrijk is, dat men de deelnemers al vroeg oefent in het met elkaar samenwerken en hen aldus doet zien, dat door co-operatie betere toestanden op het platteland kunnen ontstaan.

De leiding stelt zich op het standpunt van: ,,jong geleerd, oud gedaan". De ervaring leert namelijk, dat het vaak moeilijk is om volwassen boeren een nieuwe landbouwtechniek bij te brengen. Moderne boeren moet men dus vormen wanneer zij jong zijn.

Van de volgens deze beginselen opgeleide jongelui straalt kennis en enthousiasme op hun omgeving af. De jongens en meisjes, die in de 4-H clubs zijn georganiseerd, willen namelijk door hun arbeid tonen, dat het bewerken van de bodem en het verzorgen van dieren en planten voldoeninggevende arbeid is, die voor de gemeenschap van grote waarde is.

Verenigingssymbolen

De vier H's hebben betrekking op de woorden Head, Heart, Hands en Health. De betekenis van deze woorden blijkt uit de belofte, die ieder lid van de club ten allen tijde uit het hoofd moet kunnen opzeggen:

I pledge
My head to clearer thinking,
My heart to greater loyalty,
My hands to larger service, and
My health to better living,
for
My club, my community and my country.

Bij het opzeggen van de belofte worden bepaalde bewegingen met de handen gemaakt, waarbij het hoofd en het hart worden aangewezen. Bij de laatste regel staat men in de houding.

Het motto van de 4-H Clubs is ,,To make the Best Better".

Het embleem van de 4-H clubs bestaat uit een klaverblad van vier met op elk blad een H.

De Clubkleuren zijn groen en wit. Het wit symboliseert de reinheid en het groen is de in de natuur de meestvoorkomende kleur, die jeugd, leven en groei symboliseert.

Er zijn ook 4-H Clubliederen, zoals ,,Sons of the Soil are we".

Net als andere jeugdbewegingen kent de 4-H Club ceremoniële gebeurtenissen, zoals de toelating van een nieuw lid. De bestuursleden (zelf jongeren) richten zich dan op plechtige wijze tot de nieuwkomer, die tijdens de initiatie door een lid wordt begeleid.

Clubwerk

Een 4-H Club heeft gewoonlijk twee afdelingen: een juniores- en een seniores-afdeling, respectievelijk voor kinderen van 10–15 jaar en voor personen van 16–21 jaar.

In beide afdelingen houdt men zich bezig met drie soorten van werkzaamheden, want men onderscheidt *individuële* projecten, *groeps-* en *gemeenschaps*-projecten.

Ieder lid van een 4-H Club houdt zich bezig met een *individueel*, meestal door hem zelf gekozen werkstuk, bv. het verzorgen van kippen (opdracht: het verzorgen van tenminste één broed eieren en het verzorgen van kuikens), het verzorgen van een geit (opdracht: breng een jonge geit van goed ras groot en verzorg hem gedurende een jaar) en het verzorgen van een moestuin (opdracht: beplant en verzorg een moestuin van tenminste een vierde vierkante ketting). De meisjes houden zich onder meer bezig met: beter wonen (opdracht: het maken van huishoudelijke benodigheden, waarbij men de kunde van huisvlijt combineert met de kennis van de beginselen der woninginrichting), koken (opdracht: het ontwerpen, bereiden en opdienen van een maaltijd), huisvlijt (opdracht: per cursus minstens één voorwerp zelfstandig maken).

Voor ieder project is een instructie opgesteld, die achtereenvolgens aangeeft wat het doel van de opdracht is, hoe men er mede moet geginnen, hoe men aan de benodigheden kan komen, op welke wijze men de gang van zaken moet registreren en hoe de opdracht moet worden afgesloten.

Van de jongens en meisjes die kippen fokken, wordt bv. verwacht, dat zij zich bezinnen op het probleem der ras-selectie, en dat de verbetering van voeding en bedrijfsbeheer hun aandacht hebben. Zij moeten zelf een goed kippenhok maken en andere benodigheden aanschaffen. Iedere deelnemer krijgt een speciaal voor dit project gemaakt aantekenboek, waarin o.a. het volgende wordt genoteerd: inventaris bij het begin en inventaris aan het eind van het werkstuk, waarbij de waarde der gereedschappen enz. in geld wordt aangegeven. Bij landbouw wordt nauwkeurig bijgehouden hoeveel de zaailingen hebben gekost, wanneer werd geplant, hoe groot de afstand tussen de plantrijen was, hoe ver de planten van elkaar werden geplaatst, welke bemesting werd toegepast, wanneer werd geoogst en hoe groot de geldswaarde van de opbrengst was. Bovendien wordt iedere maand een rapport uitgebracht omtrent het verloop van het werkstuk. Tenslotte wordt de balans opgemaakt en een eindrapport opgesteld.

Het nut van dit boekhouden is duidelijk; de jongelui worden hierdoor geoefend in het systematisch uitvoeren van een plan, terwijl het administreren tevens het verlangen naar winst-maken versterkt, waardoor men voorzichtiger te werk gaat en zuinigheid betracht. Van de leden wordt verwacht dat zij de werkstukken financieren met zelf-gespaard of in de vrije tijd verdiend geld. In het eerste jaar wordt meestal met een klein werkstuk begonnen, en het geld hiermede verdiend wordt in het „bedrijf" geïnvesteerd, zodat men het volgend jaar op groter schaal kan beginnen.

Particuliere eigendom is een van de hoekstenen van dit jeugdwerk. De kinderen zijn in hun spel kleine ondernemers. De 4-H Club is dus geheel aangepast aan de maatschappij-structuur van het land, waarin hij

voor het eerst ontstond: de Verenigde Staten van Noord-Amerika.

De 4-H Club kent echter ook andere dan strict-individuële projecten, namelijk werkstukken die met een aantal medeleden worden opgezet en uitgevoerd. Door dit groepswerk wordt de idee der samenwerking onder de jongeren gebracht. Het zal van de paedagogische doelstellingen der organisatoren afhangen of men bij de jeugd meer de idee van het zelfstandig ondernemen dan wel het denkbeeld der co-operatie wil propageren. De keuze tussen deze twee vormen, die elkaar geenszins uitsluiten, zal mede worden bepaald door de ontwikkelingsphase waarin het economisch leven van een land zich bevindt. In het ene land zal het accent meer op het groepswerk moeten liggen, terwijl het elders gewenst is de bevolking tot meer zelfstandig werken op te voeden.

Het *groeps*werk begint meestal met het vormen van een spaarclub, teneinde de voor het gekozen project benodigde geldmiddelen bijeen te brengen. De keuze van het project is van belang. Het meeste succes zal worden bereikt met een werkstuk, dat is afgestemd op de plaatselijke verhoudingen en betrekking heeft op een probleem dat voor de samenleving van vitaal belang is. Zo kan de 4-H Club ernaar streven een beter soort vee te fokken, zodat de groep de functie van proefstation en voorlichtingsdienst tegelijk vervult. Ook kan men kleine co-operatieve verenigingen vormen, bv. voor de verkoop van door de leden afzonderlijk gewonnen eieren. Andere voorbeelden van groepsondernemingen zijn: het beschermen van bos, maatregelen tot het behoud van grond, het planten van nuttige bomen en het aanleggen van dammen om water vast te houden.

Naast de reeds genoemde vormen van clubwerk is er nog een derde vorm van activiteit: z.g. *gemeenschaps*werk. Dit is een soort van maatschappelijk werk, „Social work", waarbij in nood verkerende personen of groepen van personen worden geholpen. Een andere vorm van gemeenschapswerk is het aanleggen en onderhouden van openbare plantsoenen ter verhoging van het stadsschoon en het verfraaien van dorpswegen.

Ieder jaar wordt door de leiding in overleg met de leden een plan voor het komende jaar samengesteld, waarbij ook tijd wordt uitgetrokken voor het groepsgewijs bespreken van op het moment belangrijke onderwerpen, het organiseren van vergaderingen (waartoe verschillende sprekers worden uitgenodigd), het geven van demonstraties aan belangstellenden, het houden van excursies, het organiseren van sport en ontspanning, enz.

Een belangrijke gebeurtenis is ieder jaar de „Achievement Day", waarop de leden voorbeelden van hun werk tentoonstellen en in wedstrijden tegen andere clubs tonen wat zij in de loop van het jaar hebben geleerd. Op zo'n dag worden ouders, kennissen, vrienden en autoriteiten uitgenodigd om te zien wat de club in een jaar heeft gedaan.

Deze demonstraties en tentoonstellingen zijn zowel propagandistisch als paedagogisch van betekenis. De jongelieden ontwikkelen bij deze gelegenheid het vermogen zich uit te drukken en verkrijgen zelfvertrouwen en saamhorigheidsgevoel.

Enkele grondbeginselen

1. *Democratie.* De leden van de club stellen zelf de statuten samen, kiezen uit hun midden groepsleiders en werken mede aan het opstellen van de plannen. Zelfs bij de keuze van de volwassen leiders hebben de leden zeggenschap.
2. *Leren door doen.* De zelfwerkzaamheid wordt zoveel mogelijk bevorderd. Deze komt o.a. tot zijn recht bij de keuring van vee en landbouwproducten, waarbij de leden als keurmeesters optreden. Hierdoor wordt het waarnemingsvermogen gescherpt en leert men goede kwaliteit waarderen.
3. *Particulier eigendom.* De leden ontvangen de resultaten van hun eigen arbeid in particulier eigendom.

4-H clubs in Jamaica

Zoals gezegd is dit jeugdwerk in West-Indië van betrekkelijk recente datum. Weliswaar begon de Jamaica Agricultural Society in het begin van de jaren dertig met het oprichten van junioresafdelingen, maar 4-H Clubs, zoals boven beschreven, werden pas in 1940 in het leven geroepen. Jamaica was daarmede de andere Brits Westindische gebieden vooruit. Het werk ving aan met een gouvernementssubsidie, terwijl de leiding in 1944 de beschikking kreeg over een flink bedrag uit het Colonial Development and Welfare Fund. In 1950 waren er bijna 250 clubs met tezamen ongeveer 7.500 leden. Van 1947 tot 1950 was er een kleine stijging van het aantal clubs, maar een teruggang in het aantal aangeslotenen:

Seizoenen	*Aantal clubs*	*Aantal leden*
1947/'48	238	8063
1948/'49	244	7971
1949/'50	248	7653 [1])

Behalve de in bovenstaande tabel vermelde 248 4-H Clubs waren er in 1950 nog 25 ongeregistreerde clubs. Veertien clubs hadden in de loop van het jaar geen werkzaamheden verricht.

De volgende staat geeft een beeld van het soort projecten waarmee deze jonge mensen zich bezighielden in 1949/'50:

---

[1]) 2849 jongens en 4804 meisjes.

Projecten	*Aantal leden*	*Projecten*	*Aantal leden*
LAND- EN TUINBOUW		HUISH. WERK	
moestuin	1.989	beter wonen	2.167
akkerbouw	488	koken	1.488
bloemenkweek	59	kleding	488
		huisvlijt	707
VEETEELT		vlechtwerk	24
kippen	1.079	voedsel-inmaak	438
geiten	651		
konijnen	282	GEMEENSCHAPSWERK	
varkens	185	E.H.B.O.	101
kalveren	97	Gem. werk	41
schapen	16	sparen	154
bijen	3		

De leiding

Voor het leiden van deze omvangrijke organisatie is een aantal betaalde krachten in dienst genomen. Het grootste deel van het werk wordt echter gedaan door vrijwilligers, vrienden van de jeugd. Onderwijzers vormen de meerderheid in het leiderscorps, maar ook uit andere bevolkingsgroepen worden leiders en leidsters voor de clubs betrokken.

De staf van een 4-H Club bestaat niet alleen uit volwassenen; ook jongeren, uit de leden gekozen, bekleden verantwoordelijke functies. Ieder jaar kiezen de leden hun voorzitter, vice-voorzitter, secretarispenningmeester en het hoofd van de „persdienst".

Tal van grote en kleine boeren bieden hun bedrijf als oefenplaats aan, terwijl overheidsinstanties en andere landbouwinstellingen eveneens hun terreinen en werktuigen ter beschikking stellen.

Jaarlijkse wedstrijden

Tijdens ons bezoek aan Jamaica waren wij getuige van een bijeenkomst van de 4-H Clubs uit het district St. Andrews, vlak bij de hoofdstad Kingston gelegen. Wij zagen daar jongens en meisjes met elkaar wedijveren in het melken van koeien, het plukken en braden van kippen, het keuren van geiten en het planten van suikerriet, het enten van citrusplanten en het sorteren van citrus-fruit. De winnaars van deze dag zouden mogen uitkomen op de „All Island Achievement Day", die in April 1951 werd gehouden en waarbij de beste 4-H'ers uit alle delen van Jamaica hun krachten maten. Om een indruk van de op die dag gestelde eisen te geven, vermelden wij dat het programma onder

meer het keuren van melkvee omvatte. Aan de keurders der koeien werd gevraagd binnen de tijd van 15 minuten vier koeien naar kwaliteit te rangschikken. Ieder team van een district bestond uit twee deelnemers, die met elkaar overleg mochten plegen. Eén van deze jongelui moest binnen de tijd van tien minuten de redenen voor het plaatsen der koeien op schrift zetten. De andere keurmeester moest ondertussen drie vragen op het gebied van het voeden en verzorgen van melkkoeien mondeling beantwoorden.

Een ander programmapunt was het bouwen van een stenen muur hetgeen een zwaar karwei is. Iedere deelnemer kreeg een stapel ruwe stenen (kleine rotsblokken) en moest daarmede een stevige muur maken, een muur zoals in vele Caribische landen gebruikt wordt voor het omheinen van velden. Bij dit werk moet men nauwkeurig een van te voren vastgestelde richting volgen en zorgvuldig uitzoeken welke stenen men het best kan gebruiken en hoe ze in elkaar moeten worden gepast. Soms is het ook nodig de vorm van de stenen te verbeteren door er stukken af te slaan. De opdracht luidde: het bouwen van een vijf voet lange muur met een basis van tenminste twee voet en zes duim. De hoogte van de muur moest 2 voet en 6 duim zijn. Bij dit werk moest mortel worden gebruikt, o.a. om de top van de muur te bepleisteren.

Het programma voor de nationale 4-H dag van Jamaica vermeldde in totaal dertien van dergelijke opgaven. Bij ieder werkstuk werd een district door twee deelnemers vertegenwoordigd; het district dat bij het verrichten van al deze taken de meeste punten behaalde, werd winnaar.

De nationale wedstrijden van 1951 waren de derde van dit soort. In 1949 werd de eerste jaarlijkse „All Island Achievement Day" gehouden, welke dag een groot succes werd. Uit alle delen van het eiland stroomden boeren en andere mensen naar het tournooiveld om de demonstraties gade te slaan. In totaal waren er ongeveer 10.000 bezoekers. Vele van de belangstellenden zagen toen voor het eerst de jeugd van Jamaica met enthousiasme landarbeid verrichten en hoorden hen met kennis van zaken inlichtingen over dit werk verstrekken. De kosten van dit feest werden voor een groot deel uit vrijwillige bijdragen betaald. Ruim 45 pond sterling, 11 kalveren, een hok met kippen, twee lammeren, 25 citrusplanten werden door particuliere personen en instellingen bijeengebracht, terwijl de Jamaica Agricultural Society een fraai schild voor het winnende district ter beschikking stelde.

Kosten 4-H Clubs in Jamaica

In Jamaica kon de 4-H beweging dank zij subsidies ruim worden opgezet. De jaarbalans laat zien dat grote bedragen zijn uitgetrokken voor salarissen en reiskosten van de organisatoren, in totaal meer dan £ 5.000 per jaar. De totale uitgaven bedragen ongeveer £ 7.000, d.w.z. Ant. *f* 35.000 of *f* 4,35 per lid per jaar.

Suriname en de Nederlandse Antillen

De in dit artikel verwerkte gegevens werden verzameld in het kader van een sociografisch onderzoek ten behoeve van de Bovenwindse Eilanden, dat werd geëntameerd door het Welvaartsplanbureau te Willemstad en het Voorlichtingsinstituut voor het Welvaartsplan Nederlandse Antillen te Amsterdam.

Onze conclusie is, dat het van essentieel belang is alvorens gelden in economische projecten te steken degenen die deze plannen mede moeten uitvoeren, d.w.z. de landbouwers- en arbeidersbevolking van de eilanden, voor te bereiden op deze taak. Dit zou kunnen geschieden door de in dit artikel beschreven jeugdverenigingen. Bij de introductie van dit jeugdwerk zal tactvol moeten worden opgetreden, want in het bijzonder bij zulke kleine samenlevingen als op de Bovenwindse Eilanden zal dit werk slechts slagen wanneer een groot deel van de bevolking er achter staat.

Het is voorts van belang dat dit jeugdwerk op de juiste wijze op een voor de Bovenwinden op te stellen ontwikkelingsplan wordt afgestemd. Het essentiële van ieder ontwikkelingsplan is namelijk, dat de verschillende onderdelen op een zodanige wijze in elkaar passen, dat door combinatie van projecten een groter nuttig effect wordt bereikt dan wanneer de verschillende onderdelen niet op elkaar zijn afgestemd.

Als voorbeeld geven wij een hypothetisch geval. Stel dat de volgende agrarische ontwikkeling voor Sint Maarten gewenst is: eerst veeteelt, daarna — als tweede phase in een ontwikkelingsproces — gemengde bedrijven met het zwaartepunt op de veeteelt, en tenslotte de ontwikkeling van tuinbouw. De leiding van de 4-H Clubs moet bij zulk een structuurpolitiek telkens zorgen één phase vooruit te zijn en de jeugd voorbereiden op een taak die nog niet door hun vaders wordt verricht. Daar met dit jeugdwerk aldus mede aan de toekomst wordt gebouwd, is het duidelijk, dat de 4-H Club-beweging onder supervisie van de met de uitvoering van het ontwikkelingsplan belaste persoon dient te staan.

Wanneer op de Bovenwindse eilanden de medewerking van vrijwillige jeugdleiders kan worden verkregen, zou dit jeugdwerk zonder gouvernementssubsidie kunnen bestaan. Het ontbreken van gouvernementssteun is zelfs min of meer gewenst, omdat de 4-H Clubs de leden willen vormen tot zelfstandige mensen, die niet afhankelijk zijn van het gouvernement.

Voor het oprichten der clubs is enig beginkapitaal nodig, o.a. voor het aanschaffen van literatuur omtrent dit werk en het bouwen of inrichten van een clublokaal. De meest wenselijke oplossing in deze is, dat particulieren en bv. de op de eilanden bestaande landbouwverenigingen de benodigde gelden bijeen brengen.

Ook voor Suriname, dat immers in sterke mate afhankelijk is van de primaire productie, lijkt ons een op de landbouw gerichte jeugdbeweging van groot belang. Wij menen ons te herinneren in 1948 te Paramaribo een clubhuis met het 4-H embleem te hebben gezien, doch hebben verder over deze club geen gegevens. Zeker is dat de 4-H club idee nog zeer weinig tot Suriname is doorgedrongen. Het doel van dit artikel is er de aandacht op te vestigen.

SUMMARY

4-H CLUBS OF JAMAICA

The 4-H club organization of Jamaica is an integral part of the island's Agricultural Extension Service. The main objective of the clubs is to stimulate young people's love for the land, to train them to be efficient agriculturists and home makers, in order that they may become intelligent and useful citizens.

The article gives some information on club life and the various forms of projects, which provide opportunity for agricultural training.

An analysis of this club work shows, that it is built on the following principles: democracy, "learning by doing" and private property.

The movement has grown from a few clubs in 1940 to 248 clubs in 1950 consisting of approximately 7.500 members, covering the entire island.

The direction and guidance of each club rests with voluntary adult leaders. The general organization and supervision of the club work is done by a staff of salaried organisers. The total cost of this work amounts to about £ 7.000 a year, i.e. less than £ 1 per clubmember per annum.

The year's work is climaxed by an All Island Achievement Day when club members test their skills and abilities in competition with members of other districts.

The author's conclusion is that 4-H club work should form an integral part of welfare-planning in the Netherlands Antilles and Surinam.

(The author whishes to acknowledge his indebtedness to the officials in Jamaica for generously giving him the information upon which this article is based).

PREVENTIEVE MAATREGELEN TEGEN DE PERS IN SURINAME

DOOR

PH. A. SAMSON

In het artikel „Persdelicten" *W. I. Gids 32*, 1951, p. 32–44) gaven wij een opsomming van vervolgingen, in de loop der jaren ingesteld tegen redacteuren of uitgevers van Surinaamse nieuwsbladen.

Reeds vroeg zijn er preventieve maatregelen genomen tegen persproducten die in strijd met het algemeen belang werden geacht. De eerste in Suriname uitgegeven courant verscheen op 10 Augustus 1774 en nauwelijks tien jaar daarna wordt er gedreigd met maatregelen tegen de pers.

Volgens WOLBERS (1861) blijkt uit de notulen van Gouverneur en Raden dat deze op voorstel van Gouverneur WICHERS in 1787 besloten de wed. J. TRESSON Junior, die onder de titel van *Surinaamsche Spectator*, een periodiek uitgaf, te waarschuwen omdat het blad er werk van scheen te maken , om „onder hoezeer quasie bedekte termen egter duydelijk genoeg, personen van rang te denoteeren en omtrent deze hatelijke comparitiën te maken, welke in alle opzigten onbetamelijk waren en daarin ook eenige uytdrukkingen strijdig met de aangenomen principes van de openbare godsdienst" voorkwamen.

Dezelfde schrijver vertelt ons dat Gouverneur J. F. DE FREDERICI op 20 Jan. 1796 een aanschrijving richtte tot de drukkers SCHOUTEN en BEELDSNIJDER. De eerste gaf een tijdschrift uit onder de titel *Nieuwsverteller of Zamenspraak tusschen Louw en Krelis*. De tweede deed een libel drukken: *Hans en 't Schaduwbeeld*.

Van oordeel dat beide geschriften „tendeerde om de vriendelijke ommegang en eenigheid onder de ingezetenen deezer colonie te verminderen en partijzucht, laster en wrevel te weege te brengen, tot werkelijk nadeel van de goede orde en het publiek belang",

verbood de Gouverneur de verspreiding en stelde een strenge censuur in.

Volgens M. D. TEENSTRA, in *De Negerslaven in de Kolonie Suriname*, was de door de Procureur-Generaal uit geoefende censuur op de kranten ten tijde van de P.G. Mr PH. DE KANTER zeer streng. Bevestiging hiervan vond ik nergens; wel zijn af en toe in de bladen uit die tijd enige kolommen open gelaten, zo vinden wij in het *Algemeen Nieuws- en Letterkundigblad* van Dinsdag 20 Dec. 1842 onder het hoofd „Ingezonden" 1½ kolom wit.

Het duurt dan tot 1864 voor wij weer maatregelen tegen de pers zien aangekondigd.

Bij resolutie van 17 Juni 1864 no. 1 (*G.B. 1864* No. *12*) werd de *West-Indiër*, gedrukt bij de Erven A. L. G. DE RANDAMIE, door Gouverneur VAN LANSBERGE voor de tijd van drie maanden geschorst.

De bevoegdheid hiertoe ontleende de Gouverneur aan § 6 van art. 4 van het *K.B.* van *14 Mei* No. *43*, waarin was bepaald dat in zeer dringende omstandigheden de Gouverneur de Koloniale Raad gehoord hebbende, zodanige voorzieningen kan treffen als de omstandigheden en het welzijn der Kolonie zullen vorderen.

De gronden die tot de schorsing hebben geleid waren dat de *West-Indiër* sedert enige tijd onware, beledigende en hatelijke artikelen tegen het wettig gezag bevatte en de achting en eerbied voor het wettig gezag gevaar liepen te worden ondermijnd.

De klachten tegen de wijze waarop in de Surinaamse bladen werd geschreven hielden ook na 1864 aan.

In de Tweede Kamer van de Staten-Generaal werd niet vleiend gesproken over de Surinaamse pers. Het Tweede Kamerlid Oud-Gouverneur H. J. SMIDT zeide bij de behandeling van de Surinaamse begroting 1891:

„Vroeger gewaagde ik al eens van de betreuringswaardige persproducten in de kolonie omdat zij veel kwaad stichtten."

Gouverneur VAN ASCH VAN WIJCK sprak in een op 9 Mei 1893 uitgesproken rede ter opening van de Koloniale Staten van een orgaan dat zich ten doel stelt minachting voor het Bestuur en de gestelde machten op te wekken.

Hoewel na VAN ASCH VAN WIJCK verschillende Gouverneurs dezelfde klacht zouden kunnen uiten en artikelen in de pers voor Gouverneur en bestuursorganen vaak nodeloos krenkend, ja zelfs beledigend waren, ging het Bestuur er niet toe over maatregelen tegen dit euvel voor te stellen.

Ook de plaatselijke volksvertegenwoordiging spaarde de pers geen critiek. Bij de behandeling van de begroting 1895 zeide Mr I. J. HELIDY, in de zitting van 13 Juli 1894, dat veel van wat in de laatste tijd in de Surinaamse couranten voorkwam laster was en de heer I. DA COSTA betuigde zijn adhaesie hieraan.

Scherp was de critiek die op de Gouverneurs VAN HEERDT TOT EVERSBERG en FOCK werd uitgeoefend, doch tot een strafvervolging of het nemen van andere maatregelen dan een waarschuwing aan de redacteurs, werd niet overgegaan.

Wegens belediging van de Gouverneurs VAN ASBECK en VAN HEEMSTRA werden tegen redacteurs strafvervolgingen ingesteld; het duurde evenwel tot 1933 alvorens er preventieve maatregelen tegen de pers werden voorgesteld.

Op 6 Febr. 1933 diende Gouverneur RUTGERS aan de Staten 4 ontwerp-verordeningen in:

1. tot wijziging en aanvulling van het Wetboek van Strafrecht in hoofdzaak met betrekking tot het bepaalde omtrent misdrijven tegen de veiligheid van de Staat, de openbare orde en tegen het openbaar gezag en van de Politiestrafverordening met betrekking tot het bepaalde omtrent plaatselijke politie;

2. houdende bepalingen omtrent de uitoefening van het recht van vergadering;

3. *houdende bepalingen omtrent drukwerken;*

4. met betrekking tot de toelating in Suriname van in Nederland gedrukte stukken.

Over de interessante geschiedenis van de behandeling, amendering en afkondiging bij K.B. van de ontwerpen onder 2 en 4 genoemd, zullen wij niet schrijven, doch de aandacht vragen voor het ontwerp houdende bepalingen omtrent drukwerken.

In de toelichting van dit ontwerp lezen wij: ,,In den laatsten tijd is het herhaaldelijk voorgekomen dat de drukpers werd misbruikt; in allerlei toonaarden werd geageerd tegen het wettig gezag, werd haat en tweedracht gezaaid onder de bevolking en werd — in het algemeen —, het geschreven woord benut ten nadeele van het waarachtig volksbelang. — De middelen, welke de overheid ten dienste staan, om excessen op dit gebied te keeren, zijn niet doeltreffend genoeg."

De voorgestelde verordening, die aan het Indisch Reglement op de drukwerken werd ontleend, opende de mogelijkheid om preventieve maatregelen tegen de Pers te nemen. De voornaamste dier maatregelen was dat aan de Gouverneur, indien hij meende dat dit tot verzekering van de openbare orde werd gevorderd,

de bevoegdheid werd gegeven om — de Raad van Bestuur gehoord — al dan niet periodiek verschijnende drukwerken aan te wijzen, waarvan de verschijning kon worden verboden. Dit bebesluit zou gedurende ten hoogste een jaar van kracht zijn. Mocht deze maatregel het gewenste gevolg niet hebben dan zou de Gouverneur het recht verkrijgen een verbod tot drukken, uitgeven en verspreiden van bepaaldelijk aangewezen drukwerken uit te vaardigen; voor een courant zou dit verbod niet langer dan een maand gelden. Aan de Procureur-Generaal werd het recht tot inbeslagname van drukpersen en andere bij het drukkersbedrijf gebezigd materiaal toegekend, verzegeling van gebouwen of lokalen waarin die voorwerpen zich bevonden, mogegelijk gemaakt.

De Staten maakten in het Voorlopig Verslag bezwaar tegen het voorgestelde ontwerp waarin naar hun mening een te grote macht in handen van de Gouverneur werd gelegd. Zij wezen — blijkbaar met het oog op het veel aangehaalde concordantiebeginsel — erop dat dergelijke bepalingen in Nederland niet bestonden.

Bij de openbare behandeling in het College werd aangevoerd dat de voorgestelde verordening een der belangrijkste grondrechten, de drukpersvrijheid beperkte; men eiste waarborgen tegen een onjuiste toepassing van de bepalingen. Een amendement om het bedoelde verbod bij verordening — derhalve met raadpleging van de Staten — mogelijk te maken, lokte veel discussie uit, doch werd aangenomen.

De Gouverneur aanvaardde de door de Staten aangebrachte wijzigingen in het ontwerp niet en lokte een Koninklijk Besluit uit. Bij *K.B.* van *26 Oct. 1933* werd de zaak geregeld conform het voorstel van de Gouverneur (*G.B. 1933* No. *96*). Zelfs de uitdrukking „het aangeklaagde" drukwerk door een der leden van de Staten een barbarisme genoemd en gewijzigd in „betrokken" werd gehandhaafd.

De vraag mag worden gesteld of de Gouverneur misbruik heeft gemaakt van de waarlijk verregaande bevoegdheid hem in dit K.B. verleend. Deze vraag kan ontkennend worden beantwoord.

Eén maal is gedreigd met de toepassing der bepaling en slechts enkele malen heeft het artikel toepassing gevonden.

Door het nieuwsblad *De West* werd gedurende het Bestuur van Gouverneur KIELSTRA vaak felle critiek op diens beleid uitgeoefend. In het blad van *16 Maart 1938* verscheen een artikel, waarin de redactie, uit een redevoering van Minister WELTER in

de Tweede Kamer, de conclusie trok dat de Gouverneur aan tropenkolder leed. Het Parket greep toen in.

Nadat de redacteur was gehoord, verklaarde hij, in een artikel in zijn blad van *23 Maart* dat hij de woorden van de Minister niet juist had opgevat en het zijn plicht achtte te verklaren dat de door hem getrokken conclusie als niet vaststaande, behoorde te worden ingetrokken, onder betuiging van leedwezen over het gepubliceerde artikel.

Het Parket zag toen van het nemen van maatregelen af, doch niet dan nadat aan de redactie een schrijven was gericht, waaruit het volgende moge worden geciteerd:

„Ik wil er nog op wijzen dat het voor U, teneinde in de toekomst moeilijkheden te voorkomen, wenschelijk is, in critiek bevattende artikelen de grootste voorzichtigheid te betrachten en bij twijfel den veiligen weg te kiezen. — Uw inzicht omtrent wat wel en wat niet op dit punt geoorloofd is, wijkt immers n.m.m. van de geldende normen, in elk geval, van de opvatting van het Parket daaromtrent af. — Ik vertrouw dat deze waarschuwing er toe zal bijdragen de krenkende wijze waarop U Uw critiek op het Bestuursbeleid meent te moeten inkleeden, voortaan achterwege te laten.''

In een noot op deze brief zegt de redacteur, in het nummer van *8 April 1933*, dat hij meent dat een journalist moet zeggen wat hij zijn plicht acht, ongeacht de vraag of hij daarin in aanraking kan komen met de strafrechter. Hij erkende in dit geval tot het inzicht te zijn gekomen dat het gewraakte artikel geen gelukkige greep was.

De eerste toepassing van het artikel geschiedde in Juli 1938, toen door een wd. redacteur van *De West* een reeks van artikelen werd geschreven over wantoestanden in 's Landshospitaal, speciaal gericht tegen het beleid van de chef Dr COOL.

Overwogen werd dat de artikelen gedurende de laatste tijd in *De West* verschenen de gedachtengang van de lezers, door de gevoelens die worden gewekt, in banen zouden kunnen voeren, die naar verstoring van de openbare orde zouden kunnen leiden en besloten werd overeenkomstig art. 3 van het K.B. *De West* aan te wijzen als drukwerk welks verspreiding kan worden verboden.

De tweede toepassing van het artikel is van recente datum. Tengevolge van de motie tegen de Landsminister van Onderwijs, Volksontwikkeling en van Volksgezondheid, die de gemoederen in Suriname in beroering bracht, verschenen er tal van weekblaad-

jes, die een scherpe en persoonlijke critiek richtten op bepaalde personen en vaak zeer scherpe aanvallen op die personen deden.

In een deel van de pers werd aangedrongen op het nemen van maatregelen, omdat men van oordeel was dat de toon en houding van enkele dier blaadjes de perken te buiten ging.

Bij resolutie van 21 Augustus 1950 No. 4379 werd het te Paramaribo verschijnend en aldaar gedrukt periodiek *Volksstem* overeenkomstig art. 3 van het *K.B.* van *26 October 1933* (*G.B.* No. *96*) aangewezen als drukwerk, welks verschijning of welks verspreiding kan worden verboden.

Aangezien deze maatregel niet het gewenste gevolg had, werd bij resolutie van 7 September 1950 No. 4691 *Volksstem* verboden gedurende het drievoud van het tijdperk, liggende tussen het verschijnen van twee opvolgende nummers.

Hetzelfde blad verscheen na deze maatregel onder de naam *Het Volk*.

In het buitengewoon nummer van het *G. Adv. Blad* van *15 Dec. 1950* werd een resolutie van de Landsregering opgenomen waarbij *Volksstem* of enig ander blad of periodiek of ander drukwerk kennelijk daarvoor in de plaats tredend dan wel daarop volgend, onder welke benaming en onder welke uitgever of redactie ook, of in welke vorm ook, opnieuw tijdelijk voor een maand werd verboden.

Summary

Restrictive measures towards the press in Suriname

This article supplements the one in *W.I.Gids 32*, 1951, p. 32–44, on the same subject.

The first newspaper issued in Suriname appeared in the year 1774, and not more then about ten years later the authorities started to subject the press to a certain preventive censorship. Cases are cited of the years 1787, 1796 and 1942.

Whereas the measures taken up to then were of an arbitrary kind, Governor van Lansberge of 1864, when suspending a newspaper for three months, could refer to a Royal decree, giving him full power, in urgent matters and after having consulted with the Colonial Council first, to take such measures as the circumstances and the well-being of the Colony should require.

In the representative body of the mother country the press in Suriname was sometimes discussed in an all but flattering sense. One member of Parliament, an ex-governor, repeated in 1890 a former complaint on his part, made in the same place, about regrettable products of the colonial journalism, which he considered to do so much harm. And an active governor, when addressing the Colonial States in 1893, referred to

a certain local paper as making it its purpose to create disdain for the government and the authorities in office.

Although later on several governors could have uttered complaints of the same nature, no measures were proposed to stop this evil.

The local representative body also did not spare the press the vials of its wrath. Two members in 1894 expressed the opinion that much which had appeared in the local papers during recent years had been pure libel. Still no stronger measures were taken for some time than sharp warnings to the editors, although offensive criticisms continued to appear. Lawsuits were at last started against editors for insulting two of the later governors, but it lasted until 1933 before preventive legal measures were considered.

In said year draft ordinances were presented to the legislative body, containing some modifications and amendments to the penal law and bylaw, concerning offences against the safety of the Colony, the public order and public authority. As regards the press the intended new provisions should give the governor full power to indicate, after having consulted the ,,Raad van Bestuur" (advisory council), such publications as would be liable to suppression. Within a certain period the printing and circulation of such hall-marked publications to be interdicted at the discretion of the governor, if thought advisable by him.

The representative body brought forward serious objections against this innovation, as considered to be a violation of the constitutional freedom of the press and as bestowing too much power upon the governor. An amendment proposed by the State was not accepted by the governor and the new regulation came into force upon the strenght of a Royal decree.

The question if ever a governor has misused the in fact very extensive competency granted him, with regard to the press, can be answered in the negative.

Once, in 1938, a certain newspaper article was considered by the judiciary to come under the provisions of the criminal law, but no action was taken, when the editor had made amendments.

The same year and later on, in 1950, some publications, first a leading newspaper and then a smaller periodical, were indicated as liable to be-prohibited and of the latter the circulation was in fact suppressed. When it was tried to continue the publication under another name, special measures were taken to put a stop to the practice.

KUNNEN WIJ MAATSTAVEN AANLEGGEN VOOR DE ANTILLIAANSE LITERATUUR?

DOOR

HENK DENNERT

Een volk met een eigen cultuurpatroon zal op een gegeven ogenblik maatstaven aanleggen bij het beoordelen van een schepping van zijn kunstenaar. Deze beoordeling zal zich uiten in een strenge critiek in vergelijking met ander werk. De kunstenaar zal zijn conceptie, bewust of onbewust, richten naar de aangelegde maatstaven, die niet in regels of wetten behoeven te zijn vervat. Het werk van een bepaalde periode kan de ongeschreven maatstaf zijn waarboven de kunstenaar tracht uit te komen of die hij in ieder geval tracht te evenaren. Direct daarmede in verband staan natuurlijk zijn eigen persoonlijkheid en opvatting.

Om tot een maatstaf te komen, moet men kunnen putten uit een uitgebreid, gevarieerd oeuvre, dat hoogtepunten heeft, die zich geregeld hebben voorgedaan. Daarbij is de hantering van de taal een belangrijke factor. Er zijn dus twee punten waaraan wij moeten vasthouden:

a) een uitgebreid, gevarieerd oeuvre, en

b) de hantering van de taal.

Nu in de Nederlandse Antillen bij de bevolking een gunstige kentering is waar te nemen in haar mening ten opzichte van de kunstuitingen en velen er belangstelling voor tonen, zij het niet altijd creatief, kan men zich gaan afvragen of er bij de beoordeling van het literaire werk maatstaven aangelegd kunnen worden. Om deze vraag goed te kunnen beantwoorden, wil ik haar verdelen in een prozaïsch en een poëtisch deel. Bij beide delen stuiten wij daarbij allereerst op de taalbarrière. Eerst zal het prozaïsche gedeelte worden behandeld.

Velen in de Antillen drukken hun gedachten uit in het Nederlands, Papiamentu, Spaans of Engels. Gezien de heterogeniteit van de bevolking en gezien de mate waarin men deze vier talen beheerst, mag de taal geen hindernis zijn, hoewel het zeer te wensen ware, dat men tot een definitief standpunt van zijn landstaal, het Papiamentu dus, kwam. De taal zou een hindernis zijn geweest, indien wij met een uitgebreid prozaïsch werk te maken hadden gehad. Dit is geenszins het geval.

De Antilliaanse literatuur kent twee perioden van opbloei, wat proza betreft:

Ten eerste die van 1880–1900. In deze periode verschenen de in het Spaans gestelde tijdschriften: *Notas y Letras* en *El Poema*. Hierin had het gedicht echter de overhand.

Ten tweede die van 1934–1935. Hierin verschenen twee bekende werken, die als zuiver Curaçaos kunnen worden beschouwd: het Spaanse *Del Curaçao que se va* van JOHN DE POOL en het Nederlandse *Mijn Zuster de Negerin* van COLÁ DEBROT.

Sindsdien zijn er, behalve enige romannetjes in het Papiamentu van helaas weinig literaire waarde, geen vermeldenswaardige werken meer verschenen. Er zijn natuurlijk de novellen en de roman van COLÁ DEBROT, maar kunnen wij die, buiten enkele passages, tot Antilliaanse literatuur rekenen? Hebben zij het Curaçaose karakter niet verloren voor een meer Europees?

Wij zien, twee werken in twee jaar tijd. Nog steeds is men in de Antillen bevreesd zich te uiten in de vorm van een novelle, roman of essay. De Antilliaan zal meer en meer moeten schrijven om tot een proza te komen, dat van betekenis is bij de vorming van zijn persoonlijkheid.

Een geheel ander aspect toont de poëzie. Gelijk het alle jonge schrijvers gaat, heeft ook de Antilliaanse literator steeds grote belangstelling gehad voor het gedicht. De reeds eerder genoemde periode van 1880 tot 1900 kenmerkte zich door een opbloei in de poezie. Hoewel het Spaans toen zeer in de mode was, slaagde JOSEPH SIECKMAN CORSEN erin een bundel gedichten *Poesias* in het Papiamentu uit te geven.

Sedertdien is het gebleven bij een enkel locaal gedicht, tot dat in de periode na de Tweede Wereldoorlog zich een schare jonge dichters bekend maakte.

Nemen wij aan dat zij, die gedurende de oorlog in *De Stoep* publiceerden, niet tot de Antilliaanse literatoren gerekend kunnen worden, dan mag de dichter LUC. TOURNIER niet in dit verband worden genoemd, hoewel hij, met COLÁ DEBROT, de voorganger en de ijveraar van de huidige generatie is. LUC. TOURNIER heeft de richting aangegeven, een verdienste, welke niet vergeten mag worden.

CHARLES CORSEN, PIERRE LAUFFER, COLÁ DEBROT, TIP MARUGG, CHARLES BOOM en EMILIO L. HENRIQUEZ, zij allen bewijzen de belangstelling van de Antillianen voor de poëzie. Wanneer wij het werk van bovengenoemde dichters nagaan, dan kunnen wij vaststellen:

a) dat hun werk zeer uitgebreid is;

b) dat zij zich zodanig zowel van het Papiamentu als het Nederlands, Engels en Spaans bedienen, dat men bijna kan zeggen, dat de taal bij hun werk geen hinderpaal is;

c) dat hun werk verschillende stadia van ontwikkeling toont, want terwijl de een nog de orthodoxe vorm bezigt, zijn anderen zover gevorderd, dat zij zich aan het experiment hebben durven wagen.

Uitgaande van deze drie conclusies, kunnen wij dus aannemen, dat de Antilliaanse poëzie — in tegenstelling met het proza — reeds een zodanige graad van ontwikkeling vertoont, dat zij een scherpe beoordeling waard is, zodat wij zekere maatstaven mogen aanleggen. — De periode ligt achter ons, dat wij, Antillianen, ons eigen werk slechts als een wonderlijke openbaring van onszelf moeten beschouwen. Hierdoor versterken wij niet alleen ons zelfbewustzijn, maar vermijden wij tevens, dat na een bepaalde tijd de belangstelling afneemt; een verschijnsel dat zich in de afgelopen eeuw telkens weer heeft voorgedaan.

BESPREKINGEN

De Afwezigen, door COLA DEBROT. J. M. Meulenhoff, Amsterdam, 1952, 30 blz. (*f* 2,90).

Het bouquet

Zij heeft vergeefs gewacht, hij zal wel niet meer komen.
De avond sterft in vale kleuren voor het raam
waar hoop zich mengt met vrees en vrees met wilde blaam,
dat hij geaarzeld heeft en haar niet heeft genomen.

Een poos is zij bevredigd met een santekraam
van woorden, nog eens woorden, krank en niet te tomen
voor wie in liefde-gloed een strijd voert met fantomen
en weent dan zachtkens voor zich heen ,,dat hij zich schaam".

Er valt rondom een stilte die zij niet begrijpt.
Er is geen leed zo diep of van harts diepste zeer
wijkt wanhoop als het tot de donkre weemoed rijpt.

Dan nadert zij het eenzaam gloeiende bouquet.
Hoe langzaam dalen lippen tussen bloemen neer,
nirwana van een ziel, verheerlijkt, 'schoon besmet.

Wanneer men een gedichtenbundel van COLÁ DEBROT in handen krijgt, en men weet, dat de dichter een Antilliaan is, zoekt men onwillekeurig naar het tropische element in zijn poëzie. In ieder geval verwacht men een andere sfeer dan de Europese. Helaas, dit tropisch element treft men bij DEBROT zelden aan. Nu is dit natuurlijk geen maatstaf bij het beoordelen van gedichten. Men zou dan immers naar curiositeiten zoeken en dat kan men beter aan de toerist overlaten, die ook in de literatuur rondsnelt. Bij DEBROT is het echter jammer, dat het tropisch element plaats dreigt te maken voor een meer Europees. Hierdoor verliest hij mede zijn persoonlijk accent in de literatuur. Immers in het scheppen van een tropische sfeer ligt de kracht van DEBROT. Zijn novelle *Mijn Zuster de Negerin* en sommige passages uit *Bewolkt Bestaan* bewezen zijn meesterschap bij de schildering van het Curaçaose landschap. Daarbij liet hij het landschap leven en bleef het niet bij enkele penseelstreken.

De opvatting van MENNO TER BRAAK, dat men beschrijvingen beter over kan laten aan schilders, daarmee bedoelende stillevens in de literatuur, huldig ook ik. COLA DEBROT is er volkomen in geslaagd een beschrijving te geven, die leeft en waarvan de ademhaling zichtbaar is.

Door zijn opleiding in Nederland en het lange verblijf in Europa is het waarschijnlijk te verklaren, dat deze Antilliaanse auteur zich heeft overgegeven aan het Europese karakter en wel: de oplossing van het probleem. Het is begrijpelijk, dat de academisch-gevormde zich tot het probleem voelt aangetrokken, maar men verwacht van hem dan ook een redelijke oplossing. Het typerende uit deze bundel gedichten *De Afwezigen* is, dat het begin sterk is in zijn opzet, de probleemstelling, maar met het verloop steeds vager wordt. Zo is ook het begin van de inhoud sterk met de „Vijf Sonnetten uit Hades". Het eind doet zwak aan door de vele „Vertalingen".

Hoewel de persoon van de auteur niet in zijn werk gerekend mag worden, maar het werk op zichzelf moet staan, wil ik toch wijzen op het jeugdige element dat in het werk van DEBROT verloren dreigt te gaan, waar wij het buiten de poëzie wel bij DEBROT aantreffen. Ik bedoel met deze jeugdigheid het dynamisch blijven door frisheid. In de *Afwezigen* echter, zie ik het verschijnsel van de arrivé, en wel hierom, omdat de laatste zeven gedichten vertaald of naar thema's van anderen (Antillianen) zijn. Een jeugdige auteur is nog „bezeten" door zijn eigen werk, tot hij, gerijpt ook anderen gaat beschouwen en dikwijls vertalen. Zijn dan gevestigde naam stelt hem in staat deze vertalingen uit te geven.

Toch is er naast deze negatieve noot een positieve kant. Niet alleen heeft DEBROT door zijn vertalingen aan zekere Antilliaanse dichters meer bekendheid gegeven, maar daarmee heeft hij aan willen tonen, dat hij hen op een dergelijk hoog peil acht, dat zij meer bekendheid verdienen. Men gaat immers pas tot vertalen over wanneer men gegrepen wordt door een gedicht of door een zeker thema.

Het zou een onrecht zijn jegens de dichter slechts de minder goede zijden — dat ieder werk bezit — te vermelden. Verschillende gedichten uit deze bundel verraden nog de weemoed, die een typisch Antilliaanse karaktertrek is. Men neme als voorbeeld het gedicht, waarmede ik deze beschouwing begon.

HENK DENNERT

De laaiende stilte, door ALBERT HELMAN. N.V. Amsterdamsche Boek- en Courantmaatschappij, Amsterdam, 1952, 299 blz.

Het valt moeilijk te beoordelen hoeveel deze roman kan betekenen voor iemand die de West *niet* kent. Alleen een hoogtepunt van de Nederlandse literatuur, omdat ALBERT HELMAN nu eenmaal onze taal hanteert als weinigen en met alle onvermoede subtiliteiten ervan, in Franse geest weet te spelen? Of een hoogtepunt omdat het een boek is vol spanning door de meesterlijke psychologische behandeling van het onderwerp?

Doch juist deze zal toch voor degene die iets van Suriname heeft gezien, die zelf wel eens een verlaten plantage heeft bezocht, veel aan diepte winnen. Want het begrip voor de achtergrond dat daardoor mogelijk wordt maakt dat hij in „de laaiende stilte" „de stille plantage" met andere ogen beziet.

Wat daar gebeurde is hem in feite reeds bekend, hij wordt dus niet afgeleid, maar geleid door de draad van het verhaal, dat in beide boeken hetzelfde is. Het verhaal, in het kort, van bannelingen om der wille

van het geloof, die in Suriname met veel idealisme een nieuw leven beginnen doch na verloop van tijd deze idealen mèt het bestaan dat zij trachten op te bouwen doodgedrukt zien door de omringende mensen en de natuur. Het speelt in de jaren 1680, in het begin van de kolonisatie, in een tijd van meesters en opzichters en slaven. De opzichter en de hoofdslaaf hebben, ieder op hun manier, een rol in het leven van degene die in de laaiende stilte de hoofdpersoon is geworden: de ongetrouwde jonge vrouw die met haar zuster en zwager en een jonger zusje van dit ,,Bel-Exil" iets probeert te maken.

Maar speelt het verhaal niet evenzeer nu, in het begin van een nieuwe periode, die na bijna drie eeuwen andere en toch eendere problemen stelt?

De lezer voelt zich haast onbescheiden wanneer hij door ALBERT HELMAN wordt meegevoerd langs de openhartige overpeinzingen van het intieme dagboek waarvan ,,de bewerker" de sleutel tot het geheimschrift heeft gevonden en, naar zijn zeggen, na de ontcijfering weer heeft verloren. Doch hij geeft die sleutel wel degelijk aan de lezer in handen. Deze immers kent het pseudoniem van de auteur en weet achter hem de persoon die ,,na een afwezigheid van meer dan twintig jaar in [zijn] geboorteland [is] teruggekeerd". Horatius' ,,Mutato nomine de te fabula narratur" op het schutblad mag dat gevoel van onbescheidenheid verzachten, doch vooral doet dit de kunst die de gegeven feiten in de beste zin verwerkt, sublimeert. Het dagboek toont immers de innerlijke ontwikkeling van een persoon die worstelt met de negatief gerichte omstandigheden, zowel de natuur en de mensen als haar eigen analyserende, soms bijna defaitistische aard. De auteur weet daarbij zich op bewonderenswaardige manier te verplaatsen in de eenzaamheid en het verlangen van de vrouw-alleen, en juist hierin komt tot uiting zijn eigen eenzaamheid in de Surinaamse samenleving. Of de geschiedenis van 1680 de schering is en HELMAN's eigen ervaring de inslag dan wel andersom, het klare weefsel toont in elk geval een fijn en zeer ingewikkeld patroon waarin de nuanceringen van kleur en spanning zodanig samenwerken dat het geheel tot mantel der liefde kan dienen.

Als Suriname in dit boek wil zien niet alleen het afstand nemen van de auteur tot de gebeurtenissen van de laatste jaren maar vooral de loutering van de laaiende stilte, zal dit zeker tot beter begrip voor de eigen samenleving leiden.

J. F. K.

Mimus, de Chuchubi bekijkt Curaçao, door W. HOLLEMAN. Uitgave van R.K. Boekhandel ,,Sint Augustinus", Curaçao, 1952, 128 blz., 28 afb.

Uit het lang gevoelde gemis aan een onderhoudend boekje over het natuurleven op de Nederlandse Antillen voor de schoolgaande jeugd, is het thans te bespreken werkje voortgekomen. En wanneer het de pretentie heeft een ,,leesboek voor de zesde klas" te zijn, kan het als geslaagd worden beschouwd.

De titel geeft duidelijk aan, dat de inhoud over Curaçao en *niet* over het leven van ,,Mimus", noch over dat van andere vogels handelt. Toch, ware het niet, dat de titel een vogelnaam droeg, dan zou dit referaat stellig niet door mij, maar door mijn collega dr P. WAGENAAR HUMME-

LINCK zijn geschreven. Thans rust op mij als ornitholoog de taak het werkje aan te kondigen en al dadelijk vast te stellen, dat de schrijver het eiland goed kent, dat hij liefde koestert voor alles wat op het eiland groeit en bloeit en dat hij die liefde aan de jeugd wenst door te geven door deze de natuur te doen „leren kennen en waarderen". Begrip en noodzaak van natuurbescherming wordt de jeugdige lezers van dit boekje als het ware met de paplepel ingegeven. Zo moet het ook gaan!

Uit de met vele foto's verluchte verhalen, die Mimus vertelt, of die hij uit de tweede of derde hand hoort, wordt de lezer een beeld van Curaçao voorgetoverd, zoals dat nog niet bestond. Voor de meer ingewijde lezer zijn daarbij de door het verhaal heengeweven avonturen van Frater Arnoldo, Hummelinck en de heer Paffen (de in de voorrede eveneens genoemde heer A. Vermeer ken ik persoonlijk niet) boeiend en humoristisch beschreven en geven aan het boekje een levendige achtergrond.

Natuurlijk zijn er details, die de toets van de kritiek niet kunnen doorstaan en een referaat schijnt de plaats te zijn er enkele te noemen, niet om daarbij aan de waarde van het boekje tekort te doen, maar om duidelijk te maken, dat de referent het gelezen heeft. Zonder dit zou echter een grammaticale fout in de titel van een der hoofdstukken toch wel zijn opgevallen: „*Zo'n* mooie diertjes en dan 'n dode geit" (p. 109). Hetzelfde verkeerde gebruik van *zo'n* in het meervoud komt voor op p. 16 ,114 en 115.

Wat Mimus zelf betreft, moet ik opmerken dat de titelfoto een vogel weergeeft in het jeugdkleed (vlekjes op de borst), dat slechts enkele maanden door de Chuchubi gedragen wordt, en dat Chuchubi's evenals vrijwel elke andere vogel, geen reukzin bezitten (p. 22, 24, 29). Ook de bekende aasetende roofvogel, de Warawara, vindt zijn prooi niet door de reuk, maar uitsluitend op het gezicht (p. 109)! Het bezit van een vetklier boven de staart, om de veren in te vetten, is niet alleen het voorrecht van een eend (p. 66), maar tevens dat van Mimus en van vrijwel elke andere vogelsoort op Curaçao (uitzondering: Parkiet). Terecht zegt verder de schrijver over de Chuchubi, dat hij eigenlijk een standvogel is en dat er wel geen exemplaar van die soort gevonden zou kunnen worden, dat als onze „Mimus" het eiland heeft rondgezworven (p. 10). Het feit echter, dat Chuchubi's in vrijwel alle landschapstypen van Curaçao worden aangetroffen, maakt het verhaal wel aannemelijk. In de mangroven echter, waarin zij heel weinig voorkomen, heeft „Mimus" niet goed uit zijn ogen gekeken, want wat hij daar over de „mangrovevrucht" vertelt, is niet helemaal juist. Als hij goed had opgelet, zou hij gezien hebben dat de zaden al beginnen te ontkiemen als de vruchten nog aan de bomen hangen en dat het de lange, al flink uitgegroeide wortel van het nieuwe plantje is, die zich in zijn val als een „torpedo" in de modder boort (p. 79)! Overigens is „mangrove" de naam voor een vegetatie-type (vloedbossen) en niet voor een bepaalde boomsoort. Een Chuchubi kan het verder ook niet helpen, dat hij niet weet hoe een reigerpoot er uit ziet; reigers hebben géén „vliezen tussen hun tenen, die zowat halfweg de nagels reiken" (p. 78); in werkelijkheid hebben ze tussen de wortels van hun lange tenen een nauwelijks zichtbaar klein vliesje. Ook valt er over de smaak van een Chuchubi, voor wie de schoonheid van de Zilverreiger van dichtbij tegenvalt (p. 79), niet te twisten — de mens verwondert zich over de sprookjesachtige veren-

pracht der vroeger ter wille van de damesmode bijna tot uitsterven toe achtervolgde Egrettes (!) Ook kan ,,Mimus" niet weten (p. 70), dat niet alleen uilen, maar ook alle soorten roofvogels ,,braakballen" uitwerpen (maar dan met minder beenderen en méér zoogdierharen, vogelveren en insecten-schilden). Evenmin blijkt hij te weten, dat Kolibries naast bloemenhoning een grote hoeveelheid kleine insectjes nuttigen (p. 33, 118). Maar dat hij geloof hecht aan het verhaal, dat een Oehoe tijdens de jacht met de kraaienhut ,,deed of hij flauw viel en aan het kettinkje met de kop naar beneden bengelde" (p. 73), hadden wij toch nauwelijks van ,,Mimus" kunnen verwachten.

Ieder echter, hetzij groot of klein, kan — ondanks de schoolboekjes-stijl — van het lezen van ,,Mimus" reisverhaal genieten en zal dan stellig tot de overtuiging komen, dat wij allen het eiland Curaçao nog lang niet voldoende kennen.

K. H. Voous

Cultus en ritueel van het Orthodoxe Hindoeisme in Suriname, door dr C. J. M. de Klerk C.ss.R. Urbi et Orbi, Amsterdam, 1951, 292 blz., met 1 fig. en 8 foto's buiten de tekst. Dissertatie Leiden 14 Maart 1951.

Pater de Klerk is missionaris in Suriname; hij was vlak voor de oorlog naar Nederland teruggekomen èn voor vacantie èn voor verdere studie. De oorlog heeft hem rijkelijk studie-tijd geboden, die hij dan ook ijverig gebruikte en afsloot met een doctoraat in de Indo-Iraanse Letteren.

Bij het doorwerken van deze dissertatie viel het me telkens weer op, dat de auteur schrijft uit ervaring èn studie. Te vele auteurs zijn mensen van het boek alléen en al is hun kennis geenszins te versmaden, zelfs hogelijk te roemen, men mist toch heel vaak de ondertoon van het leven. Als ik het zou mogen noemen: een zuiverder waarderen van de kleinere dingen, dat toch weer het geheel zijn juiste proporties geeft, welke deze ook in de werkelijkheid bezitten. Men heeft W. Ruben geroemd omdat hij aan zijn litteraire kunde verbond een gedegen en intieme kennis van land en volk. En ik zou juist dit naar voren willen halen, als het meest lofwaardige ook in het werk van Dr de Klerk.

Een tweede punt, dat wel heel nauw hierbij aansluit, is het nut van een boekwerk met vakmanshand geschreven over het Hindoeisme. We leren er de Indiër kennen in wat heel zijn leven doordringt en doorweeft: zijn ritueel, zijn cultus en godsgeloof. Juist dit punt eist veel observatie en geluk. Geluk dat men het bij mag wonen. In India zelf heb ik persoonlijk dit geluk maar zelden en heel kort gehad. Tot beter begrip en tot beter waarderen van de Indiër geeft deze dissertatie een massa materiaal. Jammer dat we zulk een boek zo lang moesten missen. Voor zending en missie is het een uitkomst.

Een derde punt dat lof verdient, is de duidelijke en schematische indeling, de overzichtelijkheid van het geheel.

Desondanks toch nog enige desiderata: In het Malvagebied waar ik woonde en in grote gebieden van Noord-India, geldt heden ten dage de Aryasamaj als ten volle orthodox. Verder: Of de Indische mens zo

„jenseitig" is ingesteld en zo van pessimisme is doordrongen, als de auteur in zijn eerste deel durft te zeggen, meen ik met verwijzing naar de archeologie (b.v. Amaravati) en het bonte plezier-leven vàn alle dag, gerust te mogen betwijfelen. Mag de theorie ook al zo zijn, deze philosophie heeft niet veel invloed op de man van de straat.

Wat de auteur zegt over de pancauni is niet alleen waar in één richting. De Indiër geeft überhaupt niet graag een gift in een ronde som. Hij rondt op zijn manier naar boven en naar beneden af, Rs 301 of Rs 299 maar nooit zal hij 300 geven. Dit geldt niet alleen voor het offer, maar eveneens voor ieder geschenk dat hij geeft.

Hier en daar is de constructie in het nederlands niet altijd even logisch, bv. blz. 80: „De verering van Siva is in Suriname bij de Hindoes weinig ontwikkeld .... In de cultus neemt hij *echter* een ondergeschikte plaats in".

Een ander gebrek is, dat diverse malen Hindi-termen worden gebruikt, zonder verklaring. Het register biedt hier jammer genoeg ook geen uitkomst.

Al deze kleinigheden zullen bij een gaarne verwachte tweede druk stellig kunnen worden voorkomen. De recensent wil aan ieder die met de Hindoe te maken krijgt dit werk ten warmste aanbevelen.

Drs C. VAN DER LINDEN SVD

De Tsjerne, Suriname-numer, Septimber 1952, Fa. J. Kamminga, Dokkum, blz. 257–296, met 4 tekeningen.

Voor de ontmoeting te Leeuwarden van Surinaamse en Friese dichters en schrijvers en belangstellenden op taalgebied op 27 September jl. werd een zeer verzorgd nummer van *De Tsjerne* uitgegeven.

Door samenwerking van de redactie van *De Tsjerne* (die met de „Boun fan Fryske Kunstners" en de „Fryske Kultuerried" als gastvrouw optrad) en de heren J. VOORHOEVE, E. BRUMA, H. EERSEL en J. SEDNEY werden proza en poezie, geschreven in het Surinaams, in het Fries overgebracht.

Prof. dr W. Gs. HELLINGA schreef een artikel over „Verleden, heden en toekomst van het Neger-Engels" dat, evenals het artikel van J. VOORHOEVE „Een puber van zeven jaar" door hen, die Fries kennen, met belangstelling zal gelezen zijn.

Gedichten van J. A. G. KOENDERS, EDDIE BRUMA, H. EERSEL, W. RENS, „TREFOSSA" en „ABONGRA" zijn van het, voor de Friezen (nog) onbekende, Surinaams in de taal van het hoge Noorden overgezet en zij zullen zeker niet nalaten indruk te maken. De dichters en schrijvers van beide kleine deeltjes van de grote aardbol die, elk in eigen streek, vechten voor het behoud van hun taal en die elkaar in het Nederlands weten te vinden, zullen zeker tot de ontdekking komen dat zij vele facetten van het leven op dezelfde wijze aanvoelen.

NOLA HATTERMAN maakte zeer suggestieve illustraties.

Het geheel is een uitgave geworden welke er zijn mag.

M. J. v. H.

KRONIEK

SURINAME

Het Surinaamse nationalisme uit zich af en toe op een eigenaardige wijze. Er zijn prijsvragen uitgeschreven om de landsregering de gelegenheid te geven haar keuzen te bepalen voor een eigen vlag, een eigen wapen en een eigen volkslied. De nieuwe zilveren munten evenwel, welke in omloop gebracht zullen worden, zullen den beeldenaar van H.M. de Koningin dragen, symboliserende aldus het rijksverband. Hoe de nieuwe postzegels, welke men denkt uit te geven, er uit zullen zien, is nog niet bekend.

,,Konfriejari'' is een feest gebleven, al is 31 Augustus niet langer de verjaardag der regerende vorstin; 29 Augustus tot 6 September was dit jaar de kermisweek te Paramaribo.

Velen hebben altijd gemeend, dat de Surinamer liever niet herinnerd wordt aan de dagen der slavernij en de tegenzin tegen de historische periode in kwestie bestaat begrijpelijkerwijze ook werkelijk wel. Toch is ook dit jaar de emancipatie herdacht, hoewel sommigen deze herdenking liever achterwege zouden zien blijven. Toen het zg. ,,Patriotten Comité'', uit de dagen der mislukte Ronde-Tafel-Conferentie, aan de landsregering verzocht, voor het vervolg den eersten Juli tot nationalen feestdag te verklaren, werd dit denkbeeld prompt verworpen, waarop de N.P.S., of althans een harer leden, met een voorstel van dezelfde strekking in de Staten kwam. De fractie zelf bleek toen niet eensgezind te zijn en de leden der V.H.P. waren uiteraard tegen het voorstel; voor de Aziatische inwoners van Suriname heeft immers de emancipatie geen betekenis. Nadat de betreffende motie verworpen was, diende de V.H.P. een andere in, tot strekking hebbend de landsregering uit te nodigen het personeel in overheidsdienst, voor zover het daarop gesteld is, op 1 Juli vrijaf te geven met behoud van loon. Deze motie werd aangenomen.

Te Leeuwarden is een soort Surinamedag gehouden; Surinaamse studenten, leden der progressieve vereniging ,,Suriname'', hebben er Friese ,,nationalisten'' ontmoet en van gedachten kunnen wisselen betreffende de taalkwesties, Fries-Srnang Tongo. Het resultaat is geweest dat het Friese blad *De Tsjerne* een nummer aan de betreffende aangelegenheden gewijd heeft.

In de Surinaamse pers is er tegen opgekomen, dat Nederland zelfstandig luchtvaartverdragen sluit (Chili, Perú), waarbij aan buitenlandse ondernemingen het recht verleend wordt in Suriname (en op de Ned. Antillen) vliegvelden te exploiteren. Zolang Suriname in zodanige aangelegenheden niet gekend wordt, zo meent men, is er van autonomie nog geen sprake.

Aan de conferentie der Caribische Commissie, de vorige maand op Jamaica gehouden, namen delegaties van Suriname en de Nederlandse Antillen deel. Evenals de vertegenwoordigers van de onafhankelijke Caribische landen (Cuba, Dominikaanse Republiek, Haiti) hebben die van de beide Nederlandse rijksdelen aangedrongen op wijziging van het statuut der Commissie, op grond van hetwelk alleen de V.S. Engeland, Frankrijk en Nederland het lidmaatschap bezitten. Zelfstandige vertegenwoordiging werd gevraagd voor alle eenheden welke tot het ressort der organisatie behoren, onafhankelijk van den politieken status.

Volgend jaar Mei zal Paramaribo de plaats zijn waar de zestiende vergadering der Commissie gehouden wordt; men heeft reeds het plan opgevat voor die gelegenheid een Surinaamse tentoonstelling te organiseren.

Onlangs nam de sociale commissie der Assemblée van de Verenigde Naties een resolutie aan, verklarend dat de beherende mogendheden der niet zelfbesturende gewesten het verkrijgen van autonomie door deze gewesten behoren te bevorderen. Tot de tegenstemmers behoorde Nederland.

Zoals bekend is, beschouwt Nederland Suriname en de Ned. Antillen als wèl zelfbesturend, in zover dat er geen aanleiding bestaat periodiek aan de V.N. rapport uit te brengen aangaande zekere aangelegenheden, welke, volgens Nederlandse opvattingen, behoren tot het terrein der eigen bevoegdheden van de beide Westindische rijksdelen.

Deze opvatting, indertijd ook gedeeld door Suriname en de Ned. Antillen zelf, wenste Nederland opnieuw verdedigd te zien, doch ditmaal had Suriname bezwaar tot dat doel een gedelegeerde aan te wijzen. Inmiddels immers is een mislukte Ronde Tafel Conferentie gehouden, mislukt juist omdat Nederland en Suriname het niet eens konden worden over de interpretatie der gelijkberechtigde verhouding tussen de twee delen van het Koninkrijk.

Een compromis is nu tot stand gekomen, dat geacht wordt een misverstand uit den weg geruimd te hebben en dus, afgezien van de kwestie der verklaring, af te leggen voor de V.N., een „klimaat" geschapen te hebben voor verdere onderhandelingen ten aanzien van den status van Suriname in het gereconstrueerde Koninkrijk.

Bij een terugblik op de geschiedenis der Ronde Tafel Conferentie van dit jaar moet even het zg. „Anti Werkstuk Comité" genoemd worden, een te Amsterdam gevestigde organisatie van aanvankelijk nogal duisteren oorsprong, doch waarbij spoedig de correspondent van een Surinaams blad betrokken bleek te zijn. Dit Comité gaf een manifest uit, waarin „dominion status" voor Suriname geëist werd; het Surinaamse blad in kwestie zette de actie voort, in de richting ener onvoorwaardelijke overdracht der souvereiniteit. Het zou te betreuren zijn geweest, zo heette het, wanneer er wèl direct overeenstemming met Nederland bereikt zou zijn.

In Juni bracht de Surinaamse delegatie mondeling verslag uit aan de landsregering, betreffende de R.T.C. en in Augustus werd hier te lande aan de Tweede Kamer een rapport uitgebracht, dat gepubliceerd is,

maar dat, in afwachting van de vorming ener nieuwe nationale regering, voorlopig moest blijven rusten. De troonrede gewaagde van de wenselijkheid het overleg met de Westindische rijksdelen ten spoedigste te hervatten, waarna de nieuwe minister van het MINUOR (wellicht spoedig geen minister meer voor de Uniezaken) verklaarde dat besprekingen aangaande een nieuwe R.T.C. zonder verwijl weder dienden aan te vangen.

Intussen is wel aan het licht gekomen, dat de Ned. Antillen met de Surinaamse standpunten niet ten volle instemden; de Antilliaanse minister-president had al eens te kennen gegeven, dat men desnoods zonder Suriname de onderhandelingen met Nederland voort zou kunnen zetten.

De nieuwe minister is naar de V.S. gereisd en heeft daar Westindische gedelegeerden ontmoet, met wie een accoord tot stand gekomen is, dat, nadat de beide Kamers der Staten Generaal op de hoogte gebracht zullen zijn, gepubliceerd zal worden.

Nadat een Surinaamse missie met de landsregering der Ned. Antillen overleg gepleegd had, is aangekondigd dat in Januari a.s. op Curaçao een kleine R.T.C. gehouden zal worden.

In de Nederlandse pers heeft de gang van zaken geen onverdeelde bevrediging gewekt; er is de vraag gesteld of men zich daarginds er wel voldoende rekenschap van gegeven heeft, dat het moederland Suriname niet nodig heeft, maar voor Suriname de band met Nederland van groot belang is.

Er is al eens beweerd, dat een ,,Hollander" zich liever niet moet mengen in Suriname's binnenlandse politiek. Tot September jl. was de enige Europese Nederlander in het kabinet de minister-president, die tevens een departement te beheren had en, even als zijn voorganger, uit de rechterlijke macht naar de landsregering overgegaan was. Tijdens zijn verlof in Nederland werd deze bewindsman in de Staten en in een deel der pers uitgemaakt voor al wat lelijk is, onbetrouwbaar, oneerlijk en ongeschikt genoemd. Van verlof in Suriname teruggekeerd heeft hij in de Staten zijn beleid verdedigd, zonder echter op persoonlijke aantijgingen in te gaan. Zijn redevoering was éclatant en wat de oppositie te beweren had betekende niet veel. Toch werd de indruk gewekt, dat de deur der politieke keuken lang niet wijd open gezet was in het debat.

Het eind der geschiedenis is geweest, dat de minister-president ontslag aangevraagd heeft, hetwelk eervol en onder dankbetuiging verleend is en hij daarbij den wens uitgesproken heeft, dat door zijn heengaan de politieke rust hersteld zou worden. Volgde zijn herbenoeming tot president van het hof van Justitie — en tevens het toekennen van een nieuw verlof, om gezondheidsredenen, zodat in zijn rechterlijke functie opnieuw tijdelijk voorzien moest worden. Tegen deze herbenoeming protesteerde de vereniging van advocaten, welke blijkbaar bezwaar had tegen de verwisseling van justitiële en politieke functies; de voorganger kon, zoals bekend is, na zijn aftreden als minister, niet opnieuw in het hof benoemd worden, doch sedert is de betreffende bepaling gewijzigd.

Een reconstructie van het kabinet heeft een landsregering te voorschijn geroepen, waarin geen enkele Hollander meer zitting heeft — en dat ook geen enkele Katholiek onder zijn leden telt. De combinatie van de-

partementen is zoveel mogelijk vermeden; alleen beheert de minister-president tevens het departement van Algemene Zaken en de minister van Volksgezondheid, ditmaal een medicus, tevens het departement van Sociale Zaken, misschien een minder reeële samenvoeging, maar men heeft blijkbaar vooral gezocht naar een oplossing der eeuwigdurende hospitaalkwesties.

Het overlijden, kort geleden, van den nieuwen minister-president zal wederom een aanvulling nodig maken.

Behalve de congrespartij der Hindostanen is ook een arbeiderspartij opgericht. In de N.P.S., waarin blijkbaar den laatsten tijd meningsverschillen voorkwamen, schijnt de eendracht hersteld te zijn.

Ook in de Surinaamse pers wordt soms de aandacht gevestigd op symptomen, welke op een zekere demoralisatie van het openbare leven zouden wijzen. Uitingen als deze, dat er wel eens bloed zou kunnen vloeien bij het bevechten der ,,autonomie", zijn tekenen van een exaltatie waarvoor geen reden bestaat, maar zouden een funeste uitwerking kunnen hebben op minder ontwikkelden. En dat in de volksvertegenwoordiging aan een minister gebrek aan fatsoen verweten wordt, is iets dat in de oude Koloniale Staten niet geduld zou zijn.

Indertijd is besloten, dat het oude verkiezingsstelsel, waaraan in feite de N.P.S. haar overheersende positie dankt, slechts tot eind 1952 zou gelden; door het intrekken der betreffende verordening van 1950 is de kans op de invoering van evenredig kiesrecht voor het ogenblik verkeken.

De gouverneur heeft van een zijner weinige nog overgebleven bevoegdheden gebruik gemaakt, door de verordening betreffende een Surinaamse rekenkamer niet af te kondigen, zodat een nieuw ontwerp ingediend zal moeten worden.

Het tienjarenplan voor Suriname's opbouw is gereed gekomen en aan landsregering en Staten aangeboden; ook de publicatie van het ontwerp heeft plaats gehad. Evenals de eerste schets der ,,Interbank voorziet ook dit plan in een uitgave van 100 millioen Sur. guldens, waarvan 40 mill. door Suriname zelf op te brengen en de overige 60 mill. door leningen bijeen te brengen (,,Interbank" en Nederland). Het tienjarenplan echter is een minimumplan, waarin nog bovendien enige tientallen millioenen uitgetrokken zijn voor meer en minder urgente projecten, zo mogelijk ook nog in de eerste tien jaar uit te voeren; het is de bedoeling dat 1953 het eerste werkjaar zijn zal. Het plan voor mechanischen landbouw is inbegrepen; verder zullen de gelden besteed moeten worden voor andere agrarische doeleinden, voor veeteelt, visserij, bosbouw, industrialisatie, verkeer, geologisch onderzoek, voortzetting der luchtkaartering en sociale voorzieningen. Het aanleggen van een groten polder in het Coroniedistrict is in het plan inbegrepen.

Het ,,Welvaartsfonds" heeft het plan de werkzaamheden van het Lelydorp-project uit te breiden. Thans zijn vier middenstands boerderijen van ongeveer 11 ha toegewezen; in iedere boerderij is voor woonhuis, stal en aanplant plus minus 20 mille kapitaal gestoken, hetwelk afbetaald zal moeten worden. Slootwijk, waar indertijd de oorlogsveteranen geen succes gehad hebben en dat toen door het ,,Welvaartsfonds" overgenomen is, blijft bestemd voor pogingen tot rehabilitatie van den plantagelandbouw.

In Nickerie, waar ook inheemsen voor boerderijen in aanmerking komen, zijn kleine landbouwers uit Coronie en Saramacca op bezoek geweest, ter oriëntatie.

De zeer aanzienlijke kosten van het eventueel uit te voeren Van Blommenstein- of Brokopondo-plan zijn uiteraard niet in het tienjarenplan opgenomen. Nadat ter plaatse onderzoekingen waren aangevangen, waarvan de uitslag wellicht tot enige wijziging van het aanvankelijke project geleid zou hebben, bleek vrij onverwacht dat er onderhandelingen gaande waren met een Franse maatschappij, betreffende de uitvoering. Deze onderneming, die ook al deskundigen uitgezonden heeft voor een onderzoek, verkreeg optie voor de uitvoering en de levering van installaties; zij schijnt ook niet ongeneigd zich bij de financiering te interesseren. De transactie met de Fransen heeft ook hier te lande nogal opzien gebaard; men vroeg zich in de pers af, of dan de Nederlandse waterbouwkundigen niet in de eerste plaats in aanmerking hadden behoren te komen. Het schijnt evenwel, dat de onzen niet de ervaring hebben, nodig voor den bouw van een zo groten stuwdam als waarvan hier sprake is; Nederlandse aannemers zouden in ieder geval echter voor de uitvoering van onderdelen, de Nederlandse industrie voor de levering van bepaalde installaties, in aanmerking komen. Een zeer belangrijke vraag blijft, of men afzet zou kunnen vinden voor den op te wekken electrischen stroom, het voornaamste doel van het plan, wat in de eerste plaats afhangt van de bereidheid der bauxietindustrie om de grondstof in Suriname zelf tot aluminium te verwerken.

Er is een commissie ingesteld om advies uit te brengen in zake ,,technical assistance'' onder het ,,Point Four Program''.

Het ligt voor de hand, dat met het oog op Suriname's toekomst vooral de l a n d b o u w bevorderd dient te worden; minerale rijkdommen zijn bestemd om eenmaal uitgeput te geraken. Het voornemen van den Nederlandsen minister van Landbouw etc. om volgend jaar Suriname te bezoeken, getuigt van de belangstelling, ook in het moederland.

Op de wereldmarkt bestaat nog altijd een te kort aan rijst en Suriname is nu wel gebleken een belangrijke producent te kunnen worden. Om het thans nog bestaande verlies door bederf etc. te kunnen beperken, heeft de landsregering besloten een aantal kleine silos aan te kopen, welke bestemd zijn later door landbouwers-coöperaties overgenomen te worden.

Van de oude cultuurproducten levert thans de koffie al heel weinig meer op, juist nu in Brazilië een zo grote bedrijvigheid heerst, om voor de uitgeputte terreinen nieuwe gronden te ontginnen. Met de rehabilitatie der cacaocultuur in Suriname wordt nog steeds ijverig voortgang gemaakt.

De verpakking etc. van den laatsten citrusoogst gaf aan de ,,Centrale'', wier subsidie uit de openbare kas goedgekeurd werd, druk werk. Er is begonnen met de verscheping naar Nederland in afgekoelde scheepsruimen, volgens het ,,Raschigsysteem'', waarmede een zeer bemoedigend resultaat verkregen werd. Een fabriek ter verwerking van een deel der productie tot sappen is er nog steeds niet, doch er bestaat thans gegronde verwachting dat de bouw van een zodanige fabriek het volgend jaar een feit zal worden.

Het indertijd met zoveel enthousiasme begonnen grote landbouw-

bedrijf in de Saramacca heeft minder gunstige resultaten opgeleverd; thans is er in hetzelfde district wederom door particulieren een terrein in cultuur gebracht.

Op verzoek van een groot aantal Hindostaanse landbouwers is besloten een zekere oppervlakte zwampland aan den weg naar zee (Kwattaweg) in te polderen, waardoor de rijstproductie opgevoerd zal kunnen worden, terwijl in de Saramacca een nieuwe vóórpolder aangelegd zal worden. Ook bij Albina wordt grond ingepolderd, zodat in de toekomst dit stadje en de vestiging der Bauxiet Maatschappij te Moengo, landbouwproducten uit den naasten omtrek zullen kunnen betrekken.

Er bestaan plannen om ook in het Coroniedistrict den mechanischen landbouw toe te gaan passen.

Surinaams fruit werd in October geëxposeerd op de Haagse tentoonstelling van bloemen en vruchten, terwijl al eerder de Surinaamse producten vertegenwoordigd waren op de AMATO (Amsterdamse Markt Tentoonstellingen van groente en fruit).

Op het gebied van den tuinbouw worden pogingen aangewend om de productie van uien te bevorderen, door het uitloven van premies door de landsregering.

Dezen zomer werd een bond opgericht van Surinaamse landbouwverenigingen.

Een deskundige op het gebied van de veeteelt kwam voor het „Planbureau" naar Suriname; de Stichting v.d. Mechanischen Landbouw overweegt in het Nickeriedistrict een eigen veebedrijf te stichten.

Speciaal voor de rundveeteelt zal in de toekomst gelegenheid worden geschapen tot kunstmatige bevruchting.

Op het zesde internationale grasland congres te Philadelphia, in Augustus van dit jaar, was Suriname vertegenwoordigd.

In verband met de pogingen om de inheemse visserij tot meerderen bloei te brengen, is het plan opgevat terreinen aan de kust, ten Noorden der Commewijne, waarop lang geleden de katoencultuur beoefend werd, te verkavelen, ten behoeve van den aanleg van visvijvers.

Wat betreft de ontwikkeling der inheemse industrie is wel het merkwaardigste feit, dat een zo gunstig resultaat bereikt is met de textielnijverheid; confectie wordt niet alleen naar het Caribisch gebied uitgevoerd en ook naar Nederland, maar zelfs naar Nieuw Guinea.

De twee jaar oude cementindustrie ging over tot het vervaardigen van tegels. Het „Planbureau" besloot tot een onderzoek naar de mogelijkheden welke steenbakkerij en ceramiek kunnen bieden; de Surinaamse klei is gebleken van goede hoedanigheid te zijn. Betonnen buizen worden ook al te Paramaribo vervaardigd, alsmede dakpannen.

Voor de oprichting ener vezelfabriek in Coronie bestaan plannen. Plantage Mariënburg fabriceert witte suiker, welke voor een deel in de plaatselijke behoefte voorzien kan, zodat deviezen bespaard worden.

Het houtbewerkingsbedrijf breidt zich uit; er bestaat een plan voor de opening ener fabriek van parketvloeren. Blijkbaar wordt in Suriname ook hout ingevoerd uit Frans Guyana, althans wij lezen dat voor het vervoer van dit hout, dat vroeger met vlotten geschiedde, een grote zeelichter in de vaart gebracht is.

Paramaribo beschikt thans over een stempelfabriek en twee inrichtingen tot het vervaardigen van clichés.

Een nieuwe industriële maatschappij werd opgericht, welke zich o.a. op het aannemersbedrijf zal toeleggen.

Verwacht wordt, dat er ten slotte toch een bierbrouwerij tot stand zal komen, zij het dan geen grote onderneming; wellicht zal met inheems kapitaal gewerkt worden.

Een derde hygiënische wasserij werd te Paramaribo geïnstalleerd.

Recente onderzoekingen hebben de aanwezigheid in den Surinaamsen bodem aangetoond van verscheidene tot dusver niet ontgonnen m i n e r a l e n, in verschillende delen des lands; in de meeste gevallen zal de mogelijkheid van economische exploitatie nog moeten blijken.

Het volgend jaar zal aan beide kanten der Surinamerivier bauxiet gedolven kunnen worden (exploitatie Roracconcessie), terwijl op Onoribo dus niet te ver in het binnenland, nieuwe grote afzettingen aangetroffen zijn.

De f i n a n c i e e l-e c o n o m i s c h e coördinatie commissie, welke dezen zomer te Paramaribo bijeenkwam, is tot de conclusie gekomen, dat Suriname's monetaire en budgetaire positie gezond is, hoewel credietrestrictie voorlopig gehandhaafd zou moeten blijven, totdat de betalingsbalans in herstel zou zijn, waarna algemene liberalisatie in het handelsverkeer mogelijk zou zijn. Ook de president van de Nederlandsche Bank, die wat later Suriname bezocht, achtte de economische toestand niet ongezond en zag geen reden tot ongerustheid over de betalingsbalans. Deze laatste intussen is gebleken voor 1952 in evenwicht te zijn en voor 1951 zelfs een overschot te hebben gelaten.

In 1951 heeft de Maatschappij voor het Nationaal Herstel („Herstelbank") één millioen gulden Sur. courant aan Suriname geleend, tot het uitvoeren van projecten in het belang der economische ontwikkeling. De Surinaamsche Volkscredietbank had tot eind Juni van dit jaar 7000 debiteuren, die in totaal 3,1 millioen schuldig waren. Vooral het landbouwcrediet is uitgebreid kunnen worden; de bank werkt thans met winst. Haar kapitaal is versterkt, door dat De Surinaamsche Bank ten haren behoeve een millioen gulden ter beschikking der landsregering gesteld heeft. In Nickerie is een filiaal der V.C.B. geopend.

De effectenhandel („beurscall") bepaalt zich vrijwel geheel tot transacties in de 3% obligaties (premielening) van het gouvernement; een enkele maal worden ook de pandbrieven der Sur. Hypotheekbank verhandeld.

De sanering van den h a n d e l is een moeilijk probleem gebleven; de te grote voorraden slonken wel gaandeweg, maar de kooplust van het publiek, gericht op importgoederen, werd nog als te groot beschouwd en de credietbeperking is dan ook gehandhaafd. Natuurlijk moet er rekening mede gehouden worden, dat men ook in Suriname gebruik wenst te maken van de producten der moderne techniek (koelkasten, electrische apparaten, enz.) welke nu eenmaal alleen door import uit het buitenland te verkrijgen zijn; in het eerste halfjaar 1952 werden 81 personenauto's ingevoerd, behalve bussen, vrachtwagens en tractoren.

Ondanks het verzet van den kleinhandel, die zich benadeeld achtte, is de contingentering niet geheel prijsgegeven. Op den weg naar de liberalisatie is intussen een belangrijke stap gedaan kunnen worden, hoewel er nog verboden en gecontingenteerde artikelen overgebleven

zijn. Over het artikel bier is nogal wat te doen geweest; het is echter niet gecontingenteerd en er is geen verplichting uitsluitend Nederlands bier te importeren; verscheidene buitenlandse soorten worden dan ook in de bladen geadverteerd.

Prijsstabilisatie is nodig gebleven en er is een commissie benoemd voor de prijszetting van levensmiddelen en aanverwante artikelen. Ook is een landbouwproducten-centrale ingesteld, waar de inheemse landbouwers tegen garantieprijzen kunnen verkopen en de consumenten zich tegen redelijke prijzen kunnen voorzien.

Reorganisatie van het marktwezen is in voorbereiding; de aanbesteding en toewijzing van landswege der levering van 500 toonbankbascules zal hiermede wel in verband staan. De bouw van een nieuwe markt te Paramaribo is in studie genomen.

Enige handelszaken in de hoofdstad vatten het voornemen op in het Nickeriedistrict, in verband met den te verwachten opbloei aldaar, filialen te stichten, wat protesten uitlokte van de zijde der reeds ter plaatse gevestigde winkeliers.

Ten aanzien van de verkeersaangelegenheden verdient wel in de eerste plaats de ontwikkeling van den binnenlandse vliegdienst vermelding. Twee particuliere ondernemingen, de ene met een watervliegtuig, de andere met twee machines, zijn reeds op het vervoeren van passagiers en goederen ingericht, een derde zal waarschijnlijk spoedig met drie Austers aanvangen. Voor het watervliegtuig is een stuk der Surinamerivier bij plantage Leonsberg als landingsterrein aangewezen, terwijl te Zorg en Hoop, dus bij de stad, een airstrip aangelegd wordt. De oprichting ener vliegschool wordt overwogen en aan een aeroclub wordt gedacht.

Te Paramaribo werkt nu een veembedrijf (douane, opslag, expeditie en assurantie), dat aan het gouvernement een lening van 50 mille aangevraagd heeft, voor modernisering.

Ten dienste der scheepvaart wordt onderzocht of het mogelijk zal zijn een zandbank in de Commewijne, boven post Nieuw Amsterdam, op te ruimen.

Een radioverbinding met Br. Guyana (Nickerie-Springland) is tot stand gebracht.

Het centraal bureau voor de luchtkaartering is bezig met het maken van een nieuwe overzichtskaart.

Behalve het „Sur. Touristenbureau" geeft ook het departement van Economische Zaken (V. en V.) een touristenfolder uit.

In Juli ll. waren de laatste leden der medisch-geologische *expeditie* te Paramaribo terug. Een interessant reisverhaal verscheen in een der Surinaamse bladen, gelukkig in een moederlands weekblad overgenomen. De mede naar de stad gekomen Indianen hebben zich daar goed geamuseerd; in October kwamen opnieuw Ojanas naar Paramaribo.

De Indonesiërs in Suriname hebben in Juli van dit jaar den Hogen Commissaris in Nederland mogen ontvangen, die enkele dagen in hun midden vertoefd heeft — en in Augustus den zevenden verjaardag der onafhankelijkheid gevierd. Bij deze laatste gelegenheid is een boekwerk uitgegeven, getiteld *Indonesia my country*.

De H.C. heeft nog eens te kennen gegeven, dat repatriëring onder de

huidige omstandigheden niet doenlijk zijn zou en tevens dat er geen bezwaar bij de Indonesische regering zou bestaan tegen het prijsgeven van het Indonesisch staatsburgerschap der in Suriname gevestigde landgenoten. Deze laatste verklaring is later aangevuld, of gecorrigeerd, door de toelichting dat de bedoeling zou zijn een Surinaams burgerschap, naast het Indonesische staatsburgerschap, wat wel een enigszins vreemde combinatie lijkt.

Het Commissariaat in Suriname heeft een afdeling Alg. Zaken gesticht, alsmede een afdeling Voorlichting. Tot October was men nog bezig met de registratie der Indonesische inwoners in Suriname. Ook heeft het Commissariaat een beroep gedaan op de medewerking der intellectuelen onder de Indonesiërs in Suriname, ten behoeve der bestrijding van het analphabetisme onder de landgenoten.

In Augustus werd een geslaagde Indonesische voetbaldag gehouden.

In de kringen der N.P.S. schijnt de wens te leven de Indonesische inwoners weder op de kiezerslijsten te brengen.

Door de Hindostanen werd een congrespartij gesticht.

De Chinezen vierden in October den dag der Republiek (1912–1952). Er zijn in Suriname nog vele nationalistisch gezinde Chinezen, dus tegenstanders van het tegenwoordige communistische regiem; de naam der vereniging Kuo Min Tang bewijst dit reeds. In September kwam een Chinees schip onder de nationalistische vlag in Suriname bauxiet laden.

Aan den status quo met betrekking tot de defensie komt een einde, met dien verstande dat de Landmacht in Suriname blijft en de Mariniers geleidelijk teruggetrokken zullen worden. Nadat dit jaar aflossingen plaats gehad hadden, zowel van het ene als van het andere wapen, ter aanvulling van hen wier diensttijd afgelopen was, vertrok eind September een compagnie commandotroepen naar Suriname.

Tegen het midden van 1953 zullen alle Mariniers afgelost zijn en daarna zal de sterkte van het garnizoen in Suriname gehandhaafd blijven op drie compagnieën der Kon. Landmacht.

Belangrijke moeilijkheden op het gebied van den arbeid kwamen in de afgelopen periode niet meer voor; een dreigende werkstaking in het houtbedrijf kon voorkomen worden.

Aan een arbeidsconferentie op Barbados namen dezen zomer Surinaamse afgevaardigden deel; van de ,,Grenada Workers Union'' kwam een ass. secretaresse naar Suriname, ter oriëntering.

De Surinaamse schoenmakers, die in de jaren na den oorlog nog een goeden tijd beleefden, kwamen later in het gedrang, wegens de buitenlandse concurrentie. Hun klachten stelden de landsregering voor de altijd moeilijke kwestie der beperking, of het verbod, van invoer.

Ontevredenheid wegens te lage bezoldiging, in verband met den hogen levensstandaard, heerst vooral bij de lagere ambtenaren en in het algemeen bij het politiepersoneel. Voor dit laatste zijn de Staten in de bres getreden en salarisverbetering wordt door de landsregering overwogen.

Voorbereidingen werden getroffen om het indertijd uitgebrachte advies, ter zake ener reorganisatie van het ambtelijk apparaat, in toe-

passing te brengen; de vereniging der bureau-ambtenaren zal hierbij gehoord worden.

Het departement van Sociale Zaken kon in October zijn 25 jarig bestaan herdenken.

In Juli jl. verscheen het verslag der Staten op het in Februari ingediende ontwerp ener verordening betreffende den arbeid van kinderen en jeugdige personen. Een ander ontwerp werd ingediend, met betrekking tot uitkering van loon en verstrekken van medische hulp door den werkgever aan den door ziekte getroffen werknemer.

Het Sur. Comité tot opb. van Volksvlijt (SURCOV), dat een werkgemeenschap gevormd heeft, stichtte ook een „Volksweerstands Fonds", een spaarfonds, waarvan het aantal deelnemers toenemend is.

Gelden werden te Paramaribo ingezameld, met het doel een tehuis voor oude mannen te stichten. Het Leger des Heils, dat in 1951 al 25 jaar in Suriname werkzaam was, onderhoudt o.a. een asyl voor bedelaars en daklozen, de Evang. Broeder Gemeente een tehuis voor ouden van dagen.

De Surinaamse vereniging voor dierenbescherming, welke geruimen tijd niet meer actief opgetreden was, is blijkbaar tot nieuw leven gekomen. Nodig is dit wel; de ezeltjes voor de ladderwagens verdienen nog altijd beschermd te worden tegen mishandeling en verwaarlozing. De vereniging is opgekomen tegen de roekeloze jacht op „flamingos" (rode ibissen), een aangelegenheid welke misschien meer op het terrein ligt der natuurbescherming. Ter algemene vergadering der „Union internationale pour la protection de la nature", in September te Caracas gehouden, was Suriname vertegenwoordigd.

Wat het verenigingsleven betreft valt te vermelden, dat dit jaar de 169ste geboortedag van Simón Bolívar door de „Sociedad Bolivariana" te Paramaribo herdacht werd. Van de reeds in 1950 opgerichte „Britishers Association" verschenen dit jaar de statuten in het *Gouv. Advert. Blad*; deze vereniging beoogt geen politiek doel.

Werd in de vorige Kroniek melding gemaakt van de vereniging „Ons Suriname" te Amsterdam, later lazen wij over de oprichting aldaar van het „Surinaams Verbond", dat het voortbestaan wil bevorderen van een hechten band van Suriname met Nederland, onder de Kroon. De vereniging „Justitia Pietas Fides", thans met eigen orgaan, te Paramaribo, bestond reeds eerder.

De vereniging van technici wil de belangen behartigen van het technische personeel in overheidsdienst.

Voor de behartiging der culturele aangelegenheden in Suriname is, uit haar aard, de STICUSA de aangewezen organisatie; zij ondervindt bij het verrichten harer taak, het kan moeilijk anders, soms waardering, soms critiek. Door haar is het mogelijk gemaakt dat het „Cultuur Centrum Suriname", vijf jaar geleden ontstaan uit den „Surinaamsen Kunstkring", in het genot is gekomen van een eigen bibliotheek en leeszaal.

Ook in Nederland is er nogal wat te doen geweest over de keuze der STICUSA van een leider der toneel-aangelegenheden in Suriname, die later bleek niet aanvaardbaar te worden geacht en van wiens diensten, onder toekenning van schadevergoeding, afgezien moest worden. Soms

doen de titels der toneelstukken, welke inheemse gezelschappen opvoeren, wel eens vreemd aan; Hindostaanse acteurs bv. hadden blijkbaar veel succes met de opvoering van „Zelfmoord". Het gezelschap, ‚Oud en Jong" vertoonde „Codjo, Mentor en Present"; dit stuk had dus tot onderwerp de brandstichting te Paramaribo van 1833, welke aanleiding gaf tot de gruwelijke executie van drie jeugdige negerslaven.

Een door een Surinamer geschreven toneelstuk, behandelende de geschiedenis van het Bosneger-opperhoofd Bonni, werd te Amsterdam door Surinaamse acteurs opgevoerd, op initiatief der vereniging „Ons Suriname".

Toen er sprake was van concurrentie uit den vreemde van het bioscoopbedrijf, werd door belanghebbende krachtig bij de regering aangedrongen op het niet verlenen ener vestigings-vergunning.

De R.K. missie, die eigenlijk al sedert 1683 in Suriname gearbeid heeft, herdacht in het nu lopende jaar het feit, dat zij honderd jaar geleden onder de leiding gesteld werd van een eigen vicaris met officiëlen bisschopstitel. De in 1842 aangestelde apostolische vicaris had geheel Nederlands West Indië tot rechtsgebied.

De Seventh Day Adventists konden te Paramaribo een nieuw kerkgebouw in gebruik nemen.

De religieuze landbouwsecte der Mennonieten in de V.S. wendde zich tot de landsregering, ter zake van mogelijke emigratie naar Suriname.

De Evangelische Broeder Gemeente overweegt den bouw van een kerk op Zorg en Hoop.

In September jl. werd het feit herdacht, dat 75 jaar geleden een afdeling van algemeen bestuur gevormd werd, speciaal belast met het onderwijs.

In afwachting ener definitieve regeling werd dezen zomer bij de Staten ingediend een ontwerp verordening houdende voorzieningen op het gebied van het lager onderwijs.

Veertien leerlingen behaalden dit jaar het diploma der Kweekschool en verkregen daarmede de bevoegdheid tot het geven van lager onderwijs; het vroegere onderwijzers-examen werd dit jaar voor het laatst afgenomen. Voor de tweede keer leverde de herscholingscursus voor leerkrachten met onvoldoende vooropleiding een aantal candidaten af. Op Zorg en Hoop werd een nieuwe leerschool gesticht voor het R.K. bizonder onderwijs.

De Muloschool te Moengo bleek een teleurstelling, wegens het onvoldoend aantal leerkrachten. De Alg. Middelbare School leverde haar eerste abituriënten af; een handels-economische afdeling zou aan deze school verbonden worden, indien er voldoende belangstelling zou blijken te bestaan. Voor het toelatingsexamen tot het nieuwe leerjaar meldden zich 55 candidaten aan voor de A.- en 115 voor de B.-afdeling. Gelijkstelling met het einddiploma der H.B.S. met vijfj. cursus B. in Nederland kwam dit jaar af.

Maatregelen zijn getroffen om de beschikking te verkrijgen over een groot terrein te Paramaribo, voor den bouw van nieuwe scholen. In het Marowijnegebied bouwden Bosnegers en Indianen gezamenlijk een dorpsschool.

Aan de Rechtsschool, welke dit jaar haar eerste abituriënten afleverde, wil men een cursus verbinden voor bedrijfsadministratie en ter opleiding voor het staats-practijkdiploma. Een andere bizondere cursus is die voor de Hindostaanse taal, welke dit jaar een aanvang nam. Het ,,Instituut Paramaribo", dat een opleiding geeft voor kantoorpersoneel, bestaat thans vijf jaar.

Wat het eigenlijke vakonderwijs betreft staan op den voorgrond de Technische School en de Landbouwschool. De eerste, welke een middelbare opleiding geeft, leverde dit jaar 30 of 40 candidaten af die aan de Technische Hogeschool te Delft hun studie zouden willen voortzetten; uiteraard zal selectie toegepast worden. In September organiseerde de Surinaamse Technische School een tentoonstelling, voornamelijk ten doel hebbend propaganda te maken voor het ambacht en de huisvlijt.

Wat de landbouw-opleiding betreft zit de bedoeling voor te geraken tot een middelbare landbouwschool, gelijkwaardig met die in Nederland. Deze zou dan ook leerkrachten opleiden voor eenvoudige landbouwscholen in de districten; leerkrachten die aan de driejarige Middelbare Landbouwschool, na een tweejarige cursus, de lagere landbouwacte verkregen zullen hebben.

De reeds sedert 1913 bestaande hoeden-vlechtschool der Zusters van Roosendaal te Paramaribo genoot na 1948 geen subsidie meer en legde zich daarna op ander onderwijs toe. Zij leidt op voor linnennaaister, costuumnaaister en coupeuze en is eigenlijk modevakschool geworden. Ook tot coupeur kan men tegenwoordig in Paramaribo opgeleid worden, door een ,,Fashon School", terwijl een vakschool voor kleermakers in voorbereiding is.

Er is een commissie ingesteld om advies uit te brengen in zake het ambachtsleerlingstelsel.

Het ,,Studiebeurzenfonds" is door particuliere ondernemingen in staat gesteld beurzen beschikbaar te stellen voor opleiding in technische vakken.

Op Jamaica werd Suriname vertegenwoordigd op een conferentie der UNESCO betreffende onderwijs aan volwassenen in het Caribisch gebied; in Mexico bevindt zich een der door de UNESCO ingerichte centra voor opleiding van groepen opvoedkundigen, waarheen wellicht, met ,,Marshallhulp", ook Surinaamse gegadigden zouden kunnen worden uitgezonden.

Werd indertijd de aanleg ener waterleiding te Paramaribo beschouwd als van groot belang voor de volksgezondheid — en wel met het oog op het muskietengevaar — thans leest men in de plaatselijke pers dat de voordelen ten dele weder verloren gaan, omdat de overheid er niet voldoende voor zou zorgen dat ook buiten de woonhuizen geen broedplaatsen ontstaan.

Ook is er wel geklaagd over te weinig belangstelling in het lot der leprozen. Een recreatie-comité echter heeft er ditmaal voor gezorgd, dat aan de verpleegden in de gouvernementsinrichting de jaarlijkse feestweek niet ongemerkt voorbij zou gaan. In de R.K. en in de Protestantse leprozerie waren reeds eerder causerieën gehouden en films vertoond, speciaal voor de Indonesische patiënten. Dit jaar ontving de lepradienst, evenals in 1951 ,van S.I.M.A.V.I. een geschenk in den vorm van medicijnen.

Ten behoeve der tbc-bestrijding schonk het „Tropisch Jeugd Centrum", in Nederland aan Suriname een aantal apparaten. De winst op den verkoop van Surinaamse rijst en pinda, welke indertijd ten bate van het „Wilhelmina Fonds" in Nederland plaats had, zal bestemd worden voor de inrichting van een afdeling voor longlijders in het te bouwen nieuwe ziekenhuis.

Het desbetreffende comité der Evangelische Broedergemeente laat een onderzoek instellen in verband met plannen voor den bouw van een diaconessenziekenhuis te Paramaribo.

Door de zorgen van het „Ned. Rode Kruis" konden aan de tbc-patiënten in het landshospitaal te Paramaribo en in de gouvernements leprozerie boeken ter beschikking gesteld worden.

In October jl. werd een medisch-culturele expeditie uitgezonden naar de Bosnegers der Boven Saramacca; een filmploeg maakte den tocht mede.

Suriname werd vertegenwoordigd ter vijfde wereld-gezondheidsconferentie te Genève. Het hoofd van den dienst ter bestrijding van volks- en besmettelijke ziekten in Suriname woonde een conferentie op Trinidad bij over aangelegenheden van volksvoeding en dezelfde hoofdambtenaar werd later toegevoegd aan de Nederlandse delegatie ter conferentie der „Pan American Sanitary Organisation" te Havana. Verder werd Suriname vertegenwoordigd op het congres der Ver. voor geographische pathologie te Luik en op het vierde cardiologencongres te Buenos Aires.

In dit jaar overleed een 104-jarige man; een vrouw van dezelfden leeftijd mocht zich op haar verjaardag verheugen in een bezoek van den gouverneur.

Het probleem der volkshuisvesting is in een nieuw stadium komen te verkeren door de toepassing, voorlopig als proef, van het systeem van „aided self help", dat op Porto Rico reeds succes gehad heeft. Dit systeem werd in Suriname geïntroduceerd door twee deskundigen van de Car. Commission, welke voor het doel in kwestie over gelden beschikken kan krachtens het „Point Four Program".

De bedoeling is, dat groepen van gegadigden zelf woningen bouwen, welke later in huurkoop aan de leden der groep ter beschikking gesteld worden. De bouwers moeten zoveel mogelijk de werkzaamheden zelf verrichten; slechts enkele vakarbeiders staan hun ter zijde. Het gouvernement financiert de onderneming, door tussenkomst van de stichting Volkshuisvesting, die over de gelden beschikt uit de exploitatie verkregen der woningcomplexen op Beekhuizen en Zorg en Hoop. De kosten per woning zullen niet meer dan ƒ 2700.— bedragen.

Er waren enige honderden gegadigden en in September is de eerste groep aan den slag gegaan, op Beekhuizen.

Intussen heeft de Stichting Volkshuisvesting de reeds bebouwde terreinen op Beekhuizen en Zorg en Hoop overgenomen; de woningen aldaar worden eveneens in huurkoop uitgegeven.

Aangevangen is met den bouw van zestig woningen voor ontslagen leprapatienten. De bouwactiviteit in Suriname uit zich thans ook door het aanleggen van villawijken buiten Paramaribo.

Op den duur zal ook het wonen in de districten aangenamer gemaakt dienen te worden; deze zomer vierde men in Coronie feest, wegens de opening ener electrische centrale.

De Surinaamse p e r s is sedert de vorige Kroniek weder met enige nieuwe organen verrijkt. Het dagblad *De Tijd* verscheen in Augustus met haar eerste nummer; het is geïllustreerd en bevat ook praatjes in het Neger-Engels, „Mamantin Tories". De publicatie van *De Echo* daarentegen werd gestaakt. De inhoud van het eerste nummer van het nieuwe weekblad *De Tijdspiegel* beloofde niet veel voor de toekomst. Voor de Hindostaanse jeugd verscheen een nieuw blad, onder den naam *Picture*; verder werd de uitgave bericht van nog twee nieuwe publicaties, *Justitia Pietas Fides* en *Berita Indonesia*. Het Surinaams-Antilliaanse blad *De West-Indiër* verschijnt te Amsterdam; het bevat algemeen Westindisch nieuws en beoogt de samenwerking met Nederland te bevorderen.

De afdeling Volksontwikkeling en Volksvoorlichting van het Onderwijs-departement opende een cursus in journalistiek, waarvan ongetwijfeld een gunstige invloed te verwachten valt, met betrekking tot het gehalte der Surinaamse pers. Het komt nog altijd voor, dat dingen gepubliceerd worden welke hier te lande bij voorkeur verzwegen worden. Wij vonden weder zedendelicten vermeld, ook gevallen van zelfmoord, soms met alle details en van pogingen tot zelfmoord. Een foto ten slotte, voorstellend het ophalen van een lijk uit de rivier, lijkt den moederlandsen lezer een weinig passende illustratie.

Om niet te spreken van het af en toe nog altijd nodige optreden der Justitie tegen journalisten die in hun critiek op de overheid zich tot persoonlijken smaad lieten verleiden.

De s p o r t neemt een hoe langer hoe groter plaats in het leven in Suriname in. Behalve voetbal worden cricket, hockey, basketball, tafeltennis, gymnastiek, athletiek, boxen, Judo en Jiu Jitsu beoefend; er is een dames gymnastiek vereniging, er worden tennis-wedstrijden, zwemwedstrijden, wielerwedstrijden en sterritten gehouden.

De zg. kermisweek (Konfriejari) werd dit jaar gecombineerd met sportdemonstraties, o.a. een wandelmars en fakkelloop, de gebruikelijke volksspelen werden gehouden en het sluitstuk was zoals steeds een vuurwerk. Het militaire programma bepaalde zich tot een troependéfilé.

De Sur. Bauxiet Maatsch. vulde haar toch reeds aanzienlijke bijdrage voor den bouw van het stadion in den Cultuurtuin nog met een flink bedrag aan. De Evang. Broeder Gem. werd in staat gesteld voor haar Jeugd Centrum sportvelden te doen aanleggen.

Behalve de sport worden ook s p e l e n, als schaken en dammen, georganiseerd beoefend.

De Staten hebben weder om inlichtingen gevraagd aangaande den stand der g r e n s k w e s t i e Suriname-Brits Guyana en de gouverneur heeft bij den minister aangedrongen op een spoedige behandeling, ook van het geschil Suriname Frans Guyana.

Wat den oostelijken buurman betreft heeft zich een eigenaardig nieuw incident voorgedaan; op toevallige wijze ontdekte de landsregering dat een bosnegerdorp aan de Lawa geruisloos onder Franse souvereiniteit geraakt was, een kwestie welke wel eenvoudig langs diplomatieken weg uit de wereld te helpen zal zijn, evenals een meer recent geval, een schietpartij in het grensgebied tussen Frans Guyana en Suriname.

10 Dec. 1952 M.

BIBLIOGRAFIE

ARTICLES

Continued from *W. I. Gids 31*, 1950, p. 249–256. — An English translation of the title is added to some items which are of more than local interest. — Publications not seen by the author of this bibliography are indicated with an asterisk: *

Those interested in further documentation concerning Surinam and the Neth. Antilles are advised to consult the *Documentatieblad van de Afdeling Tropische Producten* (edited by the Royal Tropical Institute Amsterdam) and the „Scientific bibliography" in the *Jaarboek 1948–1951* of the Foundation for Scientific Research in Surinam and the Netherlands Antilles, Utrecht.

Afscheid van het Hof van Mr F. A. Jas. *Beurs*- en Nieuwsberichten *5154*, 2 Jan. 1951, p. 4 and 8, 2 figg. See also *5152*, 29 Dec. 1950, p. 11, portr.

Agricultural and sociological survey underways for Saba, St. Martin and St. Eustatius. *Car*ibbean *Comm*ission monthly information *Bull*etin *4*, 1951, p. 672–673.

Amshoff, G. J. H.: Myrtaceae. *Flora Suriname 3*, 2, 1951, p. 56–158. Aquifoliaceae, p. 159–165.

Amshoff, G. J. H.: Notes on Guiana Myrtaceae III. *Recueil Trav. bot. néerl. 42*, 1950, p. 1–27.

Andel, J. van: Antilia politica. *A. R. Staatkunde 21*, Mrt. 1951, p. 65–91. *

For the period 1937–'51.

Andel, J. van: Suriname's staatkundige evolutie. *A. R. Staatkunde*, Jan. 1950. *

Arubaanse kroniek blikt terug op 1951. *Beurs 5453*, 31 Dec. 1951, p. 2.

Arubaanse millioenenhaven 1 Augustus 1952 voltooid. *Beurs 5494*, 19 Febr. 1952, p. 4.

Aruba's Bladenoogst. *Beurs 5534*, 5 Apr. 1952.

Aruba periodicals published 1945–'51.

Aruba's Home Building Foundation. *Car. Comm. Bull. 5*, 1952, p. 307–308.

Aruba's Public Library .... *Aruba Esso News 11*, 1950, *22* p. 4, 5 figg.

BAAYENS, M.: Kort verslag van de momentele stand van zaken in Suriname t.a.v. de Vereniging voor Mechanische Landbouw. *Nw Nickerie 4*, 1950, *11/12* p. 1–29.*

BAKKER, J. P.: Bodem en bodemprofielen van Suriname, in het bijzonder van de noordelijke savannenstrook. *Landbouwk. Tijdschr. 63*, 1951, p. 379–391, 3 figg. (Summary)

Sedimentation and soil profile development, especially in the northern savanna region of Surinam.

BARBANSON, W. DE: Frans-Creoolse versjes van Guadeloupe. *W. I. Gids 31*, 1950, p. 3–20. (Résumé)

Chansons Français-Créoles de la Guadeloupe. Creole songs of Guadelupe. — Not bearing upon the Neth. W. Indies.

BARTELS, E.: Naar een gelukkige wereld. *Beurs 5431*, 1 Dec. 1951 (VI); *5473*, 24 Jan. 1952 (VII); *5467*; *5469*; *5489*; *5491*; *5494*, 19 Febr. (XII) and other nrs; *5562*, 10 May.

BECKING, J. H.: De instandhouding van de houtproductie in Suriname. *Landbouwk. Tijdschr. 63*, 1951, p. 438–446. (Summary)

The conservation of the wood production of Surinam.

Belastingen omhoog? Weekblad *Curaçao 14*, 1952, *1* p. 3–4. See also *2* p. 5 and 8, *4* p. 2–3. *Fin. Dagbl.* 17 Jan. 1952, p. 2.*

BEIJERING, J.: Het vraagstuk van het behoud van het water op Curaçao. *W. I. Gids 31*, 1950, p. 65–79, 4 figg. (Summary)

Water and soil conservation on the Netherlands Antilles.

BITTER, B. A.: Geschiedenis van de bijenteelt op de Nederlandse Antillen. *W. I. Gids 31*, 1950, p. 170–174, 179. (Summary)

History of the apiculture on the Netherlands Antilles.

BOESEMAN, M.: A preliminary list of Surinam fishes not included in Eigenmann's enumeration of 1912. *Zoöl. Meded.* Leiden *31*, 1952, p. 179–200.

BOHEEMEN, H. VAN: Surinaamse onderwijszorgen. *W. I. Gids 32*, 1951, p. 65–91. (Summary)

Problems of education in Surinam.

Bonaire's kledingindustrie. *Curaçao 12*, 1950, *27* p. 1–2.

BOUMAN, LEONARD F.: The Netherlands Antilles. *Exporters' Digest* Nov. 1951, p. 42–44, 9 figg.

BOUMAN, L. F.: Het nut van het toeristenbureau in New York. *Amigoe* di Curaçao 21 Aug. 1952, p. 3.

Bovenwinders: aanpakken! *Curaçao 14*, 1952, *24* p. 1–4.

Brugproject op weg naar de realisatie. *Beurs 5493*, 18 Febr. 1952, p. 1–2.

B(RUINENBERG), A.: De Meteorologische Dienst van de Nederlandse Antillen. *Ambtenaar Ned. Ant. 14*, 1951, *4* p. 3–8.

Bruynzeel — op een na Suriname's grootste industrie. Weekblad *Varia* Suriname *1*, 1951, *15* p. 1–2, 5 figg.; *16* p. 1.

BUTTNER, W. J. A.: Het Apostolisch Vicariaat van Suriname 1683–1852. 1852–1952. *Beurs* 2 Oct. 1952 p. 3; 23 Oct. p. 2; 4 Dec. p. 2 (IV).

Bij het overlijden van Ernesto Noordhoff. *Beurs* 12 Jan. 1952, p. 5.

Bij het overlijden van S. E. L. Maduro. *Beurs 5212*, 12 March 1951, p. 1 en 8; figg. *5213* p. 3. See also: *Curaçao 13, 11* p. 2.

(Campo Alegre. Prostitutie.) *Amigoe 8181*; *8182*; *8187*; *8413*, 25 Apr. 1952. *Aruba*anse *Courant* 1072. *Beurs* 4-6 and 14 June 1951. *Curaçao 13*, 1951, *15*; *22*; *14*, 1952, *1*. *De Linie 272*, 15 June 1951. *Today* Curaçao *709*, 20 June 1951.

CAMPO, E. J. À: Agrarische mogelijkheden in Suriname. *Beurs 5261*, 16 Mrt 1951, p. 7. Also in: *Amigoe 8116*, p. 3–4.

CAMPO, E. J. À: Landbouwplannen voor Suriname. *Landbouwk. Tijdschr. 63*, 1951, p. 371–378. (Summary)
Agricultural schemes in Surinam.

CAMPO, E. J. À: Mogelijkheden in de landbouw. *Oost en West 44*, 1951, *12* (Surinam nr) p. 8–10, 4 figg.

Catedral Santa Ana di hubilo. *Union* Curaçao *6*, 13 and 20 June 1952, figg.

CLARK, F. B.: Economy of the Netherlands Antilles dependent on the oil refining industry. *Foreign Trade* Ottawa, *10*, 1951, p. 804–806.*

Communique di Partido Democratico. *Democraat* Curaçao *6*, 15 Nov. 1950, *133* p. 1–2.

COOLHAAS, C.: De cultuur van enige meerjarige gewassen in Suriname en het daaraan te verrichten onderzoek. *Landbouwk. Tijdschr. 63*, 1951, p. 284–292. (Summary)
Cultivation of perennial crops in Surinam and investigations on relevant problems.

COOLHAAS, C.: Indrukken betreffende de cacaocultuur in Brazilië, in Suriname en op Trinidad. *Bergcultures 20*, 1951, p. 263, 265, 267, 269.

Curaçao in het rapport van de Parlementaire Enquetecommissie. *Beurs 5685*, 4 Oct. *1952*; *5687*; *5689*; *5693*; *5695*; *5701*, 23 Oct.
In *6589* interview with CHR. ENGELS on SANOC.

Curaçao in 1951. *Beurs 5453*, 31 Dec. 1951, p. 8.

Curaçaos „Grand Old Man" in diamanten luister. Frater Radulphus 60 jaar op Curaçao. *Amigoe 8019*, 18 Nov. 1950, p. 1–2, portrait.

DARK, PH.: Some notes on the carving of calabashes by Bush Negroes of Surinam. *Man 51*, 1951, p. 57–60.*

De aardolieindustrie 35 jaar op Curaçao. *Beurs 5395*, 20 Oct. 1951, p. 5.
N.V. Cur. Petroleum Mij founded Oct. 20th 1916, since 1925 N.V. Cur. Petr. Ind. Mij.

De begroting 1953 van het Eilandgebied Curaçao. *Beurs 5680*, 29 Sept. 1952–*5684*, 3 Oct. Arubaanse begroting *5682*; *5692*

De beiaard voor Curaçao. *Amigoe 8189–8191*, 16–19 June 1951. See also: *8228*; *Beurs 5197*, 22 Febr. 1951; *5290* 16 June p. 1; *5291*; *5295* *5318*; *5337*; *5340*, 15 Aug. 1951; *W. I. Gids 32* p. 206–216.

De bestuursperiode van Gouverneur L. A. H. Peters. *Beurs 5225*, 1951. 4 Aug. 1948 — 30 March 1951.

DEBROT, COLA: Op een kruispunt van beschaving. *Oost en West 45*, 1952, *5* (Antillen nr) p. 21–22, 2 figg.

DEBROT, COLA: Voorlichting in Nederland moet nog meer weerklank vinden. *Beurs 5360*, 10 Sept. 1951, p. 7; *Amigoe 8254* p. 4. See also: *Beurs* 30 Sept. and 2 Oct.

(DEBROT, N.): Beschouwing bij jaarswisseling. *Amigoe 8349*, 1952, p. 1–2.

De Curaçaosche Bank. *Curaçao 14*, 1952, *11* p. 1–2.

De Eilandenregeling. Vervolg Statenrede M. F. da Costa Gomez. 19/20 Oct. *Beurs 5128*, 29 Nov. 1950, p. 7 (V); *5156*, 4 Jan. 1951, p. 3; *5160*, p. 6; *5164*, 13 Jan., p. 6 (VIII).

De Fraters van Tilburg in Suriname. 1902–1952. *Amigoe* 26 Aug. 1952, p. 4.

De geschiedenis van de olie-industrie op het eiland Curaçao. *Varia 11*, 30 Mrt 1951. — *18* (VI) — *27* (IX); figg.

De gevaren van de ambtenaar bij de zelfstandigmaking der eilanden. *Ambtenaar N. Ant. 14*, May 1951, *5* p. 1–2. See also: *Beurs 5268* p. 7.

De rechtstoestand der ambtenaren. *Beurs 5283*.

De grens tussen Suriname en Brits Guyana. De *West* 18 Jan. 1952 p. 1; 21 Jan. p. 4; . . . .

De Hotelplannen. *Curaçao 13*, 1951, *44* p. 1–2. See also *Beurs 5518*, 18 March 1952; *5519*; *5520*.

De installatie der Bosneger-granmans. *Varia 1*, 12 Apr. 1951, *14* p. 1, 3 fig.

De Nederlandse Antillen: zonder olie geen welvaart. *Econ. Voorl. 45*, 1951, *48* p. 16–17.

De onteigening van Electra. *Beurs* 12 Dec. 1951; *5469*, 19 Jan. 1952; *5475*. See also: *5128*; *Amigoe 8008*, 6 Nov. 1950; *Arub. Crt. 1072–1073*.

De smokkelhandel met Venezuela . . . . *Beurs 5067*, 18 Sept. 1950, p. 8.

De Surinaamsche Bank N.V. *Varia 2*, 1952, *82* p. 1–2, 8 figg.

De Surinaamse Volkscredietbank. *Varia 2*, 1952, *85* p. 1–2, 4 figg.

De uitvaart van A. G. Statius Muller. *Beurs* 26 Oct. 1950 p. 5.

De uitvaart van Rudolf Th. Palm. *Beurs* 13 Sept. 1950.

De vaste oeververbinding. *Beurs 5483*, 5 Febr. 1952, p. 2, fig.; *5494*, p. 5; *5495* p. 3; *5497* p. 3; *5498* p. 6; *5501* p. 3.

DIEBEN, C. P. A.: Naar aanleiding van reizen naar enkele gebieden in en om de Caraïbische Zee. *Tijdschr. Diergeneesk. 75*, 1950, p. 663–669.
Summary of 4 reports on animal husbandry in Suriname, British Guiana, Trinidad and the Neth. Antilles.

Dromers en realisten in Suriname. *Groene Amsterd. 73*, 11 Juni 1949, *24* p. 1.

DROOGER, C. W.: Foraminifera from the tertiary of Anquilla, St. Martin and Tintamarre .... *Proc. K. Ned. Ak. Wet. 54, B 1*, 1951, p. 54–65, 4 figg.

DROOGER, C. W.: Upper cretaceous foraminifera of the Midden Curaçao beds near Hato, Curaçao (N.W.I.). *Proc. K. Ned. Ak. Wet. 54, B 1*, 1951, p. 66–72, map, plate.

DIJKSTRA, T.: De volksmuziek van West-Indië. *Sticusa Jaarboek 1952*, 1952, p. 149–156, fig., 2 plates excl.

ECA funds to aid reclamation project. *Car. Comm. Bull. 5*, 1951, p. 28-29.
The so-called Eijsvoogel Plan.

Een grote verbetering in ons volksonderwijs .... *Beurs 5424*, 23 Nov. 1951, p. 1 and 8; *5425* p. 1.

Een pleidooi voor de Bovenwinden. Begrotingsrede van de heer Ch. E. W. Voges. *Beurs 5321*, 25 Juli 1951, p. 7.

Eerste openbare speeltuin van „Jeugdzorg" .... *Beurs 5403*, 30 Oct. 1951, p. 7, fig.; *5405* p. 6.

Eeuwfeest van de Methodistenkerk te Philipsburg, Sint Maarten. *Beurs 5202*, 28 Febr. 1951, p. 7.

ELIAS, E.: Kroniek der Nederlandse Antillen. *Oost en West 43*, 1950; *44*, 1951; *45*, 1952; every nr, illustr.

Enige plannen en voorstellen van het Voorlichtingsinstituut voor het Welvaartsplan Nederlandse Antillen. *Beurs 5683*, 2 Oct. 1952, p. 1.
Interview with dr J. H. WESTERMANN.

(Exhibición di nos Arte). *Amigoe 7968*, 1950, p. 3; *7980*, 2 Oct. 1950, p. 3. See also: *Beurs 5066*, 18 Sept. 1950.

EIJSVOOGEL, W. F.: De mechanisatie van de landbouw in Suriname. *Landbouwk. Tijdschr. 62*, 1950, p. 508–509. See also: *Econ. Stat. Ber. 1721* p. 350–353, and *Nw Nickerie 4, 7* p. 7–12.
The mechanization of agriculture in Surinam.

EIJSVOOGEL, W. F.: Energie-opwekking. Witte steenkool in Suriname. *Oost en West 44*, 1951, *12* (Sur. nr.) p. 11–13, map.

FELHOEN KRAAL, JOHANNA: De wapenspreuk van Suriname. *W. I. Gids 32*, 1951, p. 101–102.

FELHOEN KRAAL, JOHANNA: Emily Hahn's boek over Aphra Behn, romantiek en feiten. *W. I. Gids 32*, 1951, p. 143–153, plate excl. (Summary) Emily Hahn's novel on Aphra Behn, romance and facts — with remarks on a 1667 map of Surinam.

FELHOEN KRAAL, JOHANNA: Het wapen van Suriname. *Eldorado 2*, 1950, p. 65–74, 17 figg.

FELHOEN KRAAL, JOHANNA: Principles of Administration in the Netherlands West Indies. *Principles Meth. Colon. Admin.*, Colston Res. Soc., 1950, p. 70–78.*

FELHOEN KRAAL, JOHANNA: Slaven-brandmerken. *W. I. Gids 32*, 1951, p. 103–105.

FELHOEN KRAAL, JOHANNA: Tegenstrijdigheden in het Caribische zee-gebied. *Sticusa Jaarboek 1952*, 1952, p. 117–127.

FELHOEN KRAAL, JOHANNA: The Netherlands West Indies. *Man 49*, 1949, p. 85–87, 4 figg. on 1 plate excl.

FELHOEN KRAAL, JOHANNA: West-Indië. Gebied van tegenstellingen. (Programmaboekje) *27e* Ind. *Vacantiecursus* voor *geografen Ind*isch *Inst*ituut, 1948, p. 19–24.

FERRIER, JOHAN, A.: De bevolking van Suriname. *Sticusa Jaarboek 1950*, 1950, p. 140–156.

FERRIER, R. A.: Het bankwezen in Suriname. *Nw Nickerie 5*, 1951, *4* p. 1–4.*

FRESCO, J.: Architectuur en winkelstand. *Maandbl. Handel Cur. 6*, March 1952, p. 1–4, 2 figg.

FRIES, R. E.: A new Xylopia from Suriname (Annonaceae). *Acta botan. neerl. 1*, 1952, p. 243.

GAAY FORTMAN, B. DE: Kroniek. Nederlandse Antillen. *W. I. Gids 31*, 1950, p. 56–58, 107–110, 204–208, 246–248; *32* p. 52–54, 125–128, 191–192, 256.

GAAY FORTMAN, B. DE: (Review of) KRAFFT, Historie en oude families van de Nederlandse Antillen. *W. I. Gids 32*, 1951, p. 241–244. See also review by MENKMAN, *Beurs 5456*, 1952, p. 3.

GERHARTS, L. D.: Bonaire: plaats voor kleine industrieën. *Oost en West 45*, 1952, *5* (Ant. nr) p. 14–15, 3 figg.

(GERHARTS, L. D.): De geschiedenis van Bonaire. *Amigoe, 8212*, 13 Juli 1951, p. 4; *8213* p. 4; *8215* p. 4; *8218* p. 4.

GEIJSKES, D. C.: Agricultural entomology in Surinam. *Entom. Netherl. overseas territ.*, IX Congr. Entom. Amsterdam, 1951, p. 55–60.

GEIJSKES, D. C.: General entomological research in Surinam up to 1950. *Entom. Netherl. overseas territ.*, 1951, p. 46–54.

GEIJSKES, D. C.: Notes on Odonata of Surinam V. *Entom. News 62*, 1951, p. 70–76, fig.

GEIJSKES, D. C.: On the structure and origin of the sandy ridges in the coastal zone of Suriname. *Tijdschr. Ned. Aardr. Gen. 69*, 1952, p. 225–237, fig. 1 and 3, fig. 2 and 4, and 5 phot. on 4 plates excl.

GEIJSKES, D. C. & WAGENAAR HUMMELINCK, P.: Entomological research in the Netherlands Antilles. *Entom. Netherl. overseas territ.*, 1951, p. 61–64.

GINSBERGEN, G. VAN: Cassatie. *Beurs 5487*, 9 Febr. 1952, p. 1 and 8.

GOEJE, C. H. DE: Verwanten van de Curaçaose wiri. *W. I. Gids 31*, 1950, p. 180.

GODTHELP, H.: Tien jaar ,,De Stoep" (1940–1950). *W. I. Gids 32*, 1951, p. 92–99. (Résumé)
Dix années ,,De Stoep" (1940–50), revue littéraire de Curaçao.

GOSLINGA, W. L.: De grondrechten in de Landsregering. *Beurs 5356*, 5 Sept. 1951, p. 7; 6 Sept. p. 3. See also: 10 Sept. p. 6, 11 Sept. p. 6.

GOSLINGA, W. J.: Onderwijs in het Nederlands: verrassende resultaten. *Oost en West 45*, 1952, *5* (Ant. nr) p. 19–20, fig.

Gouverneur Struycken aanvaardde zijn ambt. *Beurs 5282*, 7 Juni 1951, p. 1 and 8, fig; also *5281* p. 1, portr. See also *W. I. Gids 32*, 1951, p.168, portrait excl.

HARTOG, J.: De openbare boekerijen op de Nederlandse Antillen. *Bibliotheekleven 36*, 1951, p. 44–48.*

HARTOG, J.: Wie woonden er op Aruba en wáár? *Arub. Crt* 7 Jan. 1952, p. 2; 14 Jan. p. 2; 21 Jan. p. 3.

HARTOG, JOH.: Aruba cultureel. *Beurs 5425*, 24 Nov. 1951, p. 2 (I) .... *5489*, 14 Febr. 1952, p. 6 (V).

HARTOG, JOHAN: (Grepen uit Aruba's historie.) *Curaçao 14*, 1952, *14* p. 5–6; *19* p. 2–4; *23* p. 4–5; *30* p. 2–3; *36* p. 3. *Beurs* 4 Sept. 1952 p. 7; 16 Sept. p. 3; 25 Sept. p. 3; 30 Oct. p. 3; 14 Nov. p. 3; 21 Nov. p. 2 (IX).

HARTOG, JOHAN: (Indianen.) *Beurs 5120*, 20 Nov. 1950, p. 2, fig.; 13 Dec. p. 6; *5166*, 16 Jan. 1951, p. 7; 16 March p. 2; 22 March p. 8; 7 June p. 5; 23 July p. 3; 30 Aug. p. 7; *5362*, 12 Sept. p. 6 (X).

HARTOG, JOHAN: Vijf jaar periodiekenproductie (1945–1951). *Beurs 5527*, 28 March 1952, p. 2.

HAVERSCHMIDT, FR.: Notes on the life history of Amazilia fimbriata in Surinam. *Wilson Bull. 64*, 1952, p. 69–79, 2 figg.
Lesson's Emerald, a medium-sized hummingbird.

Health conditions in Aruba and Curaçao. *Car. Comm. Bull. 4*, 1950, p. 529–530.

HELLINGA, W. Gs.: Forline, hjoed en takomst fan it Neger-Ingelsk. *De Tsjerne, Suriname-numer*, Sept. 1952, p. 259–266.

(HELLINGA, W. G.): Taalonderzoek in Suriname en het Caraïbisch gebied. *Beurs* 12 Nov. 1949 p. 3 and 6. From: *Folia Civitatis* Amsterdam.

HELSDINGEN, W. H. VAN: De zelfstandigheid der eilandgebieden in de Nederlandse Antillen. *W. I. Gids 32*, 1951, p. 193–205. (Summary)
The independence of the islands of the Netherlands Antilles.

HENRIQUEZ, P. C.: Lichtflitsen op onze toekomstige economie. *Maandbl. Handel Nijverh. Curaçao 7*, 1952, Juli/Aug. *1–2* p. 7–11.

HENS, E. E.: Het Noord-Nickerieplan. *Landbouwk. Tijdschr. 63*, 1951, p. 429–437, 2 figg. (Summary)
The North Nickerie Plan. Concerning the reclamation of the N. Nickerie district, Surinam.

HERINGA, P. K.: In de oerwouden van Zuid-Amerika. *Hout in alle tijden III*, 1951, p. 517–622, 50 figg.
Surinam p. 596–611, 8 figg.

HERWEIJER, J.: De parkeermisère. *Maandbl. Handel Nijverh. Cur. 7*, 1952, *1–2* p. 12–14, 4 figg.

Het belangrijke Para-gebied. *De West* 29 Nov. 1951 p. 1; 30 Nov. p. 1.*

Het bevolkingsvraagstuk op de Nederlandse Antillen. *Curaçao 13*, 1951, *34* p. 1–4.

Het Landbouwproefstation. *Landbouwnieuws 4*, 1952, *1* p. 3–5; *2* p. 1–4; *3* p. 8–11.

Het Leger des Heils. *Varia 90*, 25 Sept. 1952, p. 1–2, 4 figg.

Het Nederlands Studenten Sanatorium. *Sol Iustitiae* Utrecht *7*, 10 Mei 1952, *28* p. 1–2. See also *Beurs 2586*, 12 Juni 1951, p. 5.

Het plan Sprockel - van Romondt - Gerharts. *Curaçao 14*, 1952, *20* p. 1–3.

Het vogelkundig onderzoek op de Nederlandse Antillen. *Beurs 5388*, 12 Oct. 1951, p. 1; *5389* p. 2.

Het werk van de Stichting Cultureel Centrum Curaçao. *Beurs 4994*, 24 June 1950, p. 1.

Hoe de meteorologische dienst werkt. *Amigoe 8064*, 15 Jan. 1951, p. 2; *8065* p. 2.

Hoeden-industrie tot ondergang gedoemd. *Varia 75*, 12 Juni 1952, p. 1–2, 3 figg.

Hoe Varia tot stand komt. *Varia 1*, 2 Aug. 1951, *32* p. 6–7, 12 figg.

HOFFEN, M. M. VAN: Méér doen voor de citrus! *Oost en West 44*, 1951, *12* (Suriname nr) p. 21–23, 2 figg.

HOLTHUIS, L. B.: Note on some Crustacea Decapoda Natantia from Surinam. *Proc. K. Nederl. Ak. Wet. 51*, 1948, p. 1104–1113, 3 figg.

Homes for Aruba. *Aruba Esso News 12*, 1951, *6* p. 4–5, 13 figg.

HOORNIK, ED.: Culturele activiteiten in Suriname en de Nederlandse Antillen. *Beurs 5140*, 13 Dec. 1950, p. 6.

HOYER, W. M.: Een adres aan de afgetreden Gouverneur van Curaçao in 1816. *Beurs 5205*, 3 March 1951, p. 7.

(Hydroelectric development plan for Surinam. Plan-Blommestein. Brokopondo-plan.) *Car. Comm. Bull. 4*, 1951 p. 793; (*Ec. Ber.*) *Eswin 14*, p. 11–14; *Sur. Nieuwsbull. 36* and *37*; *N. Rott. Crt* 20 March p. 3; *Weekbericht Bedrijfscontact Ned. Sur.*, 1952, p. 170 and 175; *Beurs* 28 Oct; *West* 17 Oct.; *Het Nieuws* 21 Oct.; *De Tijd* 20 and 21 Oct.; *Persoverzicht Reg. Voorl. Dnst 249*, 27 Oct. 1952.

In de cocostuin van Suriname. *De Tijd 1*, 15 Oct. 1952, *39*, *40–42*, figg.

In, om en boven Hato. *Curaçao 14*, 1952, *29*, p. 2–4; *33* p. 4–5; *34* p. 4–6; *46* p. 6–8; *47* p. 3, 5–6, figg.

ISMAËL, J.: De positie van de Indonesiër in het nieuwe Suriname. *Indonesië 4*, 1951, p. 177–193.*

ISMAEL, J.: Indrukken van een reis naar Suriname. *De Nieuwe Stem 5*, 1950, p. 674–684.*

JESSURUN CARDOZO, D. S.: De nieuwe arbeidsregeling. *Maandbl. Handel Cur. 5*, 1950, *5* p. 1.

JESSURUN CARDOZO, D. S.: De Vestigingsregeling voor bedrijven. *Maandbl. Handel Nijv. Cur. 7*, 1952, *4* p. 1–3.

JONGBAW, C.: De Caraïbische Commissie. *De Tijd 42*, 18 Oct. 1952, p. 3.

Jongensstad Brakkeput. *Beurs 5528*, 29 March 1952, p. 3 and 5, 6 figg.

Jonge vrouwen van Bonaire. *Curaçao 12*, Dec. 1950, *9* p. 2.

JONKER, (F. P.): Oxalidaceae (pars). *Flora Suriname 3*, 2, 1951, p. 49–55.

JONKERS, A.: Plannen, plannen, plannen .... *Oost en West 44*, 1951, *12* (Sur. nr) p. 16–18.

KLAASESZ, J.: The Surinam Development Fund and the Small Man. *Car. Comm. Bull. 5*, June 1952, p. 303.

Klanken uit de Antillen. (*Econ. Bericht*) *Eswin 14*, 1951, p. 3–8.
Comment on a speech by I. C. DEBROT relative to the Development Planning Bureau.

KRAFFT, A. J. C.: De encyclopaedie der Nederlandse Antillen. *Beurs* 18 Nov. 1950, p. 6. See also: 22 Sept. 1951 p. 2, and 28 Dec. 1951 p. 6; *Amigoe* 25 Sept. 1951 p. 4.

KRUIJER, G. J.: Creolen, Hindoestanen, Javanen. *Oost en West 44*, 1951, *12* (Sur. nr.) p. 31–33, 3 figg.

KRUIJER, G. J.: De Bovenwindse eilanden der Nederlandse Antillen. *Sticusa Jaarboek 1952*, 1952, p. 128–137, 4 plates excl.

KRUIJER, G.: Landbouw-coöperatie onder de Aziatische bevolkingsgroepen van Suriname en Brits Guyana. *W. I. Gids 31*, 1950, p. 209–235. (Summary)
Agrarian co-operative societies of Asiatic population groups living in Surinam and British Guiana.

KRUIJER, G.: Urbanisme in Suriname. *Tijdschr. Nederl. Aardr. Gen. 68*, 1951, p. 31–63, 2 figg., 4 phot. on 2 plates excl. (Summary)
Urbanism in Surinam.

Kunnen wij de autonomie aan? *Curaçao 14*, 1952, *19* p. 1–2.

KUYP, EDWIN VAN DER: Nog een voordeel van de handhaving der Geneeskundige School. *W. I. Gids 32*, 1951, p. 106–107. Copied by *Stethoscoop 98*, Aug. 1952 p. 8 and 10.

KUYP, E. VAN DER: Iets over de malaria in Suriname. *W. I. Gids 31*, 1950, p. 181–192, 3 figg. (Summary)
On malaria in Surinam.

KUYP, E. VAN DER: Malarial nephritis in Surinam, 1930–1940. *Documenta neerl. ind. Morbis trop. 2*, Dec. 1950, p. 363–373, fig.

Land tenure in the Caribbean. *Car. Econ. Review 2*, 1950, *2* xii + 124 pp. Neth. W. Indies p. 13, 24, 30, 37, 41, 67, 93, 112 and 121.

LAMBERT, B.: Suriname (Guyane néerlandaise), chronique économique et financière. *Civilisations 2*, 1952, p. 125–130.

LAMPE, P. H. J.: Study on filariasis in Surinam. *Doc. neerl. ind. Morbis trop. 2*, 1950, p. 193–208, 9 figg.

LATOUR O. P., M. D.: De grote orkaan van 23 September 1877. *Amigoe 8535*, 22 Sept. 1952, p. 3; *8536* p. 3; *8538* p. 3; *8542*, 30 Sept., p. 4.

LATOUR, J. H. M.: (Review) GROOTE, De nieuwe havens van Aruba en Curaçao; De Ingenieur 61. *W. I. Gids 31*, 1950, p. 94–97.

LATOUR, Pater M. D.: Leven en werken van de Zeer Eerwaarde Pastoor Frie, grondlegger van het Curaçaose jongensweeshuis bij de herdenking van de honderdste verjaardag van zijn geboorte: 10–11–1850. *De Klok* Curaçao, 1950.*

LATOUR O.P., M. D.: Losse aantekeningen over de R.K. Missie in Suriname bij gelegenheid van haar eerste eeuwfeest. 1852–1952. *Amigoe 8520*, 4 Sept. 1952; *8521*; *8524-8527*; *8529*, 15 Sept.

LATOUR, Pater M. D.: Mgr. G. L. Baron van Wijkerslooth, 1851–1951. *De Klok 41*, 1951, spec. nr., 23 pp., fig.

Lelydorpplan. (*Econ. Bericht*) *Eswin 13*, 1950, p. 8–15, fig. See also: *Beurs 5068*, 20 Sept.; *Echo 11*, 16 Apr. 1952 p. 1–2, fig.; *Gouv. Advertentieblad Sur. 64*, 1950, p. 1–10.

LICHTVELD, LOU: De culturele plaats van Suriname. *Oost en West 44*, 1951, *12* (Sur. nr.) p. 28–30.

LIER, R. A. J.: De sociale en economische opbouw van Suriname. (Programmaboekje) *29e Vacantiecursus geogr. Ind. Inst.*, 1950, p. 19–21.

LIER, R. A. J. VAN: Over de bevolking van het Para-gebied. *Beurs 5124*, 23 Nov. 1950, p. 2; 24 Nov. p. 2.

LIER, R. A. J. VAN: Sociologisch onderzoek. De Nederlandse Antillen. *Schakels 41*, 1951, p. 2–5.

LIER, R. A. J. VAN: The problem of the political and social elite in the West Indies and the Guyana's. (Resumé) *Record 26th meeting INCIDI*, Paris, March 1951, p. 340–351.

LINDE, J. M. VAN DER: De Hernhutters in Suriname. *Sticusa Jaarboek 1952*, 1952, p.157–172.

LOGEMANN, J. H. A.: Het komende statuut voor het Koninkrijk. *Beurs* 8 May p. 3; from *Ned. Juristenblad* 5 Apr. 1952, 14.*

Luchtvaart en vreemdelingenverkeer in de Nederlandse Antillen. *Persoverz. Regeringsvoorl. dnst 169*, 5 March 1951, p. 4–7. See also: *Morgenster* 1 Febr.; *Beurs* 31 Jan.

(Madurodam) *N. Rott. Crt* 21 Mrt. 1952; *Curaçao 14*, 1952, *27* p. 2–3 fig.; *Varia 83*, 1952, p. 1–2, fig.; *Oost en West* Sept. 1952, *8* p. 21–22, fig.; *Arub. Crt* 12 Aug. 1952 p. 2–4; *Beurs* 6 and 11 Nov. 1952.

Marshall-hulp voor landontginning in Suriname. *Econ. Voorl. 45*, 1951, *9* p. 21.

Meer dan 50 jaren luchtvaart. *Beurs 5360*, 10 Sept. 1951, p. 1 and 4.
Interview with R. J. CASTENDIJK.

MEETEREN, A. N. TH. VAN: Iets over het Curaçaos Volkslied. *Curaçao 14*, 1952, *25* p. 3–4.

MEETEREN, N. VAN: Bibliografía de la historia de Curaçao. *Revista de Historia de America 29*, 1950, p. 134–138.

MEETEREN, N. VAN: Grondwaterpeil en watervoorziening op Curaçao, voorheen en thans. *W. I. Gids 31*, 1950, p. 129–169, fig. (Sinopsis)
El nivel del agua en el subsuelo de Curaçao y su explotación antes y hoy. Groundwater level and water-supply on Curaçao, in former times and at present.

MEETEREN, N. VAN: Wie waren de eerste bewoners van Curaçao? *Curaçao 13*, 1951, *30* p. 2–3; *31* p. 3–5 and 8.

MENKMAN, W. R.: Kroniek. Suriname. *W. I. Gids 31*, 1950, p. 49-56, 105–107, 197–204, 243–246; *32*, 1951, p. 47–52, 118–125, 182–190, 247–255; *33*, 1952, p. 110–131.

MEUTER, J. A.: Het Kadaster van de Nederlandse Antillen verdient vertrouwen. *Beurs 5200*, 26 Febr. 1951, p. 4.

MEYER, W.: De drie studierichtingen aan het Peter Stuyvesantcollege. *Beurs 5309*, 10 Juli 1951, p. 7; see also *5308* p. 7.

Middenstand .... betaal! De voorgestelde verhoging van de opcenten op de inkomstenbelasting. *Curaçao 14*, 1952, *4* p. 2–3 and 5, 3 figg.

MÖHLMANN O.P., P. fr. M.: Het spiegelbeeld der Antillen. *Amigoe* 5 May–27 June 1951. Repr.: *Het spiegelbeeld van de Antillen*, 1951, 55 pp.

Naar een Javaans besnijdenisfeest. *Varia 1*, 8 Febr. 1951, *5* p. 1, 3 figg.

Netherlands Antilles and Surinam; new financial and economic agreement signed with the Netherlands. *Foreign Commerce Wkly Wash. 45*, 1951, *8* p. 16.*

NEUMARK, S. DANIEL: The importance of agriculture in Caribbean economy. *Car. Econ. Review 3*, 1951, p. 1–47.
Surinam and Neth. W. I. mentioned.

Nieuwe J.P.F.-club op Plantersrust plechtig geopend. *Beurs 5315*, 18 July 1951, p. 1 and 8.
Speech of the president A. TH. SIMOONS.

(NIEUWENHUYZEN, J. G.): Jaarverslag van de Voorzitter over 1950. *Maandbl. Handel Cur. 5*, 1951, *9* p. 1–2.

Nieuwjaarsrede van Z. E. de Gouverneur. *Beurs 5154*, 2 Jan. 1951, p.1. See also *Amigoe 8345* p. 1–2.

NOORT, A. H. OP TEN: De waterleiding in Suriname. *Vereniging Waterleidingsbel. Nederl. 1899–1949*, 1949, p. 76–78.

NORDLOHNE, E.: Geld en crediet in de Ned. Antillen. Het bankwezen. *Schakels 41*, 1951, p. 6–9, 10–14. See also: *Beurs* 26 Sept. and 13 Oct. 1950, p. 3.

NORDLOHNE, E.: (Review) LEWIS, The industralisation of the Brit. W.I.; Car. Econ. Rev. *Econ. Stat. Ber. 1750*, 1950.

NORDLOHNE, E.: (Review) Rapport — PLANTZ. *W. I. Gids 31*, 1950, p. 98–100.

Officiële opening van het Centraal Laboratorium van de C.P.I.M. *Beurs 5478*, 30 Jan. 1952, p. 1 and 4.

Ontwikkelingsmogelijkheden van het eiland Bonaire. *Beurs 5458*, 8 Jan. 1952, p. 5. From *Meded. Voorl. inst. Welvaartsplan N. Ant. 1*.

Onze toeristenindustrie. *Amigoe 8489*, 29 July 1952, p. 1–2.

Ook een nieuwe schouwburg. *Curaçao 13*, 1951, *24* p. 1–2.

Opening van de Staten. *Beurs 5564*, 13 May 1952, p. 1 and 8.

Op zijn kop. *Curaçao 12*, 9 Dec. 1950, *39* p 1–2. From *Organo di Obrero* 25 Nov.; see also: *Curaçao 40* p. 2; *Oost en West 43, 21* p. 17–18.
Note of the Federación di trahadornan di Curaçao.

OUDSCHANS DENTZ, FRED.: De overneming van de kolonie Suriname van de Engelsen in 1816. *W. I. Gids 32*, 1951, p. 100–101.
The restitution of Surinam to Holland in 1816.

Over de Bizondere en de Openbare H.B.S. *Beurs 5456*, 4 Jan. 1952, p. 1. See also *Beurs 5455* p. 1; *5457* p. 1; *5462* p. 5; *Curaçao 14, 2* p. 2.

Pagina 1951 uit het Jaarboek van een Zieke Wereld. *Amigoe 8344*, 31 Dec. 1951, p. 5–8, 7 figg.
Neth. Antilles p. 6–8.

PAIN, T.: Notes on the Pomacea of Surinam .... *Basteria 16*, 1952, p. 30–32.

Paramaribo. *Persoverz. Reg. voorl. dnst 184*, 2 Juli 1951, p. 7–8. From *De West*.

Petrus Donders. Van uit Curaçao bezien en bewonderd. *Union 1799*, 4 Apr. 1952, p. 3; *1700* p. 3–4; *1701*, p. 4.

PHELPS, WILLIAM H. & PHELPS Jr, WILLIAM H.: Las aves de Bonaire. *Boletín Soc. Venez. Cienc. Nat. 13*, 1951, 77, p. 161–187, map, 5 figg.

POLMAN, J.: Het instituut der eigendomsuitwijzing. *Weekblad Privaatrecht Notar. Registr.* 30 Sept. 1950.*

POOL, M. G. J.: De A.M.S. zal in April beginnen. *Surinamer* 14 March 1950, p. 1 and 4.

Positie van de Staten zal grondig gewijzigd worden. Begrotingsrede door mr I. C. Debrot. *Beurs 5320*, 24 July 1951, p. 5.

PRAAG, J. A. VAN: Indrukken van de taaltoestanden op de Nederlandse Antillen. *Sticusa Jaarboek 1952*, 1952, p. 143–148.

PRAAG, S. VAN: Sociaal-geneeskundige opbouw. *Oost en West 45*, 1952, *2* (Sur. nr) p. 15–16.

Premier Alberga stierf op het veld van arbeid. *De Tijd 83*, 5 Dec. 1952, p 1, portrait.

Prins Bernhard door een grote menigte feestelijk ontvangen. *Beurs 4866*, 19 Jan. 1950, p. 1. See also: *4867–4874*, 28 Jan., Afscheid van de Prins.

PRINS, J.: Vragen inzake Bosneger-Volksrecht. *W. I. Gids 33*, 1952, p. 53–76. (Summary)
Questions concerning Suriname Bushnegro law.

Pro-Kathedraal der Heilige Anna. Twee eeuwen onze Moederkerk. *Amigoe* 7 June 1952, p. 3–6.

QUELLE, O.: Die Bevölkerungsentwicklung von Europäisch-Guyana. Eine anthropo-geographische Untersuchung. *Die Erde 1951/52*, p. 366–378.*

Raakt ons onderwijs achterop? *Curaçao 14*, 1952, *16* p. 1–4.

Rechtstoestand ambtenaar. *Curaçao 13*, 1951, *12* p. 2–3; *13* p. 2–3.

Reeds vijftien jaar: „Paramaribo" gaat elke week naar Moengo. *Varia 1*, 31 Mei 1951, *21* p. 1–2, 3 figg.; Bauxiet p. 2, 3 figg; p. 5 and 7, 2 figg.

REIJERS, MARIANNE W.: Bibliografisch overzicht. Suriname en de Nederlandse Antillen. *Tijdschr. Ned. Aardr. Gen. 68*, 1951; *69*, 1952. On 1–2 pages in almost every number.

R(OMONDT), E. J. VAN: Waarom nog landbouw? *Curaçao 13*, 1951, *14* p. 5–6. See also: *16* p. 3–4.

(Ronde Tafel Conferentie. De conferentie Nederland-Suriname-Ned. Antillen.) *Amigoe 8400*, 7 Apr. 1952 — *8438*. *Beurs 5530–5568*. *Curaçao 14*, 1952, *7*; *17*; *18*; *22*; *27*. *Democraat* 16 Apr. 1952; 28 May; 25 June. *N. Rott. Crt* 19 Febr. 1952; 2–3 Apr. *Oost en West 45*, *4* p. 2–4. *Persoverzicht R. V. D. 216–230*. *W. I. Gids 33*, p. 110–112, 132–137.

(R.T.C. werkstuk.) *Amigoe 8378*; *8383*; *8386*, 21 March 1952. *Beurs 5403*; *5496*, 21 Febr. 1952; *5506*, 4 March. *Curaçao 14*, 1952, *13* p. 1–4. *Ned. Juristenblad* 5 Apr.*

SAMSON, PH. A.: De Surinaamse pers gedurende het Engelse tussenbestuur. *W. I. Gids 31*, 1950, p. 80–93. (Summary)
The press in Surinam in 1804–1816, the period during which the colony was under British sovereignity.

SAMSON, PH. A.: Een aardbeving in Suriname in 1843. *W. I. Gids 32*, 1951, p. 46.

SAMSON, PH. A.: Koninklijke Besluiten in Suriname. *W. I. Gids 32*, 1951, p. 129–142. (Summary)
Royal Decrees put into effect in Surinam (since 1915).

SAMSON, PH. A.: Weekbladen in Suriname. *Varia 7*, 22 Febr. 1951, p. 1–3.

San Pedro Hospital. *Aruba Esso News 13*, 1952, *5* p. 3–4, 15 figg. See also *Amigoe 8384*, 19 March 1952, p. 3, 5 figg.

SANTING, G.: De waterhuishouding op de Nederlandse Antillen in de laatste tien jaren. *Jaarboek Natuurwet. Studiekr. Sur. Ned. Ant. 1948–51*, 1951, p. 67–74.

The water economy of the Netherlands Antilles in the last ten years.

SCHEDL, KARL E.: Bark- and ambrosia beetles from Surinam I. *Entom. Ber. 13*, 1951, p. 376–378, 2 figg.

SCHOTBORGH, BOEDIE: Als een gordel van smaragd. *Curaçao 12*, 1950, *36* p. 1–2; *37* p. 1–2; *38* p. 1–2.

Indonesia and N. Antilles.

SESSELER, WA. M. & SPOON, W.: Over het gebruik van wilde salie op de Benedenwindse Eilanden. *W. I. Gids 33*, 1952, p. 49–52. (Summary)

On the use of *Croton flavens* in the Netherlands Leeward Islands.

S. G.: Wijkzuster. Bida di enfermeranam. *Wit Gele Kruis* Curaçao, Juli 1951, *11*, 2 pp.

SIMONS, R. D.: Een gestoorde kerkdienst en een storend feest. Episode uit de bestuursperiode van Mauricius. *Eldorado 2*, 1950, p. 87–94.

's Lands Hospitaal. *Varia 1*, 25 Oct. 1951, *42* p. 1; *43* p. 1–2; 10 figg.

SLUYZER, M.: Nederland en de Antillen. *Beurs 5074*, 27 Sept. 1950, p. 6; *5076* p. 6. From *Het Vrije Volk*.

Smokkelhandel van hier en elders. *Curaçao 14*, 1952, *37* p. 1–3.

SNAPPER, F.: De moeilijkheden bij het oprichten van nieuwe industrieën op Curaçao. *Maandbl. Handel Cur. 5*, 1951, *10* p. 1–3.

SNAPPER, F.: Het personele inkomen van het eiland Curaçao. *Maandbl. Handel Cur. 5*, 1950, *5* p. 5–7.

SNIJDERS, E. P. & POLAK, M. F. & HOEKSTRA, J.: Jungle yellow fever in Surinam. *Trans. R. Soc. Trop. Med. Hyg. 40*, 1947, p. 861–868.

Sociaal werk op Curaçao. *Curaçao 14*, 1952, *20* p. 4–5; *21* p. 2–3; *36* p. 5. See also *13*, 1951, *2* p. 5.

Some basic features of Surinam's economy. *Car. Comm. Bull. 5*, 1952, p. 327–329

From the report of a mission by the Intern. Bank for Reconstr. and Development.

SOMERMEIJER, W. H.: A supplementary note on labour force measurement in a pre-industrial economy. *Car. Comm. Bull. 5*, 1952, p. 304 and 306. See also: S. ROTTENBERG, Comment .... p. 305 and 308.

Not dealing with the Neth.W.Indies.

SOMERMEIJER, W. H.: Bouwen op Curaçao. *Maandbl. Handel Cur. 6*, 1951, *1–2* p. 3–5.

SOMERMEIJER, W. H.: De paradoxen der Antillaanse economie. *T. Econ. Soc. Geogr. 42*, 1951, p. 236–251.

SOMERMEIJER, W. H.: Planning. *Maandbl. Handel Cur. 6*, 1952, *11* p. 1–3.
Planning in Curaçao.

SPOON, W.: Sappen van Surinaamse sinaasappelen en grapefruit. *Voeding 12*, 1951, p. 256–262. (Summary) Also *Ber. Trop. Prod. 232*.
Juices of oranges and grapefruit from Surinam.

SPOON, W. & SESSELER, WA. M.: Kwaliteit van de honing van Curaçao. *W. I. Gids 31*, 1950, p. 175–179. (Summary)
Quality of the honey from Curaçao.

STAARGAARD, J. A.: On igneous and metamorphic rocks and associated manganese-iron ores of Netherlands St. Martin (Lesser Antilles). *Proc. K. Ned. Ak. Wet., B 55, 1952*, p. 37–50, 2 figg., 4 phot. on plate excl.

STAFLEU, F. A.: A new Trigonia from Surinam. *Recueil Trav. bot. néerl. 42*, 1950, p. 70.

STAFLEU, F. A.: Dichapetalaceae. Trigoniaceae. Vochysiaceae. Zygophyllaceae. Umbelliferae. *Flora Suriname 3*, 2, 1951, p. 166–203, 252–256.

Statenleden over de reis naar de Bovenwinden. *Curaçao 14*, 1952, *5* p. 4–5; *6* p. 2–4 (–5); *7* p. 4. See also *13*, 1951, *43* p. 1–2.

Strike over August 15. *Aruba Esso News 12*, 1951, *17* p. 1–5, 4 figg. See also: p. 2.

STUIVENBERG, P. A. VAN: De watervoorziening op de Nederlandse Antillen. *Vereniging Waterleidingsbel. Nederland 1899–1949*, 1949, p. 53–75, 18 figg.
Water supply in the Netherlands Antilles.

Suriname. *Orang peladang*, Deventer Landbouw Corps, *38*, 1951, p. 55–57.

Suriname en de Nederlandse Antillen in Verenigde Naties. *Tijdschr. Ned. Aardr. Gen. 69*, 1952, p. 488–490. See also: *W. I. Gids 33*, p. 112–113, 137–139.

Suriname in de aether. Hoe de Avros ontstond, werkte en groeide. *Varia 1*, 1951, *20* p. 1–2, 4 figg.

SWANZY, HENRY: Writing in the British Caribbean: a study in cultural devolution. *W. I. Gids 32*, 1951, p. 217–240.
Not dealing with the Neth. W. Indies.

SWART, J. J.: A new Protium from Suriname. *Recueil Trav. bot. néerl. 42*, 1950, p. 71.

SWART, J. J.: Burseraceae. *Flora Suriname 3*, 2, 1951, p. 204–251.

SWELLENGREBEL, N. H.: De Pan Amerikaanse Sanitaire Organisatie (P.A.S.O.) in verband met Suriname en de Ned. Antillen. *W.I. Gids 33*, 1952, p. 1–11. (Summary)
The Pan American Sanitary Organisation (P.A.S.O.) in relation with Suriname and the Netherlands Antilles.

TALSMA, A.: Is kippenteelt mogelijk en lonend in Suriname? *Nw Nickerie 5*, 1951, *4* p. 4–12.*

TAMSMA, R.: Het Noord-Nickerie-plan. *Tijdschr. Ned. Aardr. Gen. 69*, 1952, p. 492–495, fig. From *Ingenieur* 4 Jan. 1952.

Terugblik op 1950. *Beurs 5154*, 2 Jan. 1951, p. 3, 6 figg.

The draft Interim-Regulation for the Netherlands Antilles. *Civilisations 1*, 1951, *2* p. 25–31.

Tienjarenplan. Perscommuniqué van de Landsregering .... *Weekber. Bedrijfscontact Ned. Sur. 34*, 16–22 Aug. 1952, p. 139–142. See also: *Het Nieuws* 18 Aug.; *De West* 18 and 19 Aug.; *Persoverz. R. V. D. 204–5*, 1951, p. 9. — Ten Year Program for the economic development of Surinam. *Press Release Int. Bank Reconstr. Developm. 291*, 1952, p. 1–6.*

TUYL SCHUITEMAKER — VAN STEENBERGEN, E.: Politieke ontwikkeling in Suriname na de inwerkingtreding der Interim-Regeling. *W. I. Gids 32*, 1951, p. 154–167.
Political development in Surinam after the introduction of the Interim-Constitution.

Uit het Jaarverslag van de Kamer van Koophandel. *Beurs 5480*, 1 Febr. 1952, p. 1; *5481* p. 2; *5483* p. 2–3; *5487* p. 2.

Vacantieoorden. Luga pa pasa vacantie. *Wit Gele Kruis* Curaçao, 14 Apr. 1952, p. 1–2, 4 figg.
Landhuis Guatemala, Bonaire.

Van school tot stadhuis .... *Curaçao 13*, 1951, *20* p. 1–3.

VERHOOG, J. M.: Soil research in Suriname. *Soil Science Netherl. Indon. Surin.*, 4th Int. Congr. Soil Sci. Amsterdam, 1950, p. 28–30; 64.

Verkiezing Eilandsraden Ned. Antillen. *Persoverz. R.V.D. 180/181*, 11 June 1951, p. 10; *186/187* p. 7; *188* p. 6.

Verslag over het jaar 1950 van de Stichting voor Reclassering en Kinderbescherming. *Beurs 5204*, 2 March 1951, p. 2.

(Vierde West-Indische Conferentie.) *Beurs 5125*, 25 Nov. 1950 — *5127*; *5130*; *5134*; *5135*; *5137–5141*, 14 Dec.

VISSER, W. C.: Een onderzoek naar de waterhuishoudkundige grondslagen van de landbouw op de Benedenwindse Eilanden. *Landbouwk. Tijdschr. 63*, 1951, p. 293–301, 4 figg. (Summary)
An investigation on the utilization of the water resources on the Netherlands Islands of the Leeward Group.

VLIES, A. P. v. D.: Landbouwkundige aspecten in het kader van het Welvaartsplan in Suriname. *Landbouwk. Tijdschr. 62*, 1950, p. 510–514. Also: *Meded. bl. Nw. Nickerie 4*, *4* p. 1–6.

Voordrachten aan de Landbouwhogeschool. (*Econ. Bericht*) *Eswin 15*, 1951, p. 13–18.
Summaries of lectures by BECKING, À CAMPO, COOLHAAS and HENS.

VOORHOEVE, J.: In puber fan sawn. *De Tsjerne, Suriname-numer*, Sept. 1952, p. 268–271.

VOORHOEVE, J.: Repelsteeltje in Suriname. *Eldorado 2*, 1950, p. 95–96.

VRIES, H. L. DE: The office of the Commissioner for Surinam Affairs in the Netherlands. *Car Comm. Bull. 6*, 1952, p. 37–38. See also *Oost en West 44*, 1951, *12* (Sur. nr) p. 26–27.

WAALDIJK, E. TH.: Hoe de persen in Suriname draaien. *Sticusa Jaarboek 1952*, 1952, p. 138–142.

WAGENAAR HUMMELINCK, P.: Bibliografie. *W. I. Gids 31*, 1950, p. 59–64, 111–128, 249–256; *32*, 1951, p. 55–64; *33*, 1952, p. 140–152.
Bibliography concerning Surinam and Neth. Antilles.

WAGENAAR HUMMELINCK, P.: De beiaard van Curaçao. *W. I. Gids 32* 1951, p. 206–216.
The Curaçao Carrillon — placed in the Curaçao Museum.

WAGENAAR HUMMELINCK, P.: De waterhuishouding van Curaçao en Aruba. *W. I. Gids 31*, 1950, p. 21–42.
The hydrology and water supply of Curaçao and Aruba. — Review of an important report by prof. Krul and collaborators, with critical comments.

WAGENAAR HUMMELINCK, P.: Een natuurhistorisch museum op de Nederlandse Antillen. *Jaarboek Natuurwet. Studiekr. Sur. Ned. Ant. 1948–51*, 1951, p. 55–58. Also: Bijvoegsel *Beurs 8 Apr. 1950*, p. 2–3.
A museum of natural history on the Neth. Antilles.

WAGENAAR HUMMELINCK, P.: Het natuurwetenschappelijk onderzoek met betrekking tot Suriname en de Nederlandse Antillen: 1946–1950. *Jaarb. Natuurwet. Studiekr. Sur. N. Ant. 1948–51*, 1951, p. 75–89.
Scientific research concerning Surinam and the Netherlands Antilles: 1946–1950.

WAGENAAR HUMMELINCK, P.: Islote Aves, een vogeleiland in de Caraïbische Zee. *W. I. Gids 33*, 1952, p. 23–34, 2 figg., 6 phot. on 3 plates excl. (Summary)
Islote Aves, a bird island in the Caribbean. — Giving only a few data concerning the Neth. Antilles.

WAGENAAR HUMMELINCK, P.: Natuurwetenschappelijke belangstelling voor de Nederlandse Antillen. *W. I. Gids 32*, 1951, p. 1–31, 23 (+ 2) figg., 14 of which on 8 plates excl.

WAGENAAR HUMMELINCK, P.: Natuurwetenschappelijk onderzoek. *Oost en West 45*, 1952, *5* (Ant. nr) p. 27–28, drawing.
Scientific research — concerning the Neth. Antilles.

WAGENAAR HUMMELINCK, P.: Scientific bibliography on Surinam and the Netherlands Antilles: 1948–1951. *Jaarb. Natuurwet. Studiekr. Sur. N. Ant. 1948–51*, 1951, p. 90–127.

WALLE, J. VAN DE: Curaçao: een inleiding tot de West. *Sticusa Jaarboek 1950*, 1950, p. 120–139.

Weg met de Raad van Advies. *Democraat 179*, 3 Sept. 1952, p. 1. See also *Curaçao 14*, 1952, *35* p. 3–4.

Welvaartsfonds Suriname. *De West* 23 Nov. 1951 p. 1–2; 24 Nov. p. 1–2.

WESTERMANN, J. H.: Conservation of nature and renewable natural resources in Surinam and the Netherlands Antilles. *Jaarboek Natuurwet. Studiekr. Sur. N. Ant. 1948–51*, 1951, p. 59–66.

WESTERMANN, J. H.: Netherlands Antilles. Surinam .... *Position of nature protection throughout the world in 1950*, Int. Union Prot. Nature, Brussels, 1951, p. 453–456, 472–475.

WESTERMANN, J. H.: The water bore of Oranjestad 1942–1943, and its implication as to the geology and geohydrology of the island of Aruba .... *Proc. K. Ned. Ak. Wet., B 54*, 1951, p. 140–159, 3 figg.

WESTERMANN, J. H.: Wederom: de welvaartsplannen voor de Nederlandse Antillen. *Eldorado 2*, 1950, p. 84–86.

WESTERMANN, J. H.: Welvaartsplannen. *Oost en West 45*, 1952, *5* (Ant. nr) p. 26.

WILLIAMS, ERIC: A West Indian book collection. *Car. Comm. Bull. 6*, 1952, p. 59–62.
Not dealing with the Neth. W. Indies.

WIT, A. DE: Het Caraïbisch Festival. *Beurs 5637*, 11 Aug. 1952 –*5641*, 15 Aug. ....
Caribbean Festival at San Juan, Puerto Rico.

WIT, H. DE: Kroniek van Suriname. *Oost en West 43*, 1950; *44*, 1951; *45*, 1952; every number, illustr.

WIT, HENDRIK DE: Het grote Tien-Jarenplan. *Oost en West 44*, 1951, *12* (Sur. nr.) p. 14–15, figg., map.

De Redactie van „De West-Indische Gids" heeft gemeend het geven van overzichten betreffende de ontwikkeling van Suriname en de Nederlandse Antillen in de vorm van „Kronieken" *te moeten staken. Grote dank is zij verschuldigd aan de Heren* W. R. MENKMAN *en* B. DE GAAY FORTMAN, *die sinds 1937 de kroniekschrijvers zijn geweest —grotendeels dus in een tijd, toen er van enige algemene belangstelling voor West-Indië nog geen sprake was.* *Red.*

